การบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2

สารนิพนธ์

ของ

วีระ โอบอ้อม

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
ตุลาคม 2549

การบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2

สารนิพนธ์

ของ

วีระ โอบอ้อม

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
ตุลาคม 2549

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2

บทคัดย่อ

ของ

วีระ โอบอ้อม

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
ตุลาคม 2549

วีระ โอบอ้อม. (2549). *การบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2*. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ : อาจารย์ ดร.มารศรี สุธานิธิ.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามความคิดเห็นของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 ใน 4 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านการเตรียมและวางแผนดำเนินงาน 2. ด้านการดำเนินงานตามแผน 3. ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม และ 4. ด้านการประเมินผล และเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาดสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 จำแนกตามสถานภาพในการปฏิบัติงานของครู ประเภทของสถานศึกษา ขนาดของสถานศึกษา และพฤติกรรมผู้นำ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 ปีการศึกษา 2549 จำนวน 189 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามวัดระดับความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 โดยครอบคลุมการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 4 ด้าน มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .97 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การทดสอบค่าที (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One – Way ANOVA) และการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่โดยวิธีการ LSD (Least-Significant Different)

ผลการวิจัยพบว่า

1. ครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการเตรียมและวางแผนดำเนินงาน ด้านการดำเนินงานตามแผน และด้านการประเมินผล อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม อยู่ในระดับปานกลาง

2. ครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 ที่มีสถานภาพในการปฏิบัติงานต่างกัน มีความคิดเห็นโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ครูที่อยู่ประเภทสถานศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นโดยรวม ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในด้านการเตรียมและวางแผนการดำเนินงาน และด้านการประเมินผล ครูที่อยู่ในสถานศึกษาขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นโดยรวม ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในด้านการเตรียมและวางแผนการดำเนินงาน และด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม ครูที่มองผู้นำมีพฤติกรรมต่างกัน มีความคิดเห็นโดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในด้านการเตรียมและวางแผนการดำเนินงาน และด้านการดำเนินงานตามแผน

THE ADMINISTRATION OF STUDENT SUPPORT SYSTEM IN THE BASIC EDUCATION SCHOOLS IN AMPHOE BANLAD PETCHABURI EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

AN ABSTRACT

BY

VEERA OBOOM

Presented in partial fulfillment of the requirements

for the Master of Education degree in Educational Administration

at Srinakharinwirot University

October 2006

Veera Oboom (2006). *The Administration of Student Support System in the Basic Education Schools in Amphoe Banlad Petchaburi Educational Service Area Office 2.* Master's Project, M.Ed. (Educational Administration). Bangkok : Graduate School, Srinakharinwirot University. Project Advisor : Dr. Marasri Suthanithi.

This research aimed at studying the according to the opinions of teachers in the basic education schools in Amphoe Banlad Petchaburi Educational Service Area Office 2. The administration of student support system consisted of 4 aspects: 1. Preparing and planning, 2. Implementing the plan, 3. Supervising and monitoring, and 4. Evaluating. It also aimed at comparing the opinions of the teachers according to their status, school types, school sizes, and leader behaviors. The sample consisted of 189 teachers in the basic education schools in Amphoe Banlad Petchaburi Educational Service Area Office 2 in the 2549 B.E. academic year. The instrument used in this research was a 5-point rating scale questionnaire asking the opinions of the teachers towards the 4 aspects of the administration of student support system. It had an alpha coefficient of .97. The statistics used for data analyses included percentage, mean, standard deviation (S.D.), t-test and One-Way ANOVA as well as the least-significant difference (LSD) test.

The research findings were as follows.

1. The opinions of the teachers in the basic education schools in Amphoe Banlad Petchaburi Educational Service Area Office 2 towards the administration of student support system as a whole were at the high level. When considered individual aspects, the Preparing and planning, Implementing the plan, and Evaluating aspects were at the high level; the Supervising and monitoring aspect was at the moderate level.

2. The teachers in the basic education schools in Amphoe Banlad Petchaburi Educational Service Area Office 2 who had different status did not have different opinions towards the administration of student support system either as a whole or individual aspects. The teachers in different school types did not have different opinions as a whole but had different opinions at .05 level in the Preparing and planning and Evaluating aspects. The teachers in different school sizes did not have different opinions as a whole but had different opinions at .05 level in the Preparing and planning and Supervising and monitoring aspects. The teachers with different perceptions towards leader behaviors had different opinions as a whole and in the Preparing and planning and Implementing the plan aspects at .05 level.

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร และคณะกรรมการสอบได้พิจารณาสารนิพนธ์เรื่อง การบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 ของ วีระ โอบอ้อม ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

.....

(อาจารย์ ดร. มารศรี สุธานิธิ)

ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร

.....

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ทัศนา แสวงศักดิ์)

คณะกรรมการสอบ

..... ประธาน

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วีระ สุภากิจ)

..... กรรมการสอบสารนิพนธ์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ทัศนา แสวงศักดิ์)

..... กรรมการสอบสารนิพนธ์

(อาจารย์ ดร. มารศรี สุธานิธิ)

อนุมัติให้รับสารนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมชาย ชูชาติ)

วันที่ เดือน ตุลาคม พ.ศ. 2549

ประกาศคุณูปการ

สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี เพราะได้รับความกรุณาจาก อาจารย์ ดร.มารศรี สุธานิธิ อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ที่ได้ให้ความช่วยเหลือ ให้คำแนะนำ ตรวจแก้ไขอย่างดียิ่ง ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาที่ได้รับในครั้งนี้ ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระ สุภากิจ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทัศนา แสวงศักดิ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พวงรัตน์ เกษรแพทย์ ที่กรุณาให้คำแนะนำต่าง ๆ ที่มีประโยชน์ ทำให้การวิจัยครั้งนี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ภาควิชาการบริหารการศึกษาทุกท่าน ที่ได้ประสิทธิประสาทวิชาความรู้และให้ความเมตตาแก่ผู้วิจัยตลอดมา

ขอขอบคุณ ดร.ทิวัตถ์ มณีโชติ อาจารย์ 3 ระดับ 8 อาจารย์คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ดร.ชูศักดิ์ ประเสริฐ หัวหน้ากลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 1 นางอุไร แจ่มจันทร์ ศึกษานิเทศก์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 นายอวยพร รัตนไพฑูรย์ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านลาดวิทยา และ นายเทิม มิตรจิต ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านโป่งสลอด อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจและให้คำแนะนำในการสร้างเครื่องมือในการวิจัย

ขอขอบคุณผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 ที่ให้ความกรุณาในการทดลองใช้เครื่องมือและเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยเป็นอย่างดี

ขอขอบคุณนางสาวกิ่งดาว หวังร่วมกลาง ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านเสลาถั่วแปบ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 1 ที่ให้ความช่วยเหลือแนะนำ และเป็นกำลังใจแก่ผู้วิจัยในการทำสารนิพนธ์ฉบับนี้ให้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

คุณค่าและประโยชน์ของสารนิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณบิดา มารดา บูรพาจารย์ ผู้มีพระคุณทุกท่าน ที่ให้การช่วยเหลือสนับสนุนและให้การศึกษาแก่ผู้วิจัย

วีระ โอบอ้อม

สารบัญ

บทที่ **หน้า**

1 บทนำ

ภูมิหลัง..... 1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย..... 4
ความสำคัญของการวิจัย..... 4
ขอบเขตของการวิจัย..... 4
นิยามศัพท์เฉพาะ..... 6
กรอบแนวคิดในการวิจัย..... 8
สมมุติฐานของการวิจัย..... 11

2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง..... 12
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2..... 13
ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน..... 21
หลักการ แนวคิด ทางการบริหาร..... 46
การบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน..... 54
วรรณกรรมเกี่ยวข้อง..... 77
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง..... 82

3 วิธีดำเนินการวิจัย..... 91
การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง..... 91
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย..... 92
การเก็บรวบรวมข้อมูล..... 94
การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล..... 94
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล..... 97

4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล..... 98
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล..... 98
การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล..... 98
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล..... 99

สารบัญ (ต่อ)

บทที่ **หน้า**

5 สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ..... 116

. วัตถุประสงค์ของการวิจัย..... 116

วิธีดำเนินการวิจัย..... 116

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล..... 117

การเก็บรวบรวมข้อมูล..... 117

การวิเคราะห์ข้อมูล..... 117

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล..... 118

อภิปรายผล..... 120

ข้อเสนอแนะ..... 123

บรรณานุกรม..... 125

ภาคผนวก..... 134

ภาคผนวก ก แบบสอบถามเพื่อการวิจัย..... 135

ภาคผนวก ข รายชื่อผู้เชี่ยวชาญผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือ..... 148

ภาคผนวก ค หนังสือราชการ..... 150

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์..... 157

บัญชีตาราง

ตาราง **หน้า**

1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำแนกตาม
สถานภาพในการปฏิบัติงานของครู และขนาดของสถานศึกษา..... 92

2 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา จำแนกตามสถานภาพ
ในการปฏิบัติงานของครู ประเภทของสถานศึกษา
ขนาดของสถานศึกษา และพฤติกรรมผู้นำ..... 99

3 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการ
ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 โดยรวมและรายด้าน..... 100

4 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการ
ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2
ด้านการเตรียมและวางแผนการดำเนินงาน..... 101

5 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการ
ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2
ด้านการดำเนินงานตามแผน..... 102

6 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการ
ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2
ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม..... 104

7 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการ
ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2
ด้านการประเมินผล..... 106

8 เปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
ของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 ทั้งโดยรวม และรายด้าน
จำแนกตามสถานภาพในการปฏิบัติงานของครู..... 108

บัญชีตาราง (ต่อ)

ตาราง **หน้า**

9 เปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 ทั้งโดยรวม และรายด้าน จำแนกตามประเภทของสถานศึกษา..... 109

10 เปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน นักเรียนของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 ทั้งโดยรวม และรายด้าน จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา..... 110

11 เปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา เป็นรายคู่ ด้านการเตรียมและวางแผนการดำเนินงาน..... 111

12 เปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา เป็นรายคู่ ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม..... 112

13 เปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 ทั้งโดยรวม และรายด้าน จำแนกตามพฤติกรรมผู้นำ..... 113

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ **หน้า**

1 กรอบแนวคิดในการวิจัย..... 10

บทที่ 1
บทนำ

ภูมิหลัง

การเปลี่ยนแปลงในสังคมโลกปัจจุบัน ได้ก้าวเข้าสู่ยุคของข้อมูลข่าวสารที่ประชาชนทั่วโลกสามารถติดต่อสื่อสารถึงกันได้อย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดผลกระทบต่อปัจจัยในการพัฒนาประเทศด้านต่าง ๆ ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงมากมาย ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครอง วิทยาศาสตร์เทคโนโลยี และวัฒนธรรม เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ประเทศไทยต้องปรับเปลี่ยนวิธีการ และกระบวนการในการบริหารงานเพื่อพัฒนาศักยภาพของประเทศให้เท่าทันต่ออารยประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาด้านการศึกษา ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาเยาวชนอันเป็นอนาคตของชาติ รากฐานของการพัฒนาประเทศต้องเริ่มจากการพัฒนาคุณภาพของประชากรภายในประเทศเป็นสำคัญ ดังเห็นได้จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) ของสำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรีได้เน้นที่คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา (สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2545 : ข) และการที่จะพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพตามเจตนารมณ์ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติดังกล่าวนั้น เครื่องมือที่ใช้ก็คือการศึกษาซึ่งจะต้องเป็นการศึกษาที่มีคุณภาพและสอดคล้องกับแนวคิดที่เป็นแนวทางการพัฒนาที่รัฐกำหนดไว้

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้บัญญัติไว้ในหมวด 4 มาตรา 22 ความว่า การจัดการศึกษาที่จะให้นักเรียนมีคุณภาพนั้นยึดหลักว่า ทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาได้ตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ และในมาตรา 24 ความว่า การจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้สถานศึกษาคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดสรร การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2544 :13) แสดงให้เห็นว่าการศึกษาเป็นกระบวนการสำคัญในการที่จะพัฒนาคนให้มีความรู้ความสามารถ และเป็นจุดหมายไปสู่การพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า

แต่ด้วยสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านการสื่อสาร เทคโนโลยี ซึ่งนอกจากจะส่งผลกระทบต่อผู้คนในเชิงบวกแล้ว ในเชิงลบก็มีปรากฏเช่นกัน เป็นต้นว่า ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาการระบาดของสารเสพติด ปัญหาการแข่งขันในรูปแบบต่าง ๆ ปัญหาครอบครัว ซึ่งก่อให้เกิดความทุกข์ ความวิตกกังวล ความเครียด มีการปรับตัวที่ไม่เหมาะสม เป็นผลเสียต่อสุขภาพกายและสุขภาพจิต กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข ได้สรุปรายงานถึงปัญหาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาไว้คือ ปัญหาการเรียน ปัญหาพฤติกรรม และปัญหาอารมณ์จิตใจ (กรมสุขภาพจิต. 2544ก : 48-49) เช่นเดียวกับ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

(2549 : ออนไลน์) ที่ได้กล่าวถึงปัญหาเด็กหนีเรียนว่ายังคงเป็นปมปัญหาในแวดวงการศึกษาของประเทศไทย กระทรวงศึกษาธิการได้เปิดบริการสายด่วน 1579 ไว้แจ้งเบาะแสเด็กหนีเรียน ซึ่งก็เป็นอีกทางหนึ่งที่ช่วยให้ปัญหานี้เบาบางลงได้ และจากผลการสำรวจของสำนักวิจัยเอแบคโพลล์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ เมื่อปี พ.ศ. 2546-2547 พบว่า พฤติกรรมการหนีเรียนของนักเรียนนักศึกษาเพิ่มขึ้นจากเดิม และพบเยาวชนทั่วประเทศเกือบล้านคนใช้ยาเสพติด ในด้านการมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียน พบว่า นักเรียน นักศึกษามีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกอายุเฉลี่ย 16 ปี ต่ำสุด 9 ปี สูงสุด 19 ปี โดยที่นักเรียนชายมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรก อายุเฉลี่ย 15 ปีและนักเรียนหญิงมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกอายุเฉลี่ย 16 ปี (สำนักวิจัยเอแบคโพลล์. 2549 : ออนไลน์)

กระทรวงศึกษาธิการ ได้เห็นถึงความจำเป็นที่จะต้องสนองตอบเจตนารมณ์ของการจัดการศึกษาและหาทางแก้ปัญหาดังกล่าว จึงได้ประสานความร่วมมือกับกรมสามัญศึกษา กรมวิชาการ และกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข จัดทำระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนขึ้นตั้งแต่ปี 2543 เป็นต้นมา ต่อมาสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดนโยบายให้สถานศึกษาทุกแห่งในสังกัด ดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้นักเรียนทุกคนได้รับการดูแลช่วยเหลือจากครูประจำชั้น ครูที่ปรึกษาอย่างทั่วถึง โดยมีผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547ก : คำชี้แจง) ซึ่งมีแนวทางการดำเนินงานคือ 1) ปรับเปลี่ยนบทบาทและเจตคติของผู้บริหารและครูให้ส่งเสริมดูแลพัฒนานักเรียนทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์และสังคม 2) วางระบบที่จะสร้างความมั่นใจว่านักเรียนทุกคนมีครูอาจารย์อย่างน้อยหนึ่งคนที่จะคอยดูแลทุกข์สุขอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง 3) สนับสนุนให้ครูอาจารย์มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้ปกครอง เพื่อให้บ้าน โรงเรียนและชุมชน เชื่อมประสานและรวมกลุ่มกันเป็นเครือข่าย ช่วยกันเฝ้าระวังดูแลช่วยเหลือนักเรียน 4) ประสานสัมพันธ์ระหว่างนักเรียน ชุมชน และผู้ชำนาญในสาขาต่าง ๆ เพื่อให้มีการส่งต่อและรับช่วงการแก้ไข ส่งเสริม พัฒนานักเรียนและเยาวชนในรูปแบบสหวิทยาการ การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนจึงมีคุณค่าและจำเป็นที่สถานศึกษาจะต้องนำไปปฏิบัติให้เกิดผลกับนักเรียนอย่างเป็นระบบ ต่อเนื่อง และยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547ข : คำนำ)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547ง : 14) กล่าวว่า ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นกระบวนการดำเนินงานดูแลและช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีขั้นตอน พร้อมด้วยวิธีการและเครื่องมือการทำงานที่ชัดเจนโดยมีผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินการ มีการประสานความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับครูที่เกี่ยวข้อง หรือบุคคลภายนอก รวมทั้งการสนับสนุนส่งเสริมจากสถานศึกษา กระบวนการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เริ่มตั้งแต่การวางแผนการดำเนินงาน กำหนดเป้าหมายลำดับความสำคัญ กำหนดกิจกรรม/โครงการ กำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานและมอบหมายหน้าที่การดำเนินการตามแผน ได้แก่ รู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรอง การส่งเสริมพัฒนา การป้องกัน แก้ไข ช่วยเหลือและการส่งต่อ การนิเทศกำกับติดตามและการประเมินผล สถานศึกษาในฐานะที่เป็นหน่วยงานที่ต้องรับผิดชอบในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้เรียนและแก้วิกฤตสังคม จึงควรนำกระบวนการบริหารจัดการระบบดูแล

ช่วยเหลือนักเรียนมาประยุกต์ใช้และพัฒนาให้เหมาะสมกับบริบทของตนเอง โดยมุ่งหวังให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกคนร่วมมือกันดำเนินงาน และที่สำคัญที่สุดคือ บทบาทของผู้บริหารและครูที่ต้องเอาใจใส่ดูแลนักเรียนในความดูแลทุกคนอย่างเต็มความสามารถด้วยความรัก ความเอื้ออาทรและความเข้าใจอย่างกัลยาณมิตร ทั้งนี้เพื่อสามารถให้ความช่วยเหลือนักเรียนได้ทั้งในเชิงสร้างเสริมภูมิคุ้มกันการป้องกันมิให้เกิดปัญหา การส่งเสริมการพัฒนาตามศักยภาพ ตลอดจนสามารถแก้ไขปัญหาเบื้องต้นได้

หลังจากนั้นสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้รับนโยบายมาขยายผลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทั้ง 175 เขต โดยมีผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นผู้รับผิดชอบ เพื่อมอบหมายให้ผู้บริหารสถานศึกษาไปดำเนินการในลักษณะประยุกต์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้เหมาะสมกับสภาพของแต่ละสถานศึกษา จากนั้นมายังไม่มีหลักฐานใดแสดงให้รู้ว่าสถานศึกษาในอำเภอบ้านลาด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 มีการตรวจสอบ กำกับ ติดตาม หรือมีการสรุปรายงานการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนหรือไม่ อย่างไร

จากความเป็นมาตามเหตุผลและสภาพที่ปรากฏดังกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 จำแนกตามสถานภาพในการปฏิบัติงานของครู ประเภทของสถานศึกษา และขนาดของสถานศึกษา ทั้งนี้ สถานภาพในการปฏิบัติงานของครู ประเภทของสถานศึกษา และขนาดของสถานศึกษาที่ต่างกันอาจส่งผลต่อการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพราะจะเกี่ยวข้องกับภาระงานที่ปฏิบัติ จำนวนบุคลากรในสถานศึกษา งบประมาณที่ได้รับ จำนวนนักเรียน ระดับช่วงชั้นที่เปิดทำการสอน และความพร้อมในการจัดกิจกรรมนักเรียน ดังที่ ธีระ แทนศิริ (2541 : 108) ได้กล่าวว่าปัญหาการบริหารกิจกรรมนักเรียนตามทัศนะผู้บริหารโรงเรียนที่อยู่ในโรงเรียนขนาดต่างกัน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 อาจเป็นเพราะโรงเรียนประถมศึกษาที่มีขนาดใหญ่ มีกำลังบุคลากร งบประมาณ สถานที่ รวมทั้งวัสดุอื่น ๆ มากกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก ซึ่งผลของการวิจัยในครั้งนี้ จะเป็นประโยชน์แก่ครูและผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารจัดการสถานศึกษาในเขตอำเภอบ้านลาด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 และสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอื่น ๆ เพื่อให้สามารถบริหารจัดการช่วยเหลือนักเรียนให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษา ซึ่งจะมีผลประโยชน์และคุณค่าต่อการพัฒนาคน การพัฒนาสังคม และการพัฒนาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ตั้งวัตถุประสงค์ของการวิจัยไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตามความคิดเห็นของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 ใน 4 ด้าน ได้แก่

   1.1 ด้านการเตรียมและวางแผนดำเนินงาน

   1.2 ด้านการดำเนินงานตามแผน

   1.3 ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม

   1.4 ด้านการประเมินผล

2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 จำแนกตามสถานภาพในการปฏิบัติงานของครู ประเภทของสถานศึกษา ขนาดของสถานศึกษา และพฤติกรรมผู้นำ

ความสำคัญของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อครู และผู้บริหารสถานศึกษา โดยใช้เป็นข้อมูลในการดำเนินการตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียนเพื่อเตรียมการในการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน ใช้เป็นข้อมูลให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาได้ทราบถึงการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัด เพื่อการปรับปรุง พัฒนา ส่งเสริม ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อให้นักเรียนมีคุณภาพชีวิตที่ดี อันจะส่งผลให้การจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยครั้งนี้ไว้ดังนี้

1. ขอบเขตของเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามความคิดเห็นของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 ซึ่งครอบคลุมภาระหน้าที่ตามองค์ประกอบสำคัญของการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนใน 4 ด้าน ได้แก่

   1.1 ด้านการเตรียมและวางแผนดำเนินงาน

   1.2 ด้านการดำเนินงานตามแผน

   1.3 ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม

1.4 ด้านการประเมินผล

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 ปีการศึกษา 2549 จำนวน 373 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 ปีการศึกษา 2549 จำนวน 189 คน ซึ่งได้มาโดยใช้ตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่ ;และ มอร์แกน (Krejcie; & Morgan. 1970 : 608) จากนั้นทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling)) โดยใช้ขนาดของสถานศึกษา และสถานภาพในการปฏิบัติงานของครูเป็นชั้น (Strata) และสุ่มกลุ่มตัวอย่างในแต่ละชั้นโดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

3. ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรอิสระ ได้แก่

1. สถานภาพในการปฏิบัติงานของครู จำแนกเป็น
   1.1 ครูสายงานปฏิบัติการสอน
   1.2 ครูสายงานบริหารโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
2. ประเภทของสถานศึกษา
   2.1 ระดับประถมศึกษา
   2.2 ระดับมัธยมศึกษา หรือโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา
3. ขนาดของสถานศึกษา จำแนกเป็น
   3.1 สถานศึกษาขนาดเล็ก
   3.2 สถานศึกษาขนาดกลาง
   3.3 สถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ
4. พฤติกรรมผู้นำ จำแนกเป็น
   4.1 พฤติกรรมผู้นำด้านมุ่งสัมพันธ์
   4.2 พฤติกรรมผู้นำด้านมุ่งงาน

ตัวแปรตาม ได้แก่ ความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 ใน 4 ด้าน ได้แก่

1. ด้านการเตรียมและวางแผนดำเนินงาน
2. ด้านการดำเนินงานตามแผน
3. ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม

4. ด้านการประเมินผล

นิยามศัพท์เฉพาะ

ในการนิยามศัพท์ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและนำมาสรุปเป็นนิยามศัพท์เฉพาะ ดังนี้

1. ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง กระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียนทั้งในด้านสวัสดิภาพและสวัสดิการ โดยอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งภายในและนอกสถานศึกษา อันได้แก่คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้บริหารและครูทุกคน มีวิธีการดำเนินงานและเครื่องมือที่ชัดเจน เพื่อให้นักเรียนได้รับความปลอดภัยทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ

2. การบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง การดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามขั้นตอนกระบวนการบริหารอย่างเป็นระบบ ให้ประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยความร่วมมือของบุคลากรทุกฝ่ายในสถานศึกษาใน 4 ด้าน คือ 1) การเตรียมและวางแผนดำเนินงาน 2) การดำเนินงานตามแผน 3) การนิเทศ กำกับ ติดตาม 4) การประเมินผล

2.1 การเตรียมและวางแผนดำเนินงาน หมายถึง การปฏิบัติงานเกี่ยวกับการกำหนดทิศทางและกลยุทธ์ โดยวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของนักเรียน ชุมชน สังคม และผู้เกี่ยวข้อง ศึกษานโยบายมาตรฐานต้นสังกัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ศึกษาศักยภาพของโรงเรียน แล้วกำหนดเป็นแผนกลยุทธ์ของโรงเรียน กำหนดมาตรฐานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน พิจารณามาตรฐานและตัวชี้วัด กำหนดกิจกรรม/โครงการ และมอบหมายหน้าที่ในการปฏิบัติงานอย่างชัดเจน

2.2 การดำเนินงานตามแผน หมายถึง การปฏิบัติงานเกี่ยวกับการสร้างความตระหนักและความเข้าใจกับบุคลากรโดยการประชุม อบรม ระดมความคิด การจัดทำสื่อ เครื่องมือต่าง ๆ จัดทำเกณฑ์คัดกรอง มาตรการช่วยเหลือ คู่มือโฮมรูม และแบบบันทึกต่าง ๆ และดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามระบบทั้ง 5 องค์ประกอบ ได้แก่ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน การป้องกัน ช่วยเหลือ และแก้ไข การส่งต่อ โดยบันทึกระเบียนสะสมแบบประเมินพฤติกรรมเด็ก Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ) ประเมินหาความฉลาดทางอารมณ์ เยี่ยมบ้าน สังเกต สัมภาษณ์ และรายงานผลการคัดกรองนักเรียน

2.3 การนิเทศ กำกับ ติดตาม หมายถึง การปฏิบัติงานเกี่ยวกับแต่งตั้งคณะกรรมการ เพื่อนิเทศ กำกับ ติดตามการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยคัดสรรบุคลากรที่มีคุณสมบัติเหมาะสม ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อการนิเทศ กำกับ ติดตามการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เสริมสร้างขวัญ กำลังใจบุคลากร โดยการนิเทศให้กำลังใจในการดำเนินงาน และพัฒนาบุคลากร โดยการจัดอบรมการ

ช่วยเหลือนักเรียนเบื้องต้น จัดกิจกรรม เข้าค่ายพัฒนาคุณภาพชีวิต และอบรมพัฒนาบุคลากรประจำสัปดาห์

2.4 การประเมินผล หมายถึง การปฏิบัติงานเกี่ยวกับการแต่งตั้งคณะกรรมการประเมิน วางแผนการประเมิน ประเมินตามมาตรฐานและแผนการประเมิน จัดทำรายงานและเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

3. สถานภาพในการปฏิบัติงานของครู หมายถึง การปฏิบัติงานของครูตามลักษณะของงาน จำแนกเป็น

3.1 ครูสายงานปฏิบัติการสอน หมายถึง ครูที่ปฏิบัติหน้าที่ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา และครูประจำวิชา ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2

3.2 ครูสายงานบริหารโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง ครูที่ปฏิบัติหน้าที่ รองผู้อำนวยการสถานศึกษา หัวหน้าฝ่ายปกครอง หัวหน้างานแนะแนว และคณะกรรมการรับผิดชอบโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2

4. ประเภทของสถานศึกษา หมายถึง ระดับชั้นที่เปิดทำการสอน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 จำแนกเป็น

4.1 ระดับประถมศึกษา หมายถึง สถานศึกษาในอำเภอบ้านลาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 ที่เปิดทำการสอนในชั้นอนุบาลปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

4.2 ระดับมัธยมศึกษา หรือโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา หมายถึง สถานศึกษาในอำเภอบ้านลาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 ที่เปิดทำการสอนในชั้นอนุบาลปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หรือ มัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6

5. ขนาดของสถานศึกษา หมายถึง การแบ่งขนาดของสถานศึกษาโดยยึดจำนวนนักเรียนเป็นหลักในการแบ่ง ซึ่งอาศัยเกณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในการจัดทำรายละเอียดขอตั้งงบประมาณรายจ่ายประจำปี 2549 ค่าครุภัณฑ์ที่ดินและสิ่งก่อสร้าง จำแนกเป็น

5.1 สถานศึกษาขนาดเล็ก หมายถึง สถานศึกษาที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 120 คนลงมา

5.2 สถานศึกษาขนาดกลาง หมายถึง สถานศึกษาที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 121-600 คน

5.3 สถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ หมายถึง สถานศึกษาที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 1,501 คน ขึ้นไป

6. พฤติกรรมผู้นำ หมายถึง การประพฤติปฏิบัติของผู้บริหารสถานศึกษาที่แสดงออกในฐานะผู้นำของครูเพื่อดำเนินกิจกรรมการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้บรรลุเป้าหมาย การโน้มน้าวให้ครูเข้าใจในบทบาทหน้าที่ ร่วมมือร่วมใจกันทำงาน ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะคือ

6.1 พฤติกรรมผู้นำด้านมุ่งสัมพันธ์ หมายถึง การกระทำของผู้อำนวยการโรงเรียนสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 ที่แสดงออกถึงความยกย่องนับถือ ความไว้วางใจ ความเห็นอกเห็นใจ การส่งเสริมให้มีความก้าวหน้า และการให้ขวัญกำลังใจในการเลื่อนขั้นเงินเดือนด้วยความยุติธรรม เน้นการให้ความช่วยเหลือและช่วยแก้ปัญหา

6.2 พฤติกรรมผู้นำด้านมุ่งงาน หมายถึง การกระทำของผู้อำนวยการโรงเรียนสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 ที่แสดงออกถึงความรู้ ความสามารถในด้านการดำเนินงานตามนโยบาย แผนงาน โครงการ การติดต่อสื่อสาร การประสานงาน รวมทั้งวิธีการบริหารงาน ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารกับครูเป็นไปตามตำแหน่งหน้าที่และภารกิจที่ได้รับมอบหมาย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 ในครั้งนี้ ผู้วิจัยนำกรอบแนวคิดการดำเนินงานตามกระบวนการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2546ก : 14) ซึ่งกล่าวว่า ยุทธศาสตร์สู่ความสำเร็จของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีกระบวนการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบใน 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการเตรียมและวางแผนดำเนินงาน คือ การปฏิบัติงานเกี่ยวกับการกำหนดทิศทางและกลยุทธ์ โดยวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของนักเรียน ชุมชน สังคม และผู้เกี่ยวข้อง ศึกษานโยบายมาตรฐานต้นสังกัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 2) ด้านการดำเนินงานตามแผน คือ การปฏิบัติงานเกี่ยวกับการสร้างความตระหนักและความเข้าใจกับบุคลากรโดยการประชุม อบรม ระดมความคิด การจัดทำสื่อ เครื่องมือต่าง ๆ จัดทำเกณฑ์คัดกรอง มาตรการช่วยเหลือ คู่มือโฮมรูม และแบบบันทึกต่าง ๆ 3) ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม คือ การปฏิบัติงานเกี่ยวกับแต่งตั้งคณะกรรมการ เพื่อนิเทศ กำกับ ติดตามการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยคัดสรรบุคลากรที่มีคุณสมบัติเหมาะสม ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อการนิเทศ กำกับ ติดตามการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และ 4) ด้านการประเมินผล คือ การปฏิบัติงานเกี่ยวกับการแต่งตั้งคณะกรรมการประเมิน วางแผนการประเมิน ประเมินตามมาตรฐานและแผนการประเมิน จัดทำรายงานและเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ในการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนนั้น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้มีนโยบายให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทั้ง 175 เขต ดำเนินการ โดยมีผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นผู้รับผิดชอบ เพื่อมอบหมายให้ผู้บริหารสถานศึกษาไปดำเนินการในลักษณะประยุกต์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้เหมาะสมกับสภาพของแต่ละสถานศึกษา ในส่วนของสถานศึกษานั้น ได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการรับผิดชอบโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างครบถ้วนในสถานศึกษาทุกแห่ง โดยคณะกรรมการดังกล่าว จะมีจำนวนมากน้อยประการใดนั้น ขึ้นอยู่กับจำนวนบุคลากรครูในสถานศึกษาแต่ละแห่ง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549 : 36) ได้แบ่งขนาดของสถานศึกษาโดยใช้จำนวนนักเรียนเป็นเกณฑ์ เพื่อใช้ในการจัดทำรายละเอียดขอตั้งงบประมาณรายจ่ายประจำปี 2549 ค่าครุภัณฑ์ที่ดินและสิ่งก่อสร้าง โดยแบ่งขนาดสถานศึกษาออกเป็น 4 ขนาด ดังนี้ 1) สถานศึกษาขนาดเล็ก มีจำนวนนักเรียน 120 คนลงมา 2) สถานศึกษาขนาดกลาง มีจำนวนนักเรียน 121-600 คน สถานศึกษาขนาดใหญ่ มีจำนวนนักเรียน 601-1,500 คน 4) สถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ มีจำนวนนักเรียน 1,501 คนขึ้นไป

สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 มีสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจำนวน 33 โรง ประกอบด้วย สถานศึกษาขนาดเล็กจำนวน 20 โรง สถานศึกษาขนาดกลางจำนวน 12 โรง และสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษจำนวน 1 โรง ไม่มีสถานศึกษาขนาดใหญ่ ส่วนประเภทของสถานศึกษานั้นประกอบด้วยสถานศึกษาระดับประถมศึกษาจำนวน 27 โรง สถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา หรือโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาจำนวน 6 โรง บุคลากรครูในสถานศึกษาแต่ละแห่ง ต่างรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ที่แตกต่างกัน ทั้งปฏิบัติหน้าที่ในสายงานปฏิบัติการสอนเพียงอย่างเดียว และปฏิบัติหน้าที่สายงานบริหารโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้วย โดยได้รับการแต่งตั้งจากผู้บริหารสถานศึกษา ทั้งนี้ สถานภาพในการปฏิบัติงานของครู ประเภทของสถานศึกษา และขนาดของสถานศึกษาที่ต่างกันอาจส่งผลต่อการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพราะจะเกี่ยวข้องกับภาระงานที่ปฏิบัติ จำนวนบุคลากรในสถานศึกษา งบประมาณที่ได้รับ จำนวนนักเรียน ระดับช่วงชั้นที่เปิดทำการสอน และความพร้อมในการจัดกิจกรรมนักเรียน ดังที่ ธีระ แทนศิริ (2541 : 108) ได้กล่าวว่าปัญหาการบริหารกิจกรรมนักเรียน ตามทัศนะผู้บริหารโรงเรียนที่อยู่ในโรงเรียนขนาดต่างกัน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 อาจเป็นเพราะโรงเรียนประถมศึกษาที่มีขนาดใหญ่ มีกำลังบุคลากร งบประมาณสถานที่ รวมทั้งวัสดุอื่น ๆ มากกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 จำแนกตามสถานภาพในการปฏิบัติงานของครู ประเภทของสถานศึกษา ขนาดของสถานศึกษา และพฤติกรรมผู้นำ ตามกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังภาพประกอบ 1

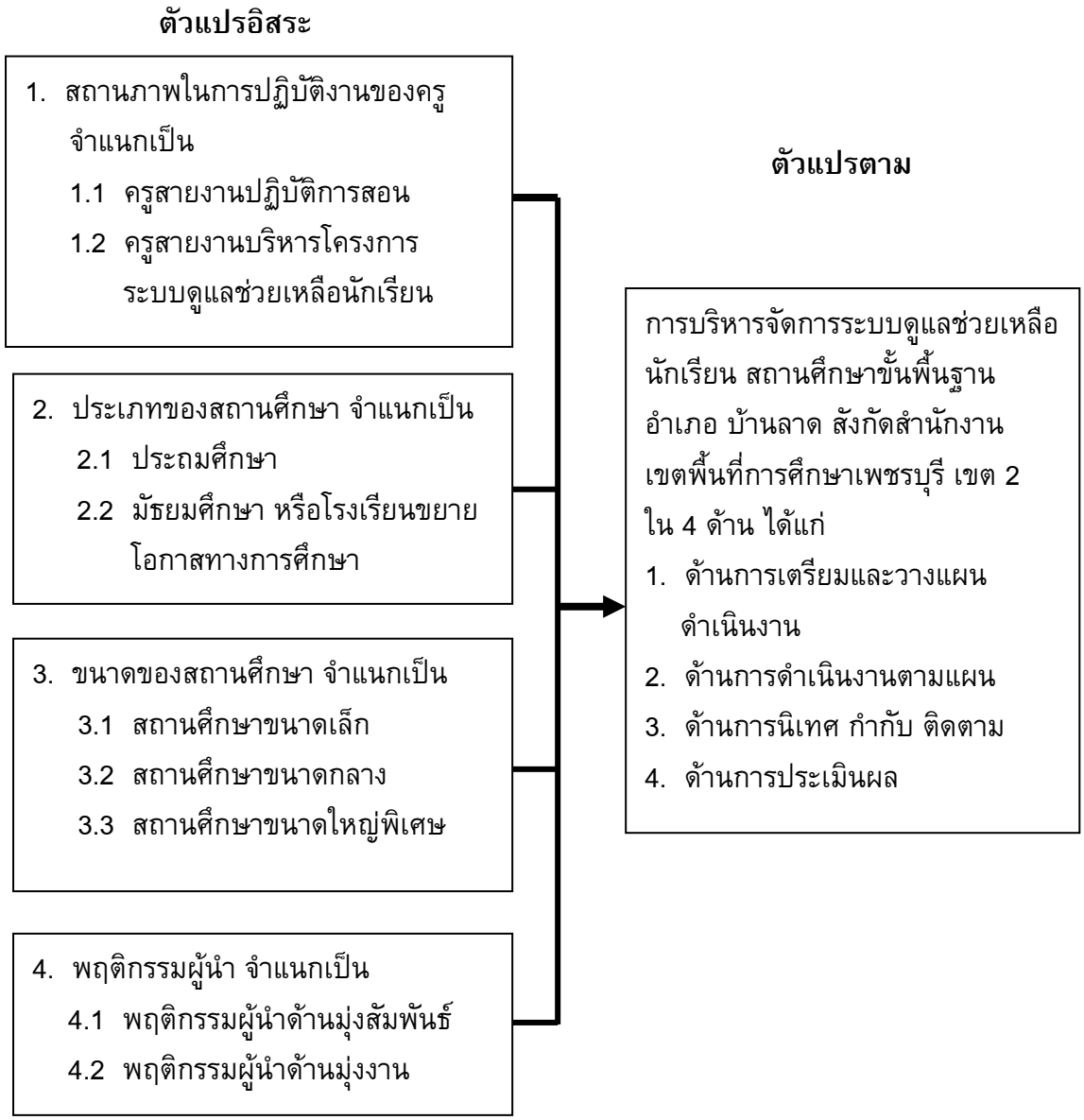

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมุติฐานของการวิจัย

การศึกษาเรื่องการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ตั้งสมมุติฐานของการวิจัยไว้ดังนี้

1. ครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 ที่มีสถานภาพในการปฏิบัติงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน แตกต่างกัน
2. ครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 ที่อยู่ประเภทสถานศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน แตกต่างกัน
3. ครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 ที่อยู่ในสถานศึกษาขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน แตกต่างกัน
4. ครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 ที่มองผู้บริหารโรงเรียนมีพฤติกรรมผู้นำต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน แตกต่างกัน

บทที่ 2
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาและเปรียบเทียบการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามความคิดเห็นของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 ที่มีสถานภาพในการปฏิบัติงาน ประเภทของสถานศึกษา ขนาดของสถานศึกษา และพฤติกรรมผู้นำที่แตกต่างกัน การบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการเตรียมและวางแผนดำเนินงาน ด้านการดำเนินงานตามแผน ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม และด้านการประเมินผล ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีประเด็นสำคัญและรายละเอียดตามลำดับ ดังนี้

1. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2
    1.1 บทบาทหน้าที่ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (สพท.)
    1.2 โครงสร้างสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
    1.3 อำนาจหน้าที่ของกลุ่มงาน
2. ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
    2.1 ความหมาย ประโยชน์ ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
    2.2 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
    2.4 องค์ประกอบของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
3. หลักการ แนวคิด ทางการบริหาร
    3.1 ความหมายและความสำคัญของการบริหาร
    3.2 กระบวนการบริหาร
    3.3 การบริหารจัดการเชิงระบบ
4. การบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
    4.1 การเตรียมและวางแผนดำเนินงาน
    4.2 การดำเนินงานตามแผน
    4.3 การนิเทศ กำกับ ติดตาม
    4.4 การประเมินผล
5. วรรณกรรมเกี่ยวข้อง
    5.1 สถานภาพในการปฏิบัติงานของครู
    5.2 ประเภทของสถานศึกษา
    5.3 ขนาดของสถานศึกษา
    5.4 พฤติกรรมผู้นำ

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1 งานวิจัยในประเทศ

5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 43 ได้บัญญัติสิทธิและเสรีภาพด้านการศึกษาของปวงชนชาวไทยไว้ว่า บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย และในบทเฉพาะกาลมาตรา 335(3) ได้กำหนดให้รัฐจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีภายในเวลาห้าปี หลังจากรัฐธรรมนูญประกาศใช้ ดังนั้น รัฐจะต้องดำเนินการตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ และต้องเตรียมการให้พร้อมที่จะจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี อย่างทั่วถึงมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย (สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. 2545 : 31)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งถือเป็นกฎหมายการศึกษาฉบับแรกของไทยที่กำหนดแนวทางการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนชาวไทยให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ กล่าวคือ มาตรา 10 ระบุว่า การจัดการศึกษาต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี ต้องจัดให้ทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย เพื่อเป็นการตอบสนองตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กรมสามัญศึกษา และกรมวิชาการ จึงเป็นหน่วยงานที่จะต้องมารวมกันเป็นสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหน้าที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. 2545 : 7)

สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา (2548 : 5) กล่าวว่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเกิดจากการที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งเป็นกฎหมายทางการศึกษาที่เกิดขึ้นตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้กำหนดไว้ในมาตรา 37 ว่า การบริหารและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานและอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรีให้ยึดเขตพื้นที่การศึกษาโดยคำนึงถึงปริมาณสถานศึกษา จำนวนประชากร เป็นหลัก และความเหมาะสมด้านอื่นด้วย ให้รัฐมนตรีโดยคำแนะนำของสภาการศึกษาแห่งชาติมีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษากำหนดเขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งปัจจุบันรัฐมนตรีได้ลงนามประกาศจัดตั้งเขตพื้นที่การศึกษาแล้วจำนวน 175 เขต มีคุณลักษณะตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ดังนี้

1. เป็นหน่วยงานที่มีความเชี่ยวชาญเป็นที่ยอมรับในด้านการวิเคราะห์แผนและนโยบายของหน่วยเหนือและของสถานศึกษา มีศักยภาพเพียงพอที่จะกำหนดนโยบาย และจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาในเขตพื้นที่ รวมทั้งเป็นองค์กรนำการพัฒนาการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา

ดังนั้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจึงควรเป็นองค์กรที่เน้นความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง ในลักษณะการพัฒนามากกว่าการปฏิบัติงานตามนโยบายและแนวปฏิบัติที่หน่วยเหนือกำหนด

2. มีศักยภาพและความคล่องตัวเพียงพอที่จะกำกับดูแลการปฏิบัติงานในเชิงนโยบาย สนับสนุนส่งเสริมและประสานงานเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา จึงจำเป็นต้องมีบุคลากร เครื่องมือ และแผนปฏิบัติการที่มีประสิทธิภาพและมีศักยภาพเพียงพอที่จะสนับสนุน ส่งเสริม และประสานงานเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา และสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาได้

3. บุคลากรของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ตั้งแต่คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และบุคลากรในองค์การ ควรเป็นที่ยอมรับของสถานศึกษาและผู้มีส่วนร่วมในแต่ละเขตพื้นที่การศึกษา ทั้งในด้านความชำนาญการ ความเชี่ยวชาญ และคุณธรรม ดังนั้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจึงควรเป็นองค์กรเปิด มีอิสระและมีวิธีการสรรหาผู้ชำนาญการหรือผู้เชี่ยวชาญและผู้มีคุณสมบัติเหมาะสม โดยมีการหมุนเวียนมาปฏิบัติงานและใช้วิธีการและหลักเกณฑ์ที่เน้นคุณภาพ ไม่ใช่เกิดจากการแต่งตั้งจากหน่วยเหนือในส่วนกลางเพียงอย่างเดียว

4. เขตพื้นที่การศึกษา ควรเป็นแหล่งบริการข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการศึกษาควบคู่กับการกำกับดูแลสถานศึกษา ดังนั้น เครื่องมืออุปกรณ์และเทคโนโลยีข่าวสาร และศักยภาพของบุคลากรจะต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องสอดคล้องกับพัฒนาการทางการศึกษา เศรษฐกิจและสังคมในระดับประเทศและในระดับสากล ผู้มีส่วนร่วมฝ่ายต่าง ๆ ให้เข้ามามีบทบาทในฐานะผู้ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ และร่วมรับผิดชอบ ไม่ใช่เป็นเพียงคณะกรรมการที่มีหน้าที่ให้ข้อเสนอแนะหรือให้คำปรึกษาเพียงอย่างเดียว

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 ตั้งอยู่ถนนเพชรเกษม อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี รหัสไปรษณีย์ 76130 มีพื้นที่ความรับผิดชอบ 4 อำเภอ ได้แก่ อำเภอท่ายาง อำเภอบ้านลาด อำเภอชะอำ และอำเภอแก่งกระจาน มีสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในความรับผิดชอบจำนวน 139 โรง ในจำนวนนี้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานอำเภอลาดมีจำนวน 33 โรง ประกอบด้วย สถานศึกษาขนาดเล็กจำนวน 20 โรง มีจำนวนข้าราชการครู 128 คน สถานศึกษาขนาดกลาง จำนวน 12 โรง มีจำนวนข้าราชการครู 159 คน และสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษจำนวน 1 โรง มีจำนวนข้าราชการครู 86 คน ไม่มีสถานศึกษาขนาดใหญ่ การแบ่งประเภทของสถานศึกษาแบ่งเป็น สถานศึกษาที่เปิดทำการสอนในระดับประถมศึกษาจำนวน 27 โรง มีจำนวนข้าราชการครู 193 คน สถานศึกษาที่เปิดทำการสอนในระดับมัธยมศึกษา หรือโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาจำนวน 6 โรง มีจำนวนข้าราชการครู 180 คน วิสัยทัศน์ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 มีดังนี้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 เป็นองค์กรการศึกษา พัฒนาสู่ความเป็นเลิศตามมาตรฐานสากล มีพันธกิจ ดังนี้คือ

1. จัด ส่งเสริม สนับสนุน และประสานความร่วมมือกับทุกภาคส่วนของสังคม จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง

2. พัฒนาระบบบริหารจัดการศึกษาให้ได้มาตรฐาน มุ่งสู่ผลสัมฤทธิ์ขององค์กร รวมทั้งเสริมสร้างความเข้มแข็งในการจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนมีคุณภาพ

3. ยกระดับขีดความสามารถของผู้เรียนเต็มตามศักยภาพและมุ่งสู่มาตรฐานสากล

คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 ประกอบด้วย (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2. 2548 : ออนไลน์)

1. นายพินิจ อุส่าห์	ประธานกรรมการ
2. นายครรลอง ยุทธชัย	กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
3. นางกัญพิมา เชื่อมชิต	กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
4. นายธนาวุฒิ แก้วน้อย	กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
5. นายสุกิจ สมัครรบ	กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
6. นายณรงค์ ทวีกาญจน์	กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
7. นายสามัคคี นาคะเวช	กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
8. นายไสว ตันติสุขารมย์	กรรมการจากผู้แทนองค์กรชุมชน
9. นายเสนาะ สวัสดิมงคล	กรรมการจากผู้แทนองค์กรเอกชน
10. นายฮอนมั้น กรีธาธร	กรรมการจากผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
11. จ่าเอกสุทิน แจ้งสุวรรณ	กรรมการจากผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
12. นายบุญเลิศ ตุ้มไธสง	กรรมการจากผู้แทนสมาคมผู้ประกอบวิชาชีพครู
13. นายวิเชาว์ พุ่มไสว	กรรมการจากผู้แทนสมาคมผู้ประกอบวิชาชีพบริหารการศึกษา
14. นายพยง พลับพลาทอง	กรรมการจากผู้แทนสมาคมผู้ปกครองและครู
15. นางประภัสสร ไชยชนะใหญ่	กรรมการและเลขานุการ

1.1 บทบาทหน้าที่ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (สพท.)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เป็นหน่วยงานที่สนับสนุนและส่งเสริมระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนภายในสังกัด รวมทั้งการประสาน ติดตาม ประเมินผลการปฏิบัติงาน จึงมีบทบาทหน้าที่และแนวทางดำเนินงานดังนี้

1. นำนโยบายการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา แนวทางดำเนินงานคือ จัดทำระบบข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และปัญหาพฤติกรรมนักเรียน ของสถานศึกษา จัดทำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อใช้เป็นเครือข่ายให้คำปรึกษาตามสภาพปัญหาและความต้องการของนักเรียนและบริการแก่ผู้สนใจ จัดให้มีแผนงานโครงการและ

กิจกรรมการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในระดับพื้นที่ นิเทศ ติดตามผล รายงานความก้าวหน้าในการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา

2. ส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษาเกิดการพัฒนาองค์ความรู้และความสามารถในการปฏิบัติด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียน แนวทางดำเนินงานคือ ฝึกอบรมบุคลากรให้มีความรู้ ความสามารถ เทคนิค และทักษะในการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้ จัดทำมาตรฐานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสำหรับเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา สนับสนุนให้สถานศึกษาศึกษาวิจัยและพัฒนาเกี่ยวกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อนำผลมาพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น จัดให้มีเครือข่ายประสานงานและแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

3. สนับสนุนช่วยเหลือให้สถานศึกษาสามารถดำเนินงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างเป็นระบบมีประสิทธิภาพ แนวทางดำเนินงานคือ ช่วยเหลือ แก้ไขปัญหาอุปสรรคของสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จ จัดกลุ่มสถานศึกษาให้เป็นเครือข่ายพัฒนาคุณภาพช่วยเหลือดูแลซึ่งกันและกันจนสามารถดำเนินการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้

4. ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อร่วมมือกันดำเนินงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียน แนวทางดำเนินงานคือ เป็นหน่วยงานกลางในการประสานการดำเนินงานกับหน่วยงานอื่น ๆ เช่น จัดประชุมสัมมนาหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ร่วมกับสถานศึกษาให้รับรู้บทบาทการปฏิบัติงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

5. ติดตาม ประเมินผล และรายงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา แนวทางดำเนินงานคือ ชี้แจงทำความเข้าใจกับสถานศึกษาด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้เกิดเจตคติที่ดีต่อระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและนำไปปฏิบัติได้จริง สร้างขวัญกำลังใจ และประชาสัมพันธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งติดตามประเมินผล และรายงานการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา

1.2 โครงสร้างสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เป็นหน่วยงานที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โครงสร้างสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประกอบด้วย 6 กลุ่มงาน และ 1 หน่วยงานคือ

1. กลุ่มอำนวยการ
2. กลุ่มบริหารงานบุคคล
3. กลุ่มนโยบายและแผน
4. กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา
5. กลุ่มนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา
6. กลุ่มส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา
7. หน่วยตรวจสอบภายใน

นอกจากจัดโครงสร้างดังกล่าวข้างต้นแล้ว สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษายังมีบทบาทหน้าที่ในการ

1. จัดทำนโยบาย แผนพัฒนา และมาตรฐานการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบาย มาตรฐานการศึกษา แผนการศึกษา แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานและความต้องการของท้องถิ่น

2. วิเคราะห์การจัดตั้งงบประมาณเงินอุดหนุนทั่วไปของสถานศึกษาและหน่วยงานในเขตพื้นที่การศึกษา และแจ้งจัดสรรงบประมาณที่ได้รับให้หน่วยงานข้างต้นรับทราบและกำกับ ตรวจสอบ ติดตามการใช้จ่ายงบประมาณของหน่วยงานดังกล่าว

3. ประสาน ส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาหลักสูตรร่วมกับสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา

4. กำกับ ดูแล ติดตาม และประเมินผลสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และในเขตพื้นที่การศึกษา

5. ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย และรวบรวมข้อมูลสารสนเทศด้านการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา

6. ประสานการระดมทรัพยากรด้านต่าง ๆ รวมทั้งทรัพยากรบุคคล เพื่อส่งเสริมสนับสนุนการจัดและพัฒนาการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา

7. จัดระบบการประกันคุณภาพการศึกษาและประเมินผลสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา

8. ประสาน ส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษาของสถานศึกษาของเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งบุคคล องค์กรชุมชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันอื่นที่จัดรูปแบบที่หลากหลายในเขตพื้นที่การศึกษา

9. ดำเนินการและประสานส่งเสริม สนับสนุนการวิจัยและพัฒนาการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา

10. ประสาน ส่งเสริมการดำเนินงานของคณะอนุกรรมการ และคณะทำงานด้านการศึกษา

11. ประสานการปฏิบัติราชการทั่วไปกับองค์กร หน่วยงานภาครัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในฐานะสำนักงานผู้แทนกระทรวงศึกษาธิการในเขตพื้นที่การศึกษา

12. ปฏิบัติหน้าที่อื่นเกี่ยวกับกิจการภายในเขตพื้นที่การศึกษาที่มิได้ระบุให้เป็นหน้าที่ของผู้ใดโดยเฉพาะ หรือปฏิบัติงานอื่นตามที่มอบหมาย

1.3 อำนาจหน้าที่ของกลุ่มงาน

กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศให้มีเขตพื้นที่การศึกษาจำนวน 175 เขต ในเบื้องต้น และกำหนดโครงสร้างสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประกอบด้วย 6 กลุ่มงาน และ 1 หน่วยงาน คือ กลุ่มอำนวยการ กลุ่มบริหารงานบุคคล กลุ่มนโยบายและแผน กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา

กลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา กลุ่มส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา และหน่วยตรวจสอบภายใน ซึ่งแต่ละกลุ่มงานมีอำนาจหน้าที่ ดังนี้ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2. 2548 : ออนไลน์)

1.3.1 กลุ่มอำนวยการ

กลุ่มอำนวยการ มีบทบาทอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการจัดระบบบริหารองค์กร การประสานงานและให้บริการสนับสนุน ส่งเสริมให้กลุ่มภารกิจและงานต่าง ๆ ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสามารถบริหารจัดการและดำเนินงานตามบทบาทภารกิจอำนาจหน้าที่ได้อย่างเรียบร้อย มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล บนพื้นฐานของความถูกต้องและโปร่งใส ตลอดจนสนับสนุนและให้บริการข้อมูลข่าวสาร เอกสาร สื่อ อุปกรณ์ทางการศึกษาและทรัพยากรที่ใช้ในการจัดการศึกษาแก่สถานศึกษาบริหารจัดการได้อย่างสะดวก คล่องตัว มีคุณภาพ ประสิทธิภาพและประสิทธิผล มีขอบข่ายภารกิจงานแบ่งได้ดังนี้

1. กลุ่มงานบริหารทั่วไป
2. กลุ่มงานประชาสัมพันธ์
3. กลุ่มงานประสานงาน
4. กลุ่มงานบริหารการเงินและสินทรัพย์

1.3.2 กลุ่มบริหารงานบุคคล

กลุ่มบริหารงานบุคคล มีบทบาทอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลในเขตพื้นที่การศึกษา เป็นมาตรการจูงใจให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาปฏิบัติงานเพื่อตอบสนองภารกิจของหน่วยงาน โดยยึดหลักการกระจายอำนาจ ระบบคุณธรรมและหลักธรรมาภิบาล เพื่อให้การบริหารจัดการมีความคล่องตัว เกิดความอิสระในการปฏิบัติงาน ภายใต้กฎหมาย ระเบียบปฏิบัติ ผู้ปฏิบัติงานได้รับการพัฒนา มีความรู้ความสามารถ มีขวัญกำลังใจ นำไปสู่การบริการครูและบุคลากรทางการศึกษาตามหลักการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ ซึ่งจะส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนต่อไป มีขอบข่ายภารกิจงานแบ่งได้ดังนี้

1. งานธุรการ
2. กลุ่มงานวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง
3. กลุ่มงานสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง
4. กลุ่มงานบำเหน็จความชอบและทะเบียนประวัติ
5. กลุ่มงานพัฒนาบุคลากร
6. กลุ่มงานวินัยและนิติการ
7. กลุ่มงานเลขานุการ อ.ก.ค.ศ. เขตพื้นที่การศึกษา

1.3.3 กลุ่มนโยบายและแผน

กลุ่มนโยบายและแผน มีบทบาทอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับหน่วยงานที่ส่งเสริมสนับสนุน และประสานงานในเชิงนโยบายให้สถานศึกษาจัดการศึกษาเป็นไปตามนโยบายและมาตรฐานการศึกษาชาติ มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของงานตามยุทธศาสตร์เป็นสำคัญ (Strategic Result

Based Management : SRBM) ใช้ระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานตามยุทธศาสตร์ (Strategic Performance Base Budgeting : SPBB) โดยเน้นความโปร่งใส ทันสมัย ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล ยึดหลักการมีส่วนร่วม (Participation) การบริหารที่สนับสนุนการใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School – Based Management) โดยมีกระบวนการวางแผน การดำเนินการตามแผน การกำกับติดตามผลอย่างเป็นระบบ มีขอบข่ายภารกิจงานแบ่งได้ดังนี้

1. งานธุรการ
2. กลุ่มงานข้อมูลสารสนเทศ
3. กลุ่มงานนโยบายและแผน
4. กลุ่มงานวิเคราะห์งบประมาณ
5. กลุ่มงานติดตาม ประเมินผลและรายงาน
6. กลุ่มงานเลขานุการคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา

1.3.4 กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา

กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา มีบทบาทอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับงานส่งเสริมการจัดการศึกษา เป็นงานที่สนับสนุนและส่งเสริมให้สถานศึกษาในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาสามารถจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเน้นการบูรณาการการจัดการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย ไปสู่การศึกษาตลอดชีพ นำแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นใช้ประกอบการเรียนการสอนส่งเสริมสุขภาพกายและสุขภาพจิตให้สมบูรณ์ จัดสวัสดิการ สวัสดิภาพและกองทุนเพื่อการศึกษา ที่จะเป็นการช่วยเหลือผู้เรียนปกติ ด้อยโอกาส พิการ และมีความสามารถพิเศษ อีกทั้งส่งเสริมให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน สถาบันทางศาสนา สถานประกอบการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเอกชน ร่วมจัดการศึกษาที่จะส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้เรียน มีขอบข่ายภารกิจงานแบ่งได้ ดังนี้

1. งานธุรการ
2. กลุ่มงานส่งเสริมคุณภาพการจัดการศึกษา

1.3.5 กลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา

กลุ่มนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา มีบทบาทอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เป็นกลุ่มงานดำเนินการเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา วิเคราะห์ วิจัย ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการพัฒนาระบบการบริหารและการจัดการศึกษา เพื่อให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหารและการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพได้มาตรฐานเท่าเทียมกัน โดยยึดโรงเรียนเป็นฐาน ส่งผลให้ผู้เรียนทั้งในระบบ นอกระบบและตามอัธยาศัย เกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการศึกษา มีขอบข่ายภารกิจงานแบ่งได้ดังนี้

1. งานธุรการ
2. กลุ่มงานพัฒนาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานและกระบวนการเรียนรู้
3. กลุ่มงานวัดและประเมินผลการศึกษา

4. กลุ่มงานส่งเสริมและพัฒนาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา
5. กลุ่มงานนิเทศ ติดตามและประเมินผลระบบบริหารและการจัดการศึกษา
6. กลุ่มงานส่งเสริมพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษา
7. กลุ่มงานเลขานุการคณะกรรมการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผล และนิเทศการศึกษา

1.3.6 กลุ่มส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา

กลุ่มส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา มีบทบาทอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับหน่วยงานที่สร้างความเข้มแข็งการบริหารด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไปให้แก่สถานศึกษาและหน่วยงานการศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการอันจะนำไปสู่คุณภาพการศึกษา บุคลากรในกลุ่มส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษาประกอบไปด้วยผู้มีประสบการณ์และความเชี่ยวชาญด้านการบริหารจัดการเป็นพิเศษ มีหน้าที่ช่วยให้การบริหารจัดการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยยึดหลักการบริหารที่ใช้กระบวนการ ประสาน ส่งเสริม สนับสนุนเพื่อนำนโยบายสู่การปฏิบัติ กระบวนการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลและรายงานผลทางการบริหารจัดการ และมุ่งเน้นศึกษา วิเคราะห์ วิจัย แสวงหา และจัดทำนวัตกรรม รูปแบบมาตรฐาน เทคนิควิธีการและเครื่องมือในการบริหารจัดการ มีขอบข่ายภารกิจงานแบ่งได้ดังนี้

1. งานการศึกษา วิเคราะห์ วิจัย แสวงหาและพัฒนานวัตกรรมการบริหาร
2. งานระบบข้อมูลสารสนเทศ
3. งานการประสานการตรวจราชการ
4. งานการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลและรายงานผลการดำเนินงานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
5. งานการส่งเสริม สนับสนุน การสร้างองค์ความรู้และเทคนิควิชาชีพในการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.3.7 หน่วยตรวจสอบภายใน

หน่วยตรวจสอบภายในมีบทบาทอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับหน่วยงานควบคุมภายในของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา เพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ เป็นเครื่องมือของผู้บริหารในการส่งสัญญาณเตือนความเสี่ยงที่ทำให้หน่วยงานปฏิบัติไม่บรรลุเป้าหมาย การตรวจสอบภายในที่เพียงพอมีการสอบทานที่ดี สามารถที่จะทำให้การใช้ทรัพย์สินของทางราชการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีประสิทธิผล ประหยัดและโปร่งใส มีขอบข่ายภารกิจงานแบ่งได้ ดังนี้

1. งานธุรการ
2. งานตรวจสอบทางการเงินและบัญชี
3. งานตรวจสอบการดำเนินงาน

นอกจากนี้ จากรายงานการตรวจราชการของผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการในเขตตรวจราชการที่ 5 (จังหวัดลพบุรี สระบุรี สิงห์บุรี และชัยนาท) ยังพบประเด็นการตรวจราชการที่น่าสนใจคือ ปัญหานักเรียนมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ปัญหาด้านยาเสพติดลดลงแต่ปัญหาการหนีเรียน ปัญหาซู้สาว การเข้าไปในแหล่งอบายมุข มีแนวโน้มสูงขึ้น ดังนั้นควรนำกระบานการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเข้ามาบริหารจัดการเพื่อลดปัญหาดังกล่าว (ประเสริฐ งามพันธุ์. 2548 : ออนไลน์)

2. ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

สภาวะวิกฤตที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบันอันเกี่ยวข้องกับนักเรียนซึ่งเป็นเด็กและเยาวชนมีมากมาย ล้วนเป็นปัจจัยเสี่ยงที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์เชื่อมโยงกันทั้งสิ้น

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2546ก : 2-4) กล่าวว่า ปัจจัยเสี่ยงหรือเงื่อนไขที่เป็นสาเหตุหรือตัวกระตุ้นให้เกิดปัญหาต่าง ๆ อันเกี่ยวข้องกับนักเรียน ประกอบด้วย

1. ปัจจัยเสี่ยงด้านตัวนักเรียน เช่น มีทักษะการดำรงชีวิตที่ไม่เหมาะสมขาดความสามารถในการควบคุมตนเอง ไม่กล้าแสดงออก ขาดทักษะในการปฏิเสธเพื่อน มีความเชื่อมั่นในตนเองและความนับถือตนเองต่ำ มีปัญหาด้านอารมณ์และจิตใจ มีเจตคติไม่เหมาะสมหรือโน้มเอียงที่จะชอบเสี่ยง/ทดลองใช้ยา ความรุนแรง ปฏิเสธค่านิยมหรือหลักศาสนาที่สังคมส่วนใหญ่ยึดถือ มีพัฒนาการทางพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในวัยเด็ก เช่น การต่อต้านสังคม พูดปด ขโมย ก้าวร้าว ขาดสัมพันธภาพที่ดีกับครูและโรงเรียน

2. ปัจจัยเสี่ยงด้านครอบครัว เช่น ความขัดแย้งและความรุนแรงในครอบครัว ครอบครัวขาดความเป็นปึกแผ่น ครอบครัวแปลกแยกหรือแยกตัวจากสังคม การเลี้ยงดูไม่เหมาะสม มีความคาดหวังในตัวเด็กเกินความเป็นจริง โดยไม่คำนึงถึงศักยภาพและวัยของเด็ก

3. ปัจจัยเสี่ยงด้านโรงเรียน เช่น ขาดการดูแลเอาใจใส่นักเรียนอย่างจริงจังและไม่สร้างสัมพันธภาพที่เหนียวแน่นระหว่างครูกับนักเรียน และผู้ปกครอง/ชุมชน หย่อนประสิทธิภาพในการบริหารจัดการนักเรียนทั้งในด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้และการจัดการพฤติกรรม ขาดการใช้กฎ ระเบียบ วินัยที่เหมาะสม เลือกปฏิบัติ หรือไม่มีมาตรฐานการปฏิบัติที่แน่นอน

4. ปัจจัยเสี่ยงด้านกลุ่มเพื่อน เช่น การคบเพื่อนที่เกเร อันธพาล เสเพล การคบเพื่อนที่เจตคติโน้มเอียงในทางก้าวร้าว ชอบเสี่ยงภัย ชอบมั่วสุม เบี่ยงเบนทางเพศ ได้รับแรงกดดันบีบคั้น ข่มขู่ ไม่ยอมรับจากกลุ่มเพื่อน

5. ปัจจัยเสี่ยงด้านชุมชนและสังคม เช่น การไร้ระเบียบแบบแผนในชุมชน ชุมชนอ่อนแอ ขาดสัมพันธภาพที่ดีระหว่างสมาชิกในชุมชนและสังคม ต่างคนต่างอยู่ ขาดความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของตน ชุมชนมีเจตคติโน้มเอียงต่อการยอมรับค่านิยมในการเพิ่มสิ่งเสพย์ติดมอมเมา การใช้ความรุนแรง ละเลยไม่ให้ความสำคัญเอาใจใส่ดูแลส่งเสริมเด็กและเยาวชน มีท่าทีต่อเยาวชนโดยเฉพาะวัยรุ่นในลักษณะที่ปฏิเสธ ต่อต้าน ไม่ยอมรับในพฤติกรรมที่แสดงออก

ปัจจัยเสี่ยงต่าง ๆ ข้างต้นล้วนเกี่ยวข้องสัมพันธ์ มีผลกระทบซึ่งกันและกัน และเป็นเหตุปัจจัยสู่สภาวะวิกฤตได้หากไม่มีระบบการป้องกัน ส่งเสริม หรือจัดเงื่อนไขที่จะส่งผลที่ไม่พึงปรารถนาต่อตัวนักเรียนและสังคมโดยรวม การส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนเป็นบุคคลที่มีคุณภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญาความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรมนั้น มูลนิธิสดศรี-สฤษวงศ์ (2548 : ออนไลน์) กล่าวว่า เป็นหน้าที่หลักโดยตรงของสถานศึกษาโดยผ่านกระบวนการทางการศึกษา มีแนวคิดหลักในการดำเนินการเพื่อช่วยเหลือนักเรียนจากปัจจัยเสี่ยงต่าง ๆ ดังนี้

1. มนุษย์ทุกคนมีศักดิ์ศรีและศักยภาพที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ เพียงแต่ใช้เวลาและวิธีการที่แตกต่างกัน เนื่องจากแต่ละคนมีความเป็นปัจเจกบุคคล ดังนั้นการดูแลช่วยเหลือนักเรียนทั้งในเชิงการป้องกัน การแก้ปัญหา หรือการส่งเสริมสนับสนุน จึงจำเป็นต้องยึดประโยชน์สูงสุดอันพึงเกิดต่อนักเรียนเป็นสำคัญ

2. ความสำเร็จของงานต้องอาศัยการมีส่วนร่วม ทั้งการร่วมใจ ร่วมคิด ร่วมปฏิบัติ และร่วมพัฒนา ของทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ทั้งบุคลากรของโรงเรียนทุกคน กรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน องค์กรภาครัฐและเอกชน

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า สภาพแวดล้อมในปัจจุบัน สะท้อนมาสู่ความหลากหลายของนักเรียน ซึ่งมาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจแตกต่างกัน คณะครูจึงมุ่งมั่นเอาใจใส่นักเรียนเป็นพิเศษ การนำระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมาใช้โดยที่โรงเรียนให้ครูมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์และวางระบบ มีผลอย่างมากต่อการพัฒนาระบบการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมทำให้สามารถประสานการทำงานระหว่างกันได้ชัดเจนและเป็นระบบยิ่งขึ้น

2.1 ความหมาย ประโยชน์ ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2.1.1 ความหมาย

กรมสามัญศึกษา (2544 : 5) กล่าวว่า ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง กระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีขั้นตอน พร้อมด้วยวิธีการและเครื่องมือการทำงานที่ชัดเจนโดยมีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินการดังกล่าว และมีการประสานความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับครูที่เกี่ยวข้องหรือบุคคล ภายนอก รวมทั้งการสนับสนุนส่งเสริมจากโรงเรียน การดูแลช่วยเหลือหมายรวมถึงการส่งเสริม การป้องกัน และการแก้ไขปัญหา โดยมีวิธีการและเครื่องมือสำหรับครูที่ปรึกษาและบุคลากรที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้ในการดำเนินงานพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์และปลอดภัยจากสารเสพย์ติด

กรมสุขภาพจิต (2544ข : 15) กล่าวว่า ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง วิธีการดำเนินงานในการช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีรูปแบบและขั้นตอนอย่างชัดเจนสามารถปฏิบัติได้

กรมวิชาการ (2545 : 7) กล่าวว่า การดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง กระบวนการที่จะทำให้ผู้เรียนได้รู้จักและเข้าใจตนเองมีแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาตนเอง

รวมทั้งครูได้รู้จักนักเรียนมากขึ้น สามารถส่งเสริมและป้องกันปัญหาของผู้เรียน ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มปกติหรือกลุ่มพิเศษ

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (2545 : 12) กล่าวว่า ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง กระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีขั้นตอนพร้อมด้วยวิธีการและเครื่องมือการทำงานที่ชัดเจนโดยมีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงานดังกล่าว และมีการประสานงานอย่างใกล้ชิดกับครูที่เกี่ยวข้องหรือบุคคลภายนอก รวมทั้งการสนับสนุนส่งเสริมจากโรงเรียน

มันทนา เพ็งนู; และ รังสรรค์ เพ็งนู (2546 : 1) กล่าวว่า ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง กระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบมีขั้นตอน มีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงาน โดยการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและนอกสถานศึกษา อันได้แก่คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้บริหารและครูทุกคน มีวิธีการและเครื่องมือที่ชัดเจน มีมาตรฐานคุณภาพและมีหลักฐานการทำงานที่ตรวจสอบได้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547ก : 3) กล่าวว่า ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง กระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีขั้นตอนชัดเจน โดยมีวิธีการและเครื่องมือที่มีมาตรฐาน คุณภาพ และมีหลักฐานการทำงานที่ตรวจสอบได้ มีครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงาน และบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งในและนอกสถานศึกษา อันได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้บริหาร ตลอดจนครูทุกคน มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2548 : ออนไลน์) กล่าวว่า ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง กระบวนการดูแลและให้ความช่วยเหลือนักเรียนทุกกลุ่มได้แก่ นักเรียนกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง กลุ่มที่มีปัญหา และกลุ่มที่มีความสามารถพิเศษ โดยใช้วิธีการศึกษานักเรียนเป็นรายบุคคล คัดกรอง ส่งเสริมพัฒนา ป้องกัน แก้ไขปัญหา และติดตามผล

จากความหมายของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่กล่าวมาข้างต้นพอสรุปได้ว่า ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง กระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียนทั้งในด้านสวัสดิภาพและสวัสดิการ โดยอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งภายในและนอกสถานศึกษา อันได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้บริหารและครูทุกคน มีวิธีการดำเนินงานและเครื่องมือที่ชัดเจน เพื่อให้นักเรียนได้รับความปลอดภัยทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ

2.1.2 ประโยชน์ของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2546ก : 5) กล่าวถึงประโยชน์ของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนไว้ดังนี้

1. นักเรียนได้รับการดูแลช่วยเหลืออย่างทั่วถึงและตรงตามสภาพปัญหา
2. สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียนเป็นไปด้วยดีและอบอุ่น
3. นักเรียนรู้จักตนเอง ควบคุมตนเองได้ มีการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ ซึ่งจะเป็นรากฐานในการพัฒนาความเก่ง คุณธรรมจริยธรรม และความมุ่งมั่นที่จะเอาชนะอุปสรรค

4. นักเรียนเรียนรู้อย่างมีความสุขและได้รับการส่งเสริมพัฒนาเต็มตามศักยภาพรอบด้าน

5. ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพนักเรียนอย่างเข้มแข็ง จริงจัง ด้วยความเอื้ออาทร

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547ข : 8) กล่าวว่า การดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีประโยชน์ต่อหลายฝ่าย ดังนี้

2.1.2.1 ประโยชน์ต่อนักเรียน

1) นักเรียนได้รับการดูแลช่วยเหลือ และพัฒนาด้านสุขภาพกาย สุขภาพจิต และสภาพแวดล้อมทางสังคมอย่างทั่วถึง

2) นักเรียนได้รับการส่งเสริม พัฒนา ป้องกัน แก้ไขปัญหาทั้งด้านการเรียนรู้และความสามารถพิเศษ

3) นักเรียนได้รู้จักตนเอง สามารถปรับตัว มีทักษะทางสังคมและอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข

4) นักเรียนมีทักษะชีวิตและมีสัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อน ครู และผู้ปกครอง

2.1.2.2 ประโยชน์ต่อครู

1) ครูได้ตระหนักและเห็นความสำคัญในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2) ครูมีเจตคติที่ดีต่อนักเรียน

3) ครูมีผลงานสอดคล้องกับมาตรฐานการประเมินคุณภาพการศึกษา

4) ครูมีความรักและศรัทธาในวิชาชีพครู

2.1.2.3 ประโยชน์ต่อผู้บริหาร

1) ผู้บริหารได้รู้ศักยภาพของครูในการขับเคลื่อนให้เกิดการปฏิรูปการเรียนรู้ ปฏิรูปการเรียนการสอน

2) ผู้บริหารได้รู้ข้อมูลพื้นฐานของนักเรียน และใช้ในการกำหนดแนวทางในการพัฒนานักเรียน พัฒนาหลักสูตร และพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา

3) ผู้บริหารมีรูปแบบกระบวนการพัฒนาเชิงระบบ ภายใต้การมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย

2.1.2.4 ประโยชน์ต่อโรงเรียน

1) โรงเรียนมีผลการดำเนินงานตามมาตรฐานการศึกษา

2) โรงเรียนได้รับการยอมรับ การสนับสนุน และความร่วมมือจากชุมชน บุคลากร องค์กรที่เกี่ยวข้อง

3) โรงเรียนมีการพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้และเอื้ออาทร

2.1.2.5 ประโยชน์ต่อผู้ปกครอง /ชุมชน

1) ผู้ปกครอง/ชุมชน ตระหนักในการมีส่วนร่วมกับโรงเรียน

2) ผู้ปกครอง/ชุมชนเข้าใจถึงวิธีการอบรมสั่งสอนบุตรหลาน

3) ผู้ปกครอง/ชุมชน มีสัมพันธภาพที่ดีกับบุตรหลาน เป็นครอบครัว/ชุมชนที่เข้มแข็ง

4) ผู้ปกครอง/ชุมชน เป็นตัวอย่างที่ดีแก่บุตรหลานและบุคคลในชุมชน

2.1.2.6 ประโยชน์ต่อเขตพื้นที่การศึกษา

1) พัฒนานวัตกรรมในการพัฒนานักเรียน

2) พัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับการทำงานการนิเทศติดตามผล ประเมินผล และการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

3) มีระบบข้อมูลสารสนเทศทั้งข้อมูลระดับบุคคล และระดับโรงเรียน เพื่อพัฒนางานต่อไป

2.1.2.7 ประโยชน์ต่อประเทศชาติ

1) นักเรียนมีคุณภาพดี มีปัญญา และมีความสุข

2) มีการเชื่อมโยงข้อมูลของเยาวชนทุกระดับ

3) ลดปัญหาที่ส่งผลต่อเด็ก และเยาวชน ลดค่าใช้จ่ายของหน่วยงานในระดับต่าง ๆ

4) ประชาชนมีคุณภาพ ซึ่งถือเป็นกำลังอันสำคัญในการพัฒนาประเทศ

จากที่กล่าวมาข้างต้นพอสรุปได้ว่า ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อประสิทธิภาพของการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนนั้น ประกอบด้วยคณะบุคคลซึ่งได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา คณะครู ผู้ปกครอง กรรมการสถานศึกษา ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ และประกอบด้วยความร่วมมือ การประสานงาน เพื่อการดำเนินงานที่สำเร็จ อย่างมีประสิทธิภาพ

2.2 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

วนิดา ชนินทยุทธวงศ์ (2544 : 13-14) กล่าวถึงปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อประสิทธิภาพของการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนไว้ว่า

1. ผู้บริหารโรงเรียน รวมทั้งผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียนทุกฝ่าย ควรตระหนักถึงความสำคัญของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และให้การสนับสนุนการดำเนินงาน หรือร่วมกิจกรรมตามความเหมาะสมอย่างสม่ำเสมอ

2. ครูทุกคนและผู้เกี่ยวข้องจำเป็นต้องมีความตระหนักในความสำคัญของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และมีทัศนคติที่ดีต่อนักเรียน มีความสุขที่จะพัฒนานักเรียนในทุกด้าน

3. คณะกรรมการหรือคณะทำงานทุกคณะ ต้องมีการประสานงานกันอย่างใกล้ชิดและมีการประชุมในแต่ละคณะอย่างสม่ำเสมอตามที่กำหนด

4. ครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักสำคัญในการดำเนินงาน โดยต้องได้รับความร่วมมือจากครูทุกคนในโรงเรียน รวมทั้งการสนับสนุนเรื่องต่าง ๆ จากโรงเรียน

5. การอบรมให้ความรู้และทักษะ รวมทั้งการเผยแพร่ข้อมูลความรู้แก่ครูที่ปรึกษาหรือผู้เกี่ยวข้องในเรื่องที่เอื้อประโยชน์ต่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นสิ่งจำเป็น โดยเฉพาะเรื่องทักษะการปรึกษาเบื้องต้นและแนวทางการแก้ปัญหาต่าง ๆ ของนักเรียน ซึ่งโรงเรียนควรดำเนินการอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

สายสมร ยุวนิมิ (2545 : 74) กล่าวถึงปัจจัยที่ทำให้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนประสบความสำเร็จ ต้องมีองค์ประกอบ 5 ประการคือ

1. ผู้บริหารและผู้ช่วยทุกฝ่ายตระหนักถึงความสำคัญของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และให้การสนับสนุนการดำเนินงานหรือร่วมกิจกรรมตามความเหมาะสมอย่างสม่ำเสมอ

2. ครูทุกคนและผู้เกี่ยวข้องตระหนักในความสำคัญและมีทัศนคติที่ดีต่อนักเรียน มีความสุขที่จะพัฒนานักเรียนทุกด้าน

3. คณะกรรมการหรือคณะทำงานทุกคนต้องมีการประสานงานกันอย่างใกล้ชิดและมีการประชุมในแต่ละคณะอย่างสม่ำเสมอตามที่กำหนด

4. ครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักสำคัญในการดำเนินงาน โดยที่ครูทุกคนต้องให้ความร่วมมือ รวมทั้งการสนับสนุนในเรื่องต่าง ๆ จากโรงเรียน

5. การอบรมให้ความรู้และทักษะ รวมทั้งการเผยแพร่ความรู้ ข้อมูลข่าวสารแก่ครูที่ปรึกษา หรือผู้เกี่ยวข้องในเรื่องที่เอื้อประโยชน์ต่อระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เช่น เรื่องทักษะการให้คำปรึกษาเบื้องต้น และแนวทางการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของนักเรียน ซึ่งโรงเรียนควรดำเนินการอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2546ก : 6) กล่าวว่า ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อประสิทธิภาพของการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนนั้น มีดังนี้

1. ทีมนำและทีมประสาน อันได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน กรรมการสถานศึกษา ผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียนทุกฝ่าย รวมทั้งหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ หัวหน้างานต่าง ๆ ตระหนักถึงความสำคัญของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และให้การสนับสนุนการดำเนินงานหรือร่วมกิจกรรมตามความเหมาะสมอย่างสม่ำเสมอ

2. ครูทุกคนและผู้เกี่ยวข้องจำเป็นต้องมีความตระหนักในความสำคัญของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และมีทัศนคติที่ดีต่อนักเรียน มีความสุขที่จะพัฒนานักเรียนในทุกด้าน

3. คณะกรรมการหรือคณะทำงานทุกคณะต้องมีการประสานงานกันอย่างใกล้ชิดและมีการประชุมในแต่ละคณะอย่างสม่ำเสมอตามที่กำหนด

4. ครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักสำคัญในการดำเนินงาน โดยต้องได้รับความร่วมมือจากครูทุกคนในโรงเรียน รวมทั้งการสนับสนุนในเรื่องต่าง ๆ จากโรงเรียน

5. การอบรมให้ความรู้และทักษะ รวมทั้งการเผยแพร่ข้อมูล ความรู้แก่ครูที่ปรึกษา ผู้ปกครอง กรรมการสถานศึกษาและผู้เกี่ยวข้อง ในเรื่องนี้เอื้อประโยชน์ต่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นสิ่งจำเป็นโดยเฉพาะเรื่องจิตวิทยาการแนะแนวและการให้การปรึกษา

เบื้องต้น และแนวทางการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของนักเรียน ซึ่งโรงเรียนควรดำเนินการอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

6. ผู้ปกครองและเครือข่ายการร่วมพัฒนาในทุกส่วนของสังคม มีความมุ่งมั่นในการดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและเยาวชนในเชิงบูรณาการอย่างเข้มแข็ง จริงจัง

จากที่กล่าวมาข้างต้นพอสรุปได้ว่า ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อประสิทธิภาพของการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ทุกฝ่ายต้องร่วมมือประสานสัมพันธ์กัน ทั้งผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง คณะกรรมการหรือคณะทำงานทุกคณะ เพื่อความสำเร็จของการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างแท้จริง

2.2.1 นโยบาย/มาตรฐานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547ข : 2) ได้มีนโยบายให้สถานศึกษาทุกแห่งจัดให้มีระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและกำหนดมาตรการสนับสนุนส่งเสริมศักยภาพนักเรียน เน้นกิจกรรมส่งเสริม พัฒนา ป้องกัน แก้ไขปัญหา และการคุ้มครองสิทธิเด็ก โดยการมีส่วนร่วมของบุคลากรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547ง : 6-7) ยังได้จัดทำมาตรฐานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน (ฉบับร่าง) เพื่อให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้เป็นกรอบในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และการประเมินระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้เข้มแข็งและมีศักยภาพมากขึ้น สามารถใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริม กำกับ ดูแล ตรวจสอบ และประเมินผล เพื่อเป็นการประกันคุณภาพระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบด้วย 3 มาตรฐาน 12 ตัวชี้วัด แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1. มาตรฐานด้านนักเรียน มี 1 มาตรฐาน 5 ตัวชี้วัด เน้นให้นักเรียนสามารถพัฒนาตนเองได้ตามศักยภาพ และสามารถปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

2. มาตรฐานด้านกระบวนการ มี 1 มาตรฐาน 3 ตัวชี้วัด เน้นให้มีการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

3. มาตรฐานด้านปัจจัย มี 1 มาตรฐาน 4 ตัวชี้วัด เน้นให้มีบุคลากร สื่อ เครื่องมือเพื่อการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

มาตรฐานด้านนักเรียน มาตรฐานที่ 1 นักเรียนสามารถพัฒนาตนเองได้ตามศักยภาพและสามารถปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

ตัวชี้วัดที่ 1 รู้จักตนเองและพึ่งตนเองได้

ตัวชี้วัดที่ 2 มีสุขภาพกาย สุขภาพจิต และสุขนิสัยที่ดี

ตัวชี้วัดที่ 3 มีทักษะชีวิต สามารถหลีกเลี่ยง ป้องกันภัย อันตราย และพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์

ตัวชี้วัดที่ 4 เป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน และสังคม

ตัวชี้วัดที่ 5 มีเจตคติที่ดีและมีทักษะพื้นฐานในการประกอบอาชีพ

มาตรฐานด้านกระบวนการ มาตรฐานที่ 2 มีการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ตัวชี้วัดที่ 1 มีการวางระบบการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ตัวชี้วัดที่ 2 มีการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล มีการคัดกรองนักเรียน มีการส่งเสริมพัฒนานักเรียนที่หลากหลาย มีการป้องกันช่วยเหลือ และแก้ไข มีการส่งต่อนักเรียนที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาอย่างเป็นระบบและมีเครือข่ายสหวิชาชีพ

ตัวชี้วัดที่ 3 มีการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล รายงานผล และพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

มาตรฐานด้านปัจจัย มาตรฐานที่ 3 มีบุคลากร สื่อ เครื่องมือ เพื่อการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ตัวชี้วัดที่ 1 ผู้บริหารเป็นผู้นำในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ตัวชี้วัดที่ 2 ครูมีความสามารถในการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ตัวชี้วัดที่ 3 ผู้ปกครอง ชุมชน ให้ความร่วมมือเอาใจใส่ดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ตัวชี้วัดที่ 4 มีสื่อ เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2.2.2 บทบาทหน้าที่บุคลากร

กรมสามัญศึกษา (2544 : 33-37) กล่าวถึงการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งกรมสามัญศึกษาได้มอบหมายให้โรงเรียนในสังกัดทุกโรงเรียนนำไปใช้ในปีการศึกษา 2544 นั้น ทุกโรงเรียนจะต้องปฏิบัติตามแนวทางดังนี้คือ 1) จัดการประชุมเพื่อกำหนดโครงสร้างบุคลากร 2) แต่งตั้งคณะกรรมการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และ3) กำหนดบทบาทหน้าที่ ของคณะกรรมการ ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบด้วยคณะกรรมการ 3 ชุดคือ

1. คณะกรรมการอำนวยการ (ทีมนำ) ประกอบด้วย

1.1 ผู้อำนวยการสถานศึกษา	ประธานกรรมการ
1.2 ผู้ช่วยผู้อำนวยการทุกฝ่าย	กรรมการ
1.3 หัวหน้าระดับชั้น	กรรมการ
1.4 หัวหน้าแผนงานโรงเรียน	กรรมการ
1.5 ผู้แทนผู้ปกครอง/ชุมชน	กรรมการ
1.6 หัวหน้างาแนะแนว	กรรมการ
1.7 ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายปกครอง	กรรมการและเลขานุการ

2. คณะกรรมการประสานงาน (ทีมประสาน/ทีมสนับสนุน/ทีมคุณภาพ) ประกอบด้วย

2.1 ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายปกครอง	ประธานกรรมการ
2.2 หัวหน้าระดับทุกระดับ	กรรมการ
2.3 หัวหน้างานอนามัย	กรรมการ
2.4 ครูงานแผนงาน สารสนเทศ	กรรมการ
2.5 บุคลากรอื่นที่โรงเรียนเห็นสมควร	กรรมการ
2.6 หัวหน้างานแนะแนว	กรรมการและเลขานุการ

3. คณะกรรมการดำเนินงาน (ทีมทำ) แยกเป็น 6 คณะ ตามระดับชั้น บุคลากรแต่ละคณะประกอบด้วย

3.1 หัวหน้าระดับชั้น	ประธานกรรมการ
3.2 รองหัวหน้าระดับชั้น	รองประธานกรรมการ
3.3 ครูที่ปรึกษาในระดับ	กรรมการ
3.4 ครูประจำวิชาในระดับ	กรรมการ
3.5 ครูแนะแนว	กรรมการ
3.6 บุคลากรตามความเหมาะสม	กรรมการและเลขานุการ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2546ก : 24) กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการในระดับต่าง ๆ ดังนี้

บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการอำนวยการ

1. ส่งเสริม สนับสนุนการขับเคลื่อน และผดุงระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
2. สร้างขวัญ กำลังใจ และพัฒนาบุคลากร
3. เป็นผู้นำให้การผนึกผสานบูรณาการภารกิจโดยรวมของสถานศึกษา
4. ประสานสัมพันธ์และสร้างความเข้มแข็งให้เครือข่าย
5. นิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล

บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการประสานงาน

1. ปฏิบัติงานในฐานะเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
2. ประสานงานระหว่างคณะกรรมการอำนวยการ (ทีมนำ) และคณะกรรมการดำเนินงาน (ทีมทำ) และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
3. จัดเอกสาร เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินงานและรับผิดชอบจัดประชุมชี้แจงและการฝึกอบรมให้ความรู้แก่บุคลากร
4. จัดการประชุมปรึกษาหารือคณะกรรมการในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนร่วมกันอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง
5. รายงานสรุปผลการดำเนินงาน
6. ปฏิบัติงานอื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการดำเนินงาน

1. ประสานงานผู้เกี่ยวข้อง ประชุมชี้แจง และทำความเข้าใจกับคณะกรรมการดำเนินงานระดับชั้นของตน
2. บันทึกหลักฐานการปฏิบัติงาน ประเมินผล จัดทำรายงานตามระดับชั้น
3. ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของครูที่ปรึกษาและนักเรียน เพื่อประโยชน์ต่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และนำเสนอทีมประสาน
4. ประชุมร่วมกันอย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง

5. ปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ในงานประจำของตน ดังรายละเอียดในหน้าที่ต่อไป

6. ปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547ข : 13-25) กล่าวว่า บทบาทหน้าที่ของหน่วยงานและบุคลากรที่เกี่ยวข้องในกระบวนการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีดังนี้

2.2.3 บทบาทหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) เป็นหน่วยงานกลางที่มีบทบาทหน้าที่ในการกำหนดนโยบายการดำเนินงานไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในการส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้ปฏิบัติ คือ สถานศึกษา สามารถดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงมีบทบาทหน้าที่และแนวทางดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนดังนี้

1.1 กำหนดนโยบายและหน่วยงานที่รับผิดชอบในสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียน แนวทางดำเนินงานคือ กำหนดยุทธศาสตร์ เป้าหมาย และจุดเน้นด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยมอบหมายหน่วยงานที่รับผิดชอบในสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน อย่างชัดเจน

1.2 ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นเครือข่ายการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียน แนวทางดำเนินงานคือ เชิญประชุมหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงสาธารณสุข สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงมหาดไทย สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กระทรวงกลาโหม ฯลฯ เพื่อวางแผนปฏิบัติร่วมกัน

1.3 ส่งเสริมสนับสนุนให้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เกิดการพัฒนาองค์ความรู้สู่การปฏิบัติด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียน แนวทางดำเนินงานคือ พัฒนาบุคลากรในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาให้มีความเข้มแข็งด้านองค์ความรู้ และการปฏิบัติด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้วยวิธีการที่หลากหลาย ส่งเสริมสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาให้มีการศึกษาวิจัยเพื่อการพัฒนาด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

1.4 สนับสนุนช่วยเหลือให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา สามารถดำเนินงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ แนวทางดำเนินงานคือ ช่วยเหลือแก้ไขปัญหา อุปสรรคของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาอันเป็นเหตุให้การปฏิบัติงานไม่ประสบความสำเร็จ

1.5 ส่งเสริมให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มีระบบติดตาม ประเมินผล และรายงานความก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง แนวทางดำเนินงานคือ กำกับ ติดตาม และตรวจสอบการดำเนินงานด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

2.2.4 บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษา

ผู้บริหารสถานศึกษา ในฐานะที่ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้นำสูงสุดในสถานศึกษา สามารถบริหารจัดการและให้ความสำคัญในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้ประสบผลสำเร็จจึงควรมีบทบาทหน้าที่และแนวทางดำเนินงานดังนี้

1. บริหารจัดการให้มีระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาให้ชัดเจนและมีประสิทธิภาพ แนวทางดำเนินงานคือ กำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์การดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สร้างความตระหนักให้ครูทุกคนและบุคลากรที่เกี่ยวข้องเห็นคุณค่าและความจำเป็นของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน กำหนดโครงสร้างการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้เหมาะสมกับสถานศึกษา แต่งตั้งคณะกรรมการในการดำเนินงานตามความเหมาะสม ประชุมคณะกรรมการและกำหนดเกณฑ์จำแนกกลุ่มนักเรียน ส่งเสริมให้ครูทุกคนและบุคคลที่เกี่ยวข้องได้รับความรู้เพิ่มเติมมีทักษะเกี่ยวกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างต่อเนื่อง

2. ประสานงานระหว่างสถานศึกษากับหน่วยงานและบุคลากรภายนอก เช่น ผู้ปกครอง เครือข่ายผู้ปกครอง องค์กรต่าง ๆ สาธารณสุข โรงพยาบาล สถานีตำรวจ แนวทางดำเนินงานคือ เชิญร่วมเป็นกรรมการและเครือข่ายในการช่วยเหลือนักเรียน ประชุมปรึกษาหารือและขอความร่วมมือ

3. ดูแล กำกับ นิเทศ ติดตาม ประเมินผล สนับสนุนและให้ขวัญกำลังใจในการดำเนินงาน แนวทางดำเนินงานคือ กำหนดปฏิทินการดำเนินงาน นิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล ยกย่องให้รางวัลเผยแพร่ผลงานการดำเนินงานในโอกาสต่าง ๆ

2.2.5 บทบาทหน้าที่ของหัวหน้าระดับ

บทบาทหน้าที่ของหัวหน้าระดับ มีดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2546ก : 26-28)

1. ติดตาม กำกับการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูที่ปรึกษา
2. ประสานงานผู้เกี่ยวข้องในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
3. จัดประชุมครูในระดับ เพื่อประสิทธิภาพในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
4. จัดประชุมกลุ่มเพื่อปรึกษาปัญหารายกรณี (Case Conference)
5. บันทึกหลักฐานการปฏิบัติงานและจัดทำรายงาน ประเมินผลระดับส่งผู้บริหารโดยผ่านทีมประสาน
6. ปฏิบัติงานอื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

2.2.6 บทบาทหน้าที่ของครูที่ปรึกษา/ครูประจำชั้น ครูที่ปรึกษา/ครูประจำชั้นมีบทบาทหน้าที่ดังนี้

1. ดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามแนวทางที่กำหนดคือ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล โดยการรวบรวมข้อมูลผู้เรียนเป็นรายบุคคล จัดทำข้อมูลให้เป็นระบบและเป็นปัจจุบัน การคัดกรองนักเรียน วิเคราะห์ข้อมูล จำแนกจัดกลุ่มผู้เรียน เช่น กลุ่มเด็กมีความสามารถพิเศษ กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง และกลุ่มมีปัญหาต้องการการช่วยเหลือโดยเร่งด่วน (จำนวนกลุ่มและเกณฑ์ใน

การคัดกรองอยู่ในดุลพินิจของโรงเรียน) ส่งเสริมและพัฒนานักเรียน โดยจัดกิจกรรม โครงการ โครงงาน ส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนให้รู้จักตนเอง รักและเห็นคุณค่าในตนเอง มีทักษะในการดำรงชีวิต การป้องกันและแก้ไขปัญหา ดูแลช่วยเหลือ ให้คำปรึกษากรณีปัญหาที่ไม่ยุ่งยากซับซ้อน ทั้งเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม การส่งต่อ กรณีปัญหาของนักเรียนซับซ้อน ให้ส่งต่อไปยังครูแนะแนว ฝ่ายปกครอง หรือผู้มีทักษะ ความสามารถตรงกับลักษณะปัญหา

2. พัฒนาตนเองด้านองค์ความรู้ทางจิตวิทยาการแนะแนวและการให้การปรึกษา

3. ร่วมประชุมกลุ่ม ปรึกษาปัญหารายกรณี

4. บันทึกหลักฐานการปฏิบัติงานและประเมินผลรายงานส่งหัวหน้าระดับ

5. ปฏิบัติงานอื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

2.2.7 บทบาทหน้าที่ของครูแนะแนว ครูแนะแนวมีบทบาทหน้าที่ดังนี้

1. นิเทศ (Supervising) สนับสนุนและเป็นแกนหลักแก่ครูที่ปรึกษาและผู้เกี่ยวข้องทุกคนในการให้ความรู้ เทคนิค วิธีการ และกระบวนการตามหลักจิตวิทยาและการแนะแนวเพื่อใช้ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในประเด็นสำคัญต่อไปนี้ เทคนิค วิธีการ และเครื่องมือ เพื่อการรู้จักและเข้าใจผู้เรียน รวมทั้งการคัดกรองจัดกลุ่มผู้เรียน การให้คำปรึกษาเบื้องต้น เช่น การใช้ระเบียนสะสม แบบทดสอบ การสังเกต การสัมภาษณ์ เสนอแนะแนวทางการจัดกิจกรรม โฮมรูม การประชุมชั้นเรียน และกิจกรรมสำหรับผู้เรียนทุกกลุ่มคัดกรอง ให้ความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับธรรมชาติและลักษณะของผู้เรียนกลุ่มพิเศษประเภทต่าง ๆ และเสนอแนะแนวทางในการดูแลช่วยเหลือ ส่งเสริม พัฒนา

2. ให้คำปรึกษา (Counseling) แก่ผู้เรียน (ในกรณีที่ครูที่ปรึกษาไม่สามารถแก้ไข หรือยากต่อการช่วยเหลือ) ผู้ปกครอง และผู้ขอรับบริการทั่วไป

3. ประสาน (Co-Ordinating) กับผู้เกี่ยวข้อง ทั้งในและนอกสถานศึกษาเป็นระบบเครือข่ายในการดำเนินงานแนะแนวและการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

4. จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในคาบแนะแนว

5. ให้บริการต่าง ๆ หรือจัดทำโครงการ กิจกรรมกลุ่มต่าง ๆ ให้กับนักเรียนซึ่งเป็นการสนับสนุนระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

6. ร่วมประชุมกลุ่มปรึกษาปัญหารายกรณี

7. ในกรณีที่นักเรียนมีปัญหายากต่อการช่วยเหลือของครูแนะแนวให้ส่งต่อผู้เชี่ยวชาญภายนอกและติดตามผลการช่วยเหลือนั้น

8. บันทึกหลักฐานการปฏิบัติงานและประเมินผลรายงานส่งผู้บริหาร หรือหัวหน้าระดับ

9. ปฏิบัติงานอื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

2.2.8 บทบาทหน้าที่ของครูผู้สอนประจำวิชาและครูที่เกี่ยวข้อง มีบทบาทหน้าที่ดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลของผู้เรียนเป็นรายบุคคลเพื่อรู้จักและเข้าใจผู้เรียนอย่างแท้จริง

2. ให้ข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักเรียนแก่ครูที่ปรึกษา และให้ความร่วมมือกับครู

ที่ปรึกษาและผู้เกี่ยวข้องในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

3. ใช้ข้อมูลการรู้จักและเข้าใจผู้เรียนในการจัดกระบวนการเรียนรู้กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและบริการต่าง ๆ ให้ผู้เรียนได้พัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ

4. ให้คำปรึกษาเบื้องต้นในรายวิชาที่สอนในด้านการศึกษาต่อ การประกอบอาชีพ ทักษะการดำรงชีวิต และบุคลิกภาพที่พึงประสงค์

5. พัฒนาตนเองด้านองค์ความรู้ทางจิตวิทยาและการแนะแนว และนำมาบูรณาการในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่นักเรียน

6. ร่วมประชุมกลุ่มปรึกษาปัญหารายกรณี ในกรณีที่เกี่ยวข้องกับการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

7. บันทึกหลักฐานการปฏิบัติงาน สรุปผล และรายงานส่งหัวหน้าระดับ

8. ปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

2.2.9 บทบาทหน้าที่ของผู้แทนนักเรียน มีบทบาทหน้าที่ดังนี้

1. เรียนรู้ ทำความเข้าใจกรอบแนวคิดของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2. ประสานงานในการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นของเพื่อนนักเรียน

3. มีส่วนร่วมในการกำหนดแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม

4. เป็นแกนนำในการดูแลช่วยเหลือเพื่อนนักเรียนให้ได้รับประสบการณ์การเรียนรู้และการเสริมสร้างทักษะการดำรงชีวิตเต็มตามศักยภาพ

2.2.10 บทบาทหน้าที่ของผู้ปกครองและชุมชน มีบทบาทหน้าที่ดังนี้

1. อบรมดูแลและเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำรงชีวิตครอบครัว มีความรัก ความเข้าใจ และให้ความอบอุ่น แนวทางดำเนินงานคือ จัดสภาพแวดล้อม ประสบการณ์ให้นักเรียนได้สัมผัสกับตัวอย่างที่ดี สนับสนุนส่งเสริมให้กำลังใจนักเรียนในการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ตามความสนใจ และศักยภาพของตนเอง ใช้หลักจิตวิทยาในการเลี้ยงดูบุตรหลาน

2. สนับสนุนให้ความร่วมมือ วางแผนร่วมกับสถานศึกษาในการแลกเปลี่ยนข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริม พัฒนา ป้องกัน และแก้ไขปัญหานักเรียน แนวทางดำเนินงานคือ เข้าร่วมประชุม วางแผนหาแนวทางการดำเนินงาน ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมพัฒนา ป้องกัน และแก้ไขปัญหานักเรียน

3. เป็นที่ปรึกษาหรือแนะแนวทางการดำเนินชีวิตที่ดีแก่นักเรียน แนวทางดำเนินงานคือ ให้คำปรึกษา แนะนำที่ดีแก่นักเรียน เสนอแนะแนวทางในการดำเนินชีวิตที่ดีให้นักเรียน

สวัสดิ์ สุวรรณอักษร (2540 : 44) กล่าวว่า ถึงบทบาทของผู้ปกครองต้องให้ความร่วมมือกับครูที่ปรึกษาในการให้ข้อมูลที่เป็นจริงเกี่ยวกับตัวนักเรียน สนับสนุนให้นักเรียนใช้บริการแนะแนวและช่วยดูแลเอาใจใส่นักเรียนในความปกครองของตนให้มีความรับผิดชอบ มีวินัย ในตนเอง ร่วมมือกับครูที่ปรึกษาในการแก้ไขปัญหาและการพัฒนานักเรียนในทุก ๆ ด้าน ในขณะ

เดียวกันตัวนักเรียนเองก็ควรให้ความร่วมมือกับครูที่ปรึกษาและผู้ปกครองโดยนักเรียนควรมีบทบาทหน้าที่ในการเข้ารับบริการรับคำแนะนำปรึกษาจากครูที่ปรึกษาด้วยความสมัครใจ รับผิดชอบในการตัดสินใจด้วยตนเอง ร่วมมือในการให้ข้อมูลที่เป็นจริงของตนเองโดยไม่ปิดบังแก่ครูที่ปรึกษา ครูแนะแนว และผู้ปกครอง และที่สำคัญต้องยอมรับที่จะปรับปรุงตนเองเสมอโดยเฉพาะเมื่อเกิดปัญหา

จากที่กล่าวมาข้างต้นพอสรุปได้ว่า บทบาทหน้าที่ของหน่วยงานและบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนนั้น จะต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายและเพื่อให้เกิดความชัดเจนในการปฏิบัติงานให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันอย่างมีคุณภาพ การประสานงานและการสร้างความร่วมมือร่วมใจในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนจึงเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษาควรประสานความร่วมมือทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อให้การดำเนินงานประสบความสำเร็จเกิดประโยชน์สูงสุดแก่นักเรียนต่อไป

2.3 องค์ประกอบของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2546ข : 35) กล่าวว่า กระบวนการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีองค์ประกอบที่เป็นหัวใจของการดำเนินงาน 5 กิจกรรมดังนี้

1. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล คือการรู้ข้อมูลที่จำเป็นเกี่ยวกับตัวนักเรียน ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ มิใช่การใช้ความรู้สึกหรือการคาดเดา โดยเฉพาะในการแก้ไขปัญหานักเรียน ซึ่งจะทำให้ไม่เกิดข้อผิดพลาดต่อการช่วยเหลือนักเรียนหรือเกิดได้น้อยที่สุด

2. การคัดกรองนักเรียน เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลแล้วนำผลที่ได้มาจำแนกตามเกณฑ์การคัดกรองที่สถานศึกษาได้จัดทำขึ้น

3. การส่งเสริมพัฒนานักเรียน เป็นการสนับสนุนให้นักเรียนทุกคนที่อยู่ในความดูแลของครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา ให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพ มีความภาคภูมิใจในตนเอง ซึ่งจะช่วยป้องกันมิให้นักเรียนที่อยู่ในกลุ่มปกติกลายเป็นนักเรียนกลุ่มเสี่ยงหรือกลุ่มมีปัญหาและเป็นการช่วยให้นักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหากลับมามีพฤติกรรมดีขึ้นตามที่สถานศึกษาหรือชุมชนคาดหวัง

4. การป้องกันและแก้ไขปัญหา คือความเอาใจใส่ดูแลนักเรียนทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา จำเป็นอย่างมากที่ต้องให้ความดูแลเอาใจใส่เป็นพิเศษเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาโดยไม่ปล่อยปละละเลยจนกลายเป็นปัญหาของสังคม

5. การส่งต่อ เป็นการดำเนินการในกรณีที่มีปัญหายากต่อการช่วยเหลือหรือหากว่าช่วยเหลือแล้วนักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้นก็ควรส่งต่อผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เพื่อให้นักเรียนได้รับการส่งเสริมพัฒนาและช่วยเหลืออย่างถูกทางและรวดเร็วขึ้น แต่ละกิจกรรมมีความสำคัญ แตกต่างกันไป

องค์ประกอบของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนดังกล่าว มีความสำคัญ มีวิธีการและเครื่องมือที่แตกต่างกันไป แต่มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันซึ่งเอื้อให้การดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาเป็นระบบที่มีประสิทธิภาพ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

2.3.1 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

เนื่องจากนักเรียนแต่ละคนมีพื้นฐานความเป็นมาของชีวิตที่ไม่เหมือนกันจึงก่อให้เกิดพฤติกรรมหลากหลายรูปแบบทั้งด้านบวกและด้านลบ ดังนั้นการได้รู้ข้อมูลที่จำเป็นเกี่ยวกับตัวนักเรียนจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่จะช่วยให้ครูที่ปรึกษามีความเข้าใจนักเรียนมากขึ้น สามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อการคัดกรองนักเรียน เป็นประโยชน์ในการส่งเสริม การป้องกันและแก้ไขปัญหาของนักเรียนได้อย่างถูกทาง ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์มิใช่การใช้ความรู้สึกหรือการคาดคะเน โดยเฉพาะการแก้ปัญหานักเรียนซึ่งจะทำให้ไม่เกิดข้อผิดพลาดต่อการช่วยเหลือนักเรียน หรือเกิดได้น้อยที่สุด

วนิดา ชนินทยุทธวงศ์ (2544 : 20-22) กล่าวว่า ในการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลนั้น ครูที่ปรึกษาต้องใช้วิธีการและเครื่องมือที่หลากหลาย เพื่อให้ได้ข้อมูลนักเรียนที่ครอบคลุมทั้งด้านความสามารถ ด้านสุขภาพ และด้านครอบครัว เครื่องมือที่สำคัญได้แก่

1 ระเบียนสะสม

2. แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก

3. วิธีการและเครื่องมืออื่น ๆ เช่น การสัมภาษณ์ การศึกษาจากแฟ้มสะสมผลงาน การเยี่ยมบ้าน การศึกษาข้อมูลจากแบบบันทึกการตรวจสุขภาพด้วยตนเองซึ่งจัดทำโดยกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข

นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547ข : 37) ยังได้กล่าวถึงข้อมูลพื้นฐานของนักเรียน ที่ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาควรมีสำหรับใช้ในการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนดังนี้

1. ข้อมูลด้านความสามารถ
   1.1 การเรียน
   1.2 ความสามารถพิเศษ/อัจฉริยะ
2. ด้านสุขภาพ
   2.1 ร่างกาย/ความพิการ
   2.2 จิตใจ-พฤติกรรม
3. ด้านครอบครัว
   3.1 เศรษฐกิจ
   3.2 การคุ้มครองสวัสดิภาพ
4. ด้านสารเสพติด
5. ด้านความปลอดภัย
6. พฤติกรรมทางเพศ

7. ด้านอื่น ๆ ที่ครูพบเพิ่มเติม ซึ่งมีความสำคัญหรือเกี่ยวข้องกับการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ในการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลนั้น กรมสามัญศึกษา (2544 : 37) กล่าวว่าควรมีข้อมูลดังต่อไปนี้

1. ระเบียนสะสม เป็นเครื่องมือในรูปเอกสารเพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียน โดยนักเรียนเป็นผู้กรอกข้อมูลและครูที่ปรึกษานำข้อมูลเหล่านี้มาศึกษาพิจารณาทำความรู้จักนักเรียนเป็นเบื้องต้น หากข้อมูลไม่เพียงพอหรือมีข้อสังเกตบางประการก็ควรหาข้อมูลเพิ่มเติมด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การสอบถามจากนักเรียนโดยตรง การสอบถามจากครูคนอื่น ๆ หรือเพื่อน ๆ ของนักเรียน ระเบียนสะสมเป็นข้อมูลส่วนตัวของนักเรียน จึงต้องเป็นความลับและเก็บไว้อย่างดีมิให้ผู้ใดเกี่ยวข้องหรือเด็กอื่น ๆ มารื้อค้นได้ หากเป็นไปได้ควรเก็บไว้กับครูที่ปรึกษาและมีตู้เก็บระเบียนสะสมให้เรียบร้อย ระเบียนสะสมควรเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างต่อเนื่องอย่างน้อย 3 ปีการศึกษา หรือ 6 ปีการศึกษา และส่งต่อระเบียนสะสมไปยังครูที่ปรึกษาคนใหม่ในปีการศึกษาต่อไป หรืออาจจัดครูที่ปรึกษาตามดูแลนักเรียนอย่างต่อเนื่อง จนจบการศึกษาในแต่ละตอนหรือจนจบ 6 ปีการศึกษาก็ได้

2. แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก เป็นเครื่องมือสำหรับการคัดกรองนักเรียนด้านพฤติกรรม การปรับตัว ที่มีผลเกี่ยวเนื่องกับสภาพจิตใจ ซึ่งจะช่วยให้ครูที่ปรึกษามีแนวการพิจารณานักเรียนด้านสุขภาพจิตมากขึ้น แบบประเมินพฤติกรรมเด็กเป็นเครื่องมือที่กรมสุขภาพจิตเป็นผู้จัดทำขึ้น ซึ่งใช้กันแพร่หลายในประเทศแถบยุโรป เพราะมีความเที่ยงและความตรง จำนวนข้อไม่มากคณะผู้จัดทำของกรมสุขภาพจิต โดยแพทย์หญิงพรรณพิมล หล่อตระกูล เป็นหัวหน้าคณะได้ทำการวิจัยเพื่อวิเคราะห์ความเที่ยงและความตรงแบบประเมินและหาเกณฑ์มาตรฐาน (Norm) ของเด็กไทย แบบประเมินพฤติกรรมเด็กมี 3 ชุด คือ ชุดที่ครูเป็นผู้ประเมินนักเรียน ชุดที่พ่อแม่ผู้ปกครอง เป็นผู้ประเมินนักเรียน และชุดที่นักเรียนประเมินตนเอง ทั้ง 3 ชุดมีเนื้อหาและจำนวนข้อเท่ากันคือ 25 ข้อ โรงเรียนอาจเลือกใช้ชุดที่นักเรียนประเมินตนเองชุดเดียว หรือใช้ควบคู่กับชุดที่ครูเป็นผู้ประเมินเพื่อความเที่ยงตรงยิ่งขึ้นโดยระยะเวลาที่ประเมินไม่ควรห่างจากนักเรียนประเมินตนเองเกิน 1 เดือน ซึ่งถ้าหากเป็นไปได้ควรใช้แบบประเมินทั้ง 3 ชุดพร้อมกัน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของผลที่ออกมา การใช้แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก ครูที่ปรึกษาจำเป็นต้องได้รับการอบรมวิธีการใช้ก่อน เพื่อให้เกิดความเข้าใจและมีทักษะในการใช้

ในกรณีที่ข้อมูลของนักเรียนจากระเบียนสะสมและแบบประเมินพฤติกรรมเด็กมีไม่พอเพียง หรือเกิดกรณีที่จำเป็นต้องการข้อมูลเพิ่มเติมอีก ครูที่ปรึกษาก็อาจใช้วิธีการและเครื่องมืออื่น ๆ เพิ่มเติม เช่น การสังเกตพฤติกรรมในห้องเรียน การสัมภาษณ์ และการเยี่ยมบ้านนักเรียน เป็นต้น การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล เป็นกิจกรรมที่มุ่งให้ครูที่ปรึกษาสร้างสัมพันธภาพอันดีกับนักเรียนและผู้ปกครองนักเรียน เพื่อให้ครูที่ปรึกษาสามารถรวบรวมข้อมูลนักเรียนได้มากพอที่จะสามารถวิเคราะห์พฤติกรรม คัดกรองนักเรียน ให้คำแนะนำปรึกษา และวางแผนการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการของนักเรียนได้อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะนักเรียนในกลุ่มเสี่ยงหรือมี

ปัญหามักมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมและก่อปัญหาขึ้นมากมาย ครูที่ปรึกษาที่มีข้อมูลนักเรียนมากพอจะสามารถจัดกิจกรรมป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นได้และหากมีปัญหาเกิดขึ้นก็จะสามารถแก้ปัญหาได้อย่างทันท่วงที

วิธีการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลนั้น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กล่าวว่า มีวิธีการดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547ข : 38)

1. การสังเกต
   1.1 สังเกตพฤติกรรมการแสดงออกของนักเรียน
   1.2 สังเกตพฤติกรรมการทำงานของนักเรียน
2. การสัมภาษณ์
   2.1 สัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่
      2.1.1 ผู้เกี่ยวข้องภายในสถานศึกษา ได้แก่ ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา
ครูประจำวิชา/เพื่อนครู และเพื่อนนักเรียน
      2.1.2 ผู้เกี่ยวข้องภายนอกสถานศึกษา ได้แก่ ผู้ปกครองนักเรียน ญาติใกล้ชิดนักเรียน และเพื่อนบ้าน
   2.2 สัมภาษณ์ตัวนักเรียนเอง
3. การเยี่ยมบ้าน
   3.1 เยี่ยมบ้านนักเรียนเพื่อพบพ่อแม่/ผู้ปกครองนักเรียน ได้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับสภาพเศรษฐกิจ/สังคม ความสัมพันธ์ในครอบครัว ทัศนคติ/ค่านิยมของคนในครอบครัว
   3.2 เยี่ยมบ้านเพื่อพบบุคคลอื่น ๆ ในครอบครัว
4. ศึกษาข้อมูล
   4.1 ศึกษาข้อมูลจากผลงานของนักเรียน แบ่งออกเป็น
      4.1.1 จากผลงานการเขียน ได้แก่ อัตชีวประวัติ บันทึกประจำวัน
      4.1.2 จากชิ้นงาน ได้แก่ สมุดทำงาน/แบบฝึกหัด งานฝีมือ/สิ่งประดิษฐ์ โครงงาน
   4.2 ศึกษาข้อมูลจากเอกสารหลักฐานอื่น ๆ ได้แก่
      4.2.1 ระเบียนสะสม
      4.2.2 การศึกษาเด็กเป็นรายกรณี
      4.2.3 บันทึกสุขภาพจากแพทย์
      4.2.4 บันทึกสรุปการประเมินจุดแข็ง จุดอ่อน
      4.2.5 บันทึกสรุปการสำรวจเบื้องต้น เพื่อคัดแยกความพิการ/ความบกพร่อง
      4.2.6 บันทึกสรุปการสำรวจความสามารถพิเศษ 10 แวว
      4.2.7 บันทึกสรุปการสำรวจนักเรียนด้อยโอกาส

5. ทดสอบ

5.1 แบบทดสอบที่สถานศึกษาสร้างขึ้น

5.2 แบบทดสอบระดับชาติ

5.3 แบบทดสอบมาตรฐาน

วิสรรณ พลเสน (2547 : 35) กล่าวว่า การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล หมายความว่า นักเรียนแต่ละคนมีพื้นฐานความเป็นมาของชีวิตไม่เหมือนกัน หล่อหลอมให้เกิดพฤติกรรมหลากหลายรูปแบบทั้งด้านบวกและด้านลบ ดังนั้นการรู้ข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคลจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้ครูที่ปรึกษาเข้าใจนักเรียนมากขึ้น สามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์ เพื่อการคัดกรองนักเรียนได้

จากที่กล่าวมาข้างต้นพอสรุปได้ว่า การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล เป็นการรวบรวมข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับตัวนักเรียนให้ได้มากที่สุด เพื่อประโยชน์ในการให้ความช่วยเหลือ มีวิธีการหรือเครื่องมือหลายอย่าง อาทิ การสังเกต สัมภาษณ์ การเยี่ยมบ้าน ศึกษาข้อมูล ทดสอบ ฯลฯ การเลือกใช้เครื่องมือให้พิจารณาตามความเหมาะสมเพื่อที่จะสามารถรู้จักนักเรียนแต่ละคนได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

2.3.2 การคัดกรองนักเรียน

กรมสามัญศึกษา (2544 : 15-18) กล่าวว่า การคัดกรองนักเรียนเป็นการพิจารณาข้อมูลที่เกี่ยวกับตัวนักเรียนเพื่อการจัดกลุ่มนักเรียน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม

1. กลุ่มปกติ คือ นักเรียนที่ได้รับการวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ตามเกณฑ์การคัดกรองของโรงเรียนแล้ว อยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มปกติ

2. กลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา คือ นักเรียนที่จัดอยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหาตามเกณฑ์การคัดกรองของโรงเรียน ซึ่งโรงเรียนต้องให้ความช่วยเหลือป้องกันหรือแก้ไขปัญหาตามแต่กรณี การจัดกลุ่มนักเรียนนี้มีประโยชน์ต่อครูที่ปรึกษาในการหาวิธีการเพื่อดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างถูกต้อง โดยเฉพาะการแก้ไขปัญหาให้ตรงกับปัญหาของนักเรียนยิ่งขึ้น และมีความรวดเร็วในการแก้ปัญหา ซึ่งหากครูที่ปรึกษาไม่ได้คัดกรองนักเรียนเพื่อการจัดกลุ่มแล้ว ความชัดเจนในเป้าหมายเพื่อการแก้ไขปัญหาของนักเรียนจะมีน้อยลง มีผลต่อความรวดเร็วในการช่วยเหลือ ซึ่งบางกรณีจำเป็นต้องแก้ไขโดยเร่งด่วน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547ข : 44) กล่าวว่า ผลการคัดกรองนักเรียน ครูที่ปรึกษาจำเป็นต้องระมัดระวังอย่างยิ่งที่จะไม่ทำให้นักเรียนรู้ได้ว่าตนถูกจัดกลุ่มอยู่ในกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา ซึ่งมีความแตกต่างจากกลุ่มปกติ โดยเฉพาะนักเรียนวัยรุ่นที่มีความไวต่อการรับรู้ แม้ว่านักเรียนจะรู้ตัวดีว่า ขณะนี้ตนเองมีพฤติกรรมอย่างไร หรือประสบปัญหาใดก็ตาม และเพื่อเป็นการป้องกันการล้อเลียนในหมู่เพื่อนนักเรียนอีกด้วย ดังนั้นครูที่ปรึกษาต้องเก็บผลการคัดกรองนักเรียนเป็นความลับ นอกจากนี้ครูที่ปรึกษาจะต้องประสานงานกับผู้ปกครองเพื่อการช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งต้องระมัดระวังในการสื่อสารที่ทำให้ผู้ปกครองเกิดความรู้สึกว่า บุตรหลานของตนถูกจัด

อยู่ในกลุ่มที่ผิดปกติ แตกต่างจากเพื่อนนักเรียนคนอื่น ๆ ซึ่งอาจมีผลเสียต่อนักเรียนในภายหลังได้ การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการคัดกรองนักเรียนนั้น ให้อยู่ในดุลพินิจของครูที่ปรึกษาและยึดถือเกณฑ์การคัดกรองนักเรียนของโรงเรียนเป็นหลักด้วย ดังนั้นโรงเรียนจึงควรมีการประชุมเพื่อพิจารณาเกณฑ์การจัดกลุ่มนักเรียนร่วมกัน เพื่อให้มีมาตรฐานหรือแนวทางการคัดกรองนักเรียนที่เหมือนกัน เป็นที่ยอมรับของครูในโรงเรียนรวมทั้งให้มีการกำหนดเกณฑ์ว่าความรุนแรงหรือความถี่ของพฤติกรรมเท่าใดจึงจัดอยู่ในกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา

การคัดกรองนักเรียนมีจุดมุ่งหมายเพื่อจำแนกกลุ่มนักเรียน เป็นการจำแนกตามข้อมูลนักเรียน โดยยึดเกณฑ์การคัดกรองที่บุคลากรของโรงเรียนร่วมกันกำหนดขึ้น ผลการคัดกรองนักเรียนจะช่วยให้ครูที่ปรึกษาทราบพฤติกรรมและแนวโน้มของพฤติกรรมนักเรียนที่รับผิดชอบ ซึ่งจะช่วยให้ครูที่ปรึกษาสามารถวางแผนจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับนักเรียนในแต่ละกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ครูที่ปรึกษาควรแจ้งผลการคัดกรองนักเรียนให้ผู้ปกครองทราบทุกราย โดยเฉพาะนักเรียนในกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา และต้องแจ้งด้วยวิธีการที่เหมาะสมเพื่อไม่ให้ผู้ปกครองนักเรียนเกิดความรู้สึกว่าบุตรหลานของตนแปลกแยกจากนักเรียนอื่น แต่ควรใช้วิธีชี้แจง เสนอแนะ และขอความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

จากการศึกษาของสถาบันต่าง ๆ ได้มีความเห็นถึงลักษณะของนักเรียนกลุ่มเสี่ยงมีลักษณะดังต่อไปนี้

กรมสุขภาพจิต (2544ค : 4) กล่าวว่า กลุ่มเสี่ยงหมายถึง ลักษณะกลุ่มคนที่มีหลักฐานพอจะเชื่อได้ว่ามีความเสี่ยงต่อการเกิดปัญหามากกว่าบุคคลทั่ว ๆ ไป โดยที่คนกลุ่มนี้ยังไม่มีอาการหรือความผิดปกติ แต่ถ้าไม่ได้รับการสร้างภูมิคุ้มกันจะทำให้เกิดปัญหาภายหลังได้

กรมสุขภาพจิต (2544ง : 151) กล่าวว่า นักเรียนกลุ่มเสี่ยงด้านยาเสพติดคือ กลุ่มคนที่ใช้สารเสพติดเช่น บุหรี่ สุรา กัญชา ยาบ้า หรือสารเสพติดอื่น ๆ ส่วนกลุ่มเสี่ยงด้านการมีเพศสัมพันธ์คือ กลุ่มที่มีลักษณะการจับคู่อยู่ด้วยกันอย่างชัดเจน แยกกลุ่มอยู่ด้วยกันสองต่อสอง บ่อยครั้ง หนีเรียน ขาดเรียนโดยไม่มีเหตุผล

กรมสามัญศึกษา (2544 : 84) กล่าวว่า นักเรียนกลุ่มเสี่ยงด้านยาเสพติดคือ ใช้สารเสพติดหรือเคยใช้สารเสพติด เช่น กัญชา ยาบ้า หรือสารเสพย์ติดอื่น ๆ ลักษณะกลุ่มเสี่ยงด้านการมีเพศสัมพันธ์คือ มีลักษณะจับคู่อยู่กันอย่างชัดเจน แยกกลุ่มอยู่ด้วยกันสองต่อสองบ่อยครั้ง หนีเรียน ขาดเรียนโดยไม่มีเหตุผล

ศูนย์สุขภาพจิตที่ 9 (2546 : 1-2) กล่าวว่า กลุ่มเสี่ยง หมายถึงกลุ่มที่ยังไม่ใช้ยาเสพติด แต่มีปัจจัยเสี่ยง จากสภาพของครอบครัว ชุมชน และสังคมที่อยู่อาศัยมีส่วนที่จะทำให้กลุ่มเสี่ยงกลายเป็นกลุ่มเสพ ส่วนจังหวัดแพร่ได้ให้ความหมายของกลุ่มเสี่ยงดังนี้ กลุ่มเสี่ยงหมายถึงบุคคลที่มีปัจจัยทั้งทางด้านบุคคล ครอบครัว ชุมชน สังคม พร้อมที่จะทำให้นักเรียนใช้สารเสพติด บุคคลเหล่านี้ถ้าไม่สร้างภูมิคุ้มกันไว้มีโอกาสที่จะใช้สารเสพติดได้

โรงเรียนราชโบริกานุเคราะห์ (2544 : 84) ได้ให้เกณฑ์การพิจารณานักเรียนกลุ่มเสี่ยงในด้านยาเสพติด ดังนี้ ใช้หรือเคยใช้สารเสพติด เช่น กัญชา ยาบ้า หรือสารเสพติดอื่น ๆ

พฤติกรรมด้านมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรมีเกณฑ์การพิจารณาดังนี้ จับคู่ชัดเจนและแยกกลุ่มอยู่ด้วยกันสองต่อสองบ่อยครั้ง ซึ่งมีผลกระทบต่อผลการเรียนของนักเรียน

โรงเรียนวัดดอนตูม (2544 : 84) ได้ให้เกณฑ์การพิจารณานักเรียนกลุ่มเสี่ยงในด้านยาเสพติดดังนี้ สูบบุหรี่เป็นประจำ จับกลุ่มเข้าห้องน้ำของโรงเรียนเป็นเวลานาน ๆ ใช้หรือเคยใช้สารเสพติด เช่น กัญชา ยาบ้า กาว 3 k น้ำมันรถยนต์ หรือสารเสพติดอื่น ๆ ชุมชนที่นักเรียนอาศัยอยู่ใกล้เคียงเป็นแหล่งค้ายาเสพติด บุคคลในครอบครัวมีผู้ใช้ยาเสพติดหรือเป็นผู้ค้ายาเสพติด ลักษณะของผู้ใช้ยาเสพติดจะมีอารมณ์แปรปรวน ร่างกายทรุดโทรม ไม่เข้าสังคม พฤติกรรมด้านการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรมีเกณฑ์การพิจารณาดังนี้ จับคู่กันอย่างชัดเจน แยกกลุ่มอยู่ด้วยกันสองต่อสองบ่อยครั้ง หนีเรียนเป็นประจำ มีเครื่องใช้ราคาแพง

โรงเรียนบางแพปฐมพิทยา (2544 : 84) ได้ให้เกณฑ์การพิจารณานักเรียนกลุ่มเสี่ยงด้านยาเสพติดดังนี้ ติดบุหรี่ ใช้สารเสพติดหรือเคยใช้ เช่น กัญชา ยาบ้า ดมกาว ทินเนอร์ สารระเหยอื่น ๆ ด้านพฤติกรรมการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรคือจับคู่กันอย่างเห็นได้ชัด แยกกลุ่มอยู่ด้วยกันสองต่อสองบ่อยครั้ง ใช้เครื่องสำอางมากกว่าปกติ ใส่เสื้อผ้าราคาแพง หนีเรียน ขาดเรียนบ่อยครั้ง เที่ยวเตร่กลางคืน ผลการเรียนตกต่ำ

3. กลุ่มมีปัญหา คือ นักเรียนที่จัดอยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มมีปัญหาตามเกณฑ์การคัดกรองของโรงเรียน ซึ่งโรงเรียนต้องช่วยเหลือและแก้ปัญหาโดยเร่งด่วน

4. กลุ่มพิเศษ คือ นักเรียนที่มีความสามารถพิเศษมีความเป็นอัจฉริยะแสดงออกซึ่งความสามารถอันโดดเด่นด้านใดด้านหนึ่งหรือหลายด้านอย่างเป็นที่ประจักษ์เมื่อเทียบกับผู้มีอายุในระดับเดียวกัน สภาพแวดล้อมเดียวกัน ซึ่งโรงเรียนต้องให้การส่งเสริมให้นักเรียนได้พัฒนาความสามารถพิเศษนั้นอย่างเต็มศักยภาพ

จากที่กล่าวมาข้างต้นพอสรุปได้ว่า การคัดกรองนักเรียน เป็นการกวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล แล้วนำผลมาจำแนก คัดกรองนักเรียน สถานศึกษาควรมีการประชุมครู กำหนดเกณฑ์การคัดกรองเพื่อจัดกลุ่มนักเรียนร่วมกัน ให้เป็นที่ยอมรับของครูและสอดคล้องกับสภาพความจริง สถานศึกษาจะต้องจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมและพัฒนาเด็กตามศักยภาพของแต่ละบุคคล

2.3.3 การส่งเสริมพัฒนานักเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547ข : 45) กล่าวถึงการส่งเสริมพัฒนานักเรียนว่า เป็นการจัดกิจกรรมสนับสนุนให้นักเรียนทุกคนที่อยู่ในความดูแลของครูที่ปรึกษา ไม่ว่าจะเป็นนักเรียนในกลุ่มปกติ หรือกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา ให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น มีความภาคภูมิใจในตนเองในด้านต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยป้องกันมิให้นักเรียนในกลุ่มปกติกลายเป็นนักเรียนกลุ่มเสี่ยง และเป็นการช่วยให้นักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา กลับมาเป็นนักเรียนกลุ่มปกติและมีคุณภาพตามที่โรงเรียนและชุมชนคาดหวังต่อไป การส่งเสริมนักเรียน มีหลายวิธีที่โรงเรียนสามารถพิจารณาดำเนินการได้ แต่มีกิจกรรมหลักสำคัญที่โรงเรียนต้องดำเนินการคือ

1. การจัดกิจกรรมโฮมรูม (Homeroom) เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อส่งเสริมนักเรียนเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่มก็ได้ สถานที่ที่ใช้จัดกิจกรรมโฮมรูมอาจเป็นห้องเรียนหรือนอกห้องเรียน โดยจัดให้มีบรรยากาศเสมือนบ้าน ที่มีครูที่ปรึกษาและนักเรียนเป็นดั่งสมาชิกในครอบครัวเดียวกัน และมีการทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อนักเรียนในด้านต่าง ๆ เช่น การรู้จักตนเองของนักเรียน การรู้จักผู้อื่นและสิ่งแวดล้อม มีทักษะการตัดสินใจ ทักษะการปรับตัวและการวางแผนชีวิต เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้ครูและนักเรียนควรมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมด้วยกัน การจัดกิจกรรมโฮมรูมนี้ จะช่วยให้ครูที่ปรึกษารู้จักนักเรียนมากขึ้น สามารถส่งเสริมความสามารถและป้องกันปัญหาของนักเรียนได้อีกด้วย

2. การจัดกิจกรรมประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน (Classroom meeting) เป็นการพบกันระหว่างครูที่ปรึกษากับผู้ปกครองนักเรียน เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกัน และร่วมมือกันดูแลช่วยเหลือนักเรียนระหว่างบ้าน โรงเรียน และผู้ปกครอง การประชุมผู้ปกครองจะทำให้นักเรียนได้รับความเอาใจใส่ดูแลจากผู้ปกครองมากขึ้น ทั้งการส่งเสริมให้นักเรียนมีคุณภาพมีความสามารถมากยิ่งขึ้น หรือร่วมมือกับทางโรงเรียนในการป้องกันหรือแก้ไขปัญหาของนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2546ข : 3) ที่กล่าวถึงการส่งเสริมพัฒนานักเรียนว่า เป็นการสนับสนุนให้นักเรียนทุกคนในกลุ่มคัดกรอง ไม่ว่าจะเป็นนักเรียนกลุ่มปกติหรือกลุ่มเสี่ยง มีปัญหา กลุ่มความสามารถพิเศษ ให้มีคุณภาพมากขึ้น ได้พัฒนาเต็มศักยภาพ มีความภาคภูมิใจ ในตนเองในด้านต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยป้องกันมิให้นักเรียนที่อยู่ในกลุ่มปกติและกลุ่มพิเศษกลายเป็นนักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา และเป็นการช่วยให้นักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหากลับมาเป็นนักเรียนกลุ่มปกติและมีคุณภาพตามมาตรฐานที่โรงเรียนหรือชุมชนคาดหวังต่อไป การส่งเสริมพัฒนานักเรียนมีหลายวิธีที่โรงเรียนสามารถพิจารณาดำเนินการได้ แต่มีกิจกรรมหลักสำคัญที่โรงเรียนต้องดำเนินการคือ การจัดกิจกรรมโฮมรูม การจัดประชุมผู้ปกครองชั้นเรียนและการจัดกิจกรรมเสริมสร้างทักษะการดำรงชีวิตหรือกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

โรงเรียนมะค่าวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 1 ได้เสนอแนะกิจกรรมในการส่งเสริมพัฒนานักเรียน ควรมีกิจกรรมเหล่านี้คือ กิจกรรมโฮมรูม กิจกรรมประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน กิจกรรมส่งเสริมคนดีที่ ม.ว. กิจกรรมประชาสัมพันธ์ กิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม กิจกรรมอนุรักษ์วัฒนธรรมและประเพณีไทย กิจกรรมการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ กิจกรรมต้านยาเสพติด กิจกรรมรู้กตัญญู และกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตย (โรงเรียนมะค่าวิทยา. 2548 : 3)

จากที่กล่าวมาข้างต้นพอสรุปได้ว่า การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน เป็นการสนับสนุนให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง ซึ่งจะช่วยป้องกันไม่ให้นักเรียนในกลุ่มปกติกลายเป็นนักเรียนกลุ่มเสี่ยงหรือกลุ่มมีปัญหา และเป็นการช่วยให้นักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา กลับมามีพฤติกรรมดีขึ้นตามต้องการของสถานศึกษาและชุมชน สิ่งสำคัญที่ครูที่ปรึกษาต้องตระหนักในการจัดกิจกรรมประชุมคือ ต้องมีการเตรียมข้อมูลนักเรียนแต่ละคนให้ชัดเจน และในการสื่อสารกับผู้ปกครองจะต้องระมัดระวังคำพูดที่ก่อให้เกิดความรู้สึกทางลบ การแจ้งข้อบกพร่องของนักเรียนควรเป็นการพูดที่

แสดงถึงความเข้าใจในตัวนักเรียน แสดงถึงความห่วงใยใส่ใจของครูที่มีต่อนักเรียนทุกคน และอาศัยกิจกรรมที่จะนำให้ผู้ปกครองตระหนักในความรับผิดชอบ และต้องการปรับปรุงหรือแก้ไขในส่วนที่บกพร่องของนักเรียน ในการจัดการประชุมทุกครั้งครูที่ปรึกษาจะต้องบันทึกหลักฐานการประชุมแต่ละครั้งเพื่อเป็นหลักฐาน เป็นข้อมูลสำหรับการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และเป็นข้อมูลสำหรับการจัดการประชุมให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ปกครองในครั้งต่อไป

2.3.4 การป้องกันและแก้ไขปัญหา

ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ครูที่ปรึกษาควรให้ความเอาใจใส่กับนักเรียนทุกคนเท่าเทียมกัน แต่สำหรับนักเรียนในกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา จำเป็นต้องได้รับการดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิดและหาวิธีการช่วยเหลือทั้งการป้องกันและการแก้ไขปัญหา โดยไม่ปล่อยปละละเลยนักเรียนจนกลายเป็นปัญหาของสังคม การป้องกันและแก้ไขปัญหาของนักเรียนจึงเป็นภาระงานที่ยิ่งใหญ่และมีคุณค่ามาก และครูที่ปรึกษาต้องจัดทำบันทึกหลักฐานการช่วยเหลือนักเรียนไว้ทุกครั้ง

ประเวช ตันติพิวัฒนสกุล (2546 : ออนไลน์) กล่าวว่า การป้องกันและแก้ไขปัญหานั้นต้องอาศัยหลายมุมมองและวิธีการที่หลากหลาย ปัญหาอุปสรรคที่สำคัญในการดำเนินงานคือปัญหาระดับนโยบายและโครงสร้าง รวมถึงการขาดข้อมูล วัฒนธรรมของกลุ่มวัยรุ่น ประสบการณ์ของวิธีการในการแก้ปัญหาเกี่ยวกับพฤติกรรมของวัยรุ่นคือ ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งเป็นความร่วมมือระหว่างหน่วยงานของกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุขและกระทรวงศึกษาธิการ

สำนักวิจัยเอแบคโพลล์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ (2548 : ออนไลน์) กล่าวว่า มาตรการในการป้องกันปัญหาเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนในสังคมปัจจุบันมีดังนี้

1. ครอบครัวหรือผู้ปกครองต้องให้ความรักและความอบอุ่นแก่ลูกหลาน ความรักของพ่อแม่ การเลี้ยงดูของพ่อแม่ วินัยของพ่อแม่ และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวของพ่อแม่มีส่วนสร้างบุคลิกภาพและค่านิยม รวมถึงแบบแผนพฤติกรรมในเรื่องเพศให้แก่เด็ก พ่อแม่ผู้ปกครองต้องทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดี เยาวชนอยู่ในวัยที่ต้องมีตัวแบบที่ดีเพื่อเขาจะได้เลียนแบบพฤติกรรมเช่น ในเรื่องการวางตัวต่อเพศตรงข้าม ความมั่นคงทางอารมณ์ ความซื่อสัตย์ต่อกัน การให้เกียรติซึ่งกันและกันในการใช้ชีวิตคู่ของพ่อแม่

2. การปลูกฝังค่านิยมเรื่องเพศที่ถูกต้องให้แก่ลูกหลาน พ่อแม่หรือผู้ปกครองปลูกฝังค่านิยม ขนบธรรมเนียมประเพณีในเรื่องเพศ เช่น ผู้หญิงให้รักนวลสงวนตัว ผู้ชายให้เกียรติผู้หญิง รู้จักความรับผิดชอบ

3. พ่อแม่ ผู้ปกครองต้องเข้าใจลักษณะธรรมชาติและความต้องการของวัยรุ่น พ่อแม่ควรมีการศึกษาพัฒนาการในช่วงวัยต่าง ๆ ของลูกหลาน เช่น พ่อแม่ต้องเข้าใจว่าวัยรุ่นต้องการอิสระความเป็นส่วนตัว การตัดสินใจด้วยตนเอง เป็นต้น พ่อแม่จึงต้องทำการศึกษาเพื่อลดช่องว่างระหว่างวัยระหว่างพ่อแม่กับลูก

4. ครอบครัวมีการเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย ช่วยให้วัยรุ่นแสดงลักษณะความเป็นตัวของตัวเองมีการปรับตัวทางสังคมที่ดี เด็กและเยาวชนที่มีสัมพันธภาพและปรองดองกับพ่อแม่ของเขาจะมีปัญหานอกบ้านน้อยกว่าวัยรุ่นที่มาจากครอบครัวที่มีการเลี้ยงดูแบบเข้มงวด

5. เลือกหรือคัดกรองสื่อต่าง ๆ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ อินเตอร์เน็ต ให้อยู่ในขอบข่ายที่เหมาะสมไม่ล่อแหลมจนเกินไป ถ้าสื่อใด ๆ ที่ออกมาเห็นว่าไม่สมควร พ่อแม่ควรให้ข้อมูลย้อนกลับ ให้ความรู้ คำอธิบาย ชี้ให้เห็นคุณและโทษของข้อมูลจากสื่อนั้น ๆ

6. การสนับสนุนการทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ การรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ เช่น การอ่านหนังสือ การออกกำลังกาย การเล่นดนตรี เป็นต้น

7. กลุ่มเพื่อนเป็นกลุ่มที่มีอิทธิพลต่อวัยรุ่นมาก พ่อแม่ ผู้ปกครอง จึงควรทำความรู้จัก สนิทสนมกับกลุ่มเพื่อนของลูกหลาน และคอยสอนให้เยาวชนเลือกคบเพื่อนที่มีลักษณะเป็นกัลยาณมิตร

กรมสามัญศึกษา (2544 : 24) กล่าวว่า มาตรการในการป้องกันและแก้ไขปัญหาให้กับนักเรียนที่ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาจำเป็นต้องดำเนินการมี 2 ประการคือ

1. การให้การปรึกษาเบื้องต้น เป็นการให้การช่วยเหลือเพื่อผ่อนคลายปัญหาให้ลดน้อยลง ทั้งด้านความรู้สึก ความคิด และการปฏิบัติตนของนักเรียนโดยมุ่งหวังให้นักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีงามหรือพึงประสงค์ ทั้งนี้ครูที่ปรึกษาจะต้องสร้างสัมพันธภาพกับนักเรียนเพื่อให้นักเรียนเกิดความไว้วางใจกล้าที่จะให้ข้อมูลที่ถูกต้อง เพื่อครูที่ปรึกษาจะได้ให้คำแนะนำในการแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

2. การจัดกิจกรรมเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา กรมสามัญศึกษา มีแนวทางการจัดกิจกรรม 5 แนวทางที่จำเป็นคือ

2.1 การใช้กิจกรรมเสริมหลักสูตร

2.2 การใช้กิจกรรมซ่อมเสริม

2.3 การใช้กิจกรรมในห้องเรียน

2.4 การใช้กิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน

2.5 การใช้กิจกรรมการสื่อสารกับผู้ปกครอง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547ข : 49-50) กล่าวว่า มาตรการในการป้องกันและแก้ไขปัญหาให้กับนักเรียนมีหลายวิธี ได้แก่ การให้คำปรึกษาเบื้องต้น การจัดกิจกรรมเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา และการติดตามดูแลช่วยเหลือ ครูควรจัดกิจกรรมป้องกันและช่วยเหลือนักเรียนในกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มมีปัญหา โดยใช้เครื่องมือคือ แบบบันทึกการให้คำปรึกษา แบบบันทึกผลการประสานและช่วยเหลือนักเรียน แบบบันทึกการติดตามดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นต้น การแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักเรียนเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง และจะต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน รวมทั้งผู้ปกครองอย่างใกล้ชิด แนวทางในการแก้ไขพฤติกรรมนักเรียนทำได้หลายรูปแบบ ซึ่งอาจใช้วิธีการลงโทษเพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงความผิดที่ได้กระทำไป หรืออาจใช้วิธีการเห็นอกเห็นใจประนีประนอม ให้กำลังใจหรือเสริมแรง เพื่อให้เห็นว่าพฤติกรรมที่ไม่ดีเหล่านั้นนักเรียนต้องเลิกประพฤติปฏิบัติด้วยความเต็มใจ จึงจะสามารถแก้ไขพฤติกรรมนั้นได้อย่างยั่งยืน การพิจารณาเลือกใช้กิจกรรม ครูที่ปรึกษาจะต้องคำนึงถึงความเหมาะสมสอดคล้องกับลักษณะปัญหา บุคลิกลักษณะของนักเรียนแต่

ละคน สภาพของชั้นเรียน โรงเรียนและชุมชนด้วยและข้อมูลที่ครูที่ปรึกษาพึงตระหนักอย่างยิ่งคือ การรักษาความลับของนักเรียน เรื่องราวข้อมูลของนักเรียนที่ให้การช่วยเหลือต้องไม่นำไปเปิดเผย เว้นแต่เพื่อขอความร่วมมือในการช่วยเหลือนักเรียนจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง โดยต้องไม่ระบุชื่อ-สกุล จริงของนักเรียนและการเปิดเผยควรเป็นลักษณะที่ให้เกียรตินักเรียน กระบวนการป้องกันแก้ไข วิกฤตความรุนแรงให้กับนักเรียนนักศึกษา ควรดำเนินการดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 สร้างบรรยากาศที่อบอุ่น ปลอดภัยด้วยวิถีประชาธิปไตย โดยใช้วิธีการเสริมแรง จูงใจใฝ่สำเร็จ ให้รักและเห็นคุณค่าในตัวเอง สร้างนิสัยใฝ่อนาคต ลดอคติ ดูแล เอาใจใส่อย่างทั่วถึงและเท่าเทียม ปกป้องสิทธิในการแสดงความคิดเห็น ปรับระบบและขยายเวลาจัด กิจกรรมและบริการในโรงเรียน ขจัดจุดล่อแหลมเสี่ยงภัย พัฒนาระบบการแนะแนวและให้คำปรึกษา โดยการมีส่วนร่วมของทุกส่วนของสังคมให้เข้มแข็ง จริงจัง

ขั้นตอนที่ 2 เรียนรู้และเฝ้าระวังสัญญาณเตือนภัย โดยใช้วิธีการอบรมพัฒนา ส่งเสริมความรู้ความเข้าใจพฤติกรรมที่ส่อสัญญาณเตือนภัย และแนวทางการเฝ้าระวัง ยับยั้ง ป้องกัน กำหนดแผนงาน ขั้นตอน วิธีปฏิบัติเพื่อจัดการกับสัญญาณเตือนภัย

ขั้นตอนที่ 3 ดำเนินการยับยั้ง ช่วยเหลือนักเรียนที่ส่งสัญญาณก่อเหตุรุนแรง โดยใช้วิธีประสานความร่วมมือกับผู้ปกครองและผู้เกี่ยวข้อง วิเคราะห์สถานการณ์แวดล้อมที่กระตุ้น ให้เกิดการใช้ความรุนแรง จัดโปรแกรมฝึกทักษะลดความขัดแย้งให้นักเรียนกลุ่มเสี่ยง จัดทำแผน แก้ไขปัญหาฉุกเฉิน รณรงค์ให้ผู้ปกครองและบุคคลใกล้ชิดเก็บรักษาอาวุธและสื่อกระตุ้นการใช้ความ รุนแรงให้อยู่ในที่มิดชิด

ขั้นตอนที่ 4 เตรียมการยับยั้งแทรกแซงระหว่างเกิดเหตุวิกฤตความรุนแรง (การขู่ วางระเบิด,การใช้อาวุธ,การวางเพลิง,การต่อสู้ทะเลาะวิวาท,การกลั่นแกล้งรังแก,การล่วงละเมิดทาง เพศ) โดยใช้วิธีกำหนดมาตรการ ขั้นตอน การอพยพ เคลื่อนย้ายนักเรียน อบรมบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ในการประสานการปฏิบัติรับมือเหตุวิกฤต วางระบบการติดต่อสื่อสารที่มีประสิทธิภาพทั้งภายในและ ภายนอกโรงเรียน จัดระบบรักษาความปลอดภัยกรณีฉุกเฉิน ฝึกซ้อมปฏิบัติการรับมือกับเหตุฉุกเฉิน

ขั้นตอนที่ 5 การจัดการกับสถานการณ์หลังเหตุวิกฤต โดยใช้วิธีร่วมศึกษาทำ ความเข้าใจปฏิกิริยาของบุคคลเมื่อเผชิญความเครียด ความกลัว และการสูญเสีย ช่วยเหลือ ผู้ปกครองให้เข้าใจปฏิกิริยาของบุตรหลานต่อเหตุการณ์รุนแรงและการปลอบขวัญ ช่วยเหลือให้การ บำบัดฟื้นฟูสภาพจิตใจนักเรียน ช่วยเหลือผู้เคราะห์ร้ายจากเหตุการณ์รุนแรงและครอบครัว

จากที่กล่าวมาข้างต้นพอสรุปได้ว่า การช่วยเหลือแก้ไขปัญหาของนักเรียน ครูที่ปรึกษา ต้องพิจารณาสาเหตุของปัญหาให้ครบถ้วนและหาวิธีการช่วยเหลือให้เหมาะสมกับสาเหตุนั้น ปัญหา ที่เหมือนกันของนักเรียนไม่จำเป็นต้องเกิดจากสาเหตุที่เหมือนกัน วิธีการช่วยเหลือที่ประสบ ความสำเร็จกับนักเรียนคนหนึ่งอาจไม่เหมาะสมกับนักเรียนอีกคนหนึ่งเนื่องจากความแตกต่างของ บุคคล ดังนั้นการช่วยเหลือแก้ปัญหาของนักเรียนโดยเฉพาะการให้คำแนะนำปรึกษาจึงไม่มีสูตรการ ช่วยเหลือที่ตายตัว เพียงแต่มีแนวทาง กระบวนการ หรือทักษะการช่วยเหลือที่ครูที่ปรึกษาแต่ละคน สามารถเรียนรู้ ฝึกฝนเพื่อนำไปใช้ให้เหมาะสมกับแต่ละปัญหาในนักเรียนแต่ละคนได้

2.3.5 การส่งต่อนักเรียน

ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาของนักเรียนตามกระบวนการดังกล่าวข้างต้น อาจมีบางกรณีที่ปัญหามีความยากต่อการช่วยเหลือ หรือช่วยเหลือแล้วนักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้น ก็ควรดำเนินการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านต่อไป เพื่อให้ปัญหาของนักเรียนได้รับการช่วยเหลืออย่างถูกทางและรวดเร็วขึ้น หากปล่อยให้เป็นบทบาทหน้าที่ของครูที่ปรึกษาต่อไป ความยุ่งยากของปัญหาอาจมีมากขึ้น หรือลุกลามกลายเป็นเรื่องใหญ่ที่ยากแก่การแก้ไข

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลา เขต 2 (2548 : ออนไลน์) กล่าวว่า การส่งต่อนักเรียน จะต้องได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครองที่ต้องอาศัยความเข้าใจ เวลา และงบประมาณเพื่อส่งต่อนักเรียนในการแก้ปัญหา กำหนดแนวทางในการส่งต่อนักเรียนไว้ 2 แบบคือ

1. การส่งต่อภายใน ครูที่ปรึกษาส่งต่อไปยังครูที่สามารถให้การช่วยเหลือนักเรียนได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะปัญหา เช่น ส่งต่อครูแนะแนว ครูพยาบาล ครูประจำวิชาหรือฝ่ายปกครอง

2. การส่งต่อภายนอก ครูแนะแนวหรือฝ่ายปกครองเป็นผู้ดำเนินการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญภายนอก

ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2546ข : 4) ที่กล่าวว่า ในการส่งต่อนักเรียนเพื่อการช่วยเหลือนั้นครูที่ปรึกษาสามารถดำเนินการได้ตั้งแต่กระบวนการการรู้จักนักเรียนหรือการคัดกรองก็ได้ ขึ้นอยู่กับกรณีปัญหาของนักเรียน

กรมสามัญศึกษา (2544 : 29) กล่าวว่า การส่งต่อนักเรียนไปพบครูอื่น ๆ เพื่อให้การช่วยเหลือต่อไปนั้น มีแนวทางในการส่งต่อสำหรับครูที่ปรึกษาดังนี้

1. นักเรียนมีพฤติกรรมคงเดิม ไม่ดีขึ้นหรือแย่ลง แม้ว่าครูที่ปรึกษาจะดำเนินการช่วยเหลือด้วยวิธีการใด ๆ

2. นักเรียนไม่ให้ความร่วมมือในการช่วยเหลือของครูที่ปรึกษา เช่น นัดให้มาพบแล้วไม่มาตามนัดอยู่เสมอ ให้ทำกิจกรรมก็ไม่ให้ความร่วมมือใด ๆ

3. ปัญหาของนักเรียนเป็นเรื่องเฉพาะด้าน เช่น เกี่ยวกับความรู้สึก ความซับซ้อนของสภาพจิตใจ จำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลืออย่างใกล้ชิด และได้รับการบำบัดทางจิตวิทยา ควรพิจารณาส่งต่อให้ผู้มีความรู้ความชำนาญเฉพาะทางดำเนินการให้ความช่วยเหลือต่อไป

เช่นเดียวกับกรมสุขภาพจิต (2544ข : 38-39) ที่กล่าวว่า ในการส่งต่อนักเรียนนั้นมีแนวทางในการส่งต่อดังนี้

1. ครูที่ปรึกษาประสานงานกับครูที่จะช่วยเหลือนักเรียนต่อเพื่อให้ทราบล่วงหน้า

2. สรุปข้อมูลส่วนตัวของนักเรียนที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือ และวิธีการช่วยเหลือที่ผ่านมา รวมทั้งผลที่เกิดขึ้นจากการช่วยเหลือให้ผู้ที่รับช่วงการช่วยเหลือนักเรียนทราบโดยมีแบบบันทึกการส่งต่อ หรือแบบประสานงานขอความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้อง

3. ครูที่ปรึกษาต้องชี้แจงให้นักเรียนเข้าใจถึงความจำเป็นในการส่งต่อ โดยใช้คำพูดที่สร้างสรรค์ ระมัดระวังไม่ให้นักเรียนเกิดความรู้สึกผิด กังวล หรือโกรธ แต่ให้นักเรียนเกิดความรู้สึกที่ดีจากการส่งต่อ และยินดีไปพบกับครูที่จะช่วยเหลือ

4. ครูที่ปรึกษานัดแนะวัน เวลา สถานที่นัดพบกับครูที่ช่วยเหลือนักเรียนและส่งต่อให้เรียบร้อย

5. ติดตามผลการช่วยเหลือนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ

โรงเรียนอำนาจเจริญ (2548 : ออนไลน์) กล่าวว่า การส่งต่อนักเรียนในการดำเนินการตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน มีปัญหาบางปัญหาที่ยากต่อการช่วยเหลือหรือช่วยเหลือแล้วนักเรียนยังมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้นก็จัดการส่งต่อ โดยแบ่งเป็นส่งต่อภายในและส่งต่อภายนอก จากการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องทำให้นักเรียนที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสมลดลงและส่งเสริมให้นักเรียนกลุ่มปกติมีความรู้ความสามารถเพิ่มขึ้น

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547ข : 51-52) กล่าวว่า การส่งต่อนักเรียนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาของนักเรียน โดยครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาตามกระบวนการการป้องกันและช่วยเหลือนักเรียนนั้น ในกรณีที่ปัญหายากต่อการช่วยเหลือหรือช่วยเหลือแล้วนักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้นก็ควรส่งต่อผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน กรณีที่มีเด็กมีความสามารถพิเศษหรือเด็กอัจฉริยะ เด็กที่มีความต้องการพิเศษ เด็กด้อยโอกาส ก็ควรส่งต่อผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้นักเรียนได้รับการส่งเสริมพัฒนาและช่วยเหลืออย่างถูกทางและรวดเร็วขึ้น

จากที่กล่าวมาข้างต้นพอสรุปได้ว่า ในการส่งต่อนักเรียนนั้นก็เพื่อเป็นการช่วยเหลือนักเรียนในกรณีที่โรงเรียนไม่สามารถดำเนินการเองได้ จึงต้องมีกระบวนการในการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญภายนอกเพื่อช่วยในการบำบัดรักษาต่อไป ความสำเร็จในการช่วยเหลือนักเรียนเกิดจากความร่วมมือร่วมใจของนักเรียน ครูทุกฝ่าย และการสนับสนุนอย่างดียิ่งจากผู้ปกครอง อีกทั้งจากจิตแพทย์ หรือนักจิตวิทยาประจำโรงเรียน เพื่อร่วมกันดูแลช่วยเหลือนักเรียน ก็จะทำให้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีความสมบูรณ์ มีประสิทธิภาพมากขึ้น

3. หลักการ แนวคิด ทางการบริหาร

3.1 ความหมายและความสำคัญของการบริหาร

3.1.1 ความหมายของการบริหาร

การบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษานั้น จะต้องดำเนินการเป็นไปอย่างมีขั้นตอน มีระบบต่อเนื่องสัมพันธ์กันในรูปของกระบวนการ ซึ่งจะทำให้มองเห็นทิศทางขอบข่ายของงานและผลสำเร็จของงานในอนาคต ผู้บริหารจึงต้องเข้าใจคำว่า การบริหาร ซึ่งมีผู้ให้ความหมายไว้ดังนี้

สมาน รังสิโยกฤษณ์; และ สุธี สุทธิสมบูรณ์ (2541 : 1) กล่าวว่า การบริหารหมายถึง ความพยายามที่จะร่วมมือกันดำเนินงานของหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้

วิโรจน์ สารรัตนะ (2542 : 11) กล่าวว่า การบริหารเป็นกระบวนการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุจุดหมายขององค์การโดยอาศัยหน้าที่หลักทางการบริหารอย่างน้อย 4 ประการคือ การวางแผน การจัดองค์การ การนำ และการควบคุม ซึ่งกระบวนการดังกล่าวมีผู้บริหารเป็นผู้รับผิดชอบที่จะให้มีการปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

วิทยากร เชียงกูล (2543 : 158) กล่าวว่า การบริหารประกอบด้วยการวางแผน การอำนวยการและการควบคุมคนทำงานและสภาพแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับ วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2548 : 4) ที่กล่าวว่า การบริหารหมายถึง กระบวนการที่ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนสำคัญ อันได้แก่ การวางแผน การดำเนินงาน และการประเมินผล และสอดคล้องกับ ศิริวรรณ เสรีรัตน์; และคนอื่น ๆ (2547 : 493-494) ที่กล่าวว่า การบริหารหมายถึง กระบวนการนำทรัพยากรการบริหารมาใช้ให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามขั้นตอนบริหารคือ การวางแผน การจัดองค์การ การนำ และการควบคุม โดยที่การวางแผนคือการกำหนดวัตถุประสงค์ การตัดสินใจ การจัดองค์การคือการรวบรวมทรัพยากร การจัดหาคนเข้าทำงาน การจัดโครงสร้าง การนำคือการจูงใจ การมีอิทธิพลและการติดต่อสื่อสาร การควบคุมคือการตรวจสอบ การบริการสินค้า กระบวนการควบคุมคุณภาพ

เจริญผล สุวรรณโชติ (2544 : 232) กล่าวว่าการบริหาร คือกระบวนการของสังคมอย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นกับกลุ่มคนกลุ่มหนึ่งที่เข้ามาร่วมกันเพื่อกระทำกิจกรรมอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างเพื่อให้บรรลุถึงจุดหมายตามที่ได้กำหนดเอาไว้ การกระทำนั้นจะเป็นการกระทำที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์ การดำเนินการเพื่อให้คงอยู่ต่อไป การกระตุ้นหรือการยั่วยุให้เกิดการกระทำ การควบคุมและการกระทำที่ให้เกิดการรวมกันเข้าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันอย่างมีระบบแบบแผนหรืออย่างไม่มีแบบแผนทั้งในด้านของบุคคลและในด้านของวัตถุ

จากความหมายของการบริหารที่กล่าวมาข้างต้นพอสรุปได้ว่า การบริหาร หมายถึง การปฏิบัติงานของบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปในองค์กรหรือหน่วยงานที่กระทำอย่างมีขั้นตอนต่อเนื่องและเป็นระบบ เพื่อให้การดำเนินงานของหน่วยงานบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่วางไว้ร่วมกัน โดยมีผู้บริหารเป็นผู้กำกับติดตามให้งานสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ

3.1.2 ความสำคัญของการบริหาร

สมศักดิ์ คงเที่ยง (2545 : 56) กล่าวถึงความสำคัญของการบริหารไว้ดังนี้

1. การบริหารได้เจริญเติบโตควบคู่มากับการดำรงชีวิตของมนุษย์และเป็นสิ่งที่ช่วยให้มนุษย์ดำรงชีวิตอยู่รวมกันได้อย่างผาสุก

2. จำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว เป็นผลให้องค์การต่าง ๆ ต้องขยายงานด้านการบริหารให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

3. การบริหารเป็นเครื่องบ่งชี้ให้ทราบถึงความเจริญก้าวหน้าของสังคม ความก้าวหน้าด้านวิทยาการต่าง ๆ ทำให้การบริหารเกิดการเปลี่ยนแปลงและก้าวหน้ารวดเร็วยิ่งขึ้น

4. การบริหารเป็นมรรควิธีที่สำคัญในอันที่จะนำสังคมและประเทศไปสู่ความเจริญก้าวหน้า

5. การบริหารจะช่วยชี้ให้ทราบถึงแนวโน้มทั้งในด้านความเจริญและความเสื่อมของสังคมในอนาคต

6. การบริหารมีลักษณะเป็นการทำงานร่วมกันของกลุ่มบุคคลในองค์การ ฉะนั้น ความสำเร็จของการบริหารจึงขึ้นอยู่กับปัจจัยสภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรมทางการเมือง

7. การบริหารมีลักษณะต้องใช้การวินิจฉัยสั่งการเป็นเครื่องมือ ซึ่งนักบริหารจำต้องคำนึงถึงปัจจัยแวดล้อมต่าง ๆ และการวินิจฉัยสั่งการเป็นเครื่องแสดงให้ทราบถึงความสามารถของนักบริหาร และความเจริญเติบโตของการบริหาร

8. ชีวิตประจำวันของมนุษย์ไม่ว่าในครอบครัวหรือในองค์การย่อมมีส่วนเกี่ยวพันในการบริหารอยู่เสมอ ดังนั้น การบริหารจึงเป็นเรื่องน่าสนใจและจำเป็นต่อการดำรงชีวิตอย่างฉลาด

9. การบริหารกับการเมืองเป็นสิ่งคู่กันไม่อาจแยกจากกันได้โดยเด็ดขาด ดังที่กล่าวกันว่า การเมืองกับการบริหารนั้นเปรียบเสมือนคนละด้านของเหรียญอันเดียวกัน

สมยศ นาวีการ (2544 : 23) ได้สรุปความสำคัญของการบริหารไว้ว่า การบริหารมีความสำคัญและเกี่ยวข้องกับกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวพันระหว่างกันเพื่อความสำเร็จของเป้าหมาย เป็นเรื่องเกี่ยวกับความสำเร็จในเป้าหมายที่กำหนดไว้ เป้าหมายดังกล่าวนี้จะแตกต่างกันไปแต่ละองค์การ แต่ไม่ว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ขององค์การใดองค์การหนึ่งโดยเฉพาะจะเป็นอย่างไรก็ตาม การบริหารก็คือกระบวนการสำคัญอย่างหนึ่งที่จะทำให้เป้าหมายดังกล่าวนี้ประสบความสำเร็จ

จากที่กล่าวมาข้างต้นพอสรุปได้ว่า การบริหารมีความสำคัญแก่คนทุกกลุ่มเพราะการบริหารทำให้การทำงานขององค์การสำเร็จ ก่อให้เกิดความสามัคคีในหมู่คณะ แม้ว่านักบริหารจะไม่ได้เป็นผู้ลงมือทำงานเองแต่ต้องอาศัยคนอื่นเป็นผู้ทำงานต่าง ๆ ก็ตาม แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าผู้บริหารไม่ต้องทำอะไรเลย ตรงกันข้าม นักบริหารกลับต้องหันมาทำงานบริหารหรือการจัดการที่เป็นงานของกลุ่มทั้งกลุ่ม เพื่อให้องค์การสามารถดำเนินไปได้อย่างเป็นระบบ โดยที่ทุกฝ่ายต่างทำงานโดยได้ประสิทธิภาพและประสานสอดคล้องกัน

3.2 กระบวนการบริหาร

การดำเนินงานเพื่อให้องค์กรเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพ มีวิธีการอยู่หลายแนวทางด้วยกัน แต่ประการสำคัญที่สุดในการบริหารก็คือ ผู้บริหารจะต้องยึดกระบวนการบริหารอย่างใดอย่างหนึ่งมาเป็นหลักในการบริหารงาน มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการบริหารดังนี้

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2535 :30) กล่าวว่า กระบวนการบริหารของ เฮนรี่ ฟาโย (Henri Fayol) เป็นกระบวนการบริหารที่มี 5 ขั้นตอนด้วยกันคือ

1. การวางแผน (Planning) หมายถึง การศึกษางานในอนาคตและการจัดการวางแผนเพื่อการปฏิบัติ

2. การจัดองค์การ (Organizing) หมายถึง การรวบรวมวัสดุเครื่องมือ และกำลังคน แล้วจัดการแบ่งงานทั้งวัสดุ กำลังคนออกไปตามหน้าที่ของงาน

3. การบังคับบัญชา (Commanding) หมายถึง การสั่งการให้บุคคลภายในหน่วยงานปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพตรงเป้าหมายของงาน

4. การประสานงาน (Coordinating) หมายถึง การประสานกิจการทุกอย่างให้ดำเนินไปได้อย่างประสานสัมพันธ์โดยตลอด

5. การควบคุม (Controlling) หมายถึง การบังคับบัญชาให้งานทุกอย่างดำเนินไปตามกฎเกณฑ์ระเบียบแบบแผนหรือตามคำสั่งที่ได้กำหนดไว้แล้ว

อินสอน บัวเขียว (2537 : 63-72) กล่าวถึงกระบวนการบริหารไว้ว่า การบริหารควรมีองค์ประกอบดังต่อไปนี้

1. การวางแผน คือการสร้างความมั่นใจ ซึ่งจะให้แน่ใจได้ว่าการใช้ทรัพยากรเพื่อทำงานจะไม่ผิดพลาด เสียหาย และลดการเสี่ยงภัย แผนงานเปรียบเสมือนแผนที่และเข็มทิศช่วยนำทาง การวางแผนจะเป็นงานบริหารประการแรกที่ต้องทำและจะครอบคลุมถึงงานต่าง ๆ ทุกอย่างที่จะต้องมีการนำมาพิจารณาจากพื้นฐานข้อเท็จจริงที่เป็นอยู่

2. การจัดองค์การ คือหน้าที่หรืองานที่เกี่ยวข้องกับการจัดระเบียบ เพื่อให้สิ่งของและบุคคลผู้เข้ามาอยู่ในองค์การ สามารถทำงานเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างมีประสิทธิภาพ และเพื่อประโยชน์ต่องานที่จะมีการประสานกันทำเป็นทีมให้บรรลุวัตถุประสงค์

3. การจัดคนเข้าทำงาน คือการเลือกเฟ้นและจัดคนที่มีความรู้ความสามารถต่างกันให้ลงทำงานในตำแหน่งที่ยากง่ายต่างกันอย่างเหมาะสม

4. การสั่งการ คือการขอความร่วมมือโดยใช้เหตุผลเข้าว่า การมีส่วนร่วมและให้คนผู้ทำงานรู้จักรับผิดชอบ ควบคุมตนเองเพื่อให้บรรยากาศการบริหารงานมีความราบรื่น

5. การประสานงาน คือการสามารถจูงใจให้คนปฏิบัติงานได้ดีโดยใช้การติดต่อสื่อสาร สองทาง ทั้งไปและกลับ

6. การควบคุม คือการติดตามความก้าวหน้าของงานเพื่อเทียบกับแผนงาน

7. การประเมินผลและการรายงาน คือผลจากการปฏิบัติหน้าที่ที่ปรากฏออกมาในสองลักษณะคือ การมีประสิทธิผลหรือการทำงานสามารถบรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้และการมีประสิทธิภาพคือสามารถทำงานได้คุณค่าหรือผลประโยชน์ตอบแทนกลับมามากกว่าต้นทุนเสมอ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 : 27) กล่าวว่า กระบวนการบริหารที่นิยมกันมากและสามารถนำมาใช้เป็นหลักการบริหารงานได้คือ กระบวนการบริหารของลูเธอร์ กูลิค (Luthur Gulick) และ แลนดอล เออวิค (Lyndall Urwick) เรียกย่อ ๆ ว่า POSDCoRB โดยมีกระบวนการบริหาร 7 ประการดังนี้

1. การวางแผน (Planning – P) หมายถึง การจัดวางโครงการแผนปฏิบัติการ รวมทั้งวิธีการปฏิบัติงานเอาไว้ล่วงหน้าเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน

2. การจัดหน่วยงาน (Organizing – O) หมายถึง การกำหนดโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ และการจัดสายงานเพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์

3. การจัดวางตัวบุคคล (Staffing – S) หมายถึง การบริหารงานด้านบุคคล ได้แก่ การจัดอัตรากำลัง การสรรหา การพัฒนาบุคลากรและการสร้างบรรยากาศการทำงาน

4. การอำนวยการ (Directing – D) หมายถึง การวินิจฉัยสั่งการ การควบคุม บังคับบัญชา และการดูแลการปฏิบัติงานในฐานะที่ผู้บริหารเป็นหัวหน้าหน่วยงาน

5. การประสานงาน (Co-ordinating – Co) หมายถึง การประสานกิจกรรมด้านต่าง ๆ ของหน่วยงาน เพื่อให้เกิดมีการร่วมมือประสานงานที่ดีและดำเนินไปสู่จุดหมาย

6. การรายงาน (Reporting – R) หมายถึง การรายงานผลการปฏิบัติงานของหน่วยงาน เพื่อให้ผู้บริหารและสมาชิกของหน่วยงานทราบความเคลื่อนไหวและความคืบหน้าของกิจการสม่ำเสมอ

7. การงบประมาณ (Budgeting – B) หมายถึง การจัดทำงบประมาณ การจัดทำบัญชีการใช้จ่ายเงินและการควบคุมตรวจสอบทางด้านการเงิน

มนตรี เลาะวิถี (2543 : ออนไลน์) กล่าวว่า กระบวนการบริหาร คือการประสานความพยายามของคนเพื่อสัมฤทธิผลของงานตามเป้าหมายที่องค์กรวางไว้ โดยอาศัยกระบวนการบริหารต่อไปนี้

1. การวางแผน คือการกำหนดแผนงานและโครงการที่จะทำในอนาคตตามเป้าหมายของหน่วยงาน ควรมีกำหนดระยะเวลา และเพิ่มการติดตามแก้ไขปัญหาด้วย

2. การจัดสรรทรัพยากร คือการหางบประมาณ จัดสรรวางตำแหน่งหน้าที่มอบหมายงานให้เหมาะกับกำลังคน จัดหาวัสดุอย่างเหมาะสมตามความต้องการของแผน

3. การให้แรงกระตุ้น ใช้แรงจูงใจ และบำรุงขวัญเพื่อให้บุคลากรมีพฤติกรรมและปฏิบัติงานเป็นไปตามเป้าหมาย

4. การประสานงาน คือการติดต่อประสานแก้ไขกิจการด้านต่าง ๆ ให้สัมฤทธิผล

5. การประเมินผล ติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานต่อเนื่องสม่ำเสมอเพื่อให้องค์กรสามารถมีการพัฒนาการทำงานตลอดเวลา

สมชาติ โตรักษา (2549 : ออนไลน์) กล่าวว่ากระบวนการบริหารคือกลุ่มกิจกรรมหลัก 8 กิจกรรมคือ การวิเคราะห์สภาวการณ์ปัจจุบัน การวางแผน การดำเนินงานตามแผน การประเมินผลการดำเนินงาน การนำสิ่งที่ได้จากการดำเนินงานไปใช้ประโยชน์ การติดตามประสานงาน และการควบคุม ข้อมูลข่าวสาร และการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง รายละเอียดในแต่ละขั้นตอนมีดังนี้

1. การวิเคราะห์สภาวการณ์ปัจจุบัน เป็นกิจกรรมแรกของการบริหาร ซึ่งเป็นกระบวนการในการวิเคราะห์สิ่งที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่จะบริหาร 6 ประการดังนี้

1.1 การวิเคราะห์ผลการดำเนินงานที่ผ่านมาใน 4 ด้าน คือ 1) ด้านผลงานที่จำแนกเป็นปริมาณงานและคุณภาพงาน 2) ด้านความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้อง ที่จำแนกเป็นความพึงพอใจของผู้รับบริการ ผู้ให้บริการ ผู้บริหารหน่วยงาน ผู้บริหารระดับสูง ประชาชนทั่วไปและประชาคมโลก 3) ด้านประสิทธิภาพการทำงาน และ 4) ด้านความคุ้มค่าของการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ ซึ่งจำแนกเป็นความคุ้มค่าด้านคน ด้านสิ่งของ ด้านเงิน ด้านเทคโนโลยี และด้านเวลา

1.2 การวิเคราะห์ทรัพยากรที่มีอยู่ใน 6 ด้านคือ คน เงิน สิ่งของ เทคโนโลยี เวลา และสิ่งสนับสนุนอื่น ๆ ในการบริหารและการดำเนินงาน

1.3 การวิเคราะห์องค์กรใน 4 ด้านคือ ระบบงาน วัฒนธรรมขององค์กร วิวัฒนาการขององค์กร และจุดอ่อนจุดแข็งขององค์กร

1.4 การวิเคราะห์ชุมชนและสังคมโดยรอบองค์กรใน 4 ด้านคือ เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ความเชื่อ ค่านิยม ทัศนคติที่มีต่อองค์กร ศักยภาพและความสัมพันธ์ที่มีต่อองค์กร

1.5 การวิเคราะห์ผลกระทบของการดำเนินงานที่ผ่านมาทั้งระยะสั้นและระยะยาวใน 5 ด้านคือ ผลกระทบต่อผู้มารับบริการ ผู้ปฏิบัติงาน ผู้บริหารขององค์กร ชุมชน และประเทศชาติ

1.6 การวิเคราะห์แนวโน้มในอนาคตใน 4 ด้านคือ ด้านอุปสงค์และอุปทาน ด้านเทคโนโลยี ด้านองค์กร และด้านการเงิน

ทั้งนี้ผลสรุปของการวิเคราะห์สภาวการณ์ปัจจุบันคือ ผู้บริหารจะต้องทำอะไรในอนาคตจึงจะทำให้งานที่จะบริหารมีประสิทธิภาพสูงขึ้น

2. การวางแผน เป็นกระบวนการกำหนดแนวทาง วิธีการ และทรัพยากรที่จะใช้ในการทำงานในอนาคต ผลสรุปของการวางแผนที่ได้คือ ได้แผนการทำงานที่แน่นอน ชัดเจน และสามารถนำไปใช้ได้อย่างเหมาะสม

3. การดำเนินงานตามแผน เป็นกระบวนการนำแผนงานที่ได้กำหนดไว้ไปดำเนินการให้ได้ผลดีที่สุด ประกอบด้วยกิจกรรมที่สำคัญคือ การเตรียมการก่อนดำเนินงาน การเริ่มต้นดำเนินงาน การติดตามงาน และการแก้ปัญหาในการทำงาน

4. การประเมินผลการดำเนินงาน เป็นกระบวนการวิเคราะห์และสรุปผลการดำเนินงาน ทั้งปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลลัพธ์ ว่าได้อะไร เท่าใด และเพราะอะไร

5. การนำสิ่งที่ได้จากการดำเนินงานไปใช้ประโยชน์ เป็นกระบวนการนำสิ่งที่ได้รับจากการดำเนินงานตั้งแต่ต้นไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

6. การติดตาม การประสานงาน และการควบคุม เป็นกระบวนการทำให้กิจกรรมทั้งหลายดำเนินไปอย่างถูกต้อง เหมาะสม ไม่ซ้ำซ้อน และเกิดประสิทธิภาพสูงสุด ประกอบด้วยการจัดระบบการติดต่อสื่อสารที่รวดเร็ว แน่นอน คล่องตัวตลอดเวลา ทั้งภาวะปกติ และภาวะเร่งด่วน การเฝ้าระวัง การติดตามการดำเนินงาน การประสานงาน การควบคุมการดำเนินงาน และการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในการดำเนินงาน

7. ข้อมูลข่าวสาร เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นตลอดเวลาทั้งภายนอกและภายใน จำเป็นต้องจัดกระบวนการในการทำให้ข้อมูลข่าวสารทั้งหลายเชื่อมโยงกันอย่างทั่วถึง สะดวก รวดเร็ว และแน่นอนตลอดเวลา แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มคือ ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับทรัพยากร ได้แก่ คน เงิน สิ่งของ มาตรฐานการปฏิบัติงานหรือวิธีปฏิบัติ และลูกค้า และข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินงานทั้งด้านปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลลัพธ์การดำเนินงาน

8. การดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง เป็นกระบวนการในการพิจารณาเมื่อได้ดำเนินงานมาจนครบถ้วนแล้ว ว่าจะดำเนินงานต่อไปนี้หรือไม่ ถ้าไม่ดำเนินงานต่อไปก็จะเข้าสู่กิจกรรมการสิ้นสุดของโครงการ แต่ถ้าจะดำเนินงานต่อไปก็จะเข้าสู่กิจกรรมที่ 1 คือ การวิเคราะห์สภาวการณ์ปัจจุบันของงานนั้นในการดำเนินงานหรือการบริหารรอบต่อไป

การบริหารเภสัชกิจ (2549 : ออนไลน์) กล่าวถึงกระบวนการบริหารจัดการ แบ่งเป็นกระบวนการต่าง ๆ ดังนี้

1. การวางแผน เป็นกระบวนการที่มีความสำคัญมากที่สุดของกระบวนการบริหารจัดการ หากไม่มีแผนการดำเนินงาน การดำเนินงานใด ๆ ก็จะไม่ทราบวัตถุประสงค์หรือทิศทางในการดำเนินงาน และผลที่ตามมาก็คือ การที่จะบรรลุประสิทธิภาพในการทำงานแต่ละวันเกือบจะเป็นไปไม่ได้เลย

2. การจัดองค์การ เมื่อมีการวางแผนและตั้งเป้าหมายขององค์การ และมีการวิเคราะห์ถึงทรัพยากรทั้งหมดที่มีอยู่ เรามีความจำเป็นที่จะต้องจัดทรัพยากรเหล่านั้นให้เข้าเป็นกลุ่ม

3. การจัดบุคคลเข้าทำงาน การจัดบุคคลเข้าทำงานเป็นกระบวนการที่เริ่มตั้งแต่การประเมินความจำเป็นที่ต้องมีบุคลากร การหาแหล่งของผู้สมัครงานที่มีประสิทธิภาพ การคัดกรองใบสมัคร และการเลือกคนที่ดีที่สุดเข้ามาทำงาน

4. การสั่งการ หรือการนำ การวางแผนที่ดี การจัดองค์การและการมีพนักงานที่ดีเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับกระบวนการบริหารจัดการก็จริง แต่งานนั้น ๆ จะไม่สามารถประสบความสำเร็จได้ หากปราศจากกระบวนการในการนำ หรือการสั่งการ การสั่งการจะเป็นการรวมถึงการรักษาให้บุคลากรและทรัพยากรที่มีอยู่ มุ่งเน้นไปที่เป้าหมายขององค์การที่ได้ตั้งไว้

5. การควบคุม กระบวนการควบคุมนั้นเรามีการควบคุมในหลายจุด ทั้งทางด้านปริมาณ เช่น การควบคุมด้านการเงิน การทำบัญชี การควบคุมงบประมาณ และการควบคุมทางด้านคุณภาพ เช่น ความพึงพอใจของพนักงาน ประสิทธิภาพการทำงานของพนักงาน

จากที่กล่าวมาข้างต้นพอสรุปได้ว่า กระบวนการบริหารเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญยิ่งต่อการทำงานทุกประเภท ผู้ที่ต้องการให้งานเกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และเกิดผลประโยชน์สูงสุดต้องใช้กระบวนการบริหารทางการบริหารในการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารทางการศึกษา เพราะจะต้องคำนึงถึงกระบวนการในการวางแผนเป็นอันดับแรก มีการดำเนินการตามแผนที่กำหนดไว้ พร้อมทั้งตรวจสอบ แก้ไขปรับปรุงเป็นระยะ ๆ สุดท้ายต้องมีการประเมินผลเพื่อให้ทราบว่าประสบความสำเร็จหรือมีปัญหามากน้อยประการใด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ยิ่งจะต้องรู้และเข้าใจในกระบวนการบริหารจัดการ

สถานศึกษา แล้วนำมาประยุกต์ใช้ไม่เฉพาะในเรื่องของงานวิชาการเท่านั้น แต่เรื่องของพฤติกรรมนักเรียนก็น่าเป็นห่วง จึงต้องนำกระบวนการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเข้ามาอีกทางหนึ่ง

3.3 การบริหารจัดการเชิงระบบ

กรมวิชาการ (2542 : 25) กล่าวว่า การบริหารเชิงระบบ เป็นกลยุทธ์ที่นำมาใช้ในการจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยมุ่งหวังที่คุณภาพของนักเรียน จากกระบวนการทำงานที่มีระบบของครูที่ปรึกษา เมื่อพิจารณาโครงสร้างของระบบแต่ละระบบ จะพบว่ามีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการคือ ปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) และผลงานหรือผลผลิต (Product/Output) องค์ประกอบทั้ง 3 ของระบบจะมีการดำเนินการไปตามลำดับ และต่างก็มีปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมเดียวกันด้วย ส่วนการควบคุมหรือการตรวจสอบแก้ไขระบบเพื่อให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นนั้นอาจไม่เป็นไปตามลำดับก็ได้ เช่น นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ผลการตรวจสอบแก้ไขอาจเกิดจากกระบวนการอย่างใดอย่างหนึ่งหรือที่ปัจจัยนำเข้า เป็นต้น ทั้งนี้การตรวจสอบเพื่อปรับปรุงแก้ไขจะต้องอาศัยข้อมูลย้อนกลับด้วย

ศิริพงษ์ เศาภายน (2547 : 42-45) กล่าวว่า แนวคิดเชิงระบบของการบริหารโรงเรียนเป็นการวิเคราะห์องค์การและบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในกรอบความคิดของระบบเปิดซึ่งสามารถกล่าวแยกแยะออกมาเป็น 3 ส่วนคือ ปัจจัยป้อน กระบวนการถ่ายโยง และผลลัพธ์ กรอบความคิดนี้จะช่วยในการวิเคราะห์การปฏิบัติงานในโรงเรียนเป็นการวินิจฉัยปัญหาของโรงเรียนและผลที่เกิดจากการบริหารที่อาจนำไปสู่การปรับเปลี่ยนที่เป็นระบบ รายละเอียดในแต่ละส่วนมีดังนี้

1. ปัจจัยป้อน (Inputs) จากสภาพแวดล้อมทำให้เกิดปัจจัยป้อนซึ่งประกอบด้วย บุคลากร การเงิน ทฤษฎี และการฝึกปฏิบัติ นโยบายรัฐบาล การบริหารขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่น โครงสร้างของกฎหมายในด้านโรงเรียน รวมทั้งกลุ่มที่เกี่ยวข้องที่มีความสำเร็จในการกำหนดแนวทางของโรงเรียน

2. กระบวนการถ่ายโยง (Transformation Process) องค์การได้ปรับเปลี่ยนปัจจัยป้อนจากสภาพแวดล้อมมาสู่ผลลัพธ์ การปฏิบัติงานในระบบที่ทำให้เกิดผลลัพธ์จะมีการผนวกค่านิยมเข้าไปในกระบวนการปฏิบัติงานด้วย กระบวนการถ่ายโยงนี้ยังหมายรวมถึงการปฏิบัติการภายในองค์การและระบบของการบริหารจัดการ ส่วนประกอบของการบริหารเชิงปฏิบัติการภายในองค์การเป็นเทคนิควิธีการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนรวมอยู่ด้วย นอกจากนี้ยังเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ ทักษะการติดต่อสื่อสาร แผนปฏิบัติการ ความสามารถที่จะดำเนินการปรับเปลี่ยน กิจกรรมที่ผู้บริหารโรงเรียนดำเนินงานภายในโครงสร้างขององค์การจะมีผลต่อผลลัพธ์ของโรงเรียน

3. ผลลัพธ์ (Outputs) งานของผู้บริหารโรงเรียนคือ ดูแลและใช้ปัจจัยป้อนจากสภาพแวดล้อมภายนอก การถ่ายโยงปัจจัยป้อนผ่านกิจกรรมการบริหาร เช่น การจัดโครงสร้าง การพัฒนาวัฒนธรรม แรงจูงใจ การตัดสินใจ การติดต่อสื่อสาร การใช้ประโยชน์จากการเปลี่ยนแปลง การพัฒนาหลักสูตร การบริหารบุคลากร การจัดการการเงินของสถาบันเพื่อให้ได้ผลผลิตสำหรับ

โรงเรียน ผลลัพธ์หมายรวมถึง ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน การปฏิบัติงานของครู ระดับการพัฒนาของนักเรียนและครู การลาออกกลางคันของผู้เรียน การลาออกของครู การขาดเรียนของนักเรียนและการขาดงานของครู การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างครูและการบริหาร ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เจตคติขิงนักเรียนต่อโรงเรียน และความพึงพอใจในงานของครู

จากแนวคิดการบริหารเชิงระบบดังกล่าว สถานศึกษา ซึ่งเป็นสถาบันที่ให้ความรู้และอบรมสั่งสอนนักเรียนซึ่งเป็นผลผลิตจากการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อให้เป็นคนดี มีความรู้ ความสามารถ มีชีวิตที่เป็นสุข ซึ่งเป็นผลที่ทุกคนมุ่งหวัง ผู้บริหารสถานศึกษา ครูแนะแนว และครูที่ปรึกษา จึงเป็นปัจจัยสำคัญอย่างมากที่จะทำให้การบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนประสบความสำเร็จ ทั้งนี้ กระบวนการในการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบด้วย การเตรียมและวางแผนดำเนินงาน การดำเนินงานตามแผน การนิเทศ กำกับ ติดตาม และการประเมินผล ดังนั้นการนำแนวคิดการบริหารเชิงระบบมาใช้ในการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน จะทำให้การดำเนินงานมีความชัดเจน และสามารถติดตามประเมินผลเป็นระยะก่อให้เกิดการพัฒนาต่อไปได้อย่างดี การบริหารจัดการระบบเป็นสิ่งสำคัญที่สุดประการหนึ่งในการศึกษาโรงเรียนในฐานะเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ เป็นการศึกษาในภาพรวมโดยพิจารณาจากความสัมพันธ์กันภายในระหว่างส่วนประกอบต่าง ๆ รวมถึงความสัมพันธ์ภายในที่มีต่อสภาพแวดล้อมภายนอก ประกอบด้วย ปัจจัยป้อน กระบวนการถ่ายโยง ผลลัพธ์ การให้ผลย้อนกลับ และสภาพแวดล้อม

4. การบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นงานการบริหารทั่วไปในสถานศึกษา เดิมทีเรียกว่า ระบบกิจกรรมนักเรียน ในงานกิจการนักเรียนของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เนื่องจากระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ได้ดำเนินการโดยกระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ กรมสามัญศึกษา กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข ในปี พ.ศ. 2543 เป็นต้นมา ดังนั้น เกี่ยวกับการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน จึงเกี่ยวข้องกับการบริหารกิจการนักเรียน

กาญจนา ศรีกาพสินธุ์ (2538 : 449-553) กล่าวว่า การบริหารกิจการนักเรียนมีขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

1. การวางแผน ผู้บริหารโรงเรียนเป็นบุคคลที่มีความสำคัญที่สุดที่จะเป็นผู้นำในขั้นนี้ และเป็นผู้ที่จะต้องรับผิดชอบที่จะให้มีแผนงานขึ้นไว้ใช้ในการดำเนินการในขั้นต่อ ๆ ไป
2. การจัดระเบียบงาน ข้อเสนอแนะที่ได้รับการยอมรับให้ดำเนินการได้นั้นจะต้องมีการจัดระเบียบการดำเนินงาน เป็นการตัดสินใจเกี่ยวกับกลไกต่าง ๆ ที่จะใช้ในการดำเนินการตามแผน
3. การจัดบุคลากรเข้าทำงาน งานขั้นนี้เป็นขั้นที่ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องคัดเลือกตัวบุคคลที่เหมาะสมให้เข้ามาทำงานด้านกิจการนักเรียน และมอบหมายงานให้เหมาะสมกับความรู้

ความสามารถของเขา ในเรื่องนี้ผู้บริหารจะต้องคำนึงถึงองค์ประกอบอื่น ๆ ของผู้ที่จะมอบหมายงานให้ทำอีกด้วย ได้แก่ บุคลิกภาพ การฝึกอบรม ซึ่งจะต้องสอดคล้อง เข้ากันได้ดีกับลักษณะทั่วไปของนักเรียน คณะครูอาจารย์

4. การติดตามและควบคุมงาน การควบคุมดูแลงานให้ดำเนินไปสู่ความสำเร็จตามความมุ่งหมายก็เป็นอีกขั้นตอนหนึ่งของการบริหารงานที่สำคัญ การควบคุมดูแล เป็นการช่วยเหลือแนะนำของฝ่ายผู้นิเทศ ผู้บริหารจำเป็นจะต้องจัดให้มีขึ้นเพื่อทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาและคอยให้คำแนะนำช่วยเหลือการทำงานของฝ่ายต่าง ๆ

5. การประเมินผล เมื่อคณะกรรมการบริหารได้กำหนดนโยบายที่แน่ชัดในการดำเนินงานออกมาแล้ว ก็ควรจะต้องคอยติดตามดูว่าการดำเนินงานได้ผลเป็นไปตามความมุ่งหวังหรือไม่ เพียงใด การที่ผู้บริหารจะได้คำตอบนั้นก็จะได้มาจากการประเมินผลงานนั่นเอง

ธีรวุฒิ ประทุมนพรัตน์ (2534 : 55-57) กล่าวว่า การบริหารกิจการนักเรียนที่ได้ผลดีมีประสิทธิภาพสูงนั้น ดำเนินการตามหลักการต่อไปนี้

1. หลักการวางแผน การบริหารกิจการนักเรียนจำเป็นต้องให้นักเรียนได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการตั้งวัตถุประสงค์ของแผนในทุกกิจกรรม ข้อมูลที่ใช้ในการวางแผนนั้นควรเป็นข้อมูลที่เกี่ยวกับความต้องการของนักเรียน ความสามารถ และความสนใจของนักเรียน

2. หลักการจัดองค์การ การบริหารกิจการนักเรียนจำเป็นต้องจัดองค์การให้แสดงระดับการสื่อสารกันให้ทั่วทั้งองค์การ หัวหน้าสถานศึกษาต้องเป็นประธานจัดกิจกรรมโดยตำแหน่ง และนอกจากนั้นยังต้องจัดองค์การชนิดแบ่งงานกันทำตามสายบังคับบัญชาอื่น ๆ เป็นต้นว่าการเงินและธุรการ การประชาสัมพันธ์ ฝ่ายกิจกรรม ฝ่ายประเมินผล และฝ่ายอื่น ๆ ตามความจำเป็น

3. หลักการจัดบุคลากร การบริหารกิจการนักเรียนจำเป็นต้องเลือกอาจารย์ที่ปรึกษากิจกรรมนักเรียนเข้าทำงานควบคุมการทำกิจกรรม การแต่งตั้งอาจารย์ที่ปรึกษาจำเป็นต้องคำนึงถึงความรู้ ความสามารถ ความสนใจ ความถนัด ความสมัครใจของครูอาจารย์ด้วย

4. หลักวินิจฉัยสั่งการและการควบคุมดูแล ตามหลักนี้ผู้บริหารโรงเรียนพึงใช้ภาวะผู้นำของตนเองในการวินิจฉัยสั่งการ ควบคุม ดูแล และนิเทศงานควบคุมกิจกรรมนักเรียนแก่ครูอาจารย์ที่ปรึกษากิจกรรมเป็นระยะ ๆ กรณีที่มีปัญหาด้านทักษะและความรู้ด้านการควบคุมกิจกรรมนักเรียน ผู้บริหารพึงช่วยเหลือด้วยการจัดอบรมครูอาจารย์ที่ปรึกษากิจกรรมขึ้น

5. หลักประสานงาน การบริหารกิจการนักเรียนพึงประสานกิจกรรมเข้าในปฏิทินประจำปีของโรงเรียน ที่กำหนดวัน เวลาและสถานที่ สำหรับทำกิจกรรมแต่ละกิจกรรมของแต่ละเดือน ตลอดทั้งปีให้ทุกคนในโรงเรียนทราบทั่วกัน จะไม่เกิดปัญหาความขัดแย้ง ความซ้ำซ้อนในการใช้วัสดุครุภัณฑ์ประกอบการทำกิจกรกรมของแต่ละชุมนุม

6. หลักการรายงาน การบริหารกิจการนักเรียนจำเป็นต้องให้มีการรายงานเป็นระยะ ๆ เพื่อทราบผลการปฏิบัติงาน เพื่อทราบอุปสรรคระหว่างดำเนินการ เพื่อทราบความก้าวหน้า

ของกิจกรรมแต่ละกิจกรรม เพื่อทราบความเป็นปัจจุบันของบัญชีรายรับรายจ่าย และเพื่อทราบข้อเสนอแนะต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์กับการปรับปรุงการบริหารกิจการนักเรียน

7. หลักการงบประมาณ การบริหารกิจการนักเรียนพึงจัดสรรงบประมาณให้เกิดความเพียงพอแก่การจัดกิจกรรมแต่ละกิจกรรมซึ่งไม่เหมือนกัน กิจกรรมที่เริ่มต้นใหม่อาจต้องการงบประมาณมากกว่ากิจกรรมที่เริ่มก่อนแล้วและเคยจัดสรรงบประมาณจำนวนมากให้ซื้อหาวัสดุครุภัณฑ์ไว้บ้างแล้ว กิจกรรมของชมรมใหม่อาจต้องการงบประมาณสูงกว่าในระยะเริ่มต้น การคำนวณให้งบประมาณสนับสนุนกิจกรรมจึงต้องอยู่ภายใต้หลักการและเหตุผล

กรมสามัญศึกษา (2544 : 8-10) กล่าวว่า การบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบด้วยขั้นตอนต่อไปนี้

1. การวางแผนปฏิบัติการ การวางแผนปฏิบัติการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มี 3 ขั้นตอนคือ

1.1 การเตรียมความพร้อมบุคลากรเพื่อให้ครูทุกกคนเข้าใจว่าระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเรื่องหนึ่งในหลาย ๆ เรื่อง ซึ่งเป็นงานที่ทำโดยปกติไม่รู้สึกว่าเป็นการเพิ่มภาระและให้คุ้นเคยกับการตรวจสอบ ทบทวน ประเมินการดำเนินงาน ตามแผนที่กำหนด ไม่เกิดการต่อต้านเมื่อรับการประเมินโดยคณะประเมินของโรงเรียน ดังนั้นจึงควรเตรียมความพร้อมของครูทั้งด้านเจตคติที่ดีด้านความรู้ความเข้าใจ และความสามารถในการดำเนินงานรวมทั้งการทำงานเป็นทีม

1.2 การแต่งตั้งคณะกรรมการ เพื่อให้มีบุคลากรที่รับผิดชอบในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งมีหน้าที่ประสาน กำกับ ดูแล ช่วยเหลือ และสนับสนุนให้ทุกฝ่ายทุกคนทำงานร่วมกันและเชื่อมโยงกันเป็นทีม รวมทั้งการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความพร้อมของครู ทั้งนี้โรงเรียนอาจจัดตั้งคณะกรรมการขึ้นใหม่หรือมอบหมายให้คณะกรรมการประสานงาน (ทีมประสาน) ตามโครงสร้างบุคลากรของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นผู้รับผิดชอบก็ได้

1.3 การจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องทุกคนทราบเป้าหมายการดำเนินงานและแผนปฏิบัติการ ปฏิทินปฏิบัติงานในแต่ละภาคเรียนหรือ 1 ปีการศึกษาที่แต่ละคนมีส่วนรับผิดชอบตามบทบาทหน้าที่ของตน ซึ่งคณะกรรมการของโรงเรียนควรเป็นผู้ดำเนินการ โดยมีแนวดำเนินการดังนี้

1.3.1 กำหนดเป้าหมาย เป้าหมายการดำเนินงานของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยให้ครูทุกคนได้มีส่วนร่วมหรือหากเป็นไปได้ ผู้ปกครองและชุมชนควรมีส่วนร่วมเช่นกัน

1.3.2 กำหนดแนวการปฏิบัติงาน กำหนดกิจกรรมที่จะทำให้ชัดเจนเพื่อให้เป้าหมายบรรลุวัตถุประสงค์ คือระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน กิจกรรมสำคัญคือการดำเนินงานตามกระบวนการการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5 องค์ประกอบคือ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมนักเรียน การป้องกันและแก้ไขปัญหา การส่งต่อนักเรียน กำหนดระยะเวลา และจำนวนครั้งไว้ในปฏิทินปฏิบัติงาน โดยควรมีการประเมินอย่างน้อยปีการศึกษาละ 1 ครั้ง กำหนดให้มีการนิเทศ ติดตาม ไว้ในการประชุมระดับ อย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง

รวมทั้งบันทึกย่อการนิเทศติดตาม กำหนดงบประมาณไว้ในแผนปฏิบัติการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน

2. การดำเนินงาน จากแผนปฏิบัติการที่โรงเรียนกำหนดเรียบร้อยแล้ว ผู้บริหารและคณะครูทุกคนก็ร่วมกันดำเนินการตามแผน โดยในระหว่างดำเนินงานผู้บริหารโรงเรียนควรสนับสนุน ส่งเสริมให้ครูทุกคนทำงานอย่างมีความสุข และดำเนินการตามนี้

2.1 จัดสิ่งอำนวยความสะดวก สนับสนุนทรัพยากรเพื่อการปฏิบัติงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

2.2 กำกับ ติดตาม ทั้งระดับรายบุคคล รายกลุ่ม รายหมวด ฝ่าย และระดับเพื่อกระตุ้นและส่งเสริมให้มีการดำเนินงานตามแผน

2.3 ให้การนิเทศ ให้คำปรึกษา แนะนำ เพื่อปรับปรุงหรือแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่อาจจะมี รวมทั้งการเชิญวิทยากรเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถให้แก่ครูทุกคน หรือให้ไปรับการฝึกอบรมจากหน่วยงานภายนอก นอกจากนี้ ผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียนทุกฝ่าย และหัวหน้าระดับแต่ละระดับก็ควรดำเนินการก สนับสนุนส่งเสริมให้ครูทำงานร่วมกันอย่างมีความสุข และทำงานร่วมกันเป็นทีมเพื่อการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ

3. การตรวจสอบประเมินผล การตรวจสอบ ทบทวน ประเมินผลการดำเนินงานเป็นกิจกรรมสำคัญที่จะทำให้เกิดการพัฒนาเพราะให้ได้ข้อมูลย้อนกลับในการปรับปรุง ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนไม่มีการตัดสินใจถูก-ผิด ซึ่งการติดตามตรวจสอบประเมินผลการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนนั้น มีแนวดำเนินงาน 2 รูปแบบคือ

3.1 ดำเนินการทุกระยะของการปฏิบัติงาน ด้วยการประชุม นิเทศ กำกับติดตาม ในบรรยากาศร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมกันแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นระหว่างการดำเนินงาน รวมทั้งร่วมกันหาวิธีช่วยเหลือนักเรียนโดยมีการประชุมร่วมกันในแต่ละระดับทุกสัปดาห์ อย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง มีการบันทึกและรายงานการปฏิบัติงานเพื่อการพัฒนา

3.2 ดำเนินการอย่างน้อยปีละ 1 ครั้งหรือภาคเรียนละ 1 ครั้ง โดยการประเมินเพื่อทบทวนซึ่งเป็นการดำเนินการโดยให้ครูที่ปรึกษาประเมินตนเอง และประเมินโดยผู้ประเมินจากระดับชั้นอื่น แต่ละระดับจะสลับกันประเมินกันและกันตามคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการประเมินที่โรงเรียนกำหนด โดยมีขั้นตอนการดำเนินการตามนี้

3.2.1 คณะกรรมการประเมินผู้รับการประเมิน เพื่อเตรียมเอกสาร เครื่องมือและหลักฐานต่าง ๆ ในการปฏิบัติงานตามกำหนดการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและผลที่เกิดขึ้น เช่น ระเบียนสะสม สรุปรายงานการคัดกรองนักเรียน บันทึกการจัดกิจกรรม กิจกรรมโฮมรูม บันทึกการดูแลช่วยเหลือนักเรียน บันทึกการส่งต่อนักเรียน เป็นต้น โดยจัดเตรียมให้คณะกรรมการประเมินตรวจสอบในวันประเมิน รวมทั้งการจัดเตรียมสถานที่เพื่อรับการประเมินและการสุ่มสัมภาษณ์ สังเกตนักเรียนในระดับต่าง ๆ

3.2.2 ให้ผู้ประเมินประเมินตนเอง โดยอาจใช้เครื่องมือแบบประเมินระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน หรืออื่น ๆ เพื่อตรวจสอบการทำงานของตนเองในเบื้องต้น และนำผลการประเมินตนเองมาใช้ประกอบการประเมินคุณภาพภายใน

3.2.3 คณะกรรมการประเมินสุ่มสังเกต และสัมภาษณ์นักเรียนในระดับต่าง ๆ ตามวัน เวลาที่กำหนด

3.2.4 ดำเนินการประเมินเพื่อการทบทวนระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามวัน เวลา และสถานที่ที่กำหนด โดยคณะผู้ประเมินเข้าใจความรู้สึกของผู้รับการประเมินทุกคน และมีศิลปะในการสัมภาษณ์ พูดคุยเพื่อให้ได้ข้อมูลข้อเท็จจริงที่เป็นความจริงมากที่สุด ผู้รับการประเมินมีความกระตือรือร้น พึงพอใจและเต็มใจที่จะรับการประเมินเพื่อพัฒนาคุณภาพการทำงานของตนเอง โดยใช้เทคนิคการพูดคุย สัมภาษณ์ ดังนี้

1) ระยะเปิดใจ ผู้ประเมินควรเริ่มต้นด้วยการสร้างบรรยากาศที่เป็นกันเองด้วยการแนะนำตนเอง และคณะผู้ประเมิน ต่อจากนั้นบอกวัตถุประสงค์ของการประเมินและขอความร่วมมือในการพูดคุยแสดงความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์

2) ระยะค้นหาความจริง ผู้ประเมินควรใช้ศิลปะและทักษะการถาม ทักษะการฟัง ทักษะการสังเกต ทักษะการสรุปความ และทักษะการให้กำลังใจเพื่อให้ผู้รับการประเมินมีความรู้สึกที่ดี อบอุ่น ปลอดภัย ขณะที่ให้ข้อมูล ข้อเท็จจริง และกล้าแสดงความคิดเห็นอย่างตรงไปตรงมา มีการซักถามข้อสงสัย และข้อเสนอแนะต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ โดยผู้รับการประเมินเกิดความรู้สึกว่าเป็นช่วงเวลาที่มีคุณค่า มีประโยชน์มีแรงจูงใจที่จะปรับปรุงแก้ไขและพัฒนางานที่ทำให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น โดยมีการบันทึกข้อมูลต่าง ๆ ในการประเมิน

3) ระยะปิด คณะผู้ประเมินมีการประชุมร่วมกันเพื่อสรุปผลการประเมิน และรายงานผลให้ผู้รับการประเมินทราบ โดยการชื่นชมภาพความสำเร็จของงาน จุดเด่นของผลงาน และสิ่งที่ควรพัฒนาต่อไป และปิดการประเมินคุณภาพภายใน

3.2.5 คณะกรรมการประเมินนำผลการประเมินสรุป และจัดทำรายงานผลการประเมินตนของแต่ละระดับ เพื่อนำผลไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุง พัฒนา มาตรฐานคุณภาพระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนต่อไป

4. การปรับปรุง ดำเนินการให้ได้มาตรฐาน คณะกรรมการประเมินร่วมกันประชุม วิเคราะห์ผลจากการรายงาน การประเมินเพื่อทบทวน ปรึกษาหารือการปฏิบัติงาน กำหนดแนวทาง สนับสนุนการดำเนินงาน ปรับปรุงแก้ไขติดตามผล จัดทำเป็นข้อมูลสารสนเทศใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนการดำเนินงานในภาคเรียน/ปีการศึกษาต่อไป และเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลการประกันการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2546ง : 15-17) กล่าวถึงกระบวนการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนประกอบด้วยกิจกรรมดังนี้

1. การวางแผนการดำเนินงาน

1.1 มีการกำหนดเป้าหมายหรือมาตรฐานการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ดัชนีชี้วัดและเกณฑ์

1.2 มีการกำหนดเป้าหมายและจัดลำดับความสำคัญ

1.3 มีการกำหนดแนวทางการดำเนินงาน

1.4 มีการกำหนดงบประมาณ

1.5 แต่งตั้งกรรมการและกำหนดบทบาทหน้าที่

1.6 วิเคราะห์สภาพความพร้อมพื้นฐาน

1.7 จัดทำปฏิทินปฏิบัติงาน

1.8 ระดมความคิดร่วมกัน

2 การดำเนินงานตามแผน

2.1 สร้างความตระหนักและความเข้าใจกับบุคลากร

2.2. จัดทำสื่อ เครื่องมือต่าง ๆ

2.3 จัดแบ่งจำนวนนักเรียนต่อครูที่ปรึกษา

2.4 มีการ สนับสนุน ส่งเสริมและแก้ปัญหาการดำเนินงาน

2.5 มีการจัดสิ่งอำนวยความสะดวก สนับสนุนทรัพยากร

2.6 มีการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5 ขั้นตอน

2.7 มีการประเมินผลก่อน ระหว่าง และหลังการดำเนินงาน

3. การนิเทศ กำกับ ติดตาม

3.1 มีการวางกรอบการนิเทศ กำกับ ติดตาม

3.2 แต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศ กำกับ ติดตาม

3.3 ดำเนินการนิเทศ กำกับ ติดตาม

3.4 มีการจัดหาหรือจัดทำเครื่องมือ

3.5 มีการเก็บข้อมูล

3.6 มีการวิเคราะห์ข้อมูล

3.7 มีการแปลความหมาย

3.8 มีการตรวจสอบ/ปรับปรุงคุณภาพการประเมิน

4. การประเมินผล

4.1 มีการประเมินผลเพื่อปรับปรุงการปฏิบัติงานของบุคลากร

4.2 มีการวางแผนระยะต่อไป

4.3 มีการจัดทำข้อมูลสารสนเทศ

4.4 มีการรายงานผลการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547ข : 28-34) กล่าวถึงการนำการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเข้าสู่สถานศึกษา จะต้องมีแผนการดำเนินงานและนำไปปฏิบัติอย่างต่อเนื่องเป็นเวลาหนึ่งรอบปี ซึ่งมีความสำคัญต่อประสิทธิภาพของระบบการดูแล

ช่วยเหลือนักเรียน รายละเอียดของกระบวนการบริหารจัดการตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีดังนี้

1. การวางแผนปฏิบัติการ (P-Plan)

1.1 แต่งตั้งคณะกรรมการ มีวัตถุประสงค์และวิธีดำเนินการดังนี้

1.1.1 วัตถุประสงค์

1) เพื่อให้ได้คณะกรรมการตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา

2) เพื่อให้ได้ผู้รับผิดชอบการดำเนินงานในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

1.1.2 วิธีดำเนินการคือ ผู้บริหารและคณะผู้รับผิดชอบระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการดังนี้

1) ประชุมหารือเพื่อกำหนดโครงสร้างบุคลากรในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา

2) แต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการ(ทีมนำ) คณะกรรมการประสานงาน (ทีมสนับสนุน) คณะกรรมการดำเนินงาน(ทีมทำ)

3) กำหนดบทบาท หน้าที่ของคณะกรรมการอำนวยการ คณะกรรมการประสานงานและคณะกรรมการดำเนินงานในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

1.2 วิเคราะห์สภาพความพร้อมพื้นฐานของสถานศึกษาและจัดทำแผนปฏิบัติงาน มีวัตถุประสงค์และวิธีดำเนินการดังนี้

1.2.1 วัตถุประสงค์

1) เพื่อให้ทราบสภาพพื้นฐานของสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อให้เป็นข้อมูลสำหรับวางแผนดำเนินงาน

2) เพื่อให้ได้แผนปฏิบัติงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาตลอดปีการศึกษา

1.2.2 วิธีดำเนินการคือ คณะกรรมการอำนวยการ(ทีมนำ) และ/หรือคณะกรรมการประสานงาน(ทีมสนับสนุน) ดำเนินการดังนี้

1) วิเคราะห์สภาพพื้นฐานของสถานศึกษา โดยใช้แบบประเมินหรือแบบสำรวจการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน หรือแบบสอบถามความพร้อมพื้นฐานของสถานศึกษาที่สถานศึกษาจัดทำขึ้นเอง เพื่อศึกษาจุดแข็ง จุดอ่อนในด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษาที่มีผลต่อการช่วยเหลือนักเรียน และข้อเสนอแนะของครู รวมทั้งผู้เกี่ยวข้องในสถานศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2) วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้เพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดทำโครงการแผนปฏิบัติงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา และการจัดกิจกรรม หรือโครงการเพื่อสนับสนุนให้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีประสิทธิภาพมากขึ้น

2 การดำเนินการตามแผนที่กำหนด (D-Do)

2.1 สร้างความตระหนักและความเข้าใจกับบุคลากร มีวัตถุประสงค์และวิธีดำเนินการดังนี้

2.1.1 วัตถุประสงค์

1) เพื่อให้บุคลากรทุกคนในสถานศึกษา ตระหนักถึงความสำคัญและเห็นคุณค่าของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยมีครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2) เพื่อให้บุคลากรทุกคนในสถานศึกษามีความเข้าใจบทบาทภาระหน้าที่ของการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

3) เพื่อให้บุคลากรทุกคนในสถานศึกษาเข้าใจขั้นตอนวิธีการดำเนินงานและมีการประสานความร่วมมือกับผู้เกี่ยวข้องในสถานศึกษาในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2.1.2 วิธีดำเนินการคือ คณะกรรมการประสานงานดำเนินการสร้างความเข้าใจกับบุคลากร โดยอาจจัดในลักษณะดังนี้

1) ประชุมชี้แจงและสร้างความเข้าใจให้กับบุคลากรในสถานศึกษาด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีความยินดี ร่วมมือร่วมใจในการทำงานเพื่อช่วยเหลือนักเรียน

2) ฝึกอบรมบุคลากร โดยเฉพาะครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาให้มีความรู้ ความสามารถ เทคนิคหรือทักษะต่าง ๆ ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเบื้องต้น

3) ประชาสัมพันธ์งานการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้กับบุคลากรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบอย่างต่อเนื่อง

4) ประเมินผลการสร้างความรู้ ความเข้าใจให้กับบุคลากรในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและนำผลการประเมินมาเป็นข้อมูลในการพัฒนาบุคลากรต่อไป

2.2 ดำเนินการตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีวัตถุประสงค์และวิธีดำเนินการดังนี้

2.2.1 วัตถุประสงค์

1) เพื่อให้ครูได้ดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่กำหนดไว้

2) เพื่อให้นักเรียนได้รับการดูแลช่วยเหลือจากครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาอย่างทั่วถึงและตรงตามสภาพของนักเรียน

2.2.2 วิธีดำเนินการ

1) ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา ดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งมีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้

- การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ซึ่งอย่างน้อยต้องครอบคลุมด้าน

ความสามารถ ด้านสุขภาพ และด้านครอบครัว

- การคัดกรองนักเรียน โดยจัดแบ่งกลุ่มนักเรียนเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มปกติ และกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา

- การส่งเสริมนักเรียนทุกคนที่อยู่ในความดูแลด้วยการจัดกิจกรรมโฮมรูม(Homeroom) และกิจกรรมประชุมผู้ปกครองนักเรียน (Classroom meeting)

- การป้องกันและแก้ไขปัญหาของนักเรียนในกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหาด้วยวิธีการคือ ให้การปรึกษาช่วยเหลือ หรือจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาของนักเรียน คือกิจกรรมในห้องเรียน กิจกรรมเสริมหลักสูตร กิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน (Buddy) กิจกรรมซ่อมเสริม และกิจกรรมการสื่อสารกับผู้ปกครอง

- การส่งนักเรียนไปรับการช่วยเหลือจากครูอื่น ๆ เช่น ครูแนะแนว หรือฝ่ายปกครอง เป็นต้น

2) บันทึกหลักฐานการปฏิบัติงานและควรบันทึกทุกขั้นตอน

3) สรุปผลการปฏิบัติงาน รายงานหัวหน้าระดับชั้น

3. การตรวจสอบ ประเมินผล (C-Check)

3.1 วัตถุประสงค์

3.1.1 เพื่อทราบผลการดำเนินงาน ปัญหาและอุปสรรคที่มีในแต่ละระดับและนำข้อมูลไปใช้ในการทบทวนและปรับปรุงระหว่างการดำเนินงาน

3.1.2 เพื่อให้ได้รายงานผลการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในแต่ละระดับชั้นสำหรับการจัดทำสรุปรายงานของสถานศึกษาต่อไป

3.2 วิธีดำเนินการ

3.2.1 คณะกรรมการอำนวยการแต่งตั้งผู้ทำหน้าที่ประเมินคุณภาพระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และการดำเนินงานของครูในแต่ละระดับชั้น

3.2.2 ดำเนินการประเมินแต่ละระดับชั้น โดยผู้ที่ได้รับคำสั่งแต่งตั้งหรือผู้แทนครูในแต่ละระดับซึ่งได้รับการอบรมหรือมีความรู้ ทักษะในการประเมิน โดยดำเนินการประเมินสลับระหว่างระดับชั้น

3.3.3 นำผลการประเมินมาปรับปรุงประสิทธิภาพการดำเนินงานให้ดียิ่งขึ้น

3.3.4 ดำเนินการประเมินคุณภาพระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและการดำเนินงานของครูในแต่ละระดับ ภาคเรียนละ 1 ครั้ง

3.3.5 ผู้ทำหน้าที่ประเมิน จัดทำรายงานการประเมินคุณภาพของแต่ละระดับส่งคณะกรรมการประสานงาน เพื่อรายงานผู้บริหารสถานศึกษาต่อไป

4. ปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงานให้ได้มาตรฐาน (A-Act)

4.1 วัตถุประสงค์

4.1.1 เพื่อให้ได้รายงานสรุปการดำเนินงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียนใน

แต่ละภาคเรียนและปีการศึกษา

4.1.2 เพื่อเป็นข้อมูลในการปรับปรุงพัฒนาระบบ วิธีการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

4.2 วิธีดำเนินการ

4.2.1 ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาแต่ละคนจัดทำรายงานการดำเนินงานเสนอหัวหน้าระดับชั้น (ประธานคณะกรรมการดำเนินงาน) ทุกสิ้นภาคเรียน

4.2.2 คณะกรรมการดำเนินงานแต่ละระดับจัดทำรายงานสรุปเป็นระดับเสนอคณะกรรมการประสานงาน

4.2.3 คณะกรรมการประสานงานสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากหัวหน้าระดับและจากการประเมินเพื่อทบทวนของแต่ละระดับมาจัดทำรายงานเป็นภาพรวมของสถานศึกษา เสนอคณะกรรมการอำนวยการ

4.2.4 คณะกรรมการอำนวยการ ดำเนินการดังนี้

4.2.4.1 ประชุมพิจารณา รายงานคณะกรรมการประสานงานเพื่อการปรับปรุงและพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาและเผยแพร่ประชาสัมพันธ์การดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ

4.2.4.2 นิเทศ กำกับ ติดตาม การดำเนินงานของคณะกรรมการประสานงานและคณะกรรมการดำเนินงานทุกระดับอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งมีการประชุมติดตามผลอย่างสม่ำเสมออย่างน้อยภาคเรียนละ 2 ครั้ง

จากที่กล่าวมาข้างต้นพอสรุปได้ว่า การบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง การดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามขั้นตอนกระบวนการบริหารอย่างเป็นระบบให้ประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยความร่วมมือของบุคลากรทุกฝ่ายในสถานศึกษา จากการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนดังกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยได้ทราบว่าระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นระบบการบริหารจัดการระบบหนึ่งที่นำมาใช้ควบคู่กับการจัดการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีความมุ่งหวังว่าจะเป็นระบบที่ช่วยพัฒนาคน คือผู้เรียน หรือนักเรียน ให้เป็นผู้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 จากการศึกษาทำให้ผู้วิจัยสามารถสันนิษฐานได้ว่า วิวัฒนาการของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนน่าจะมีจุดเริ่มต้นทางแนวคิดมาจากการบริการงานแนะแนว ซึ่งมีอยู่และดำเนินการมานานแล้วในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา หากทว่างานแนะแนวยังไม่มีการดำเนินการอย่างจริงจังในโรงเรียนระดับประถมศึกษา แต่เมื่อมีการนำระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมาใช้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จะทำให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมและได้รับประโยชน์ จึงควรมีการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างจริงจัง ทั้งในส่วนของการเตรียมและวางแผนดำเนินงาน ซึ่งนับเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญของความสำเร็จของโครงการ การดำเนินการตามแผนก็เป็นอีกกระบวนการหรือขั้นตอนหนึ่งซึ่งจะสามารถทำให้งานสำเร็จลุล่วงไปได้ การนิเทศ กำกับ ติดตาม เป็นการตรวจสอบความก้าวหน้าและแก้ไขปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ

อันอาจจะเกิดขึ้น และการประเมินผล เป็นขั้นตอนลำดับสุดท้ายที่จะทำให้ทราบว่าการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้ดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด

ภารกิจหลักของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามแนวทางปฏิรูปการศึกษา คือการให้บริการทางการศึกษาอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ การจะดำเนินการตามภารกิจให้บรรลุเป้าหมายนั้น สถานศึกษามีพันธกิจที่สำคัญต้องปฏิบัติให้เกิดคุณประโยชน์โดยตรงต่อผู้เรียนอย่างหลากหลาย เมื่อพิจารณาจำแนกบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของสถานศึกษาที่ต้องปฏิบัติให้เกิดคุณภาพและได้มาตรฐานนั้น สถานศึกษามีภาระงานหลากหลายประการต้องรับผิดชอบบริหารจัดการ หนึ่งในภาระงานดังกล่าวได้แก่ การบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2546ก : 9) ได้ใช้ขั้นตอนที่สำคัญ 4 ขั้นตอนคือ

1. การเตรียมและวางแผนดำเนินงาน
2. การดำเนินงานตามแผน
3. การนิเทศ กำกับ ติดตาม
4. การประเมินผล

จากแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่กล่าวมานั้น จะเห็นได้ว่า เป็นแนวคิดที่มาจากกระบวนการบริหารที่คล้ายกัน จะมีความแตกต่างกันไปบ้างในประเด็นย่อยที่แยกรายละเอียดออกมา งานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้ใช้กรอบแนวคิดตามการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งมีรายละเอียดของการบริหารในแต่ละขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

4.1 การเตรียมและวางแผนดำเนินงาน

การบริหารงาน สิ่งแรกที่ผู้บริหารต้องปฏิบัติคือ การวางแผน เพราะจะทำให้การบริหารงานนั้น ๆ ดำเนินไปได้ด้วยความราบรื่น เกิดปัญหาอุปสรรคน้อยที่สุด เกี่ยวกับการวางแผนมีผู้กล่าวไว้ดังนี้

รุ่ง แก้วแดง (2528 : 32) กล่าวว่า การวางแผน หมายถึงการกำหนดล่วงหน้าในเรื่องของเป้าหมาย วิธีการดำเนินงาน ทางเลือก และผลที่คาดว่าจะได้รับในอนาคต

อดิสัย ชาติกำแหง (2530 : 64-65) กล่าวว่า การวางแผน หมายถึงการกำหนดแนวทาง วิธีการดำเนินการในอนาคตไว้ล่วงหน้า และจะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

สุรพันธ์ ยันต์ทอง (2533 : 103) กล่าวว่า การวางแผน หมายถึงการคิดทางเลือกล่วงหน้าที่ดีที่สุดสำหรับการใช้ทรัพยากรที่อยู่อย่างประหยัดให้ได้ผลคุ้มค่าที่สุดโดยการดำเนินการตามขั้นตอนอย่างมีระบบแบบแผนเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

วิโรจน์ สารรัตนะ (2542 : 36) กล่าวว่า การวางแผน หมายถึงหน้าที่ทางการบริหารในการกำหนดจุดหมายและการตัดสินใจเลือกวิธีการที่ดีที่สุดที่จะให้บรรลุจุดมุ่งหมายนั้น

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543 : 17) กล่าวว่า การวางแผน หมายถึง การคิดเตรียมการไว้ล่วงหน้าเพื่อที่จะทำงานให้สำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ

อัจฉรา จันทร์ฉาย (2546 : 2) กล่าวว่า การวางแผน คือการตัดสินใจเพื่ออนาคตขององค์กร ซึ่งเป็นหน้าที่ของการจัดการ การวางแผนต้องคำนึงถึงคำถามที่ต้องหาคำตอบ 3 ประการคือ ปัจจุบันอยู่ที่ใด อนาคตต้องการจะไปที่ใด และทำอย่างไรจึงจะไปถึง

จากที่กล่าวมาข้างต้นพอสรุปได้ว่า การวางแผน หมายถึง การกำหนดภาพในอนาคตไว้ล่วงหน้า ทั้งเป้าหมาย วิธีการดำเนินงาน รวมทั้งผลที่คาดว่าจะได้รับหรือความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพเมื่อเสร็จสิ้นโครงการนั้น ๆ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 : 85) ได้สรุปถึงความสำคัญของการวางแผนดังนี้

1. ช่วยให้การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดเกิดประโยชน์สูงสุด
2. ช่วยให้การดำเนินงานมีทิศทางชัดเจนและรวดเร็ว
3. ช่วยลดความซ้ำซ้อนและความขัดแย้งในการปฏิบัติงาน
4. ช่วยให้เกิดการประสานงานที่เป็นระบบ
5. ช่วยให้สามารถติดตามตรวจสอบและควบคุมงานได้ง่ายและเกิดประสิทธิภาพ
6. ช่วยให้หน่วยงานสามารถกำหนดอนาคตและพัฒนาการเป็นไปอย่างทันเหตุการณ์
7. ช่วยให้การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ

สุรพันธ์ ยันต์ทอง (2533 : 103-107) ได้เสนอแนะขั้นตอนการวางแผนจำนวน 4 ขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นเตรียมการ (Preparation) ได้แก่ การรวบรวมข้อมูลและเตรียมทรัพยากร
2. ขั้นวางแผน (Planning) ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูล และวางแนวทางแก้ปัญหา กำหนดขั้นตอนในการปฏิบัติและประเมินผล
3. ขั้นปฏิบัติตามแผน (Implementation) ได้แก่ การมอบหมายงานและการดำเนินงานตามแผนที่วางไว้
4. ขั้นติดตามประเมินผล (Follow –up & Evaluation) ได้แก่ การตรวจสอบผลที่ได้จากการปฏิบัติงานและจัดทำรายงาน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 : 92) ได้เสนอแนะขั้นตอนของการวางแผนดังนี้

1. ประชุมคณะครูภายในโรงเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาและตัวแทนเพื่อสร้างความตระหนักในการพัฒนา โดยชี้แจงเหตุผลและความจำเป็นในการพัฒนา
2. ร่วมกันรับทราบความสำเร็จ สภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนาจากรายงานที่จัดทำขึ้น
3. ร่วมกันกำหนดจุดมุ่งหมายของโรงเรียนในระยะเวลา 3 ปี 5 ปี หรือ 10 ปี แล้วแต่ข้อตกลงของโรงเรียน

4. ร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์ โดยการตอบคำถามว่าโรงเรียนต้องมีภาพอย่างไรจึงจะสำเร็จตามจุดมุ่งหมาย

5. ร่วมกันกำหนดแนวทาง และวิธีการดำเนินงานเพื่อไปสู่สภาพความสำเร็จที่มีประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งจะทำให้โรงเรียนมีสภาพที่เป็นจริงตามวิสัยทัศน์ ซึ่งเรียกว่ายุทธศาสตร์

6. ร่วมกันกำหนดวัตถุประสงค์ระยะยาว หรือสภาพความสำเร็จของการดำเนินงานในขั้นตอนสุดท้ายของแต่ละยุทธศาสตร์ที่ต้องการให้เกิดขึ้นในแต่ละปี

7. พิจารณาจัดทำประมาณการงบประมาณที่จำนำมาเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน

8. ระดมความคิดเพื่อพิจารณากำหนดงาน/โครงการ ที่จะดำเนินงานในแต่ละยุทธศาสตร์ รวมทั้งผู้รับผิดชอบ

9. นำข้อมูลทั้งหมดมาเขียนรายละเอียดตามโครงสร้าง และรูปแบบของแผนยุทธศาสตร์

10. พิจารณานำงาน/โครงการในแผนยุทธศาสตร์มาจัดสรรงบประมาณ โดยจัดทำเป็นแผนปฏิบัติการประจำปีเพื่อนำไปสู่ขั้นตอนการดำเนินการตามแผนต่อไป

กรมสามัญศึกษา (2544 : 8-10) กล่าวว่า การวางแผนปฏิบัติการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มี 3 ขั้นตอนคือ

1. การเตรียมความพร้อมบุคลากรเพื่อให้ครูทุกคนเข้าใจว่าระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเรื่องหนึ่งในหลาย ๆ เรื่อง ซึ่งเป็นงานที่ทำโดยปกติไม่รู้สึกว่าเป็นการเพิ่มภาระ และให้คุ้นเคยกับการตรวจสอบ ทบทวน ประเมินการดำเนินงาน ตามแผนที่กำหนด ไม่เกิดการต่อต้านเมื่อรับการประเมินโดยคณะประเมินของโรงเรียน ดังนั้นจึงควรเตรียมความพร้อมของครูทั้งด้านเจตคติที่ดีด้านความรู้ความเข้าใจ และความสามารถในการดำเนินงานรวมทั้งการทำงานเป็นทีม

2. การแต่งตั้งคณะกรรมการ เพื่อให้มีบุคลากรที่รับผิดชอบในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งมีหน้าที่ประสาน กำกับ ดูแล ช่วยเหลือ และสนับสนุนให้ทุกฝ่ายทุกคนทำงานร่วมกันและเชื่อมโยงกันเป็นทีม รวมทั้งการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความพร้อมของครู ทั้งนี้โรงเรียนอาจจัดตั้งคณะกรรมการขึ้นใหม่หรือมอบหมายให้คณะกรรมการประสานงาน (ทีมประสาน) ตามโครงสร้างบุคลากรของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นผู้รับผิดชอบก็ได้

3. การจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องทุกคนทราบเป้าหมายการดำเนินงานและแผนปฏิบัติการ ปฏิทินปฏิบัติงานในแต่ละภาคเรียนหรือ 1 ปีการศึกษาที่แต่ละคนมีส่วนรับผิดชอบตามบทบาทหน้าที่ของตน ซึ่งคณะกรรมการของโรงเรียนควรเป็นผู้ดำเนินการ โดยมีแนวดำเนินการดังนี้

3.1 กำหนดเป้าหมาย เป้าหมายการดำเนินงานของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยให้ครูทุกคนได้มีส่วนร่วมหรือหากเป็นไปได้ ผู้ปกครองและชุมชนควรมีส่วนร่วมเช่นกัน

3.2 กำหนดแนวการปฏิบัติงาน กำหนดกิจกรรมที่จะทำให้ชัดเจน เพื่อให้เป้าหมายบรรลุวัตถุประสงค์ คือระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน กิจกรรมสำคัญคือ การดำเนินงานตาม

กระบวนการการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5 องค์ประกอบคือ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมนักเรียน การป้องกันและแก้ไขปัญหา การส่งต่อนักเรียน กำหนดระยะเวลา และจำนวนครั้งไว้ในปฏิทินปฏิบัติงาน โดยควรมีการประเมินอย่างน้อยปีการศึกษาละ 1 ครั้ง กำหนดให้มีการนิเทศ ติดตาม ไว้ในการประชุมระดับ อย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง รวมทั้งบันทึกย่อการนิเทศติดตาม กำหนดงบประมาณไว้ในแผนปฏิบัติการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2546ง : 15-17) กล่าวถึงกระบวนการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้านการวางแผนการดำเนินงานดังนี้

1. มีการกำหนดเป้าหมายหรือมาตรฐานการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ดัชนีชี้วัดและเกณฑ์
2. มีการกำหนดเป้าหมายและจัดลำดับความสำคัญ
3. มีการกำหนดแนวทางการดำเนินงาน
4. มีการกำหนดงบประมาณ
5. แต่งตั้งกรรมการและกำหนดบทบาทหน้าที่
6. วิเคราะห์สภาพความพร้อมพื้นฐาน
7. จัดทำปฏิทินปฏิบัติงาน
8. ระดมความคิดร่วมกัน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547ข : 28-34) กล่าวถึงการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน จะต้องมีแผนการดำเนินงานดังนี้

1. แต่งตั้งคณะกรรมการ
2. กำหนดผู้รับผิดชอบการดำเนินงานในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
3. ประชุมหารือเพื่อกำหนดโครงสร้างบุคลากรในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา
4. แต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการ(ทีมนำ) คณะกรรมการประสานงาน (ทีมสนับสนุน) คณะกรรมการดำเนินงาน(ทีมทำ)
5. กำหนดบทบาท หน้าที่ของคณะกรรมการอำนวยการ คณะกรรมการประสานงานและคณะกรรมการดำเนินงานในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
6. วิเคราะห์สภาพความพร้อมพื้นฐานของสถานศึกษาและจัดทำแผนปฏิบัติงาน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2546ก : 9-16) กล่าวถึงการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้านการเตรียมและวางแผนดำเนินงาน จะต้องดำเนินงานในเรื่องต่อไปนี้

1. กำหนดทิศทางและกลยุทธ์ โดยวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของนักเรียน ชุมชน สังคม และผู้เกี่ยวข้อง ศึกษานโยบายมาตรฐานต้นสังกัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ศึกษาศักยภาพของโรงเรียน แล้วกำหนดเป็นแผนกลยุทธ์ของโรงเรียน

2. กำหนดมาตรฐานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้สอดคล้องเชื่อมโยงกันกับระบบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ระบบการแนะแนว ระบบป้องกันสารเสพติด ระบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ระบบความปลอดภัยของสภาพสิ่งแวดล้อม การคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชน

3. พิจารณามาตรฐานและตัวชี้วัดโดยผู้เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดการยอมรับวางมาตรการและแนวปฏิบัติ โดยทบทวนระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน วางระบบความปลอดภัยทางสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน วางแนวทางการคุ้มครองสิทธิเด็ก เยาวชน และวางมาตรการช่วยเหลือนักเรียน

4. กำหนดผู้รับผิดชอบในการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

จากที่กล่าวมาข้างต้นพอสรุปได้ว่า การเตรียมและวางแผนดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง การปฏิบัติงานเกี่ยวกับการกำหนดทิศทางและกลยุทธ์ โดยวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของนักเรียน ชุมชน สังคม และผู้เกี่ยวข้อง ศึกษานโยบายมาตรฐานต้นสังกัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ศึกษาศักยภาพของโรงเรียน แล้วกำหนดเป็นแผนกลยุทธ์ของโรงเรียน กำหนดมาตรฐานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน พิจารณามาตรฐานและตัวชี้วัด กำหนดกิจกรรม/โครงการ และมอบหมายหน้าที่ในการปฏิบัติงานอย่างชัดเจน

4.2 การดำเนินงานตามแผน

การดำเนินงานตามแผน เป็นขั้นตอนที่สำคัญของกระบวนการบริหารที่จะทำให้การทำงานบรรลุตามวัตถุประสงค์ มีผู้ให้ความหมายดังนี้

รุ่ง แก้วแดง (2528 : 32) กล่าวว่า การดำเนินงานตามแผน หมายถึงการปฏิบัติตามแผนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 : 94) กล่าวว่า การดำเนินงานตามแผน หมายถึง การนำเอาแผนที่ได้ดำเนินการคิดและตัดสินใจในการกำหนดสิ่งที่จะนำไปลงมือปฏิบัติจริงเพื่อให้การดำเนินงานประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ ขั้นตอนการดำเนินงานตามแผน มีกิจกรรมสำคัญที่โรงเรียนควรจะต้องดำเนินการเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติจริงดังนี้

1. การเตรียมความพร้อมก่อนเริ่มงาน ได้แก่ การตรวจสอบและเตรียมความพร้อมด้านปัจจัยการบริหาร คน เงิน และวัสดุอุปกรณ์ที่จะใช้ในการดำเนินงาน สร้างความตระหนักให้แก่บุคลากร จัดทำปฏิทินกำกับการปฏิบัติงานทุกโครงการ แสดงให้เห็นช่วงเวลาที่ปฏิบัติและผลงานที่ต้องการให้เกิดในแต่ละช่วงเวลา

2. การอำนวยการและการประสานงาน เพื่อให้บุคลากรทุกฝ่ายปฏิบัติงานเต็มศักยภาพ

3. การนิเทศ กำกับ และติดตาม ขั้นตอนการดำเนินงานตามแผน กิจกรรมที่จำเป็นอย่างมากในการบริหารคือ การควบคุม กำกับ ติดตาม และนิเทศงาน ซึ่งจะทำให้ผู้บริหารได้ทราบว่า การดำเนินงานเป็นไปตามแผนงานโครงการด้วยดีหรือไม่เพียงใด มีปัญหาและอุปสรรคอะไร และจะปรับปรุงแก้ไขได้อย่างไร อันจะส่งผลให้การดำเนินงานสำเร็จลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กรมสามัญศึกษา (2544 : 8-10) กล่าวถึง ขั้นตอนการดำเนินงานตามการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนไว้ว่า จากแผนปฏิบัติการที่โรงเรียนกำหนดเรียบร้อยแล้ว ผู้บริหารและคณะครูทุกคนก็ร่วมกันดำเนินการตามแผน โดยในระหว่างดำเนินงานผู้บริหารโรงเรียนควรสนับสนุน ส่งเสริมให้ครูทุกคนทำงานอย่างมีความสุข และดำเนินการตามนี้

1. จัดสิ่งอำนวยความสะดวก สนับสนุนทรัพยากรเพื่อการปฏิบัติงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

2. กำกับ ติดตาม ทั้งระดับรายบุคคล รายกลุ่ม รายหมวด ฝ่าย และระดับเพื่อกระตุ้นและส่งเสริมให้มีการดำเนินงานตามแผน

3. ให้การนิเทศ ให้คำปรึกษา แนะนำ เพื่อปรับปรุงหรือแก้ไขปัญหา อุปสรรคที่อาจจะมี รวมทั้งการเชิญวิทยากรเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถให้แก่ครูทุกคน หรือให้ไปรับการฝึกอบรมจากหน่วยงานภายนอก นอกจากนี้ ผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียนทุกฝ่าย และหัวหน้าระดับแต่ละระดับก็ควรดำเนินการก สนับสนุนส่งเสริมให้ครูทำงานร่วมกันอย่างมีความสุข และทำงานร่วมกันเป็นทีมเพื่อการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2546ง : 15-17) กล่าวถึง กระบวนการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้านการดำเนินงานตามแผนว่าประกอบด้วยกิจกรรมดังนี้

1. สร้างความตระหนักและความเข้าใจกับบุคลากร
2. จัดทำสื่อ เครื่องมือต่าง ๆ
3. จัดแบ่งจำนวนนักเรียนต่อครูที่ปรึกษา
4. มีการ สนับสนุน ส่งเสริมและแก้ปัญหาการดำเนินงาน
5. มีการจัดสิ่งอำนวยความสะดวก สนับสนุนทรัพยากร
6. มีการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5 ขั้นตอน
7. มีการประเมินผลก่อน ระหว่าง และหลังการดำเนินงาน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547ข : 28-34) กล่าวถึงการดำเนินงานตามแผนในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนดังนี้

1. ประชุมชี้แจงและสร้างความเข้าใจให้กับบุคลากรในสถานศึกษาด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีความยินดี ร่วมมือร่วมใจในการทำงานเพื่อช่วยเหลือนักเรียน

2. ฝึกอบรมบุคลากร โดยเฉพาะครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาให้มีความรู้ความสามารถ เทคนิคหรือทักษะต่าง ๆ ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเบื้องต้น

3. ประชาสัมพันธ์งานการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้กับบุคลากรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบอย่างต่อเนื่อง

4. ประเมินผลการสร้างความรู้ ความเข้าใจให้กับบุคลากรในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและนำผลการประเมินมาเป็นข้อมูลในการพัฒนาบุคลากรต่อไป

5. ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา ดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งมีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้

5.1 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ซึ่งอย่างน้อยต้องครอบคลุมด้านความสามารถ ด้านสุขภาพ และด้านครอบครัว

5.2 การคัดกรองนักเรียน โดยจัดแบ่งกลุ่มนักเรียนเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มปกติ และกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา

5.3 การส่งเสริมนักเรียนทุกคนที่อยู่ในความดูแลด้วยการจัดกิจกรรมโฮมรูม (Homeroom) และกิจกรรมประชุมผู้ปกครองนักเรียน (Classroom meeting)

5.4 การป้องกันและแก้ไขปัญหาของนักเรียนในกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหาด้วยวิธีการคือ ให้การปรึกษาช่วยเหลือ หรือจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาของนักเรียน คือกิจกรรมในห้องเรียน กิจกรรมเสริมหลักสูตร กิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน (Buddy) กิจกรรมซ่อมเสริม และกิจกรรมการสื่อสารกับผู้ปกครอง

5.5 การส่งนักเรียนไปรับการช่วยเหลือจากครูอื่น ๆ เช่น ครูแนะแนว หรือฝ่ายปกครอง เป็นต้น

6. บันทึกหลักฐานการปฏิบัติงานและควรบันทึกทุกขั้นตอน

7. สรุปผลการปฏิบัติงาน รายงานหัวหน้าระดับชั้น

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2546ก : 9-16) กล่าวถึงการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้านการดำเนินงานตามแผน จะต้องปฏิบัติดังนี้

1. สร้างความตระหนักและความเข้าใจกับบุคลากรโดยการประชุม อบรม ระดมความคิด

2. จัดทำสื่อ เครื่องมือต่าง ๆ จัดทำเกณฑ์คัดกรอง มาตรการช่วยเหลือ คู่มือโฮมรูม และแบบบันทึกต่าง ๆ

3. จัดแบ่งจำนวนนักเรียนต่อครูที่ปรึกษา โดยครู 1 คน ต่อนักเรียน 20-25 คน

4. ครูที่ปรึกษาดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามระบบทั้ง 5 องค์ประกอบ ได้แก่ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน การป้องกัน ช่วยเหลือ และแก้ไข การส่งต่อ โดยบันทึกระเบียนสะสม ประเมินพฤติกรรมเด็ก ประเมินหาความฉลาดทางอารมณ์ เยี่ยมบ้าน สังเกต สัมภาษณ์ รายงานผลการคัดกรองนักเรียน

จากที่กล่าวมาข้างต้นพอสรุปได้ว่า การดำเนินงานตามแผนเป็นขั้นตอนที่สำคัญของกระบวนการบริหารในการที่จะทำให้การปฏิบัติงานสำเร็จลุล่วงตามจุดประสงค์ที่วางไว้ สำหรับการดำเนินงานตามแผนตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง การปฏิบัติงานเกี่ยวกับการสร้างความตระหนักและความเข้าใจกับบุคลากรโดยการประชุม อบรม ระดมความคิด การจัดทำสื่อเครื่องมือต่าง ๆ จัดทำเกณฑ์คัดกรอง มาตรการช่วยเหลือ คู่มือโฮมรูม และแบบบันทึกต่าง ๆ และดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามระบบทั้ง 5 องค์ประกอบ ได้แก่ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน การป้องกัน ช่วยเหลือ และแก้ไข

การส่งต่อ โดยบันทึกระเบียนสะสม ประเมินพฤติกรรมเด็ก ประเมินหาความฉลาดทางอารมณ์ เยี่ยมบ้าน สังเกต สัมภาษณ์ และรายงานผลการคัดกรองนักเรียน

4.3 การนิเทศ กำกับ ติดตาม

การนิเทศ กำกับ ติดตาม เป็นขั้นตอนที่สำคัญของกระบวนการบริหารที่จะทำให้ทราบความก้าวหน้าของการทำงาน มีผู้ให้ความหมายดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2528 : 86-92) กล่าวว่า การนิเทศ กำกับ ติดตาม เป็นกิจกรรมที่ต้องครอบคลุมงานทั้งหมดคือปัจจัย กิจกรรมการดำเนินงาน และผลผลิตของงานในส่วนของการควบคุมกำกับนั้นผู้บริหารอาจเป็นผู้รับผิดชอบเองหรือมอบหมายให้ผู้ร่วมงานที่เหมาะสมเป็นผู้ดำเนินการก็ได้ เมื่อพบปัญหาหรืออุปสรรคในการดำเนินงานต้องดำเนินการนิเทศทันที หรือรายงานให้ผู้บริหารทราบแล้วทำการนิเทศ สิ่งสำคัญที่สุดคือ กระบวนการควบคุม กำกับและติดตามจะต้องดำเนินการควบคู่ไปพร้อม ๆ กับการนิเทศเสมอ การควบคุม กำกับ และติดตาม จะดำเนินไปด้วยดีก็โดยการที่ผู้บริหารได้พัฒนารูปแบบของการดำเนินงานให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และสถานการณ์ของโรงเรียน โดยทั่วไปแล้วงานที่ผู้บริหารต้องปฏิบัติในการควบคุม กำกับ และติดตาม มี 3 อย่างคือ

1. กำหนดสายงานการควบคุม กำกับ และติดตามทั้งระบบ และกำหนดงานที่ต้องปฏิบัติในแต่ละระดับ
2. กำหนดตัวบุคคลผู้รับผิดชอบในเรื่องการควบคุม กำกับ ติดตาม รายงาน และรับรายงาน
3. กำหนดแบบฟอร์มการควบคุม กำกับ ติดตามและแบบรายงานโดยพิจารณาถึงความเหมาะสมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของงานและความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ

กาญจนา ศรีกาฬสินธุ์ (2538 : 588-589) กล่าวว่า การติดตามและควบคุมงานให้ดำเนินไปสู่ความสำเร็จตามความมุ่งหมาย ก็เป็นอีกขั้นตอนหนึ่งของการบริหารงานที่สำคัญ การติดตามและควบคุมดังกล่าวหมายถึง การแนะนำช่วยเหลือของฝ่ายผู้นิเทศซึ่งผู้บริหารจำเป็นจะต้องจัดให้มีขึ้น เพื่อทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาและคอยให้คำแนะนำช่วยเหลือการทำงานของฝ่ายต่าง ๆ และควรอธิบายหน้าที่ของฝ่ายบริหารซึ่งมีอำนาจในการสั่งการต่าง ๆ โดยตรง ผู้บริหารอาจจะเข้าควบคุมดูแลการทำงานอย่างใกล้ชิด หรืออาจจะอยู่ห่าง ๆ โดยให้เสรีภาพอย่างมากแก่ผู้ร่วมงานก็ได้

ศิริพงษ์ เศาภายน (2547 : 27) กล่าวว่า การนิเทศ กับ และควบคุมงาน หมายถึงการตรวจสอบดูว่าสิ่งต่าง ๆ ที่ทำขึ้นเป็นไปตามแผนงานหรือไม่ หลักการนิเทศ กับ และควบคุมงานคือการชี้ให้เห็นจุดอ่อนและความผิดพลาดเพื่อจัดการแก้ไขและป้องกันไม่ให้เกิดขึ้นอีก การนิเทศ กำกับ และควบคุมงาน ควรดำเนินการกับทุก ๆ สิ่งไม่ว่าจะเป็นของผู้ปฏิบัติและวิธีการปฏิบัติ

กรมสามัญศึกษา (2544 : 8-10) กล่าวว่า การบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในขั้นตอนของการกำกับ ติดตาม ว่าเป็นกิจกรรมสำคัญที่จะทำให้เกิดการพัฒนาเพราะทำ

ให้ได้ข้อมูลย้อนกลับในการปรับปรุง การติดตาม ตรวจสอบการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนนั้น มีแนวดำเนินงาน 2 รูปแบบคือ

1. ดำเนินการทุกระยะของการปฏิบัติงาน ด้วยการประชุม นิเทศ กำกับ ติดตาม ในบรรยากาศร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมกันแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นระหว่างการดำเนินงาน รวมทั้งร่วมกันหาวิธีช่วยเหลือนักเรียนโดยมีการประชุมร่วมกันในแต่ละระดับทุกสัปดาห์ อย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง มีการบันทึกและรายงานการปฏิบัติงานเพื่อการพัฒนา

2. ดำเนินการอย่างน้อยปีละ 1 ครั้งหรือภาคเรียนละ 1 ครั้ง โดยการประเมินเพื่อทบทวนซึ่งเป็นการดำเนินการโดยให้ครูที่ปรึกษาประเมินตนเอง และประเมินโดยผู้ประเมินจากระดับชั้นอื่น แต่ละระดับจะสลับกันประเมินกันและกันตามคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการประเมินที่โรงเรียนกำหนด โดยมีขั้นตอนการดำเนินการตามนี้

2.1 คณะกรรมการประเมินผู้รับการประเมิน เพื่อเตรียมเอกสาร เครื่องมือและหลักฐานต่าง ๆ ในการปฏิบัติงานตามกำหนดการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและผลที่เกิดขึ้น เช่น ระเบียนสะสม สรุปรายงานการคัดกรองนักเรียน บันทึกการจัดกิจกรรม กิจกรรมโฮมรูม บันทึกการดูแลช่วยเหลือนักเรียน บันทึกการส่งต่อนักเรียน เป็นต้น โดยจัดเตรียมให้คณะกรรมการประเมินตรวจสอบในวันประเมิน รวมทั้งการจัดเตรียมสถานที่เพื่อรับการประเมินและการสุ่มสัมภาษณ์สังเกตนักเรียนในระดับต่าง ๆ

2.2 ให้ผู้ประเมินประเมินตนเอง โดยอาจใช้เครื่องมือแบบประเมินระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน หรืออื่น ๆ เพื่อตรวจสอบการทำงานของตนเองในเบื้องต้น และนำผลการประเมินตนเองมาใช้ประกอบการประเมินคุณภาพภายใน

2.3 คณะกรรมการประเมินสุ่มสังเกต และสัมภาษณ์นักเรียนในระดับ ต่าง ๆ ตามวัน เวลาที่กำหนด

2.4 ดำเนินการประเมินเพื่อการทบทวนระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามวัน เวลา และสถานที่ที่กำหนด โดยคณะผู้ประเมินเข้าใจความรู้สึกของผู้รับการประเมินทุกคน และมีศิลปะในการสัมภาษณ์ พูดคุยเพื่อให้ได้ข้อมูลข้อเท็จจริงที่เป็นความจริงมากที่สุด ผู้รับการประเมินมีความกระตือรือร้นพึงพอใจและเต็มใจที่จะรับการประเมินเพื่อพัฒนาคุณภาพการทำงานของตนเอง โดยใช้เทคนิคการพูดคุย สัมภาษณ์ ดังนี้

2.4.1 ระยะเปิดใจ ผู้ประเมินควรเริ่มต้นด้วยการสร้างบรรยากาศที่เป็นกันเองด้วยการแนะนำตนเอง และคณะผู้ประเมิน ต่อจากนั้นบอกวัตถุประสงค์ของการประเมินและขอความร่วมมือในการพูดคุยแสดงความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์

2.4.2 ระยะค้นหาความจริง ผู้ประเมินควรใช้ศิลปะและทักษะการถาม ทักษะการฟัง ทักษะการสังเกต ทักษะการสรุปความ และทักษะการให้กำลังใจเพื่อให้ผู้รับการประเมินมีความรู้สึกที่ดี อบอุ่น ปลอดภัย ขณะที่ให้ข้อมูล ข้อเท็จจริง และกล้าแสดงความคิดเห็นอย่างตรงไปตรงมา มีการซักถามข้อสงสัย และข้อเสนอแนะต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ โดยผู้รับการ

ประเมินเกิดความรู้สึกว่าเป็นช่วงเวลาที่มีคุณค่า มีประโยชน์มีแรงจูงใจที่จะปรับปรุงแก้ไขและพัฒนางานที่ทำให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น โดยมีการบันทึกข้อมูลต่าง ๆ ในการประเมิน

2.4.3 ระยะปิด คณะผู้ประเมินมีการประชุมร่วมกันเพื่อสรุปผลการประเมิน และรายงานผลให้ผู้รับการประเมินทราบ โดยการชื่นชมภาพความสำเร็จของงาน จุดเด่นของผลงาน และสิ่งที่ควรพัฒนาต่อไป และปิดการประเมินคุณภาพภายใน

2.5 คณะกรรมการประเมินนำผลการประเมินสรุป และจัดทำรายงานผลการประเมินตนของแต่ละระดับ เพื่อนำผลไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุง พัฒนา มาตรฐานคุณภาพระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนต่อไป

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2546ง : 15-17) กล่าวถึงกระบวนการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประกอบด้วยกิจกรรมดังนี้

1. มีการวางกรอบการนิเทศ กำกับ ติดตาม
2. แต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศ กำกับ ติดตาม
3. ดำเนินการนิเทศ กำกับ ติดตาม
4. มีการจัดหาหรือจัดทำเครื่องมือ
5. มีการเก็บข้อมูล
6. มีการวิเคราะห์ข้อมูล
7. มีการแปลความหมาย
8. มีการตรวจสอบ/ปรับปรุงคุณภาพการประเมิน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547ข : 28-34) กล่าวถึงการนำการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเข้าสู่สถานศึกษา จะต้องมีการดำเนินงานด้านการตรวจสอบ ติดตาม ดังนี้

1. คณะกรรมการอำนวยการแต่งตั้งผู้ทำหน้าที่ตรวจสอบ ติดตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และตรวจสอบ ติดตามการดำเนินงานของครูในแต่ละระดับชั้น

2. ดำเนินการตรวจสอบ ติดตามแต่ละระดับชั้น โดยผู้ที่ได้รับคำสั่งแต่งตั้งหรือผู้แทนครูในแต่ละระดับซึ่งได้รับการอบรมหรือมีความรู้ ทักษะในการนิเทศ กำกับ ติดตาม โดยดำเนินการตรวจสอบ ติดตามสลับระหว่างระดับชั้น

3. นำผลการตรวจสอบ ติดตาม มาปรับปรุงประสิทธิภาพการดำเนินงานให้ดียิ่งขึ้น

4. ดำเนินการตรวจสอบ ติดตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและการดำเนินงานของครูในแต่ละระดับ ภาคเรียนละ 1 ครั้ง

5. ผู้ทำหน้าที่ตรวจสอบ ติดตาม จัดทำรายงานการกำกับ ติดตามของแต่ละระดับส่งคณะกรรมการประสานงาน เพื่อรายงานผู้บริหารสถานศึกษาต่อไป

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2546ก : 9-16) กล่าวถึงการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม จะต้องดำเนินงานดังนี้

1. แต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อนิเทศ กำกับ ติดตาม การบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยคัดสรรบุคลากรที่มีคุณสมบัติเหมาะสม
2. ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อการนิเทศ กำกับ ติดตามการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
3. เสริมสร้างขวัญ กำลังใจบุคลากร โดยการนิเทศให้กำลังใจในการดำเนินงาน
4. พัฒนาบุคลากร โดยการจัดอบรมการช่วยเหลือนักเรียนเบื้องต้น จัดกิจกรรมเข้าค่ายพัฒนาคุณภาพชีวิต อบรมพัฒนาบุคลากรประจำสัปดาห์

จากที่กล่าวมาข้างต้นพอสรุปได้ว่า การบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม หมายถึง การปฏิบัติงานเกี่ยวกับแต่งตั้งคณะกรรมการ เพื่อนิเทศ กำกับ ติดตามการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยคัดสรรบุคลากรที่มีคุณสมบัติเหมาะสม ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อการนิเทศ กำกับ ติดตามการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เสริมสร้างขวัญ กำลังใจบุคลากร โดยการนิเทศให้กำลังใจในการดำเนินงาน และพัฒนาบุคลากร โดยการจัดอบรมการช่วยเหลือนักเรียนเบื้องต้น จัดกิจกรรมเข้าค่ายพัฒนาคุณภาพชีวิต และอบรมพัฒนาบุคลากรประจำสัปดาห์

4.4 การประเมินผล

เมื่อมีการดำเนินงานตามระยะเวลาที่กำหนดในแผนงานโครงการแล้ว ผู้บริหารต้องจัดให้มีการประเมินผลเพื่อให้ทราบว่าการปฏิบัติงานประสบผลสำเร็จหรือไม่เพียงใด การประเมินผลจึงเป็นขั้นตอนที่สำคัญอีกขั้นตอนหนึ่งในกระบวนการบริหาร มีผู้ให้ความหมายเกี่ยวกับการประเมินผลไว้ดังนี้

อดิสัย ชาติกำแหง (2530 : 84) การประเมินผล หมายถึง วิธีการอย่างหนึ่งที่ผู้บังคับบัญชาหรือผู้บริหารใช้ตรวจสอบสมรรถภาพของผู้ปฏิบัติงานว่าได้ผลดีหรือไม่เพียงใด

ดำรง ประเสริฐกุล (2542 : 63) การประเมินผล หมายถึง การคอยติดตามดูว่าการดำเนินงานได้ผลเป็นไปตามความมุ่งหวังหรือไม่เพียงใด ผู้บริหารที่ดีจะต้องเป็นผู้นำในการประเมินผล ซึ่งก็ทำได้หลายวิธี เช่น การประเมินด้วยตนเอง หรือประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ

เกรียงศักดิ์ เขียวยิ่ง (2543 : 203) การประเมินผล หมายถึง ระบบการประเมินบุคคลที่เกี่ยวกับผลการปฏิบัติงานโดยอาศัยหลักเกณฑ์และวิธีการต่าง ๆ เพื่อดำเนินการตัดสินใจ วินิจฉัย ปรับปรุง ส่งเสริม และพัฒนาบุคลากรให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้หน่วยงานมีความเจริญก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543 : 8) การประเมินผล หมายถึง การตัดสินคุณค่าของสิ่งที่ถูกวัดโดยการเทียบกับเกณฑ์ จุดเน้นของการประเมินอยู่ที่ความยุติธรรม

และความเหมาะสมของเกณฑ์ที่ใช้ในการตัดสินที่มีความโปร่งใสและเปิดเผย นอกจากนี้การประเมินผลที่ดีต้องอยู่บนฐานของข้อมูลที่มีความตรงและเชื่อถือได้ ซึ่งได้มาจากกระบวนการวัดผลที่มีคุณภาพซึ่งสามารถให้การวัดที่ถูกต้อง สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง

วรวรรณ ศรีเจริญ; และ มณีรัตน์ แซ่ภู่ (2543 : 13) การประเมินผล หมายถึง กระบวนการในการสร้างหรือระบุสารสนเทศเพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจของผู้บริหารระดับต่าง ๆ ทั้งด้านการจัดการโครงการ การวางแผน การกำหนดนโยบายและการจัดสรรการใช้ทรัพยากร การระบุข้อมูลและสารสนเทศนี้จะขึ้นอยู่กับความต้องการและความสนใจของผู้ใช้ ส่วนการตัดสินคุณค่านั้นให้ขึ้นอยู่กับดุลพอนิจของผู้ใช้สารสนเทศเป็นสำคัญ

ยงยุทธ เกษสาคร (2545 : 59) การประเมินผล หมายถึง กระบวนการเพื่อควบคุมมาตรฐาน การประเมินผลงานที่มีประสิทธิภาพจะช่วยให้ทราบว่าเราทำงานได้ผลสำเร็จแค่ไหน คุณภาพของงานที่ทำไปนั้นเป็นอย่างไร ตลอดจนทราบว่าการทำงานมีผลคืบหน้าไปเพียงใด การประเมินผลมีส่วนเกี่ยวข้องกับความเป็นผู้นำโดยตรง ซึ่งการประเมินผลอย่างถูกต้องและการติดตามผลเป็นระยะ ๆ อย่างเหมาะสม รวมทั้งความสามารถตีความหมายของการประเมินผลได้ตรงตามความเป็นจริง ย่อมเป็นเครื่องแสดงศักยภาพของผู้นำด้วย การประเมินผลที่ดีนั้น จะต้องถือหลักความซื่อตรง เชื่อถือได้ วัดได้ตรงตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ ไม่ว่าจะต้องเสียเวลาและการลงทุนลงแรงมากเพียงใดก็ตาม

อนงค์ แก้วเชิด (2545 : 7) การประเมินผล หมายถึง กระบวนการในการวัดค่าของการจัดกิจกรรมหนึ่ง ๆ ที่ทำอย่างมีขั้นตอน ความมุ่งหมาย และวัตถุประสงค์ ซึ่งจะต้องหาข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล หาความหมาย และเสนอผลโดยเปรียบเทียบผลที่วัดได้กับวัตถุประสงค์ของกิจกรรมที่จัดขึ้น เพื่อให้ผู้มีอำนาจใช้ในการตัดสินใจในส่วนที่เกี่ยวกับกิจกรรมนั้น ๆ ต่อไป

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2546ง : 15-17) กล่าวถึงกระบวนการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้านการประเมินผล ประกอบด้วยกิจกรรมดังนี้

1. มีการประเมินผลเพื่อปรับปรุงการปฏิบัติงานของบุคลากร
2. มีการวางแผนระยะต่อไป
3. มีการจัดทำข้อมูลสารสนเทศ
4. มีการรายงานผลการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547ข : 28-34) กล่าวถึงการบริหารจัดการตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้านการประเมินผลดังนี้

1. ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาแต่ละคนจัดทำรายงานการดำเนินงานเสนอหัวหน้าระดับชั้น (ประธานคณะกรรมการดำเนินงาน) ทุกสิ้นภาคเรียน

2. คณะกรรมการดำเนินงานแต่ละระดับจัดทำรายงานสรุปเป็นระดับเสนอคณะกรรมการประสานงาน

3. คณะกรรมการประสานงานสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากหัวหน้าระดับและจากการประเมินเพื่อทบทวนของแต่ละระดับมาจัดทำรายงานเป็นภาพรวมของสถานศึกษาเสนอคณะกรรมการอำนวยการ

4. คณะกรรมการอำนวยการประชุมพิจารณา รายงานคณะกรรมการประสานงานเพื่อการปรับปรุงและพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาและเผยแพร่ประชาสัมพันธ์การดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ

5. นิเทศ กำกับ ติดตาม การดำเนินงานของคณะกรรมการประสานงานและคณะกรรมการดำเนินงานทุกระดับอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งมีการประชุมติดตามผลอย่างสม่ำเสมออย่างน้อยภาคเรียนละ 2 ครั้ง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2546ก : 9-16) กล่าวถึงการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้านการประเมินผล จะต้องดำเนินงานดังนี้

1. แต่งตั้งคณะกรรมการประเมินผลการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2. วางแผนการประเมินผลล่วงหน้าและดำเนินการประเมินตามมาตรฐานและแผนการประเมิน

3. วิเคราะห์ผลจากการประเมินเพื่อทบทวน

4. กำหนดแนวทางสนับสนุนการดำเนินงาน ปรับปรุงแก้ไข

5. จัดทำเป็นข้อมูลสารสนเทศ เพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ต่อไป

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม (2549 : ออนไลน์) กล่าวว่า องค์การอนามัยโลก (WHO) ได้ให้ความหมายของการประเมินผลไว้ว่า การประเมินผล (Evaluation) เป็นกระบวนการประเมินค่าของความสัมฤทธิ์ผล ซึ่งกำหนดไว้ตามวัตถุประสงค์ของโครงการต่าง ๆ และพยายามที่จะวัดความเพียงพอ ประสิทธิภาพ และการยอมรับโครงการของบุคคลกลุ่มต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งในการประเมินผลโครงการได้เสนอรูปแบบการประเมินผลที่เรียกว่า CIPP

1. การประเมินสภาวะแวดล้อม (Context Evaluation) ซึ่งจะช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผน

2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้นหรือปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) เป็นการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงสร้างเพื่อความสำเร็จของโครงการ

3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการตัดสินใจในการประยุกต์ใช้เพื่อควบคุมการดำเนินโครงการ

4. การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) เป็นข้อมูลในการจะช่วยตัดสินใจเพื่อตัดสินและดูผลลัพธ์ขั้นตอน 10 ขั้นของการประเมินผล

ขั้นตอน 10 ขั้นของการประเมินผล หรือวงจรของการประเมินผล มีดังนี้

ขั้นที่ 1 การอธิบายปัญหา

ขั้นที่ 2 การอธิบายโครงการ

ขั้นที่ 3 การกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์
ขั้นที่ 4 ระบุข้อมูลที่ต้องการ
ขั้นที่ 5 สร้างฐาน (หลักการ) สำหรับพิสูจน์ประสิทธิผลของโครงการ
ขั้นที่ 6 กำหนดวิธีรวบรวมข้อมูล
ขั้นที่ 7 สร้างและทดสอบเครื่องมือ
ขั้นที่ 8 รวบรวมข้อมูลและจัดระเบียบข้อมูล
ขั้นที่ 9 วิเคราะห์ข้อมูลและเปรียบเทียบ
ขั้นที่ 10 ปรับปรุงโครงการ

จากที่กล่าวมาข้างต้นพอสรุปได้ว่า การประเมินผล เป็นการตรวจสอบความก้าวหน้าของงานและผลการปฏิบัติงาน เป็นระยะเพื่อให้ทราบผลการปฏิบัติงานว่าเป็นไปตามกำหนดหรือไม่ มีผลงานอยู่ในระดับใด มีปัญหาอุปสรรคอย่างไรบ้าง จะได้ดำเนินการแก้ไข การประเมินผลมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อกระบวนการบริหาร เพราะทำให้ทราบความก้าวหน้า ทำให้ทราบปัญหา สามารถปรับปรุงหรือแก้ไขปัญหาได้ทันท่วงที สำหรับการประเมินผลตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง การแต่งตั้งคณะกรรมการประเมิน วางแผนการประเมินผลล่วงหน้าและดำเนินการประเมินตามมาตรฐานและแผนการประเมิน วิเคราะห์ผลจากการประเมินเพื่อทบทวน กำหนดแนวทางสนับสนุนการดำเนินงาน ปรับปรุงแก้ไข และจัดทำเป็นข้อมูลสารสนเทศระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ต่อไป

5. วรรณกรรมเกี่ยวข้อง

5.1 สถานภาพในการปฏิบัติงานของครู

สถานภาพในการปฏิบัติงานของครู หมายถึง การปฏิบัติงานของครูตามลักษณะของงานในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 จำแนกเป็น

5.1.1 ครูสายงานปฏิบัติการสอน หมายถึง ครูที่ปฏิบัติหน้าที่ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา และครูประจำวิชา ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2

5.1.2 ครูสายงานบริหารโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง ครูที่ปฏิบัติหน้าที่ รองผู้อำนวยการสถานศึกษา หัวหน้าฝ่ายปกครอง หัวหน้างานแนะแนว และคณะกรรมการรับผิดชอบโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2

5.2 ประเภทของสถานศึกษา

ประเภทของสถานศึกษา หมายถึง ระดับชั้นที่เปิดทำการสอน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 จำแนกเป็น

5.2.1 ระดับประถมศึกษา หมายถึง สถานศึกษาในอำเภอบ้านลาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 ที่เปิดทำการสอนในชั้นอนุบาลปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

5.2.2 ระดับมัธยมศึกษา หรือโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา หมายถึง สถานศึกษาในอำเภอบ้านลาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 ที่เปิดทำการสอนในชั้นอนุบาลปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หรือ มัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6

5.3 ขนาดของสถานศึกษา

ขนาดของสถานศึกษา หมายถึง การแบ่งขนาดของสถานศึกษาโดยยึดจำนวนนักเรียนเป็นหลักในการแบ่ง ซึ่งอาศัยเกณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในการจัดทำรายละเอียดขอตั้งงบประมาณรายจ่ายประจำปี 2549 ค่าครุภัณฑ์ที่ดินและสิ่งก่อสร้าง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2549 : 36) จำแนกเป็น

5.3.1 สถานศึกษาขนาดเล็ก หมายถึง สถานศึกษาที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 120 คน ลงมา

5.3.2 สถานศึกษาขนาดกลาง หมายถึง สถานศึกษาที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 121-600 คน

5.3.3 สถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ หมายถึง สถานศึกษาที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 1,501 คน ขึ้นไป

5.4 พฤติกรรมผู้นำ

5.4.1 ความหมายพฤติกรรมผู้นำ

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ มีความเชื่อว่า แสดงตามบทบาท มนุษย์แต่ละคนก็มีบทบาทหลายอย่างที่ต้องแสดง ดังนั้น คน ๆ เดียวกันอาจแสดงบทบาทของผู้บริหารในบางครั้ง แต่ในบางครั้งก็อาจแสดงบทบาทของผู้นำ บุคคลอาจไม่สามารถแสดงบทบาททั้งสองได้ในเวลาเดียวกัน แต่บุคคลคนเดียวสามารถแสดงบทบาททั้งสองด้านต่างกรรมต่างวาระกันได้ ผู้บริหารการศึกษาต่างก็ได้รับความมุ่งหวังว่าควรจะเป็นผู้นำ ผู้บริหารที่ขาดความเป็นผู้นำจะปฏิบัติภารกิจให้ลุล่วงได้โดยยาก ผู้นำที่ไม่ได้เป็นผู้บริหารก็อาจจะปฏิบัติภารกิจให้ลุล่วงได้โดยลำบาก ผู้บริหารที่มีความเป็นผู้นำสูงย่อมสามารถทำให้เรื่องที่ตนรับผิดชอบสำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี สามารถทำให้กลุ่มประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมาย (เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. 2525 : 15)

ธงชัย สันติวงษ์ (2535 : 204) กล่าวว่า พฤติกรรมผู้นำ หมายถึง แบบของพฤติกรรมที่แสดงออกของผู้นำที่มีความเหมาะสม ผู้นำควรจะประพฤติเพื่อเอาชนะใจลูกน้อง

สะท้าน พันธุ์เพชร (2535 : 12) กล่าวว่า พฤติกรรมผู้นำ คือการปฏิบัติงานของผู้นำที่จะต้องใช้ภาวะผู้นำเป็นเครื่องชักชวนให้ผู้ร่วมงานมีความเห็นและยอมปฏิบัติตามความต้องการของตน โดยอาศัยสถานการณ์แวดล้อม

ประวัติ เมฆไตรรัตน์ (2535 : 20) กล่าวว่า พฤติกรรมผู้นำ หมายถึง การกระทำที่แสดงออกในฐานะผู้นำกลุ่มเพื่อดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยการชักจูงใจ

ผู้ร่วมงานให้เข้าใจในบทบาทหน้าที่ มีความร่วมมือ ร่วมใจกันทำงาน หาแนวทางแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ตลอดจนทำให้ผู้ร่วมงานมีขวัญและกำลังใจในการทำงานเป็นอย่างดี

บุญเรือน ชโลธร (2541 : 22) กล่าวว่า พฤติกรรมผู้นำ หมายถึง การแสดงบทบาทที่เกิดจากการผสมผสานแนวคิด ความเชื่อ ทัศนคติ ค่านิยม และประสบการณ์ โดยการประสานงานให้ความช่วยเหลือ ร่วมใจกันทำงาน เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามนโยบาย และบรรลุเป้าหมายของสมาชิกในองค์การ

พรทิพย์ ไชยโส (2545 :317) กล่าวว่า พฤติกรรมผู้นำ หมายถึง การกระทำที่เป็นการผลักดันให้กิจกรรมหรือภารกิจของกลุ่มดำเนินไปสู่เป้าหมายของกลุ่มที่ตั้งไว้ โดยที่ผู้นำจะต้องเป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการทำงานและต่อความพึงพอใจของสมาชิกในกลุ่มนั้น ๆ

จากที่กล่าวมาข้างต้นพอสรุปได้ว่า พฤติกรรมผู้นำ หมายถึง การประพฤติปฏิบัติของผู้บริหาร ที่แสดงออกในฐานะผู้นำของครูเพื่อดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้บรรลุเป้าหมาย การโน้มน้าวให้ครูเข้าใจในบทบาทหน้าที่ ร่วมมือร่วมใจกันทำงาน

5.4.2 แบบของผู้นำ

เฮาส์; และ มิทเชลล์ (สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์ 2545 : 286 ; อ้างอิงจาก House & Mitchell. 1974) แบ่งประเภทพฤติกรรมของผู้นำตามทฤษฎีวิถีทาง-เป้าหมาย ออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้

1. ภาวะผู้นำแบบสนับสนุน (Supportive leadership) เป็นพฤติกรรมของผู้นำที่ให้การสนับสนุนและมีพฤติกรรมที่เป็นมิตรที่ผู้ใต้บังคับบัญชาสามารถเข้าถึงได้ง่าย เป็นผู้นำที่ใส่ใจในสวัสดิการความเป็นอยู่และความต้องการในฐานะความเป็นมนุษย์ของผู้ใต้บังคับบัญชา ผู้นำจะแสดงพฤติกรรมให้การสนับสนุนในการสร้างบรรยากาศที่ดีของการทำงานของผู้ใต้บังคับบัญชา รวมทั้งให้การปฏิบัติอย่างเสมอภาคและให้การนับถือต่อศักดิ์ศรีของผู้ใต้บังคับบัญชา

2. ภาวะผู้นำแบบสั่งการ (Directive leadership) เป็นพฤติกรรมของผู้นำที่ปฏิบัติต่อผู้ใต้บังคับบัญชาด้วยการใช้คำสั่งเกี่ยวกับการทำงาน รวมทั้งแจ้งความคาดหวังให้ทราบ บอกถึงวิธีทำงาน ตลอดจนกำหนดเวลาทำงานสำเร็จให้ผู้ใต้บังคับบัญชาทราบ ผู้นำแบบสั่งการจะกำหนดมาตรฐานของการทำงานพร้อมกับกฎระเบียบต่าง ๆ ที่ชัดเจนแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา

3. ภาวะผู้นำแบบมุ่งความสำเร็จของงาน (Achievement – oriented Leadership) เป็นพฤติกรรมที่ผู้นำกำหนดเป้าหมายที่ท้าทาย สร้างความมีมาตรฐานด้านความเป็นเลิศสูงแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา และแสวงหาวิธีการปรับปรุงการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งการตั้งความคาดหวังต่อผู้ใต้บังคับบัญชาด้วยการแสดงความมั่นใจว่าผู้ใต้บังคับบัญชาจะสามารถปฏิบัติงานที่มีมาตรฐานสูงได้สำเร็จ

4. ภาวะผู้นำแบบให้มีส่วนร่วม (Participative leadership) เป็นผู้นำที่แสดงพฤติกรรมต่อผู้ใต้บังคับบัญชาด้วยการขอคำปรึกษาก่อนที่จะตัดสินใจ รวมถึงพฤติกรรมที่เกี่ยวกับ

การขอความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ กระตุ้นให้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจและมีการประชุมกับผู้ใต้บังคับบัญชาในที่ทำงานบ่อย ๆ ผู้นำแบบให้มีส่วนร่วมจะกระตุ้นให้เกิดการอภิปรายของกลุ่มและเขียนข้อเสนอแนะต่าง ๆ ขึ้นในที่ทำงาน

กล่าวโดยสรุป ผู้นำอาจใช้แบบผู้นำแบบใดแบบหนึ่งหรือหลายแบบกับผู้ใต้บังคับบัญชาและในสถานการณ์ต่าง ๆ ก็ได้ ทฤษฎีวิถีทาง-เป้าหมายจึงไม่ใช่ทฤษฎีแนวคิดแบบคุณลักษณะที่เชื่อว่าผู้นำมีแบบภาวะผู้นำที่แน่นอนตายตัวเพียงแบบเดียวเท่านั้น แต่ผู้นำจะต้องปรับแบบภาวะผู้นำของตนให้เข้ากับสถานการณ์และความต้องการด้านแรงจูงใจของผู้ใต้บังคับบัญชาด้วย

เนตร์พัณณา ยาวิราช (2546 : 66) กล่าวว่า จากการวิจัยของลิปปิทท์และไวท์ Ronald Lippitt and Ralph White แห่งมหาวิทยาลัยไอโอวา ศึกษาพฤติกรรมผู้นำในปี ค.ศ.1930 พบว่าผู้นำมี 3 แบบคือ

1. ผู้นำแบบเผด็จการ หรืออัตตนิยม (Autocratic leadership style) ผู้นำแบบเผด็จการมีพฤติกรรมการทำงานโดยยึดตนเองเป็นหลัก รวมอำนาจการตัดสินใจด้วยตนเองโดยเป็นผู้สั่งการให้พนักงานนำไปปฏิบัติ มีการควบคุมบังคับบัญชาอย่างใกล้ชิด กำหนดการทำงานที่ชัดเจน แสดงความเป็นนายต่อผู้ใต้บังคับบัญชา มีการลงโทษหากพนักงานฝ่าฝืนหรือทำความผิด ทำให้พนักงานมีความรู้สึกไม่พอใจในตัวผู้นำและอาจแสดงความก้าวร้าวได้

2. ผู้นำแบบประชาธิปไตย (Democratic leadership style) หมายถึง ผู้นำที่ให้เสรีภาพแก่พนักงานให้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีการกระจายอำนาจให้พนักงานได้แสดงความคิดเห็นและมีอิสระในการทำงาน เพราะมีความเชื่อมั่นในความสามารถของพนักงาน

3. ผู้นำแบบเสรีนิยม (Laissez-Faire leadership style) หมายถึง ผู้นำที่ปล่อยให้พนักงานทำงานได้อย่างมีเสรีภาพเต็มที่โดยผู้นำจะไม่เข้ามาเกี่ยวข้องไม่มีบทบาทมากนักเป็นเพียงผู้ดูแลอยู่ห่าง ๆ เท่านั้น ทำให้บางครั้งพนักงานไม่สามารถหาข้อสรุปได้และอาจเกิดความขัดแย้งกัน

กล่าวโดยสรุปแบบของผู้นำทั้ง 3 แบบที่กล่าวมาข้างต้นนั้น ไม่มีแบบของผู้นำใดที่สามารถหาข้อสรุปได้ว่าเป็นแบบของผู้นำที่ดีที่สุด ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ที่ผู้นำจะสามารถแสดงแบบของผู้นำได้อย่างเหมาะสมและขึ้นอยู่กับความพึงพอใจของผู้ใต้บังคับบัญชาด้วย จากการศึกษาพบว่า ผู้นำแบบประชาธิปไตยเป็นที่พึงพอใจแก่ผู้ใต้บังคับบัญชามากกว่าผู้นำแบบเผด็จการหรืออัตตนิยม

แบบของผู้นำตามการศึกษาของมหาวิทยาลัยแห่งรัฐโอไฮโอ (Ohio State University) โดยเศาวนิต เศาณานนท์ (2542 : 55) กล่าวว่า ในช่วงปี ค.ศ. 1945 นักวิจัยของมหาวิทยาลัยแห่งรัฐโอไฮโอ ได้ทำการศึกษาแบบเจาะลึกเพื่อหาพฤติกรรมผู้นำในการปฏิบัติหน้าที่ต่าง ๆ ที่ทำให้มีภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพ ในการนี้คณะวิจัยได้ใช้แบบสอบถามที่อธิบายพฤติกรรมผู้นำคือ Leader Behavior Description Questionnaire : LBDQ) แบบสอบถามซึ่งมีข้อความเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้นำได้ถูกนำไปให้ผู้ปฏิบัติงานในองค์การต่าง ๆ ทั้งรัฐและเอกชน เช่น องค์การทหาร พลเรือน และธุรกิจ พิจารณาถึงพฤติกรรมของผู้นำของเขา หลังจากนำผลการ

สอบถามมาวิเคราะห์ พบว่า พฤติกรรมผู้นำเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่นั้น แยกออกได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ 1) พฤติกรรมผู้นำด้านมุ่งงาน (Initiating Structure) และ 2) พฤติกรรมผู้นำด้านมุ่งสัมพันธ์ (Consideration)

1. พฤติกรรมผู้นำด้านมุ่งงาน (Initiating Structure) คือ พฤติกรรมที่ผู้นำจัดโครงสร้างและขอบเขตงานของตนเองและผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ได้แก่ การมอบหมายงาน การจัดทำมาตรฐานงาน การประเมินการปฏิบัติงาน การเสาะหาวิธีการทำงานและแก้ไขปัญหาที่ดี สรุปว่าเป็นแบบพฤติกรรมของผู้นำที่เน้นความสำเร็จของงานเป็นหลัก โดยพยายามที่จะแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างเขากับผู้ใต้บังคับบัญชา มุ่งส่งเสริมให้เกิดรูปแบบการจัดองค์กรที่เหมาะสม ทิศทางในการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคลากรในหน่วยงาน ตลอดจนวิธีและกระบวนการปฏิบัติงาน

อำไพ อินทรประเสริฐ (2542 : 31) กล่าวว่า สถาบันวิทยาลัยธุรกิจ มหาวิทยาลัยโอไฮโอ ได้ทำการศึกษาถึงมิติต่าง ๆ ของพฤติกรรมผู้นำ อธิบายได้ว่า มิติที่มุ่งงาน (Task oriented) จะแสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมของผู้นำในลักษณะที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างผู้บังคับบัญชาและกลุ่มผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อสร้างรูปแบบที่ดีขององค์การ มีการติดต่อสื่อสารหลายช่องทาง มีระเบียบปฏิบัติต่าง ๆ ที่ชัดเจนในการทำงาน

เฮอร์เซย์; และ แบลนชาร์ด (สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์ 2545 : 225-226 ; อ้างอิงจาก Hersey & Branchard. 1969) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำของบุคคลว่า ผู้นำแต่ละคนจะแสดงพฤติกรรมการนำต่อผู้ตาม โดยการผสมผสานของพฤติกรรม 2 ด้านเข้าด้วยกัน ก่อให้เกิดแบบของผู้นำ ได้แก่ พฤติกรรมที่มุ่งงาน (Task Behavior) เป็นพฤติกรรมที่ผู้นำแสดงออกต่อผู้ตามในแง่การควบคุม กำกับ การกำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้ตาม การชี้แจงให้ผู้ตามทราบเกี่ยวกับการทำงานว่ามีกิจกรรมอะไรบ้างที่ต้องทำ ทำเมื่อไร ทำที่ไหน ทำกับใคร และทำอย่างไร ตลอดจนการเข้าไปดำเนินการจัดรูปแบบโครงสร้างองค์การ การกำหนดช่องทางและวิธีการสื่อสารในการปฏิบัติงาน

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า พฤติกรรมผู้นำด้านมุ่งงาน หมายถึง การกระทำของผู้บริหาร ที่แสดงออกถึงความรู้ ความสามารถในด้านการดำเนินงานตามนโยบาย แผนงาน โครงการ การติดต่อสื่อสาร การประสานงาน รวมทั้งวิธีการบริหารงาน ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารกับครูเป็นไปตามตำแหน่งหน้าที่และภารกิจที่ได้รับมอบหมาย

2. พฤติกรรมผู้นำด้านมุ่งสัมพันธ์ (Consideration) เป็นพฤติกรรมผู้นำที่เน้นความสำคัญในการแสดงความเป็นเพื่อน สนับสนุนและสนใจในความเป็นอยู่และสวัสดิการต่าง ๆ ของผู้ใต้บังคับบัญชา รวมทั้งการยอมรับรับฟังปัญหาและข้อเสนอแนะต่าง ๆ ให้คำปรึกษาและปฏิบัติต่อผู้ใต้บังคับบัญชาทุกคนเหมือนกัน สรุปว่าเป็นพฤติกรรมผู้นำที่เน้นความสำคัญของคนทำงานมากกว่างาน ด้วยมีความเชื่อพื้นฐาน ถ้าคนงานมีความสุข สะดวกสบาย และได้รับการสนับสนุนการสอนและความมั่นใจในการทำงาน ผลงานก็จะดีเอง

เทื้อน ทองแก้ว; และ เฉลา ประเสริฐสังข์ (2542 : 32) กล่าวว่า ผู้นำมิตรสัมพันธ์ หมายถึง พฤติกรรมของผู้นำที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำและผู้ร่วมงานในลักษณะที่เน้นการ

เสริมสร้างความเป็นมิตร ทำงานด้วยกันด้วยความไว้วางใจ อยู่ร่วมกันอย่างอบอุ่น ให้ความเคารพต่อกันและกัน

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม (2549 : ออนไลน์) กล่าวว่า พฤติกรรมมุ่งความสัมพันธ์ (Relationship Behavior) คือผู้นำที่พยายามและรักษาความสัมพันธ์กับผู้ใต้บังคับบัญชา โดยให้โอกาสในการติดต่อได้สะดวก และให้การสนับสนุนผู้ตามในทุก ๆ ด้าน

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า พฤติกรรมผู้นำด้านมุ่งสัมพันธ์ หมายถึง การกระทำของผู้บริหาร ที่แสดงออกถึงความยกย่องนับถือ ความไว้วางใจ ความเห็นอกเห็นใจ การส่งเสริมให้มีความก้าวหน้า และการให้ขวัญกำลังใจในการเลื่อนขั้นเงินเดือนด้วยความยุติธรรม เน้นการให้ความช่วยเหลือและช่วยแก้ปัญหา

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

6.1 งานวิจัยในประเทศ

ธีระ แทนศิริ (2541 : 101-110) ได้ศึกษาปัญหาการบริหารงานกิจกรรมนักเรียนโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา จังหวัดสมุทรปราการ ตัวแปรที่ศึกษาได้แก่ ทัศนะของผู้บริหารและครูที่มีต่อสภาพและปัญหาการบริหารกิจกรรมนักเรียน 6 กิจกรรม คือ กิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตย กิจกรรมเสริมสร้างวินัยในโรงเรียน กิจกรรมสหกรณ์นักเรียน กิจกรรมกีฬา กิจกรรมจริยธรรมนักเรียน และกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ต่อโรงเรียนและชุมชน กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหารและครูโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา จังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 239 คน ผลการวิจัย พบว่า ปัญหาการบริหารงานกิจกรรมนักเรียน ตามทัศนะผู้บริหารโรงเรียนที่อยู่ในโรงเรียนขนาดต่างกัน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยผู้บริหารโรงเรียนที่อยู่ในโรงเรียนขนาดเล็กมีทัศนะต่อปัญหาการบริหารกิจกรรมนักเรียนสูงกว่าผู้บริหารโรงเรียนที่อยู่ในโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดกลาง ตามลำดับ ปัญหาการบริหารงานกิจกรรมนักเรียน ตามทัศนะของครูที่อยู่ในโรงเรียนขนาดต่างกัน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยครูที่อยู่ในโรงเรียนขนาดเล็กมีทัศนะต่อปัญหาการบริหารกิจกรรมนักเรียนสูงกว่าครูที่อยู่ในโรงเรียนขนาดใหญ่

เสมอ หาวิวร (2546 : 131-135) ได้ศึกษาการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนบ้านกรวดวิทยาคาร อำเภอบ้านกรวด เขตพื้นที่การศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 จังหวัดบุรีรัมย์ ตัวแปรที่ศึกษาได้แก่ ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 4 ขั้นตอนคือ ขั้นการวางแผน ขั้นการสังเกต ขั้นการปฏิบัติ และขั้นการสะท้อนผล กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าได้แก่ ครู อาจารย์โรงเรียนบ้านกรวดวิทยาคาร จำนวน 16 คน ผลการวิจัยพบว่า จากการที่ระบบการบริหารจัดการและกระบวนการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนยังไม่สามารถดำเนินการได้เป็นรูปธรรม ส่งผลให้การป้องกัน การส่งเสริม และการแก้ไขปัญหานักเรียนไม่ตรงตามสาเหตุที่แท้จริง ผู้ปกครอง ชุมชนขาดความเชื่อมั่นในกระบวนการดำเนินงานปกครองดูแลนักเรียนของโรงเรียน หลังจากที่ได้ดำเนินการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามขั้นตอน 4 ขั้นแล้ว

ทำให้เกิดการพัฒนาคือ การพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ ความสามารถ ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีการพัฒนาอยู่ในเกณฑ์เฉลี่ยระดับ ดี ซึ่งมากขึ้นกว่าก่อนการพัฒนา การประเมินเพื่อทบทวนการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีระดับการปฏิบัติเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ระดับ ดี ซึ่งได้พัฒนาเพิ่มขึ้นจากเดิมที่อยู่ในระดับปฏิบัติ พอใช้ และการประเมินเพื่อทบทวนระบบการบริหารจัดการตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีการปฏิบัติเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ระดับ ดี ซึ่งได้พัฒนาเพิ่มขึ้นจากเดิมที่อยู่ในระดับปฏิบัติ ต้องปรับปรุง

พัฒนา อนนทสีหา (2546 : 115-117) ได้ศึกษาการพัฒนาบุคลากรในการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนธัญญาพัฒนวิทย์ อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ ตัวแปรที่ศึกษาได้แก่ ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 4 ขั้นตอนคือ ขั้นการวางแผน ขั้นการสังเกต ขั้นการปฏิบัติ และขั้นการสะท้อนผล กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าได้แก่ บุคลากรในการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนธัญญาพัฒนวิทย์ อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการวิจัยพบว่า การปฏิบัติงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนก่อนพัฒนาพบว่า ครูผู้ปฏิบัติงานนั้นไม่สามารถปฏิบัติงานได้เต็มที่เนื่องจากขาดความรู้ความเข้าใจในแนวทางการปฏิบัติ มอบหมายให้เป็นหน้าที่ของอาจารย์ที่ปรึกษาเพียงผู้เดียว ทำให้การปฏิบัติงานบางขั้นตอนล่าช้า เนื่องจากนักเรียนภายใต้การดูแลมีจำนวนมาก เช่น การเก็บระเบียนสะสม การประเมินพฤติกรรมเด็กเพื่อการคัดกรอง ครูรู้จักนักเรียนเป็นบางคน เฉพาะกลุ่มที่มีจุดเด่นเท่านั้น ทำให้การดูแลนักเรียนเป็นไปอย่างไม่ทั่วถึง ดังนั้นเพื่อให้การดูแลนักเรียนเป็นไปอย่างทั่วถึงจึงมีการพัฒนาการปฏิบัติงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยการนำคณะครูไปศึกษาดูงาน อบรมให้ความรู้แนวทางการปฏิบัติงานโดยผู้เชี่ยวชาญ พลังการพัฒนาพบว่า ครูผู้ปฏิบัติการสามารถดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้เป็นอย่างดี มีการตั้งคณะกรรมการปฏิบัติงานอย่างเป็นรูปแบบ ทำงานโดยมีการประสานงานร่วมมือทุกฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ครูผู้สอน คณะผู้บริหารโรงเรียน ตลอดทั้งผู้ปกครอง การดำเนินการปฏิบัติงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนสามารถดำเนินการไปได้ด้วยดี สามารถป้องกันและแก้ไขปัญหาให้กับนักเรียนภายในโรงเรียนได้อย่างทั่วถึง ครูเข้าใจในบทบาทผู้ดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพิ่มขึ้น

ประหยัด ตีเฟื้อย (2546 : 119-120) ได้ศึกษาการพัฒนาบุคลากรด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้กระบวนการนิเทศภายใน โรงเรียนสนธิราษฎร์วิทยา อำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนม ตัวแปรที่ศึกษาได้แก่ ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 4 ขั้นตอนคือ ขั้นการวางแผน ขั้นการสังเกต ขั้นการปฏิบัติ และขั้นการสะท้อนผล กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าได้แก่ บุคลากรในโรงเรียนสนธิราษฎร์วิทยา อำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนมที่สมัครใจร่วมศึกษาค้นคว้า จำนวน 19 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัญหาที่ค้นพบในการพัฒนาบุคลากรด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนคือ ครูยังไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ครูยังไม่สามารถวางแผนจัดการด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และครูยังไม่สามารถปฏิบัติตามแผนการจัดการด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน จึงส่งผลให้ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสนธิราษฎร์วิทยาไม่ดีเท่าที่ควร นักเรียนยังมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์

2) หลังจากที่ได้ดำเนินการพัฒนาบุคลากรด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามขั้นตอนของหลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง 3 ด้านคือ 2.1) ด้านพฤติกรรมการพัฒนาตนเองของตัวบุคลากร บุคลากรที่ร่วมศึกษาค้นคว้าสามารถพัฒนาตนเองในด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้เป็นอย่างดี มีความรู้ความเข้าใจและดำเนินการปฏิบัติจัดกิจกรรมด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ตนเองรับผิดชอบได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2.2) ด้านพฤติกรรมการพัฒนาของตัวนักเรียน นักเรียนมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดีในระหว่างการศึกษาเล่าเรียน มีจิตใจร่าเริง เบิกบาน มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ นักเรียนกล้าที่จะแสดงความคิดเห็น อภิปราย ซักถามวิจารณ์ และรู้จักการทำงานเป็นกลุ่มและหมู่คณะ มีความรักความสามัคคีต่อสถาบัน 2.3) ด้านกระบวนการนิเทศภายในของโรงเรียน โรงเรียนได้นำการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมมาใช้ในกระบวนการบริหารงานด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยเน้นให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนทุกคนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนา ได้แก่ ผู้นิเทศ ผู้ร่วมการนิเทศหรือผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าและนักเรียน โดยทุกคนมีส่วนร่วมในการคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ทำงานอย่างมีความสุขเป็นกัลยาณมิตรต่อกันและเกิดการพัฒนาตนเองในวัฒนธรรมการทำงานได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

กฤษฎา สีจันทร์ฮด (2546 : 179-180) ได้ศึกษาการพัฒนาการปฏิบัติงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของบุคลากรโรงเรียนโคกสีพิทยาสรรพ์ อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ตัวแปรที่ศึกษาได้แก่ ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้หลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) จำนวน 2 วงรอบ ระหว่างวันที่ 1 พฤศจิกายน พ.ศ. 2545 ถึงวันที่ 31 มีนาคม พ.ศ. 2546 กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าได้แก่ คณะกรรมการฝ่ายอำนวยการ ฝ่ายประสานงาน และฝ่ายดำเนินงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่สมัครใจจำนวน 19 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันและปัญหาการปฏิบัติงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของบุคลากร จุดเด่นของโรงเรียนโคกสีพิทยาสรรพ์ ได้แก่ โรงเรียนได้รับการยอมรับจากชุมชนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และได้รับรางวัลโรงเรียนพระราชทานดีเด่น โดยชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น ส่วนจุดอ่อน ได้แก่ ข้อจำกัดด้านงบประมาณและการปฏิบัติงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนขาดการประสานงานที่ดี ขาดประสิทธิภาพ บุคลากรขาดทักษะและขาดความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน นักเรียนไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่เท่าที่ควร 2) ผลการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับวิธีการปฏิบัติงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีวิธีการอบรมเชิงปฏิบัติการและนิเทศติดตามการปฏิบัติงาน ครูที่ปรึกษามีความรู้ความเข้าใจสามารถช่วยเหลือนักเรียนได้ แต่มีปัญหาอุปสรรคอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีการปฏิบัติงานจำนวน 5 กิจกรรม ได้แก่ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมนักเรียน การป้องกันและการแก้ไขปัญหา และการส่งต่อ 3) ผลการพัฒนาการปฏิบัติงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียน บุคลากรมีความรู้ความเข้าใจสามารถปฏิบัติงานช่วยเหลือนักเรียนได้ นักเรียนมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของอาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ปกครองและชุมชนมีความพึงพอใจที่มีส่วนร่วมในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนร่วมกับสถานศึกษา การประชุมผู้ปกครองในชั้นเรียนทำให้ครูที่ปรึกษาและผู้ปกครอง ได้รู้จักการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของวัยรุ่น เพื่อเป็นแนวทางในการอบรมดูแลให้

เป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม ใฝ่ศึกษาหาความรู้ตามความมุ่งหมายของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542

บุญหนา ศรีลาดเลา (2546 : 92-95) ได้ศึกษาการพัฒนาการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนแคนดงพิทยาคม กิ่งอำเภอแคนดง จังหวัดบุรีรัมย์ ตัวแปรที่ศึกษาได้แก่ ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5 ด้านคือ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมนักเรียน การป้องกันและแก้ไขปัญหา การส่งต่อนักเรียน กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าได้แก่ ครู อาจารย์โรงเรียนแคนดงพิทยาคม กิ่งอำเภอแคนดง จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 9 คน และผู้ให้ข้อมูลจำนวน 32 คน ผลการวิจัยพบว่า ครูที่ปรึกษาซึ่งเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนยังขาดความรู้ความเข้าใจเทคนิคกระบวนการดำเนินงานหลายประการ บุคลากรในโรงเรียนบางส่วนยังขาดความตระหนักถึงความสำคัญของระบบการดูแล ช่วยเหลือนักเรียน จึงจัดอบรมสัมมนาเชิญวิทยากรมาให้ความรู้ความเข้าใจ เพื่อให้ครูที่ปรึกษาเกิดความรู้ความเข้าใจและเกิดทักษะในการปฏิบัติงาน ผลการดำเนินงานมีอุปสรรคคือ กิจกรรมโฮมรูมที่ได้ผลยังไม่เป็นที่น่าพอใจ ปัญหาอุปสรรคเกิดจากนักเรียนบางส่วนยังไม่เข้าใจและขาดความรับผิดชอบและไม่ให้ความร่วมมือและขาดการเยี่ยมบ้านนักเรียน

วิชัย เจริญศรี (2546 : 75-79) ได้ศึกษาการปฏิบัติงานของครูที่ปรึกษาในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนเบญจมราชูทิศ ราชบุรี ตัวแปรที่ศึกษาได้แก่ การปฏิบัติงานของครูที่ปรึกษาในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5 ด้านคือ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมนักเรียน การป้องกันและแก้ไขปัญหา การส่งต่อนักเรียน กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ครูที่ปรึกษาและนักเรียนของโรงเรียนเบญจมราชูทิศ ราชบุรี ผลการวิจัยพบว่า 1) ครูที่ปรึกษามีความคิดเห็นว่าได้ปฏิบัติงานในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ส่วนใหญ่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ยกเว้นด้านการส่งต่อนักเรียนมีค่าเฉลี่ยในระดับปานกลาง นักเรียนมีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานของครูที่ปรึกษาในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในภาพรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน 2) ครูเพศหญิงและเพศชาย มีความคิดเห็นว่าการปฏิบัติงานของครูที่ปรึกษาในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา ครูเพศหญิงและเพศชายมีความคิดเห็นว่า ได้ปฏิบัติงานของครูที่ปรึกษาในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยครูเพศหญิงระบุว่ามีการปฏิบัติในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสูงกว่าครู เพศชาย 3) ครูที่ปรึกษาที่รับผิดชอบนักเรียนระดับชั้นต่างกัน มีความคิดเห็นว่าได้ปฏิบัติงานของครูที่ปรึกษาในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในภาพรวม และจำแนกเป็นรายด้าน ไม่แตกต่างกัน 4) ครูที่ปรึกษาที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นว่าได้ปฏิบัติงานของครูที่ปรึกษาในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในภาพรวมและจำแนกเป็นรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

วิชิต รุ่งศรีทอง (2546 : 237-256) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารและการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครราชสีมา ตัวแปรที่ศึกษาได้แก่ ความคิดเห็นที่มีต่อสภาพและปัญหาการบริหารและการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครราชสีมา 7 ด้าน ดังนี้ 1) การบริหารจัดการ 2) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 3) การคัดกรองนักเรียน 4) การส่งเสริมนักเรียน 5) การป้องกันและแก้ไขปัญหา 6) การส่งต่อ 7) การติดตามประเมินผล กลุ่มตัวอย่างได้แก่ บุคลากรโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครราชสีมา ปีการศึกษา 2545 จำนวน 345 คน ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อสภาพการบริหารและการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมมีการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก 1 ด้านคือ ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา ส่วนด้านการบริหารจัดการมีการดำเนินการอยู่ในระดับปานกลาง

วิสรรณ พลเสน (2547 : 70-75) ได้ศึกษาคู่มือการจัดกิจกรรมนักเรียนกลุ่มเสี่ยงในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดราชบุรี ตัวแปรที่ศึกษาได้แก่ การจัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมนักเรียนกลุ่มเสี่ยงในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดราชบุรี กลุ่มผู้ให้ข้อมูลได้แก่ครูที่รับผิดชอบกิจกรรมในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สิ่งที่ได้จากการจัดทำคือ คู่มือการจัดกิจกรรมนักเรียนกลุ่มเสี่ยงในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดราชบุรี ในรูปแบบการจัดกิจกรรมนักเรียนกลุ่มเสี่ยงในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน จำนวน 2 ด้านคือ กลุ่มเสี่ยงด้านยาเสพติด และกลุ่มเสี่ยงด้านการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร

สังคม แก้วสว่าง (2547 : 66-76) ได้ศึกษาการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนเสสะเวชวิทยา ตัวแปรที่ศึกษาได้แก่ ความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5 ด้านคือ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมนักเรียน การป้องกันและแก้ไขปัญหา การส่งต่อนักเรียน กลุ่มผู้ให้ข้อมูลได้แก่ อาจารย์ที่ปรึกษาโรงเรียนเสสะเวชวิทยา ผลการวิจัยพบว่า 1) อาจารย์ที่ปรึกษาส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนเสสะเวชวิทยาเป็นระบบที่สามารถดูแลช่วยเหลือและพัฒนานักเรียนได้ทุกคน ทุกกลุ่ม ไม่ใช่เป็นระบบที่ช่วยเหลือเฉพาะนักเรียนที่มีปัญหาเท่านั้น ส่วนปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานคืออาจารย์ที่ปรึกษามีภาระงานมากอยู่แล้ว การนำระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมาใช้ทำให้อาจารย์ที่ปรึกษามีภาระงานเพิ่มขึ้นมาก เนื่องจากมีเอกสารต่าง ๆ ที่ใช้ในระบบมาก ต้องเสียเวลาในการเก็บ และเอกสารบางอย่างเป็นงานที่ซ้ำซ้อน 2) ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ผู้วิจัยพัฒนาสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง กล่าวคือ มีความยืดหยุ่นในการปฏิบัติงาน มีขั้นตอนที่กระชับง่ายต่อการปฏิบัติ รวมทั้งมีคู่มือที่อ่านเข้าใจง่ายและสามารถใช้ในการปฏิบัติงานได้ ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่พัฒนาแล้วยังเหมาะสมกับสภาพการดำเนินงานของฝ่ายต่าง ๆ ในโรงเรียน โดยเฉพาะฝ่ายพัฒนาและปกครอง ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่

ผู้วิจัยพัฒนาแล้วแม้จะช่วยลดขั้นตอนการปฏิบัติงานที่ไม่จำเป็น แต่ก็ยังเป็นการเพิ่มภาระแก่อาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งมีปัญหาคือ อาจารย์ที่ปรึกษาในห้องที่มีนักเรียนที่มีปัญหา และต้องการดูแลเป็นพิเศษ ทำให้เวลาในการพัฒนาการเรียนการสอนลดน้อยลง ฝ่ายบริหารควรหาทางแก้ไขต่อไป

6.2 งานวิจัยต่างประเทศ

ไซส์ (Siebs. 1999 : Abstract) ได้ศึกษาเรื่องการประเมินผลเกี่ยวกับประสิทธิภาพของโรงเรียนในการออกแบบโปรแกรมการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อป้องกันการลาออกของนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาแถบชานเมือง ตัวแปรที่ศึกษาได้แก่ ทัศนคติในเรื่องประโยชน์ของโปรแกรมเพื่อเป็นการป้องกันการลาออกของนักเรียนที่จัดอยู่ในกลุ่มเสี่ยง กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้เข้าร่วมในการวิจัย 72 คนซึ่งเข้าร่วมในโปรแกรม REACH จากปี 1994 – 1998 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนสามารถประสบความสำเร็จโดยมีผลสัมฤทธิ์สูงขึ้น สามารถเพิ่มระดับเกรดเฉลี่ยให้สูงขึ้น เพิ่มความเอาใจใส่ในการเรียนมากขึ้น ได้รับการยอมรับนับถือมากขึ้น มีการพัฒนาความสนใจมาสู่การเรียน พัฒนาวิสัยทัศน์ในอนาคตของตนเอง และที่สำคัญคือมีโอกาสมากขึ้นในการจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหลังจากที่ได้เข้าร่วมในโปรแกรม REACH นั่นเอง

ทอร์มา (Torma. 1999 : Abstract) ได้ศึกษาเรื่อง การสำรวจทัศนคติในเรื่องเกี่ยวกับการบริหารงานแนะแนวในโรงเรียนประถมศึกษาของรัฐบาล Virginia Beach City Public School. ตัวแปรที่ศึกษาได้แก่ ทัศนคติของผู้เกี่ยวข้องกับโรงเรียน (ผู้ปกครอง ผู้บริหารโรงเรียน คณาจารย์ ครูแนะแนว และนักเรียนเกรด 5) ในเรื่องเกี่ยวกับการแนะแนวและให้คำปรึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา Virginia Beach City Public School กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้ปกครอง ผู้บริหารโรงเรียน คณาจารย์ และครูแนะแนว ผลการวิจัยพบว่า ผู้ปกครอง ผู้บริหารโรงเรียน คณาจารย์และครูแนะแนวมีความรู้สึกว่า การพัฒนาบุคลิกภาพของนักเรียน คือจุดมุ่งหมายที่ดีเลิศ โดยมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.3 ถึง 3.8 นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้ปกครอง ผู้บริหารโรงเรียน คณาจารย์ครูแนะแนวทุกคน มีความรู้สึกในด้านบวกเกี่ยวกับโปรแกรมการแนะแนวและการให้คำปรึกษาซึ่งช่วยให้นักเรียนมีความเข้าใจตนเองและผู้อื่นได้ดียิ่งขึ้น การจัดกิจกรรมให้คำปรึกษาจึงมีผลกระทบในด้านบวกต่อการพัฒนาบุคลิกภาพของนักเรียนและยังมีส่วนช่วยให้นักเรียนสามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงด้านพัฒนาการของตนเองได้ โดยมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.0 ถึง 3.8 ทัศนคติในภาพรวมก็คือ โปรแกรมการแนะแนวและให้คำปรึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาเป็นสิ่งที่มีคุณประโยชน์มาก ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยคือ ผู้บริหารงานแนะแนวต้องมีการพิจารณาทบทวนในเรื่องเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบ้านกับโรงเรียน การสนับสนุนให้ครูที่ปรึกษาพยายามจัดหาโปรแกรมเพื่อช่วยเหลือทางวิชาการแก่นักเรียน และสำรวจอัตราส่วนระหว่างครูที่ปรึกษากับนักเรียนด้วย

หยวน (Yuen. 2001 : Abstract) ได้ศึกษาเรื่อง ความเชื่อในการบริหารงานแนะแนวและให้คำปรึกษาอย่างมีประสิทธิภาพของครูแนะแนวในฮ่องกง (ประเทศจีน) ตัวแปรที่ศึกษาได้แก่ ทัศนคติของครู แนะแนวในเรื่องเกี่ยวกับองค์ประกอบของการปฏิบัติงานด้านการแนะแนวและให้

คำปรึกษาภายในโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ครูแนะแนวในฮ่องกง (ประเทศจีน) โดยการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group) ผลการวิจัยพบว่า ครูแนะแนวแสดงความคิดเห็นว่าความคาดหวังในผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้น การให้บริการแนะแนวด้วยความเข้าใจ กระบวนการบริหารงานโรงเรียนในภาพรวม คุณภาพของบุคลากร และความเชื่อในด้านบวกเกี่ยวกับงานแนะแนวและให้คำปรึกษาภายในโรงเรียนคือองค์ประกอบสำคัญของงานแนะแนวที่มีประสิทธิภาพ และทัศนคติที่มีต่องานแนะแนวและให้คำปรึกษาของครูแนะแนว คือตัวทำนายระดับความท้อแท้ การสูญเสียความเป็นตัวของตัวเอง และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความสำเร็จของบุคลากรได้อย่างมีนัยสำคัญ

เคลลี่ (Kelly. 2003 : Abstract) ได้ศึกษาเรื่อง การประเมินผลการจัดโปรแกรมให้คำปรึกษาแบบเน้นความเข้าใจสำหรับโรงเรียน Jamaican School ตัวแปรที่ศึกษาได้แก่ ทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับการจัดการแนะแนวในโรงเรียน Jamaican School กลุ่มตัวอย่างรวมทั้งสิ้น 420 คน (นักเรียน 151 คน ครู 130 คน ครูแนะแนว 44 คน อาจารย์ใหญ่ 37 และผู้ปกครอง 58 คน) จากโรงเรียน 54 แห่ง ผลการวิจัยพบว่า เด็กในช่วงวัยเรียนของจาไมก้าต้องเผชิญหน้ากับสภาพความจริงซึ่งมีผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ด้านวิชาการ อาชีพ และการพัฒนาด้านบุคลิกภาพ/สังคม ปัญหาสำคัญที่ถูกระบุโดยกลุ่มผู้บริหาร ครูและผู้ปกครองว่า น่าจะมีผลกระทบในด้านลบมากที่สุดต่อการประสบความสำเร็จของนักเรียนคือ การตายของบุคคลที่ใกล้ชิด โรคเอดส์ ความคิดวิตกกังวล ปัญหาจากทางบ้าน ความกลัวการล้มเหลวที่โรงเรียน และความกลัวการถูกชิงทรัพย์หรือคุกคามทางเพศ นอกจากนี้ ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการใช้แบบสอบถามชุด Wilcoxon Signed Rank Test ยังพบว่า มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญระหว่างสภาพการบริหารงานแนะแนวในโรงเรียน Jamaican School แบบที่เป็นจริงในปัจจุบันกับแบบที่ความคาดหวัง ดังนั้น กลุ่มผู้บริหาร ครู และผู้ปกครองจึงต้องการให้เน้นองค์ประกอบที่สำคัญ ๆ ในการจัดโปรแกรมการแนะแนวและให้คำปรึกษาแบบเน้นความเข้าใจ (Comprehensive Guidance Counseling Program : CGCP) ในโรงเรียน Jamaican School ด้วย

คิง (King. 2003 : Abstract) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดโปรแกรมให้คำปรึกษาภายในโรงเรียน : ความเห็นพ้องระหว่างครูแนะแนวและอาจารย์ใหญ่ ตัวแปรที่ศึกษาได้แก่ ระดับความคิดเห็นระหว่างครูแนะแนวและอาจารย์ใหญ่จากโรงเรียนรัฐบาลในเรื่องเกี่ยวกับ ความสำคัญของการจัดกิจกรรมให้คำปรึกษา และการดำเนินการจัดกิจกรรมให้คำปรึกษาภายในโรงเรียน กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ครูแนะแนวและอาจารย์ใหญ่โรงเรียนอลาบาม่า จำนวน 521 คน ผลการวิจัยพบว่า ไม่มีความแตกต่างระหว่างทัศนคติของครูแนะแนวและอาจารย์ใหญ่ ทั้งในเรื่องความสำคัญของการจัดกิจกรรมให้คำปรึกษา และการดำเนินการจัดกิจกรรมให้คำปรึกษาภายในโรงเรียน 44 กิจกรรม ซึ่งพบว่ามีความสัมพันธ์กันในด้านบวกอย่างมีนัยสำคัญระหว่างทัศนคติในเรื่องความสำคัญของการจัดกิจกรรมให้คำปรึกษา และการดำเนินการจัดกิจกรรมให้คำปรึกษาภายในโรงเรียน และยังพบด้วยว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญระหว่างคำตอบของครูแนะแนวและอาจารย์ใหญ่ในเรื่องเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านกิจกรรมแนะแนวของโรงเรียนใน 3 กลุ่มงานด้วย

กลาสเซียร์ (Glazier. 2004 : Abstract) ได้ศึกษาเรื่อง การสำรวจทัศนคติของนักวิชาการการศึกษาสามัญในเรื่องเกี่ยวกับปัญหาและประสิทธิภาพด้านการยอมรับตนเองของนักเรียนที่จัดอยู่ในกลุ่มเสี่ยง ซึ่งมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในคณะทำงานเพื่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตัวแปรที่ศึกษาได้แก่ ทัศนคติของครูนักวิชาการการศึกษาสามัญในเรื่องเกี่ยวกับปัญหาและประสิทธิภาพด้านการยอมรับตนเองของนักเรียนที่จัดอยู่ในกลุ่มเสี่ยง ซึ่งมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในคณะทำงานเพื่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียน กลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิจัยได้แก่ ตัวแทนของครูนักวิชาการการศึกษาสามัญในโรงเรียนประถมศึกษา Patrick Henry Elementary School ในเขตตอนใต้ของแคลิฟอเนียร์ ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างของครูนักวิชาการการศึกษาสามัญ ซึ่งมีทัศนคติในด้านบวกต่อกระบวนการบริหารงานของคณะทำงานเพื่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีแนวโน้มสูงในการมองว่าตนเองมีศักยภาพในการทำงาน และมีความพร้อมที่จะจัดการกับปัญหาที่อาจเกิดขึ้นกับนักเรียนที่จัดอยู่ในกลุ่มเสี่ยงมากกว่า นอกจากนี้ ครูนักวิชาการการศึกษาสามัญในโรงเรียนประถมศึกษา Patrick Henry Elementary School ส่วนใหญ่ มีทัศนคติที่ดีต่อนักเรียนในกลุ่มเสี่ยงของพวกเขา และมีความเต็มใจที่จะทำการปรับปรุงสภาพสิ่งแวดล้อมและการจัดการเรียนการสอนเพื่อที่จะช่วยให้นักเรียนเหล่านั้นดีขึ้น สุดท้ายมีข้อเสนอแนะให้ดำเนินการจัดการประเมินผลตามระดับชั้นเรียนเพื่อนำไปทำการวางแผนงานด้านการพัฒนาบุคลากร ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อกระบวนการบริหารงานของคณะทำงานเพื่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา Patrick Henry Elementary School

เลคเก็ต (Leggett. 2004 : Abstract) ได้ศึกษาเรื่อง การสำรวจผลกระทบของการจัดโปรแกรมให้คำปรึกษาในชั้นเรียน โดยเน้นทักษะการแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา ตัวแปรที่ศึกษาได้แก่ ผลกระทบของการจัดโปรแกรมให้คำปรึกษาในชั้นเรียน โดยเน้นทักษะการแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา กลุ่มตัวอย่างได้แก่ นักเรียนเกรด 4 จำนวน 67 คน และครู 4 คน กำหนดให้นักเรียนในกลุ่มทดลองได้รับการอบรมในโปรแกรมให้คำปรึกษาโดยเน้นทักษะการแก้ปัญหา เป็นเวลา 1 ชม./สัปดาห์ ตลอดช่วงระยะเวลา 11 สัปดาห์ ในขณะที่กลุ่มควบคุมจะไม่ได้รับการอบรมดังกล่าวในช่วงเวลานี้ นักเรียนจากทั้ง 2 กลุ่มจะได้รับการประเมินผลโดยใช้แบบสอบถามทั้งแบบก่อนและหลังการทดลอง เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญที่เกิดขึ้นกับระดับความเชื่อมั่นในตนเองของนักเรียน การมีความหวังและสิ่งแวดล้อมในชั้นเรียน โดยใช้แบบสอบถาม Coopersmith Self – Esteem Inventories (Coopersmith , 2002) และ The Children 's Hope Scale (Synder , 1997) เพื่อประเมินผลของระดับความเชื่อมั่นในตนเองและการมีความหวังของนักเรียน นอกจากนี้ ยังได้ทำการประเมินผลด้านทัศนคติของครูและนักเรียนในเรื่องเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในชั้นเรียน โดยใช้แบบสอบถาม Classroom Environment Scale (Trickett; & Moos , 2002) ผลจากการวิจัยครั้งนี้พบว่า โปรแกรมให้คำปรึกษาโดยเน้นทักษะการแก้ปัญหา (SFC) เป็นรูปแบบหนึ่งของการดูแลช่วยเหลือและให้คำปรึกษาแก่นักเรียนในชั้นเรียน ซึ่งมีผลกระทบในด้านบวกต่อการจัดการศึกษา และยังให้ผลการวิจัยที่สนับสนุนข้อมูลที่พบว่า การจัดโปรแกรมให้การดูแลช่วยเหลือและให้คำปรึกษาแก่นักเรียนอย่างเหมาะสมตามระดับอายุ จะมีผลใน

การช่วยให้กระบวนการตัดสินใจ กระบวนการบริหารจัดการและกระบวนการเรียนรู้มีความสะดวกมากขึ้น ทำให้เกิดชั้นเรียนที่สามารถใช้ทักษะการแก้ปัญหาในด้านบวกได้

สรุปผลที่ได้จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ทั้งในและต่างประเทศ ประเด็นสำคัญคือ ในกรณีนักเรียนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงนั้นมีสาเหตุมาจากครอบครัว พ่อแม่ ผู้ปกครองปฏิบัติตนที่เป็นแบบอย่างไม่เหมาะสม ขาดการเอาใจใส่ดูแล ให้ความรักความอบอุ่นแก่บุตรหลานไม่ดีเท่าที่ควร นอกจากนี้ สังคมที่เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็วทำให้เด็กปรับตัวเข้ากับสภาพการเปลี่ยนแปลงได้ไม่ดีเท่าที่ควร ทำให้เด็กขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ดังนั้นการตัดสินใจจึงเป็นไปด้วยอารมณ์ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูซึ่งเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการที่จะทำความเข้าใจและดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาให้กับเด็กนักเรียนกลุ่มดังกล่าวด้วยวิธีการจัดกิจกรรมให้คำปรึกษาแก่นักเรียน ซึ่งเป็นกิจกรรมที่จะช่วยในการพัฒนานักเรียนให้สามารถปรับตัว พัฒนาตนเองไปในทิศทางที่เหมาะสม สามารถเรียนรู้ได้เต็มศักยภาพของตน จากงานวิจัยที่ได้ศึกษามาพบว่า กรอบแนวคิดสำคัญที่นำมาอ้างในงานวิจัยจะเกี่ยวกับ การดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน การพัฒนาบุคลากรในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของสถานศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา ประเด็นที่ยังขาดไปในงานวิจัยคือ การบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยเห็นว่าควรศึกษาในเรื่องดังกล่าว เพราะการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นรากฐานของการจัดการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นไป และเด็กในวัยนี้มีความสำคัญยิ่งที่ควรได้รับความเอาใจใส่ดูแลเป็นพิเศษ ในส่วนของสถานศึกษาการดำเนินการเพื่อพัฒนาผู้เรียนนั้นจำเป็นต้องจัดการบริหารจัดการงานปกครองนักเรียนให้มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการวางแผนการดำเนินการให้เป็นระบบ มีระบบการกำกับติดตามและสรุปประเมินผลการดำเนินงาน โดยแนวทางการบริหารงานดังกล่าวนี้ควรนำการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมาเป็นหลักในการดำเนินการซึ่งนำมาสู่การวิจัยในครั้งนี้

บทที่ 3
วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตามความคิดเห็นของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 เพื่อให้การวิจัยครั้งนี้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยได้แบ่งวิธีดำเนินการออกเป็นขั้นตอนตามลำดับดังนี้

1. การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 ปีการศึกษา 2549 จำนวน 373 คน จำแนกเป็นครูในสถานศึกษาขนาดเล็กจำนวน 128 คน ประกอบด้วยครูสายงานปฏิบัติการสอน 68 คน ครูสายงานบริหารโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 60 คน ครูในสถานศึกษาขนาดกลางจำนวน 159 คน ประกอบด้วยครูสายงานปฏิบัติการสอน 99 คน ครูสายงานบริหารโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 60 คน ครูในสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษจำนวน 86 คน ประกอบด้วยครูสายงานปฏิบัติการสอน 62 คน ครูสายงานบริหารโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 24 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 ปีการศึกษา 2549 จำนวน 189 คน จากการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของ เครจซี่ ;และ มอร์แกน (Krejcie; & Morgan. 1970 : 608) และสุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ขั้นตอนการสุ่มตัวอย่างมีดังนี้

2.1 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของ เครจซี่ ;และ มอร์แกน (Krejcie; & Morgan. 1970 : 608) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 189 คน จากนั้น ทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยใช้ขนาดของสถานศึกษา และสถานภาพในการปฏิบัติงานของครูเป็นชั้น (Strata)

2.2 คำนวณสัดส่วนขนาดกลุ่มตัวอย่าง แยกตามขนาดของสถานศึกษา และสถานภาพในการปฏิบัติงานของครู โดยการเทียบบัญญัติไตรยางค์ ได้เป็นครูสายงานปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาขนาดเล็ก จำนวน 34 คน ครูสายงานบริหารโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาขนาดเล็ก จำนวน 31 คน ครูสายงานปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาขนาดกลาง จำนวน 50 คน ครูสายงานบริหารโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาขนาดกลาง จำนวน 30 คน และครูสายงานปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ จำนวน 31 คน ครูสายงานบริหารโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ จำนวน 13 คน รวมกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ 189 คน

2.3 ทำการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ให้ได้สัดส่วนตามขนาดกลุ่มตัวอย่างที่คำนวณได้ในข้อ 2.2 รายละเอียดของประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย แสดงตามตาราง 1

ตาราง 1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำแนกตาม สถานภาพในการปฏิบัติงานของครู และขนาดของสถานศึกษา

ขนาดสถานศึกษา	ประชากร			กลุ่มตัวอย่าง		
	ครูสายงานปฏิบัติการสอน	ครูสายงานบริหารโครงการฯ	รวม	ครูสายงานปฏิบัติการสอน	ครูสายงานบริหารโครงการฯ	รวม
ขนาดเล็ก	68	60	128	34	31	65
ขนาดกลาง	99	60	159	50	30	80
ขนาดใหญ่พิเศษ	62	24	86	31	13	44
รวม	229	144	373	115	74	189

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 มีลักษณะเป็นแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ประเภทของสถานศึกษา และขนาดของสถานศึกษา มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ

ตอนที่ 2 สอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2

ใน 4 ด้านคือ ด้านการเตรียมและวางแผนดำเนินงาน ด้านการดำเนินงานตามแผน ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม และด้านการประเมินผล เป็นชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) มี 5 ระดับ

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 ตามความคิดเห็นของครู ซึ่งผู้วิจัยปรับปรุงมาจากแบบสอบถามของ เทื้อน ทองแก้ว และเฉลา ประเสริฐสังข์ (2542 : 32-33) ซึ่งได้แปลและเรียบเรียงมาจากแบบสอบถามพฤติกรรมผู้นำของมหาวิทยาลัยแห่งรัฐโอไฮโอ ชื่อ Leader Behavior Description Questionnaire หรือเรียกว่า LBDQ ลักษณะแบบสอบถามเป็นชนิด 5 ตัวเลือก ใช้ประเมินพฤติกรรมผู้นำด้านมุ่งสัมพันธ์และด้านมุ่งงาน ด้านละ 15 ข้อ รวม 30 ข้อ ระดับความคิดเห็นกำหนดระดับคะแนนไว้ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง ผู้บริหารแสดงพฤติกรรมนั้น มากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง ผู้บริหารแสดงพฤติกรรมนั้น มาก

ระดับ 3 หมายถึง ผู้บริหารแสดงพฤติกรรมนั้น ปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง ผู้บริหารแสดงพฤติกรรมนั้น น้อย

ระดับ 1 หมายถึง ผู้บริหารแสดงพฤติกรรมนั้น น้อยที่สุด

ตอนที่ 4 เป็นคำถามชนิดปลายเปิด สอบถามความคิดเห็นอื่น ๆ และข้อเสนอแนะทั่วไป

ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ

ในขั้นตอนของการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ทั้งในและต่างประเทศ

2. นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาทั้งหมดมาทำการวิเคราะห์ เรียบเรียง และสร้างเป็นแบบสอบถามเป็นรายข้อ โดยให้สอดคล้องกับการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ สร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมเกี่ยวกับการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 ตามขอบข่าย 4 ด้าน คือ ด้านการเตรียมและวางแผนดำเนินงาน ด้านการดำเนินงานตามแผน ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม และด้านการประเมินผล

3. นำร่างแบบสอบถามที่สร้างเสร็จแล้วเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ เพื่อตรวจแก้ไขสำนวนภาษาและความถูกต้องของเนื้อหา แล้วนำมาปรับปรุงให้ถูกต้องยิ่งขึ้น

4. นำร่างแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว เสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน เพื่อพิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย (Index of Item Objective Congruence : IOC)

5. นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว ไปทดลองใช้กับครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอำเภอท่ายาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามโดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของ Cronbach (บุญชม ศรีสะอาด. 2535 : 96) ปรากฏว่าได้ค่าความเชื่อมั่นดังนี้ ด้านการเตรียมและวางแผนดำเนินงาน เท่ากับ 0.91 ด้านการดำเนินงานตามแผน เท่ากับ 0.84 ด้านการนิเทศกำกับ ติดตาม เท่ากับ 0.94 ด้านการประเมินผล เท่ากับ 0.93 และค่าความเชื่อมั่นโดยรวมทั้งฉบับเท่ากับ 0.97

6. จัดพิมพ์แบบสอบถามที่ผ่านการหาค่าความเชื่อมั่นแล้วเป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ จากนั้นจึงนำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ไปขอความอนุเคราะห์จากผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. นำแบบสอบถามพร้อมสำเนาหนังสืออนุญาตส่งถึงสถานศึกษา เพื่อขอความอนุเคราะห์ครูในสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ตอบแบบสอบถาม

3. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยเข้าพบผู้อำนวยการโรงเรียนเพื่อขออนุญาตแจกแบบสอบถามให้กับครูที่ได้รับเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่าง

4. ผู้วิจัยนัดวันรับแบบสอบถามหลังจากส่งแบบสอบถามแล้ว 14 วัน และติดตามแบบสอบถามกลับคืนด้วยตนเอง ได้รับแบบสอบถามคืนทั้งหมด 189 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาแล้วผู้วิจัยได้จัดกระทำข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. การจัดกระทำข้อมูล

1.1 นำแบบสอบถามทั้งหมดมาตรวจสอบความถูกต้อง เรียบร้อย และความสมบูรณ์ในการตอบ

1.2 แบบสอบถามตอนที่ 1 จำแนกตามตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ สถานภาพในการปฏิบัติงาน ประเภทของสถานศึกษา และขนาดของสถานศึกษา

1.3 แบบสอบถามตอนที่ 2 นำมาตรวจให้คะแนนข้อคำถามแต่ละข้อตามเกณฑ์ ดังนี้

ระดับมากที่สุด	เท่ากับ	5	คะแนน
ระดับมาก	เท่ากับ	4	คะแนน
ระดับปานกลาง	เท่ากับ	3	คะแนน

ระดับน้อย เท่ากับ 2 คะแนน

ระดับน้อยที่สุด เท่ากับ 1 คะแนน

1.4 แบบสอบถามตอนที่ 3 นำมาตรวจให้คะแนนข้อคำถามแต่ละข้อตามเกณฑ์ ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง ผู้บริหารแสดงพฤติกรรมนั้น มากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง ผู้บริหารแสดงพฤติกรรมนั้น มาก

ระดับ 3 หมายถึง ผู้บริหารแสดงพฤติกรรมนั้น ปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง ผู้บริหารแสดงพฤติกรรมนั้น น้อย

ระดับ 1 หมายถึง ผู้บริหารแสดงพฤติกรรมนั้น น้อยที่สุด

1.5 แบบสอบถามตอนที่ 4 คัดเลือกแบบสอบถามเฉพาะฉบับที่มีคำตอบแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมและข้อเสนอแนะ เพื่อนำไปใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

2.1 แบบสอบถามตอนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามนำมาจำแนกตามสถานภาพในการปฏิบัติงานประเภทของสถานศึกษา และขนาดของสถานศึกษา วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และคำนวณหาค่าร้อยละ (Percentage)

2.2 ข้อมูลความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 วิเคราะห์โดยการคำนวณค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยภาพรวม และรายข้อ แล้วนำเสนอในรูปของตารางประกอบคำอธิบาย โดยกำหนดเกณฑ์ในการแปลความหมายของคะแนนเฉลี่ย ดังนี้ (วิเชียร เกตุสิงห์. 2538 : 9)

1.00 – 1.49 หมายถึง การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอยู่ในระดับน้อยที่สุด

1.50 – 2.49 หมายถึง การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอยู่ในระดับน้อย

2.50 – 3.49 หมายถึง การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอยู่ในระดับปานกลาง

3.50 – 4.49 หมายถึง ระบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอยู่ในระดับมาก

4.50 – 5.00 หมายถึง การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด

2. แบบสอบถามพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 ให้คะแนนตามการตอบ โดยให้คะแนนเป็น 5,4,3,2 และ 1 ตามพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารที่แสดงออก ใช้ประเมินพฤติกรรมด้านมุ่งสัมพันธ์และด้านมุ่งงาน ด้านละ 15 ข้อ รวม 30 ข้อ ดังนี้

2.1 พฤติกรรมด้านมุ่งสัมพันธ์ จำนวน 15 ข้อ ได้แก่ ข้อ 1,2,3,8,9,10,11,13,17,18 19,24,26,27 และ 28

2.2 พฤติกรรมด้านมุ่งงาน จำนวน 15 ข้อ ได้แก่ ข้อ 4,5,6,7,12,14,15,16, 20,21, 22,23,25,29 และ 30

แบบสอบถามทั้ง 30 ข้อนี้ มีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้ (เทื้อน ทองแก้ว และเฉลา ประเสริฐสังข์. 2542 : 32-33)

ระดับ 5 หมายถึง ผู้บริหารแสดงพฤติกรรมนั้น มากที่สุด
ระดับ 4 หมายถึง ผู้บริหารแสดงพฤติกรรมนั้น มาก
ระดับ 3 หมายถึง ผู้บริหารแสดงพฤติกรรมนั้น ปานกลาง
ระดับ 2 หมายถึง ผู้บริหารแสดงพฤติกรรมนั้น น้อย
ระดับ 1 หมายถึง ผู้บริหารแสดงพฤติกรรมนั้น น้อยที่สุด

แบบสอบถามทั้ง 30 ข้อ เป็นแบบสอบถามเชิงนิเสธ 6 ข้อคือ ข้อ 3,10,14,17,20 และ 28 เป็นแบบสอบถามที่มีความหมายทางลบจะให้คะแนนกลับกัน แยกคะแนนแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มคือ

กลุ่มที่ 1 คะแนนรวมพฤติกรรมผู้นำด้านมุ่งสัมพันธ์อยู่ในระดับสูงกว่า แสดงว่าผู้บริหารมีพฤติกรรมด้านมุ่งสัมพันธ์

กลุ่มที่ 2 คะแนนรวมพฤติกรรมผู้นำด้านมุ่งงานอยู่ในระดับสูงกว่า แสดงว่าผู้บริหารมีพฤติกรรมด้านมุ่งงาน

2.3 นำคะแนนที่ได้ไปคำนวณ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีทางสถิติ เพื่อทดสอบสมมุติฐาน

3. เปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 จำแนกตามสถานภาพในการปฏิบัติงานของครู ใช้การทดสอบค่าที t-test (Independent Sample Group)

4. เปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 จำแนกตามประเภทของสถานศึกษา ใช้การทดสอบค่าที t-test (Independent Sample Group)

5. เปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One – Way ANOVA) หากพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจะทำการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่โดยวิธีการของ LSD (Least-Significant Different)

6. เปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 จำแนกตามพฤติกรรมผู้นำ ใช้การทดสอบค่าที t-test (Independent Sample Group)

7. แบบสอบถามตอนที่ 4 ข้อมูลความคิดเห็นเพิ่มเติม และข้อเสนอแนะอื่น ๆ จัดกลุ่มของคำตอบที่มีลักษณะในทิศทางเดียวกันมาประมวลและวิเคราะห์เพื่อสรุปประเด็น

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติดังนี้

1. สถิติพื้นฐาน

1.1 ร้อยละ (Percentage)

1.2 ค่าเฉลี่ย (Mean)

1.3 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.)

2. สถิติในการหาคุณภาพเครื่องมือ

2.1 ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ (Index of Item Objective Congruence : IOC)

2.2 วิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามโดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา ของ Cronbach

3. สถิติในการทดสอบสมมุติฐาน

3.1 เปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 จำแนกตามสถานภาพในการปฏิบัติงานของครู ใช้สถิติ t-test (Independent Sample Group)

3.2 เปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 จำแนกตามประเภทของสถานศึกษา ใช้สถิติ t-test (Independent Sample Group)

3.3 เปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา ใช้สถิติวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-Way ANOVA) หากพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจะทำการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่โดยวิธีการของ LSD (Least-Significant Different)

3.4 เปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 จำแนกตามพฤติกรรมผู้นำ ใช้สถิติ t-test (Independent Sample Group)

บทที่ 4
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตามความคิดเห็นของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ทางสถิติเพื่อใช้ในการแปลความหมายของการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

สัญลักษณ์ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

$\overline{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ย
S.D.	แทน	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาใน t-Distribution
p	แทน	ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
df	แทน	ระดับชั้นแห่งความเป็นอิสระ (Degree of Freedom)
F	แทน	ค่าสถิติใช้ในการพิจารณา F- Distribution
SS	แทน	ผลรวมของส่วนเบี่ยงเบนยกกำลังสอง (Sum of Squares)
MS	แทน	ค่าเฉลี่ยของผลบวกยกกำลังสองของค่าเบี่ยงเบน (Mean Squares)
*	แทน	ค่าความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอตามลำดับดังนี้

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยการแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ

ตอนที่ 2 วิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 โดยการหาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทั้งโดยรวม รายด้าน และรายข้อ

ตอนที่ 3 เปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 ทั้งโดยรวม และรายด้าน จำแนกตามสถานภาพในการปฏิบัติงานของครู ประเภทของสถานศึกษา ขนาดของสถานศึกษา และพฤติกรรมผู้นำ

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะทั่วไปเกี่ยวกับการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตามความคิดเห็นของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยการแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลกลุ่มตัวอย่างจากครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 ได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาทั้งสิ้น 189 ชุด โดยมีข้อมูลจำแนกตามสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามดังแสดงในตาราง 2

ตาราง 2 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา จำแนกตามสถานภาพในการปฏิบัติงานของครู ประเภทของสถานศึกษา ขนาดของสถานศึกษา และพฤติกรรมผู้นำ

สถานภาพในการปฏิบัติงานของครู	จำนวน	ร้อยละ
ครูสายงานปฏิบัติการสอน	115	60.8
ครูสายงานบริหารโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	74	39.2
รวม	189	100.0
ประเภทของสถานศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ระดับประถมศึกษา	93	49.2
ระดับมัธยมศึกษา หรือโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา	96	50.8
รวม	189	100.0
ขนาดของสถานศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
สถานศึกษาขนาดเล็ก	65	34.4
สถานศึกษาขนาดกลาง	80	42.3
สถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ	44	23.3
รวม	189	100.0
พฤติกรรมผู้นำ	จำนวน	ร้อยละ
พฤติกรรมผู้นำด้านมุ่งสัมพันธ์	67	35.4
พฤติกรรมผู้นำด้านมุ่งงาน	122	64.6
รวม	189	100.0

จากตาราง 2 แสดงว่า กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาจำนวน 189 คน เมื่อจำแนกตามสถานภาพในการปฏิบัติงานพบว่า ส่วนใหญ่ร้อยละ 60.8 มีสถานภาพเป็นครูสายงานปฏิบัติการสอน

ประเภทของสถานศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่ร้อยละ 50.8 อยู่ในระดับมัธยมศึกษาหรือโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา เมื่อจำแนกตามขนาดของสถานศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่ร้อยละ 42.3 อยู่ในสถานศึกษาขนาดกลาง และพฤติกรรมผู้นำนั้นพบว่า ส่วนใหญ่ร้อยละ 64.6 ครูมีความคิดเห็นว่าผู้นำมีพฤติกรรมด้านมุ่งงาน

ตอนที่ 2 วิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 โดยการหาค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทั้งโดยรวม รายด้าน และรายข้อ

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 ซึ่งคำนวณค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ผลการวิเคราะห์ข้อมูล มีรายละเอียดตามตาราง 3-7

ตาราง 3 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 โดยรวมและรายด้าน

การบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	$\overline{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ด้านการเตรียมและวางแผนการดำเนินงาน	3.87	0.60	มาก
2. ด้านการดำเนินงานตามแผน	3.69	0.57	มาก
3. ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม	3.47	0.63	ปานกลาง
4. ด้านการประเมินผล	3.58	0.58	มาก
รวม	3.64	0.53	มาก

จากตาราง 3 แสดงว่า ครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม อยู่ในระดับปานกลาง

ตาราง 4 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 ด้านการเตรียมและวางแผนการดำเนินงาน

ด้านการเตรียมและวางแผนการดำเนินงาน	$\overline{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. สถานศึกษามีการจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยกำหนดไว้ในนโยบายของสถานศึกษาอย่างชัดเจน	4.13	0.66	มาก
2. สถานศึกษามีการแต่งตั้งคณะกรรมการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	4.22	0.79	มาก
3. คณะกรรมการได้สำรวจและวิเคราะห์รวบรวมสภาพปัจจุบันปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในปีที่ผ่านมา	3.85	0.75	มาก
4. สถานศึกษาจัดทำแผนกลยุทธ์ แผนปฏิบัติการ ปฏิทินปฏิบัติงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างครบถ้วนสมบูรณ์	3.85	0.77	มาก
5. สถานศึกษาได้กำหนดและจัดโครงสร้างการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้สามารถปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ	3.83	0.75	มาก
6. สถานศึกษามีการจัดสรรงบประมาณตามแผนงานและโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	3.49	0.84	ปานกลาง
7. สถานศึกษาได้ดำเนินการให้มีการประชุม อบรม สัมมนาเชิงปฏิบัติการเรื่อง ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน แก่นักเรียนและครู	3.56	0.92	มาก
8. สถานศึกษามอบหมายหน้าที่ในการปฏิบัติงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนแก่บุคลากรอย่างชัดเจน	4.07	0.71	มาก
9. สถานศึกษากำหนดมาตรฐานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของตนเอง	3.85	0.75	มาก
รวม	3.87	0.63	มาก

จากตาราง 4 แสดงว่า ครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านการเตรียมและวางแผนการดำเนินงาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก ยกเว้น ข้อ 6 การจัดสรรงบประมาณตามแผนงานและโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน อยู่ในระดับปานกลาง

ตาราง 5 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 ด้านการดำเนินงานตามแผน

ด้านการดำเนินงานตามแผน	$\overline{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
10. สถานศึกษาดำเนินการจัดสถานที่ หรือห้อง หรือมุมสำหรับการบริการให้คำปรึกษาอย่างเหมาะสม	3.46	0.82	ปานกลาง
11. สถานศึกษาดำเนินการจัดหาทุนการศึกษาสำหรับนักเรียนอย่างทั่วถึง	3.81	0.87	มาก
12. สถานศึกษาดำเนินการบันทึกรายงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยรายงานเฉพาะส่วนที่สามารถเปิดเผยได้	3.80	0.72	มาก
13. สถานศึกษาจัดทำเกณฑ์การคัดกรองนักเรียน และแจ้งหลักเกณฑ์ในการคัดกรองนักเรียนให้ผู้เกี่ยวข้องทราบเพื่อให้มีแนวปฏิบัติเดียวกัน	3.94	0.72	มาก
14. สถานศึกษาจัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมโฮมรูมและมีการบันทึกผลการดำเนินงานอย่างเป็นปัจจุบัน	3.77	0.81	มาก
15. สถานศึกษาจัดทำระเบียนสะสมของนักเรียนทุกคนให้เป็นปัจจุบัน	4.03	0.73	มาก
16. สถานศึกษาดำเนินการประเมินพฤติกรรมเด็ก โดยใช้แบบประเมินพฤติกรรม	4.01	0.79	มาก
17. สถานศึกษาดำเนินการเยี่ยมบ้าน ที่พักอาศัย เพื่อให้ทราบสภาพความเป็นอยู่ทางบ้านนักเรียน	3.68	0.91	มาก
18. สถานศึกษาส่งเสริมให้นักเรียนได้มีการวางแผนชีวิต ในการเลือกอาชีพหรือการศึกษาต่อได้อย่างเหมาะสมกับความถนัดความสามารถของนักเรียน	3.61	0.85	มาก
19. สถานศึกษาดำเนินการส่งต่อระหว่างบุคลากรภายในสถานศึกษาเพื่อทำการช่วยเหลือ	3.71	0.84	มาก

ตาราง 5 (ต่อ)

ด้านการดำเนินงานตามแผน	$\overline{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
20. สถานศึกษาดำเนินการส่งต่อภายนอกสถานศึกษาไปยังผู้เชี่ยวชาญ	2.90	0.95	ปานกลาง
21. สถานศึกษาดำเนินการประเมินความฉลาดทางอารมณ์โดยใช้แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ กับนักเรียน	3.56	0.92	มาก
รวม	3.69	0.57	มาก

จากตาราง 5 แสดงว่า ครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านการดำเนินงานตามแผน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก ยกเว้นข้อ 10 สถานศึกษาดำเนินการจัดสถานที่ หรือห้อง หรือมุมสำหรับการบริการให้คำปรึกษาอย่างเหมาะสม และข้อ 20 สถานศึกษาดำเนินการส่งต่อภายนอกสถานศึกษาไปยังผู้เชี่ยวชาญ อยู่ในระดับปานกลาง

ตาราง 6 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม

ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม	$\overline{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
22. สถานศึกษาแต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศ กำกับ ติดตาม ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน อย่างชัดเจน	3.69	0.75	มาก
23. สถานศึกษาคัดสรรบุคลากรที่มีคุณสมบัติเหมาะสมในการนิเทศ กำกับ ติดตามการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	3.59	0.81	มาก
24. สถานศึกษาประสานงานกับหน่วยงานในท้องถิ่น เพื่อร่วมเป็นคณะกรรมการนิเทศกำกับ ติดตามการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	3.48	0.78	ปานกลาง
25. สถานศึกษาจัดทำหรือจัดหาเครื่องมือสำหรับการนิเทศ กำกับ ติดตาม ไว้อย่างพร้อมเพรียง	3.37	0.84	ปานกลาง
26. สถานศึกษาเสริมสร้างขวัญ กำลังใจบุคลากรโดยการนิเทศให้กำลังใจในการดำเนินงาน	3.39	0.84	ปานกลาง
27. สถานศึกษาจัดอบรมเพื่อพัฒนาบุคลากรเพื่อการช่วยเหลือนักเรียนเบื้องต้น	3.41	0.84	ปานกลาง
28. สถานศึกษาจัดกิจกรรมเข้าค่ายเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตนักเรียนเป็นประจำทุกปี	3.30	0.91	ปานกลาง
29. สถานศึกษาดำเนินการนิเทศ กำกับ ติดตาม การบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนก่อนดำเนินการโครงการ	3.40	0.77	ปานกลาง
30. สถานศึกษาดำเนินการนิเทศ กำกับ ติดตาม การบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนระหว่างดำเนินการ	3.52	0.69	มาก
31. สถานศึกษาดำเนินการนิเทศ กำกับ ติดตาม การบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนหลังดำเนินการโครงการ	3.51	0.74	มาก
รวม	3.47	0.63	ปานกลาง

จากตาราง 6 แสดงว่า ครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า

ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นข้อ 22 สถานศึกษาแต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศ กำกับ ติดตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน อย่างชัดเจน ข้อ 23 สถานศึกษาคัดสรรบุคลากรที่มีคุณสมบัติเหมาะสมในการนิเทศ กำกับ ติดตามการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ข้อ 30 สถานศึกษาดำเนินการนิเทศ กำกับ ติดตาม การบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนระหว่างดำเนินการ และข้อ 31 สถานศึกษาดำเนินการนิเทศ กำกับ ติดตาม การบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนหลังดำเนินการโครงการ อยู่ในระดับมาก

ตาราง 7 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 ด้านการประเมินผล

ด้านการประเมินผล	$\overline{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
32. สถานศึกษาแต่งตั้งคณะกรรมการทำหน้าที่ประเมินทบทวนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนไว้ครบทุกด้าน	3.61	0.78	มาก
33. สถานศึกษาประเมินผลการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนและนำผลการประเมินมาปรับปรุงพัฒนา	3.60	0.78	มาก
34. ครูที่ปรึกษาจัดทำรายงานผลการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเสนอหัวหน้าระดับตามรูปแบบที่กำหนด	3.72	0.69	มาก
35. คณะกรรมการดำเนินงานสรุปผลการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเสนอคณะกรรมการประสานงาน	3.65	0.73	มาก
36. คณะกรรมการประสานงานทำรายงานเป็นภาพรวมของสถานศึกษาเสนอคณะกรรมการอำนวยการ	3.70	0.72	มาก
37. คณะกรรมการอำนวยการประชุมพิจารณารายงาน	3.51	0.71	มาก
38. คณะกรรมการอำนวยการนำข้อสรุปมาเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ผู้เกี่ยวข้อง และผู้ปกครองนักเรียน ชุมชนทราบ	3.37	0.78	ปานกลาง
39. สถานศึกษาจัดทำข้อมูลระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นสารสนเทศของสถานศึกษา	3.69	0.70	มาก
40. สถานศึกษาให้คณะครูมีส่วนร่วมในการประเมินผลระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	3.86	0.74	มาก
41. สถานศึกษาให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการประเมินผลระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	3.64	0.76	มาก
42. สถานศึกษาให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการประเมินผลระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	3.43	0.81	ปานกลาง
43. สถานศึกษาให้หน่วยงานภายนอกมีส่วนร่วมในการประเมินผลระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	3.22	0.87	ปานกลาง
รวม	3.58	0.53	มาก

จากตาราง 7 แสดงว่า ครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านการประเมินผล โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก ยกเว้น ข้อ 42 สถานศึกษาให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการประเมินผลระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ข้อ 38 คณะกรรมการอำนวยการนำข้อสรุปมาเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ให้ผู้เกี่ยวข้องและผู้ปกครองนักเรียน ชุมชน ได้ทราบ และข้อ 43 สถานศึกษาให้หน่วยงานภายนอกมีส่วนร่วมในการประเมินผลระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน อยู่ในระดับปานกลาง

ตอนที่ 3 เปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 ทั้งโดยรวม และรายด้าน จำแนกตามสถานภาพในการปฏิบัติงานของครู ประเภทของสถานศึกษา ขนาดของสถานศึกษา และพฤติกรรมผู้นำ

เปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 ทั้งโดยรวม และรายด้าน จำแนกตามสถานภาพในการปฏิบัติงานของครู ประเภทของสถานศึกษา และพฤติกรรมผู้นำ ด้วยการทดสอบ ค่าที (t-test) จำแนกตามขนาดของสถานศึกษาใช้สถิติวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-Way ANOVA) และทำการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่โดยวิธีการของ LSD ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลมีรายละเอียดตามตาราง 8-13

ตาราง 8 เปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 ทั้งโดยรวม และรายด้าน จำแนกตามสถานภาพในการปฏิบัติงานของครู

การบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	สถานภาพของครู				t	p
	ครูสายงานการสอน		ครูสายงานบริหารโครงการ			
	$\overline{X}$	S.D.	$\overline{X}$	S.D.		
1. ด้านการเตรียมและวางแผนการดำเนินงาน	3.88	0.58	3.85	0.64	0.297	0.767
2. ด้านการดำเนินงานตามแผน	3.68	0.57	3.71	0.57	-0.469	0.640
3. ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม	3.48	0.62	3.43	0.66	0.619	0.537
4. ด้านการประเมินผล	3.64	0.57	3.50	0.60	1.611	0.109
รวม	3.67	0.53	3.62	0.54	0.594	0.553

จากตาราง 8 แสดงว่า ครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 ที่มีสถานภาพในการปฏิบัติงานต่างกัน มีความคิดเห็นโดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ไม่แตกต่างกันทุกด้าน

ตาราง 9 เปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครู ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 ทั้งโดยรวม และรายด้าน จำแนกตามประเภทของสถานศึกษา

การบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	ประเภทของสถานศึกษา				t	p
	ระดับประถมศึกษา		ระดับมัธยมศึกษาหรือขยายโอกาส			
	$\overline{X}$	S.D.	$\overline{X}$	S.D.		
1. ด้านการเตรียมและวางแผนการดำเนินงาน	3.79	0.55	3.95	0.64	-1.803*	0.035
2. ด้านการดำเนินงานตามแผน	3.67	0.56	3.71	0.57	-0.513	0.608
3. ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม	3.48	0.57	3.45	0.69	0.275	0.783
4. ด้านการประเมินผล	3.58	0.50	3.59	0.65	-0.135*	0.023
รวม	3.63	0.50	3.67	0.56	-0.544	0.587

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 9 แสดงว่า ครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 ที่อยู่ประเภทสถานศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นโดยรวม ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ ด้านการเตรียมและวางแผนการดำเนินงาน และด้านการประเมินผล โดยครูที่อยู่ในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาหรือขยายโอกาสทางการศึกษามีความคิดเห็นสูงกว่าครูที่อยู่ในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา

ตาราง 10 เปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครู ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 ทั้งโดยรวม และรายด้าน จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา

การบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	p
1. ด้านการเตรียมและวางแผนการดำเนินงาน	ระหว่างกลุ่ม	2.54	2	1.27	3.59*	0.02
	ภายในกลุ่ม	65.94	186	0.35	-	-
	รวม	68.49	188	-	-	-
2. ด้านการดำเนินงานตามแผน	ระหว่างกลุ่ม	1.78	2	0.89	2.83	0.06
	ภายในกลุ่ม	58.70	186	0.31	-	-
	รวม	60.49	188	-	-	-
3. ด้านการนิเทศ กำกับติดตาม	ระหว่างกลุ่ม	2.47	2	1.23	3.15*	0.04
	ภายในกลุ่ม	72.86	186	0.39	-	-
	รวม	75.32	188	-	-	-
4. ด้านการประเมินผล	ระหว่างกลุ่ม	1.86	2	0.93	2.80	0.06
	ภายในกลุ่ม	61.82	186	0.33	-	-
	รวม	63.68	188	-	-	-
รวม	ระหว่างกลุ่ม	1.48	2	0.74	2.69	0.07
	ภายในกลุ่ม	51.24	186	0.27	-	-
	รวม	52.73	188	-	-	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 10 แสดงว่า ครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 ที่อยู่ในสถานศึกษาขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นโดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ ด้านการเตรียมและวางแผนการดำเนินงาน และด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม เมื่อนำมาเปรียบเทียบเป็นรายคู่เพื่อดูความแตกต่างโดยใช้วิธีการของ LSD ได้ผลดังตาราง 11 และตาราง 12

ตาราง 11 เปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา เป็นรายคู่ ด้านการเตรียมและวางแผนการดำเนินงาน

การบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	ขนาดสถานศึกษา	$\overline{X}$	ขนาดเล็ก 3.71	ขนาดกลาง 3.93	ขนาดใหญ่พิเศษ 3.99
ด้านการเตรียมและวางแผนการดำเนินงาน	ขนาดเล็ก	3.71	-	0.22*	0.27*
	ขนาดกลาง	3.93	-	-	0.05
	ขนาดใหญ่พิเศษ	3.99	-	-	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 11 แสดงว่า ครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 ที่อยู่ในสถานศึกษาขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นด้านการเตรียมและวางแผนการดำเนินงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายคู่ พบว่า สถานศึกษาขนาดเล็กกับสถานศึกษาขนาดกลาง และสถานศึกษาขนาดเล็กกับสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยครูในสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ มีความคิดเห็นสูงกว่าครูในสถานศึกษาขนาดเล็ก และครูในสถานศึกษาขนาดกลาง มีความคิดเห็นสูงกว่าครูในสถานศึกษาขนาดเล็ก ตามลำดับ ส่วนคู่อื่น ไม่แตกต่าง

ตาราง 12 เปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา เป็นรายคู่ ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม

การบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	ขนาดสถานศึกษา	$\overline{X}$	ขนาดเล็ก 3.43	ขนาดกลาง 3.59	ขนาดใหญ่พิเศษ 3.30
ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม	ขนาดเล็ก	3.43	-	0.15	0.13
	ขนาดกลาง	3.59	-	-	0.28*
	ขนาดใหญ่พิเศษ	3.30	-	-	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 12 แสดงว่า ครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 ที่อยู่ในสถานศึกษาขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายคู่พบว่า สถานศึกษาขนาดกลาง และขนาดใหญ่พิเศษแตกต่างกัน โดยครูในสถานศึกษาขนาดกลาง มีความคิดเห็นสูงกว่าครูในสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ ส่วนคู่อื่น ไม่แตกต่างกัน

ตาราง 13 เปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครู ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 ทั้งโดยรวม และรายด้าน จำแนกตามพฤติกรรมผู้นำ

การบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	พฤติกรรมผู้นำ				t	p
	ด้านมุ่งสัมพันธ์		ด้านมุ่งงาน			
	$\overline{X}$	S.D.	$\overline{X}$	S.D.		
1. ด้านการเตรียมและวางแผนการดำเนินงาน	3.88	0.51	3.86	0.65	0.240*	0.025
2. ด้านการดำเนินงานตามแผน	3.70	0.48	3.68	0.61	0.252*	0.009
3. ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม	3.49	0.56	3.45	0.67	0.415	0.678
4. ด้านการประเมินผล	3.56	0.51	3.60	0.62	-0.414	0.679
รวม	3.65	0.45	3.64	0.57	0.120*	0.002

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 13 แสดงว่า ครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 ที่มองผู้นำมีพฤติกรรมต่างกัน มีความคิดเห็นโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ ด้านการเตรียม และวางแผนการดำเนินงาน และด้านการดำเนินงานตามแผน โดยครูที่มองผู้นำมีพฤติกรรมด้านมุ่งสัมพันธ์มีความคิดเห็นสูงกว่าครูที่มองผู้นำมีพฤติกรรมด้านมุ่งงาน

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะทั่วไปเกี่ยวกับการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตามความคิดเห็นของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2

จากแบบสอบถามปลายเปิด ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตามความคิดเห็นของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 ทั้ง 4 ด้าน ซึ่งแจกแจงความถี่ของแต่ละด้านและนำเสนอโดยเรียงลำดับตามความถี่จากมากไปหาน้อย โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ด้านการเตรียมและวางแผนดำเนินงาน

1. ควรศึกษาข้อมูลตัวบุคคล สังคม ภูมิประเทศ ประเพณี ความเชื่อของท้องถิ่นเพื่อการวางแผนดำเนินงาน..... 6 คน
2. ควรมีการเตรียมการณ์ล่วงหน้าก่อนเปิดภาคเรียนเพื่อลดปัญหาอุปสรรคและเพื่อให้งานบรรลุวัตถุประสงค์..... 5 คน
3. ควรจัดให้มีการประชุมและจัดสรรงบประมาณในโครงการให้เพียงพอ..... 4 คน
4. ควรมอบหมายหน้าที่ในการปฏิบัติงานให้ชัดเจน..... 3 คน
5. การเปลี่ยนแปลงวันเวลาหรือบุคลากรควรมีการเตรียมการณ์ล่วงหน้า..... 2 คน
6. ควรศึกษาปัญหาของนักเรียนในทุก ๆ ด้านก่อนดำเนินโครงการ..... 2 คน
7. โรงเรียนควรกำหนดเป็นแผนกลยุทธ์ของโรงเรียนให้ชัดเจน..... 1 คน
8. ควรใช้ระบบสารวัตรนักเรียนในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนทั้งอำเภอ..... 1 คน
9. ควรให้คณะครูทุกคนมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินงาน..... 1 คน

ด้านการดำเนินงานตามแผน

1. ควรจัดทำในรูปคณะกรรมการและควรมีความตั้งใจสูงในการปฏิบัติงาน.. 10 คน
2. ควรจัดทำให้เป็นระบบอย่างต่อเนื่องและร่วมมือกันแก้ปัญหา..... 9 คน
3. ควรจัดให้มีการเยี่ยมบ้านนักเรียนอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง..... 4 คน
4. แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก และแบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ควรมีรูปแบบที่หลากหลาย..... 4 คน
5. ควรมีคู่มือให้ผู้ดำเนินงานเพื่อศึกษาด้วยตนเอง..... 2 คน
6. รูปแบบการคัดกรองนักเรียนควรจัดให้เหมาะสมกับเด็กแต่ละระดับชั้น..... 2 คน
7. ควรจัดให้มีการเข้าค่ายเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตนักเรียน..... 2 คน
8. ควรให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งในและนอกชุมชนร่วมดำเนินการ..... 2 คน

ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม

1. การกำกับติดตามควรกระทำเป็นระบบและดำเนินการให้มากกว่าที่เป็นอยู่ 8 คน
2. ผู้บริหารควรเอาใจใส่ ให้ขวัญกำลังใจและเป็นผู้นำในการกำกับ ติดตาม.... 6 คน
3. ควรคัดเลือกบุคลากรในการนิเทศที่มีประสบการณ์และคุณสมบัติเหมาะสม 5 คน
4. ควรประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ ในการนิเทศ กำกับ ติดตาม..... 5 คน
5. ควรจัดงบประมาณในการนิเทศ กำกับ ติดตาม ให้บุคลากร..... 3 คน
6. ควรเชิญวิทยากรให้ความรู้เรื่องปัจจัยเสี่ยงต่าง ๆ..... 2 คน
7. ควรใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาช่วยแก้ปัญหา..... 1 คน

ด้านการประเมินผล

1. คณะกรรมการประเมินควรจัดทำอย่างต่อเนื่อง และเป็นรูปธรรม..... 7 คน
2. ผู้ปกครองควรให้ข้อมูลที่เป็นความจริงเกี่ยวกับตัวเด็กนักเรียน ในการประเมินผลระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน..... 6 คน
3. โรงเรียนควรประชาสัมพันธ์การดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มากกว่านี้..... 5 คน
4. ควรแจ้งผลของการประเมินในส่วนที่เปิดเผยได้ให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ..... 5 คน
5. ควรคำนึงถึงความเป็นจริงมากกว่าการสร้างเอกสาร..... 4 คน
6. ข้อมูลบางอย่างควรปกปิดไว้เป็นความลับ..... 1 คน
7. ควรมีการประเมินเพื่อทบทวนทุกปีการศึกษา..... 1 คน

บทที่ 5
สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การศึกษาการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตามความคิดเห็นของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 มีขั้นตอนในการศึกษาและผลการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตามความคิดเห็นของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 ใน 4 ด้าน ได้แก่
    1.1 ด้านการเตรียมและวางแผนดำเนินงาน
    1.2 ด้านการดำเนินงานตามแผน
    1.3 ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม
    1.4 ด้านการประเมินผล
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 จำแนกตามสถานภาพในการปฏิบัติงานของครู ประเภทของสถานศึกษา ขนาดของสถานศึกษา และพฤติกรรมผู้นำ

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ ครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 ปีการศึกษา 2549 จำนวน 373 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 ปีการศึกษา 2549 จำนวน 189 คน จากการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของ เครจซี่ ;และ มอร์แกน (Krejcie; & Morgan. 1970 : 608) จากนั้นทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling)) โดยใช้ขนาดของสถานศึกษา และสถานภาพในการปฏิบัติงานของครูเป็นชั้น (Strata) และสุ่มกลุ่มตัวอย่างในแต่ละชั้นโดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 มีลักษณะเป็นแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ประเภทของสถานศึกษา และขนาดของสถานศึกษา มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ

ตอนที่ 2 สอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 ใน 4 ด้านคือ ด้านการเตรียมและวางแผนดำเนินงาน ด้านการดำเนินงานตามแผน ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม และด้านการประเมินผล เป็นชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) มี 5 ระดับ

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 ตามความคิดเห็นของครู

ตอนที่ 4 เป็นคำถามชนิดปลายเปิด สอบถามความคิดเห็นอื่น ๆ และข้อเสนอแนะทั่วไป

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามมาหาคุณภาพของเครื่องมือ โดยให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาและภาษาที่ใช้ จากนั้นนำไปทดลองใช้กับครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอำเภอท่ายาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ปรากฏว่าได้ค่าความเชื่อมั่นดังนี้ ด้านการเตรียมและวางแผนดำเนินงาน เท่ากับ 0.91 ด้านการดำเนินงานตามแผน เท่ากับ 0.84 ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม เท่ากับ 0.94 ด้านการประเมินผล เท่ากับ 0.93 และค่าความเชื่อมั่นโดยรวมทั้งฉบับ เท่ากับ 0.97

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยนำแบบสอบถามไปให้ผู้ตอบแบบสอบถามด้วยตนเองตามจำนวนของกลุ่มตัวอย่างที่กำหนด ได้แบบสอบถามคืนที่สมบูรณ์สามารถนำมาวิเคราะห์ข้อมูลได้ จำนวน 189 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามนำมาจำแนกตามสถานภาพในการปฏิบัติงานประเภทของสถานศึกษา และขนาดของสถานศึกษา วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และคำนวณหาค่าร้อยละ (Percentage) สำหรับความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 วิเคราะห์สถิติพื้นฐานโดยการคำนวณค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 จำแนกตามสถานภาพในการปฏิบัติงานของครู ประเภทของสถานศึกษา และพฤติกรรมของผู้นำ โดยใช้ค่าสถิติ t-test (Independent Sample Group) เปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา ใช้สถิติวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-Way ANOVA) และทำการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่โดยวิธีการของ LSD (Least-Significant Different)

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปได้ดังนี้

1. ครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการเตรียมและวางแผนการดำเนินงาน ด้านการดำเนินงานตามแผน และด้านการประเมินผล ส่วนด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม อยู่ในระดับปานกลาง

2. เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 จำแนกตามสถานภาพในการปฏิบัติงานของครู ประเภทของสถานศึกษา ขนาดของสถานศึกษา และพฤติกรรมผู้นำ ดังนี้

2.1 เปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 จำแนกตามสถานภาพในการปฏิบัติงานของครู พบว่า ครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 ที่มีสถานภาพในการปฏิบัติงานต่างกัน มีความคิดเห็นโดยรวม ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ไม่แตกต่างกัน

2.2 เปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 จำแนกตามประเภทของสถานศึกษา พบว่า ครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 ที่อยู่ประเภทสถานศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นโดยรวม ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ ด้านการเตรียมและวางแผนการดำเนินงาน และด้านการประเมินผล โดยครูที่อยู่ในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาหรือขยายโอกาสทางการศึกษามีความคิดเห็นสูงกว่าครูที่อยู่ในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา

2.3 เปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2

จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา พบว่า ครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 ที่อยู่ในสถานศึกษาขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นโดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ ด้านการเตรียมและวางแผนการดำเนินงาน และด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม เมื่อนำมาเปรียบเทียบเป็นรายคู่ พบว่า ด้านการเตรียมและวางแผนการดำเนินงาน สถานศึกษาขนาดเล็กกับสถานศึกษาขนาดกลาง และสถานศึกษาขนาดเล็กกับสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยครูในสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ มีความคิดเห็นสูงกว่าครูในสถานศึกษาขนาดเล็ก และครูในสถานศึกษาขนาดกลาง มีความคิดเห็นสูงกว่าครูในสถานศึกษาขนาดเล็ก ส่วนด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม สถานศึกษาขนาดกลาง และขนาดใหญ่พิเศษ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยครูในสถานศึกษาขนาดกลาง มีความคิดเห็นสูงกว่า ครูในสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ

2.4 เปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 จำแนกตามพฤติกรรมผู้นำ พบว่า ครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 ที่มองผู้นำมีพฤติกรรมต่างกัน มีความคิดเห็นโดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ ด้านการเตรียม และวางแผนการดำเนินงาน และด้านการดำเนินงานตามแผน โดยครูที่มองผู้นำมีพฤติกรรมด้านมุ่งสัมพันธ์มีความคิดเห็นสูงกว่าครูที่มองผู้นำมีพฤติกรรมด้านมุ่งงาน

3. ครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 ได้ให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ทั้ง 4 ด้าน สรุปได้ดังนี้

3.1 ด้านการเตรียมและวางแผนดำเนินงาน ได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ดังนี้ ควรศึกษาข้อมูลตัวบุคคล สังคม ภูมิประเทศ ประเพณี ความเชื่อของท้องถิ่นเพื่อการวางแผนดำเนินงาน ควรมีการเตรียมการณ์ล่วงหน้าก่อนเปิดภาคเรียนเพื่อลดปัญหาอุปสรรคและเพื่อให้งานบรรลุวัตถุประสงค์ ควรจัดให้มีการประชุมและจัดสรรงบประมาณในโครงการให้เพียงพอและควรมอบหมายหน้าที่ในการปฏิบัติงานให้ชัดเจน การเปลี่ยนแปลงวันเวลาหรือบุคลากรควรมีการเตรียมการณ์ล่วงหน้า ควรศึกษาปัญหาของนักเรียนในทุก ๆ ด้านก่อนดำเนินโครงการ โรงเรียนควรกำหนดเป็นแผนกลยุทธ์ของโรงเรียนให้ชัดเจน ควรใช้ระบบสารวัตรนักเรียนในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนทั้งอำเภอ และควรให้คณะครูทุกคนมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินงาน

3.2 ด้านการดำเนินงานตามแผน ได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ดังนี้ ควรจัดทำในรูปคณะกรรมการและคณะกรรมการควรมีความตั้งใจสูงในการปฏิบัติงาน ควรจัดทำให้เป็นระบบอย่างต่อเนื่องและร่วมมือกันแก้ปัญหา ควรจัดให้มีการเยี่ยมบ้านนักเรียนอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง แบบประเมินพฤติกรรมนักเรียนควรมีรูปแบบที่หลากหลาย ควรมีคู่มือให้ครูผู้ดำเนินงานเพื่อศึกษา

ด้วยตนเอง รูปแบบการคัดกรองนักเรียนควรจัดให้เหมาะสมกับเด็กแต่ละระดับชั้น ควรจัดให้มีการเข้าค่ายเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตนักเรียน และควรให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งในและนอกชุมชนร่วมดำเนินการ

3.3 ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม ได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ดังนี้ การกำกับติดตามควรกระทำเป็นระบบและดำเนินการให้มากกว่าที่เป็นอยู่ ผู้บริหารควรเอาใจใส่ ให้ขวัญกำลังใจและเป็นผู้นำในการกำกับ ติดตาม ควรคัดเลือกบุคลากรในการนิเทศที่มีประสบการณ์และคุณสมบัติเหมาะสม ควรประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ ในการนิเทศ กำกับ ติดตาม ควรจัดงบประมาณในการนิเทศ กำกับ ติดตาม ให้บุคลากร ควรเชิญวิทยากรให้ความรู้เรื่องปัจจัยเสี่ยงต่าง ๆ และควรใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาช่วยแก้ปัญหา

3.4 ด้านการประเมินผล ได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ดังนี้ คณะกรรมการประเมินควรจัดทำอย่างต่อเนื่อง และเป็นรูปธรรม ผู้ปกครองควรให้ข้อมูลที่เป็นความจริงเกี่ยวกับตัวเด็กนักเรียนในการประเมินผลระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนควรประชาสัมพันธ์การดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มากกว่านี้ ควรแจ้งผลของการประเมินในส่วนที่เปิดเผยได้ให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ ควรคำนึงถึงความเป็นจริงมากกว่าการสร้างเอกสาร ข้อมูลบางอย่างควรปกปิดไว้เป็นความลับ และควรมีการประเมินเพื่อทบทวนทุกปีการศึกษา

อภิปรายผล

จากการวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลการวิจัยเกี่ยวกับการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 มีประเด็นที่ควรนำมาอภิปราย ดังนี้

1. ครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ กระทรวงศึกษาธิการ ได้ประสานความร่วมมือกับกรมสามัญศึกษา กรมวิชาการ และกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข จัดทำระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนขึ้นตั้งแต่ปี 2543 เป็นต้นมา ต่อมาสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดนโยบายให้สถานศึกษาทุกแห่งในสังกัด ดำเนินงานจัดระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547ก : คำชี้แจง) จึงทำให้สถานศึกษาดำเนินการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยรวมอยู่ในระดับมาก ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นถึงความตระหนัก ความเอาใจใส่ ในการรับนโยบายมาบริหารจัดการอย่างเคร่งครัดของสถานศึกษาแต่ละแห่ง ซึ่งสอดคล้องกับ พิชญ์มณฑน์ ลีกำเนิดไทย (2545 : 134) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนและครูแนะแนวมีความคิดเห็นต่อระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในระดับมากที่สุดเกือบทุกรายการ และสอดคล้องกับ วิชัย เจริญศรี (2546 : 75-79) ได้ศึกษาเรื่อง การปฏิบัติงานของครูที่ปรึกษาใน

การดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนเบญจมราชูทิศ ราชบุรี ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ครูที่ปรึกษามีความคิดเห็นว่าได้ปฏิบัติงานในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการเตรียมและวางแผนการดำเนินงาน ด้านการดำเนินงานตามแผน และด้านการประเมินผล ส่วนด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การนิเทศ กำกับ ติดตาม มีการปฏิบัติยังไม่เป็นระบบและไม่ต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับ สายสุดา สาสุนทรา (2541 : 72) ได้ศึกษาเรื่อง ปัญหาการบริหารงานแนะแนวในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี ซึ่งผลการวิจัยพบว่า การนิเทศ ติดตามการดำเนินงานแนะแนวในโรงเรียนมีความเข้มของปัญหามากที่สุด เพราะการดำเนินงานแนะแนวในโรงเรียนประถมศึกษายังไม่เป็นรูปธรรม จึงไม่มีการนิเทศ ติดตามการดำเนินงานอย่างจริงจัง ดังนั้น ผู้บริหารทุกระดับและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ต้องตระหนักและใส่ใจในเรื่องดังกล่าวให้มากขึ้น ดังเช่น กรมสามัญศึกษา (2544 : 8-10) ได้กล่าวไว้ว่า การบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในขั้นตอนของการกำกับ ติดตามนั้น เป็นกิจกรรมสำคัญที่จะทำให้เกิดการพัฒนาเพราะจะทำให้ได้ข้อมูลย้อนกลับในการปรับปรุง การติดตาม ตรวจสอบผลการดำเนินงาน และสอดคล้องกับข้อเสนอแนะของ กฤษฎา สีจันทร์ฮด (2546 : 187) ที่แนะนำว่า การกำกับติดตาม นิเทศ การปฏิบัติงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนควรทำอย่างต่อเนื่องมีการมอบหมายผู้รับผิดชอบอย่างชัดเจน เพื่อให้บุคลากรปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ครูที่อยู่ประเภทสถานศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นโดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ ด้านการเตรียมและวางแผนการดำเนินงาน และด้านการประเมินผล โดยครูที่อยู่ในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาหรือขยายโอกาสทางการศึกษามีความคิดเห็นสูงกว่าครูที่อยู่ในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ความพร้อมในการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของกรมสามัญศึกษาที่ได้ดำเนินการตั้งแต่ปีการศึกษา 2543 เป็นต้นมา ส่วนในระดับประถมศึกษานั้น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้มีนโยบายให้สถานศึกษาดำเนินการตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน พร้อมทั้งได้จัดทำคู่มือวิทยากรเครือข่ายระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในปีการศึกษา 2547 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547ก : คำชี้แจง) จึงทำให้ครูที่อยู่ในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาหรือขยายโอกาสทางการศึกษามีความคิดเห็นสูงกว่าครูที่อยู่ในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา อีกทั้งสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาหรือขยายโอกาสทางการศึกษามีนักเรียนในระดับช่วงชั้นที่ 3 และ 4 เป็นจำนวนมาก ซึ่งเป็นนักเรียนที่มีอายุย่างเข้าสู่วัยรุ่น มักจะประสบกับปัญหาในเรื่องของการหนีเรียน การทะเลาะวิวาท และการออกกลางคัน มากกว่าสถานศึกษาในระดับประถมศึกษา สำนักวิจัยเอแบคโพลล์ (2549 : ออนไลน์) ได้ทำการศึกษาเมื่อปี พ.ศ. 2546-2547 พบว่า พฤติกรรมการหนีเรียนของนักเรียน นักศึกษาเพิ่มขึ้นจากเดิม และพบเยาวชนทั่วประเทศเกือบล้านคนใช้ยาเสพติด ในด้านการมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียนพบว่า นักเรียนนักศึกษามีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกอายุเฉลี่ย 16 ปี ต่ำสุด 9 ปี สูงสุด 19 ปี โดยที่นักเรียนชายมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรก อายุเฉลี่ย 15 ปีและนักเรียนหญิงมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกอายุเฉลี่ย 16 ปี ซึ่งเด็ก

ในช่วงอายุดังกล่าวจะพบในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาหรือขยายโอกาสทางการศึกษา ดังนั้น สถานศึกษาจึงต้องเตรียมความพร้อมในการรับมือกับปัญหาที่จะเกิดขึ้นดังกล่าวเป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นการแต่งตั้งคณะกรรมการผู้ทำหน้าที่ประเมินเพื่อทบทวนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน การประเมินผลการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนและนำผลการประเมินมาปรับปรุงพัฒนา หรือการจัดทำข้อมูลระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นสารสนเทศของสถานศึกษา จึงทำให้ครูที่อยู่ในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาหรือขยายโอกาสทางการศึกษามีความคิดเห็นสูงกว่าครูที่อยู่ในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา

3. ครูที่อยู่ในสถานศึกษาขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นโดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ ด้านการเตรียมและวางแผนการดำเนินงาน และด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม เมื่อนำมาเปรียบเทียบเป็นรายคู่พบว่า ด้านการเตรียมและวางแผนการดำเนินงาน สถานศึกษาขนาดเล็กกับสถานศึกษาขนาดกลาง และสถานศึกษาขนาดเล็กกับสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยครูในสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ มีความคิดเห็นสูงกว่าครูในสถานศึกษาขนาดเล็ก และครูในสถานศึกษาขนาดกลาง มีความคิดเห็นสูงกว่าครูในสถานศึกษาขนาดเล็ก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ สภาพแวดล้อมและความพร้อมในการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน รวมทั้งการกำหนดผู้รับผิดชอบในสถานศึกษาแต่ละขนาดมีความแตกต่างกัน ซึ่งสถานศึกษาขนาดเล็กย่อมต้องมีความพร้อมในเรื่องของบุคลากร งบประมาณ น้อยกว่า จึงทำให้ครูมีความคิดเห็นต่ำกว่าสถานศึกษาขนาดกลางและขนาดใหญ่พิเศษ ซึ่งสอดคล้องกับ วิชิต รุ่งศรีทอง (2546 : 253) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารและการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดนครราชสีมา ที่พบว่า ด้านการบริหารจัดการ โดยบุคลากรโรงเรียนขนาดใหญ่มีความคิดเห็นสูงกว่าบุคลากรโรงเรียนขนาดเล็ก แสดงว่าโรงเรียนขนาดใหญ่มีความพร้อมด้านการบริหารจัดการในระดับสูง และสอดคล้องกับ รุ่งเรือง สุขาภิรมย์ และคณะ (2533 : 47) ที่กล่าวว่า โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ได้เปรียบทางสังคมและเศรษฐกิจมากกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก ทั้งในด้านการคัดเลือกนักเรียนเข้าเรียน วัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอน และงบประมาณดำเนินการ และยังสอดคล้องกับ ธีระ แทนศิริ (2541 : 101-110) ได้ศึกษาเรื่อง ปัญหาการบริหารงานกิจกรรมนักเรียนโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา จังหวัดสมุทรปราการ ที่พบว่า ปัญหาการบริหารงานกิจกรรมนักเรียน ตามทัศนะของครูที่อยู่ในโรงเรียนขนาดต่างกัน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยครูที่อยู่ในโรงเรียนขนาดเล็กมีทัศนะต่อปัญหาการบริหารกิจกรรมนักเรียนสูงกว่าครูที่อยู่ในโรงเรียนขนาดใหญ่ ส่วนด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม สถานศึกษาขนาดกลาง และขนาดใหญ่พิเศษแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยครูในสถานศึกษาขนาดกลางมีความคิดเห็นสูงกว่าครูในสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ แสดงให้เห็นว่า บุคลากรในสถานศึกษาขนาดกลางมีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการองค์กรที่มีขนาดและจำนวนที่เหมาะสม ทำให้กิจกรรมดำเนินไปอย่างราบรื่นประสบผลสำเร็จ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ จำนวนบุคลากรในสถานศึกษาโดยที่สถานศึกษาขนาดกลาง มีบุคลากรจำนวนน้อยกว่า

จึงได้รับการแต่งตั้งให้เป็นคณะกรรมการรับผิดชอบโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างทั่วถึงมากกว่า ในขณะที่สถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษมีบุคลากรจำนวนมาก แต่ได้รับแต่งตั้งให้เป็นคณะกรรมการรับผิดชอบโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนไม่ทั่วถึง จึงทำให้ครูในสถานศึกษาขนาดกลาง มีความคิดเห็นว่าสถานศึกษาให้คณะครูมีส่วนร่วมในการประเมินผลระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนสูงกว่าสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ

4. ครูที่มองผู้นำมีพฤติกรรมต่างกัน มีความคิดเห็นโดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ ด้านการเตรียมและวางแผนการดำเนินงาน และด้านการดำเนินงานตามแผน โดยครูที่มองผู้นำมีพฤติกรรมด้านมุ่งสัมพันธ์มีความคิดเห็นสูงกว่าครูที่มองผู้นำมีพฤติกรรมด้านมุ่งงาน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ในเรื่องของการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนนั้น เป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อน เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับตัวบุคคล คือนักเรียน ผู้ปฏิบัติต้องใช้จิตวิทยาในการปฏิบัติและผู้บริหารก็ต้องใช้จิตวิทยาและความมีมนุษยสัมพันธ์ในการบริหารจัดการ นั่นคือพฤติกรรมที่แสดงออกในด้านความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน จะส่งผลให้การบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ นำพร ไวว่อง (2537 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมผู้นำกับความพึงพอใจในการทำงานของวิทยาจารย์ สังกัดกระทรวงสาธารณสุข ที่พบว่า พฤติกรรมผู้นำด้านมุ่งสัมพันธ์ของผู้อำนวยการวิทยาลัยพยาบาลมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจในการทำงานของวิทยาจารย์ทุกด้าน และยังสอดคล้องกับ บุญเรือน ชโลธร (2541 : 79-80) ศึกษาเรื่อง ความพึงพอใจในการทำงานของครู จำแนกตามขนาดโรงเรียน และพฤติกรรมของผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6 ที่พบว่า ครูโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ผู้บริหารมีพฤติกรรมผู้นำต่างกันมีความพึงพอใจในการทำงานแตกต่างกัน โดยผู้บริหารที่มีพฤติกรรมด้านมุ่งสัมพันธ์มีส่วนทำให้ครูมีความพึงพอใจในการทำงานมากกว่าครูที่มีผู้บริหารที่มีพฤติกรรมด้านมุ่งงาน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ข้อเสนอแนะสำหรับสถานศึกษา สถานศึกษาควรจัดสรรงบประมาณตามแผนงานและโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้เพียงพอต่อการดำเนินงาน ควรศึกษาข้อมูลตัวบุคคล สังคม ภูมิประเทศ ประเพณี ความเชื่อของท้องถิ่นเพื่อการวางแผนดำเนินงาน ควรศึกษาปัญหาของนักเรียนในทุก ๆ ด้านก่อนดำเนินโครงการ ควรมีการเตรียมการณ์ล่วงหน้าก่อนเปิดภาคเรียนเพื่อลดปัญหาอุปสรรคและเพื่อให้งานบรรลุวัตถุประสงค์ และควรจัดให้มีการประชุมและจัดสรรงบประมาณในโครงการให้เพียงพอ

1.2 ข้อเสนอแนะสำหรับครู เมื่อมีนักเรียนกลุ่มเสี่ยงหรือกลุ่มมีปัญหา ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาควรดำเนินการส่งต่อนักเรียนกลุ่มเสี่ยงหรือกลุ่มมีปัญหาจากภายนอกสถานศึกษาไปยัง

ผู้เชี่ยวชาญ ควรจัดทำระเบียนสะสมของนักเรียนทุกคนให้ครบถ้วนและเป็นปัจจุบัน ควรจัดให้มีการเยี่ยมบ้านนักเรียนอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง และควรมีคู่มือให้ครูผู้ดำเนินงานเพื่อศึกษาด้วยตนเอง

1.3 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารควรให้คณะครูมีส่วนร่วมในการประเมินผลระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ควรนิเทศ กำกับ ติดตามการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มากกว่าที่เป็นอยู่ ควรเอาใจใส่ ให้ขวัญกำลังใจและเป็นผู้นำในการกำกับติดตาม ควรคัดเลือกบุคลากรในการนิเทศที่มีประสบการณ์และคุณสมบัติเหมาะสม ควรประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ ในการนิเทศ กำกับ ติดตาม ควรจัดงบประมาณในการนิเทศ กำกับ ติดตามให้บุคลากร ควรเชิญวิทยากรให้ความรู้เรื่องปัจจัยเสี่ยงต่าง ๆ และควรใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาช่วยแก้ปัญหา

1.4 ข้อเสนอแนะสำหรับคณะกรรมการประเมินผลการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ควรแต่งตั้งคณะกรรมการผู้ทำหน้าที่ประเมินเพื่อทบทวนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนไว้ให้ครบทุกด้าน ควรให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการประเมินผลระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ควรจัดทำการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง และควรมีการประเมินเพื่อทบทวนการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนทุกปีการศึกษา

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาปัจจัยต่าง ๆ ที่ทำให้การบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนประสบความสำเร็จ เช่น พฤติกรรมการบริหาร คุณลักษณะของครู เป็นต้น

2.2 ควรศึกษาการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารโรงเรียนโดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลวิธีอื่น เช่น การสัมภาษณ์ การสังเกต เป็นต้น เพื่อให้ได้ข้อมูลในสภาพที่เป็นจริงหรือข้อมูลในแง่มุมอื่น

2.3 ควรศึกษาความพึงพอใจของผู้ปกครองในการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

กรมวิชาการ. (2545). *กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและการบริหารจัดการแนะแนว.* กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

กรมสามัญศึกษา. (2544). *ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา.* กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา.

----------. (2546). *เติมกำลังใจให้ครูสู่มืออาชีพ.* กรุงเทพฯ : กรมฯ.

กรมสามัญศึกษา หน่วยศึกษานิเทศก์ เขตการศึกษา 2 จังหวัดยะลา. (2546). *การบริหาร : หลักการ แนวคิด ทฤษฎี.* สืบค้นเมื่อ 23 มกราคม 2549, จาก http://202.183.214.209/~intira/article_mngedu_01.html

กรมสุขภาพจิต. (2544ก). *คู่มือการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาเด็กด้อยโอกาส.* อุบลราชธานี : โรงพยาบาลศรีมหาโพธิ์.

----------. (2544ข). *คู่มือครูที่ปรึกษาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน.* กรุงเทพฯ : ยูเรนัสอิมเมจกรุ๊ป.

----------. (2544ค). *คู่มือครูที่ปรึกษาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน.* พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : ยูเรนัสอิมเมจกรุ๊ป.

----------. (2544ง). *คู่มือส่งเสริมสุขภาพจิตนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สำหรับครู.* กรุงเทพฯ : ยูเรนัสอิมเมจกรุ๊ป.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2543). *ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนโดยสถานศึกษา พ.ศ. 2543.* กรุงเทพฯ : กระทรวงฯ.

กฤษฎา สีจันทร์ฮด. (2546). *การพัฒนาการปฏิบัติงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของบุคลากรโรงเรียนโคกสีพิทยาสรรพ์ อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น.* รายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). มหาสารคาม : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.

กาญจนา ศรีกาพสินธุ์. (2538). *การบริหารกิจการนักเรียน.* พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

การบริหารเภสัชกิจ. (2549). *หลักเบื้องต้นในการบริหารและทฤษฎีการบริหาร.* สืบค้นเมื่อ 26 มกราคม 2549, จาก http://pharmacy.hcu.ac.th/py3032/image/L1.htm.

เกรียงศักดิ์ เขียวยิ่ง. (2543). *การบริหารทรัพยากรมนุษย์.* พิมพ์ครั้งที่ 2. ขอนแก่น : โรงพิมพ์คลังนานา.

เจริญผล สุวรรณโชติ. (2544). *ทฤษฎีการบริหาร.* กรุงเทพฯ : ทิชซิ่งเอ็ท.

ดำรง ประเสริฐกุล. (2542). *การบริหารกิจการนักเรียน.* กรุงเทพฯ : สถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม.

เทื้อน ทองแก้ว; และ เฉลา ประเสริฐสังข์. (2542). *ภาวะผู้นำทางการศึกษา*. จันทบุรี : สถาบันราชภัฏรำไพพรรณี.

ธงชัย สันติวงษ์. (2535). *พฤติกรรมองค์การ.* กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.

ธีระ แทนศิริ. (2541). *ปัญหาการบริหารงานกิจกรรมนักเรียนโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา จังหวัดสมุทรปราการ.* ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

ธีรวุฒิ ประทุมนพรัตน์. (2534). *การบริหารกิจการนักเรียน.* กรุงเทพฯ : โอ.เอส.พริ้นติ้งเฮ้าส์.

บุญชม ศรีสะอาด. (2535). *การวิจัยเบื้องต้น.* พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.

บุญเรือน ชโลธร. (2541). *ความพึงพอใจในการทำงานของครู จำแนกตามขนาดโรงเรียนและพฤติกรรมของผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6.* ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

บุญหนา ศรีลาดเลา. (2546). *การพัฒนาการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนแคนดงพิทยาคม กิ่งอำเภอแคนดง จังหวัดบุรีรัมย์.* รายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). มหาสารคาม : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.

เนตร์พัณณา ยาวิราช. (2546). *ภาวะผู้นำและผู้นำเชิงกลยุทธ์.* กรุงเทพฯ : เซ็นทรัลเอ็กซ์เพรส.

นำพร ไวว่อง. (2537). *ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมผู้นำกับความพึงพอใจในการทำงานของวิทยาจารย์ สังกัดกระทรวงสาธารณสุข.* ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

ประวัติ เมฆไตรรัตน์. (2535). *พฤติกรรมผู้นำของศึกษาธิการจังหวัดตามทัศนะของผู้ใต้บังคับบัญชา.* ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

ประเวช ตันติพิวัฒนสกุล. (2546). *พฤติกรรมกับปัญหาเอดส์ ในการสัมมนาระบาดวิทยาแห่งชาติ ครั้งที่ 16.* สืบค้นเมื่อ 4 กุมภาพันธ์ 2549, จาก http://epid.moph.go.th/weekly/WESR47/Group_18_10.html

ประเสริฐ งามพันธุ์. (2548, มีนาคม). *รายงานการตรวจราชการของผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการ.* สืบค้นเมื่อ 28 พฤศจิกายน 2548, จาก http://www.moe.go.th/inspec3/report%20inspector.htm

ประหยัด ตีเฟื้อย. (2546). *การพัฒนาบุคลากรด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้กระบวนการนิเทศภายใน โรงเรียนสนธิราษฎร์วิทยา อำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนม.* รายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). มหาสารคาม : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2535). *การบริหารงานวิชาการ.* กรุงเทพฯ : สหมิตรออฟเซท.

พรทิพย์ ไชยโส. (2546). *60 ปี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ : ประมวลบทความทางการศึกษาการจัดการศึกษาตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้.* กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

พัฒนา อนนทสีหา. (2546). *การพัฒนาบุคลากรในการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนธัญญาพัฒนวิทย์ อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์.* รายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). มหาสารคาม : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.

พิชญ์มณฑน์ ลีกำเนิดไทย. (2545.) *รายงานการจัดระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา.* หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.

เพิ่มพูน ผ่านสำแดง. (2546.) *การพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนหนองสอพิทยาคม ตำบลลำปาว อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ สังกัดกรมสามัญศึกษา.* การศึกษาค้นคว้าอิสระ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). มหาสารคาม : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.

มนตรี เลาะวิถี. (2543, พฤษภาคม). *นิตยสารมุสลิมออนไลน์.* สืบค้นเมื่อ 26 มกราคม 2549, จาก http://www.thaiislamic.com/articlesshow.asp?kind=3&ID=%2032004.

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. (2549). *ความหมายของการประเมินผล.* สืบค้นเมื่อ 23 มิถุนายน 2549, จาก http://wbc.msu.ac.th/ge/SM/0702501/lasson%205-2-7.1html

มหาวิทยาลัยรามคำแหง. (2549). *ทฤษฎีภาวะผู้นำตามสถานการณ์ของเฮอร์เซย์และบลานชาร์ด.* สืบค้นเมื่อ 23 มิถุนายน 2549, จาก http://www.nrru.ac.th/ article/leadership/page5.4.html

มันทนา เพ็งนู; และ รังสรรค์ เพ็งนู. (2546). *ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน.* ศึกษานิเทศก์งานแนะแนว. หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 5.

มูลนิธิรณรงค์ช่วยให้เลิกบุหรี่และสารเสพติด. (2548). *ศธ.หารือหลายฝ่ายแก้ปัญหาเด็กโดยผู้จัดการออนไลน์ (14 ตุลาคม 2548).* สืบค้นเมื่อ 29 พฤศจิกายน 2548, จาก http://www.saf.or.th/THAI/INDEX.HTML.

มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์. (2548). *สายปัญญา=เรียนรู้คู่การอ่าน.* สืบค้นเมื่อ 30 พฤศจิกายน 2548, จาก http://www.ssf.or.th/th/sanpatiroob.php?act=detail&sanindex =86&column_id=22&book_id=48.

ยงยุทธ เกษสาคร. (2545). *ภาวะผู้นำและการทำงานเป็นทีม.* พิมพ์ครั้งที่ 4 กรุงเทพฯ : เอส. แอนด์.จี.กราฟฟิค.

รังสรรค์ ประเสริฐศรี. (2544). *ภาวะผู้นำ.* กรุงเทพฯ : ธนรัชการพิมพ์.

รุ่ง แก้วแดง. (2528). *เอกสารการสอนชุดวิชาฝึกอบรมผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา หน่วยที่ 1-4.* พิมพ์ครั้งที่ 2. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

รุ่งเรือง สุขาภิรมย์ และคณะ. (2533; มิถุนายน-กรกฎาคม). แผน 6 กับการพัฒนามัธยมศึกษา *วารสารการศึกษาแห่งชาติ.* 6(4) : 46-48.

โรงเรียนบางแพปฐมพิทยา. (2544). *คู่มือครูที่ปรึกษาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน จังหวัดราชบุรี.* ราชบุรี โรงเรียนฯ.

โรงเรียนมะค่าวิทยา. (2548). *คู่มือปฏิบัติงานโครงการพัฒนาเชิงระบบเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้และคุณภาพโรงเรียนตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน.* นครราชสีมา โรงเรียนฯ.

โรงเรียนราชโบริกานุเคราะห์. (2544). *คู่มือครูฝ่ายปกครองระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนจังหวัดราชบุรี.* ราชบุรี โรงเรียนฯ.

โรงเรียนวัดดอนตูม. (2544). *คู่มือครูที่ปรึกษาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน จังหวัดราชบุรี.* ราชบุรี โรงเรียนฯ.

โรงเรียนสักงามวิทยา. (2548). *ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน.* สืบค้นเมื่อ 30 พฤศจิกายน 2548, จาก http://us.geocities.com/sakngam/present.htm

โรงเรียนอำนาจเจริญ. (2548). *ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน.* สืบค้นเมื่อ 4 กุมภาพันธ์ 2549, จาก http://www.anc.ac.th/chilcare.html

วนิดา ชนินทยุทธวงศ์. (2544). *คู่มือครูที่ปรึกษาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน.* พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ ร.ส.พ.

วรวรรณ ศรีเจริญ; และ มณีรัตน์ แซ่ภู่. (2543). *คำและความหมายในงานนโยบายและแผนสาธารณสุข.* นนทบุรี : สำนักนโยบายและแผนสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข.

วิชัย เจริญศรี. (2546). *การศึกษาการปฏิบัติงานของครูที่ปรึกษาในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนเบญจมราชูทิศ ราชบุรี.* สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

วิชิต รุ่งศรีทอง. (2546). *การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารและการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครราชสีมา.* วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหารการศึกษา). นครราชสีมา : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา. ถ่ายเอกสาร.

วิเชียร เกตุสิงห์. (2538; กุมภาพันธ์-มีนาคม). วิจัยการศึกษา. *วารสารวิจัยการศึกษา.* 18(3) : 8-11.

วิทยากร เชียงกูร. (2543). *อธิบายศัพท์การบริหารจัดการสมัยใหม่.* พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เดือนตุลา.

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. (2548). *การบริหารจัดการและการบริหารการพัฒนาขององค์กรตามรัฐธรรมนูญและหน่วยงานของรัฐ.* กรุงเทพฯ : นิติธรรม.

วิโรจน์ สารรัตนะ. (2542). *การบริหาร หลักการ ทฤษฎี และประเด็นทางการศึกษา.* กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ทิพยวิสุทธิ์.

วิสรรณ พลเสน. (2547). *คู่มือการจัดกิจกรรมนักเรียนกลุ่มเสี่ยงในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดราชบุรี.* สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

ศิริพงษ์ เศาภายน. (2547). *หลักการบริหารการศึกษา : ทฤษฎีและการปฏิบัติ.* กรุงเทพฯ : บุ๊ค พอยท์.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์; และคนอื่น ๆ. (2547). *ศัพท์การบริหารธุรกิจ.* กรุงเทพฯ : ธรรมสาร.

ศูนย์สุขภาพจิตที่ 9. (2546). *สรุปผลการสัมมนาเพื่อหาแนวทางการดำเนินงานยาเสพติดในเขต 9.* สืบค้นเมื่อ 15 พฤศจิกายน 2548, จาก http://www.nakhonratchasima.go.th/policy/indexpolicy.htm

เศาวนิต เศาณานนท์. (2542). *ภาวะผู้นำ.* นครราชสีมา : สถาบันราชภัฏนครราชสีมา.

สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา. (2548). *หลักการจัดการศึกษายุคใหม่.* กรุงเทพฯ : สถาบันฯ.

สะท้าน พันธุ์เพชร. (2535). *ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษากับความพึงพอใจในการทำงานของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก.* ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

สมชาติ โตรักษา. (2549). *หลักการและกระบวนการบริหารโรงพยาบาล.* สืบค้นเมื่อ 26 มกราคม 2549, จาก http://www.stou.ac.th/Thai/Grad_Stdy/schools/shs/DOC/no1/no1-1.doc.

สมยศ นาวีการ. (2544). *การบริหาร คู่มือและแบบทดสอบ.* พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : บรรณกิจ.

สมศักดิ์ คงเที่ยง. (2545). *หลักการบริหารการศึกษา.* กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สมาน รังสิโยกฤษณ์; และ สุธี สุทธิสมบูรณ์. (2541). *การบริหารราชการ.* พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ : สวัสดิการสำนักงาน ก.พ.

สวัสดิ์ สุวรรณอักษร. (2540, มกราคม). งานแนะแนวอย่าทำเล่น. *วารสารแนะแนว.* 20(162) : 43-44.

สายสมร ยุวนิมิ. (2545, พฤษภาคม). ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน : แนวทางหนึ่งในการปฏิรูปการเรียนรู้ของกรมสามัญศึกษา. *วารสารวิชาการ.* 5(5) : 71-74.

สายสุดา สาสุนทรา. (2541). *ปัญหาการบริหารงานแนะแนวในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี.* ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

สังคม แก้วสว่าง. (2547). *การพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนเสสะเวชวิทยา.* สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์. (2545). *ภาวะผู้นำ : ทฤษฎีและปฏิบัติ.* เชียงราย : สถาบันราชภัฏเชียงราย.

สุรพันธ์ ยันต์ทอง. (2533). *การบริหารโรงเรียน นวัตกรรม เทคนิค ประสบการณ์.* กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2. (2548). *ประวัติสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2.* สืบค้นเมื่อ 28 พฤศจิกายน 2548, จาก http://www.phetburi2.net/history.html.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1. (2546). *โลกของเรา : ตัวเรารู้เท่าทัน.* ราชบุรี : โรงพิมพ์ชวนพิม์.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลา เขต 2. (2548). *ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน.* สืบค้นเมื่อ 26 พฤศจิกายน 2548, จาก http://www.skz2.go.th/~s-pol/dolaa.htm.

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2528). *ประสิทธิภาพการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา.* กรุงเทพฯ : สำนักงานฯ.

----------. (2541). *เอกสารชุดประกันคุณภาพการศึกษา เล่มที่ 1 แนวทางการประกันคุณภาพการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ.* กรุงเทพฯ : สำนักงานฯ.

สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2545). *สรุปสาระสำคัญแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่เก้า พ.ศ. 2545-2549.* กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2546ก). *การบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและแก้วิกฤตสังคม.* กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์.

----------. (2546ข). *คู่มือครูระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและแก้วิกฤตสังคม เส้นทางสู่ครูมืออาชีพ.* กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์.

----------. (2546ค). *ช่วยศิษย์ฝ่าวิกฤตสู่อนาคต.* กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์.

----------. (2546ง). *สาระระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน.* กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์.

----------. (2547ก). *การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาสำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.* กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.)

----------. (2547ข). *แนวทางการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา.* กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.)

----------. (2547ค). *คู่มือวิทยากรเครือข่ายระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน.* กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.)

----------. (2547ง). *มาตรฐานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน(ฉบับร่าง).* กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.)

----------. (2548). *แนวทางการเก็บข้อมูล การประเมินผลการจัดการศึกษา.* สืบค้นเมื่อ 28 พฤศจิกายน 2548, จาก http://evaluation.obec.go.th/manifo48/method.doc.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2549). *การจัดทำรายละเอียดขอตั้งงบประมาณรายจ่ายประจำปี 2549 ค่าครุภัณฑ์ที่ดินและสิ่งก่อสร้าง.* กรุงเทพฯ : สำนักงานฯ.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2543). *แนวทางการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา : เพื่อพร้อมรับการประเมินภายนอก.* พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : พิมพ์ดี.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2543). *คู่มือการประเมินผลภายในของสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษา : การออกแบบระบบการประเมินผลภายใน.* กรุงเทพฯ : พิมพ์ดี.

----------. (2544). *มาตรฐานการศึกษาเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน.* กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์บริษัทจุดทอง จำกัด.

----------. (2549). *ข่าวปฏิรูปการศึกษา สกศ.* สืบค้นเมื่อ 10 กุมภาพันธ์ 2549, จาก http://db.onec.go.th/thaied_news/index1.php?id=22421

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. (2545). *การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา.* กรุงเทพฯ : อรุณการพิมพ์.

สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. (2545). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545.* กรุงเทพฯ : พริกหวานกราฟฟิค.

สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. (2545). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540.* กรุงเทพฯ : สำนักงานฯ.

สำนักวิจัยเอแบคโพลล์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ. (2549). *รายงานการวิจัยเกี่ยวกับปัญหาเด็กหนีเรียน.* สืบค้นเมื่อ 8 กุมภาพันธ์ 2549, จาก www.abacpoll.com.

เสมอ หาวิวร. (2546). *การพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนบ้านกรวดวิทยาคาร อำเภอบ้านกรวด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 จังหวัดบุรีรัมย์.* รายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). มหาสารคาม : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. (2525). *พฤติกรรมผู้นำทางการศึกษา.* พิษณุโลก : โรงพิมพ์พิฆเณศ.

อนงค์ แก้วเชิด. (2545). *รายงานผลการประเมินโครงการตรวจสอบและผลักดันแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายที่ลักลอบทำงานและโครงการตรวจสอบการทำงานของคนต่างด้าวและสถานประกอบการ สำนักจัดหางานกรุงเทพ 6 ราชฎ์บูรณะ.* กรุงเทพฯ : สำนักจัดหางานกรุงเทพ 6 ราชฎ์บูรณะ.

อดิสัย ชาติกำแหง. (2530). *หลักการบริหารการศึกษา.* พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

อัจฉรา จันทร์ฉาย. (2546). *การวางแผนกลยุทธ์และการจัดทำ BSC.* พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อินสอน บัวเขียว. (2537). *สาระสำคัญการบริหารงานชุมชน.* กรุงเทพฯ : พิราบ.

อำไพ อินทรประเสริฐ. (2542). *ศิลปะการเป็นผู้นำ.* กรุงเทพฯ : สถาบันราชภัฏสวนดุสิต.

Glazier, Shana Yvette. (2004). *General educators' perceptions of at-risk students and self-perceived efficacy in relationship to participation in a student assistance team model.* Retrieved February 5, 2006, from http://www.od.arc.nrru.ac.th/dao/detail.nsp

Kelly, Grace Altia. (2003). *A Comprehensive guidance counseling program for Jamaican schools: A needs assessment.* Retrieved February 14, 2006, from http://www.od.arc.nrru.ac.th/dao/detail.nsp

King, Martha Ann Swedenburg. (2003). *Comprehensive school counseling program: Counselor and principal agreemen.* Retrieved February 14, 2006, from http://www.od.arc.nrru.ac.th/dao/detail.nsp

Krejcie, Robert V.; & Morgan, Daryle W. (1970,Autumn). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement.* 30(3) : 607-610.

Leggett, Maria Elsa Soto. (2004). *The effects of a solution-focused classroom guidance intervention with elementary students.* Retrieved February 5, 2006, from http://www.od.arc.nrru.ac.th/dao/detail.nsp

Siebs, William Richard. (1999). *An Evaluation of the effectiveness of a school within a school program designed to prevent high school dropouts in a suburban high school.* Retrieved February 5, 2006, from http://www.od.arc.nrru.ac.th/dao/detail.nsp

Torma, Susan Cougill. (1999). *The Perceptions of elementary guidance in the virginia beach city public schools (Guidance).* Retrieved February 14, 2006, from http://www.od.arc.nrru.ac.th/dao/detail.nsp

Yuen, Man-tak**.** (2001). *Efficacy beliefs in counseling and guidance among guidance teachers in Hong Kong (China).* Retrieved February 14, 2006, from http://www.od.arc.nrru.ac.th/dao/detail.nsp

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง การบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามในการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอำเภอบ้านลาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2

2. ส่วนประกอบของแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ตอน

ตอนที่ 1 สภาพทั่วไป

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 ตามภารกิจ 4 ด้าน

ตอนที่ 3 พฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะทั่วไปในการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

3. แบบสอบถามฉบับนี้ จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มีประสิทธิภาพ การวิจัยครั้งนี้จะสำเร็จลุล่วงไปด้วยดีและเกิดประโยชน์สูงสุดโดยอาศัยความร่วมมือจากท่าน ข้อมูลนี้จะนำไปใช้ประโยชน์เพื่อการวิจัยเท่านั้น ผู้วิจัยจึงขอความอนุเคราะห์จากท่านในการตอบแบบสอบถาม ได้โปรดตอบให้ครบทุกข้อและตอบตามความเป็นจริง ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงในความร่วมมือ.

ขอขอบพระคุณอย่างสูง

นายวีระ โอบอ้อม
นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย / ลงในช่อง [ ] หน้าข้อความที่ตรงกับสถานภาพในการปฏิบัติงานของท่าน

1. สถานภาพในการปฏิบัติงานของท่าน (กรุณาเลือกเพียง 1 ข้อ)
   1.1 ครูสายงานปฏิบัติการสอน
      [ ] ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา
      [ ] ครูประจำวิชา
   1.2 ครูสายงานบริหารโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
      [ ] รองผู้อำนวยการสถานศึกษา
      [ ] หัวหน้าฝ่ายปกครอง
      [ ] หัวหน้างานแนะแนว
      [ ] คณะกรรมการรับผิดชอบโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
2. ประเภทของสถานศึกษาที่ท่านปฏิบัติงานอยู่
   [ ] ระดับประถมศึกษา
   [ ] ระดับมัธยมศึกษา หรือโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา
3. ขนาดของสถานศึกษาที่ท่านปฏิบัติงานอยู่
   [ ] สถานศึกษาขนาดเล็ก มีจำนวนนักเรียน ตั้งแต่ 120 คน ลงมา
   [ ] สถานศึกษาขนาดกลาง มีจำนวนนักเรียน ตั้งแต่ 121-600 คน
   [ ] สถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ มีจำนวนนักเรียน ตั้งแต่ 1,501 คน ขึ้นไป

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรีเขต 2

คำชี้แจง

1. ให้ท่านพิจารณาแบบสอบถามตามความคิดเห็นและความเป็นจริงในการบริหารจัดการตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในสถานศึกษาของท่าน
2. โปรดทำเครื่องหมาย / ลงในช่องที่ตรงกับระดับความคิดเห็น ดังนี้

   ระดับ 5 หมายถึง ดำเนินการมากที่สุด
   ระดับ 4 หมายถึง ดำเนินการมาก
   ระดับ 3 หมายถึง ดำเนินการปานกลาง
   ระดับ 2 หมายถึง ดำเนินการน้อย
   ระดับ 1 หมายถึง ดำเนินการน้อยมาก หรือไม่มีการดำเนินการ

ข้อที่	การบริหารจัดการ ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		5	4	3	2	1
1	**<u>ด้านการเตรียมและการวางแผน</u>** สถานศึกษามีการจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยกำหนดไว้ในนโยบายของสถานศึกษาอย่างชัดเจน					
2	สถานศึกษามีการแต่งตั้งคณะกรรมการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน					
3	คณะกรรมการได้สำรวจและวิเคราะห์รวบรวมสภาพปัจจุบันและปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในปีที่ผ่านมา					
4	สถานศึกษาจัดทำแผนกลยุทธ์ แผนปฏิบัติการ ปฏิทินปฏิบัติงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างครบถ้วนสมบูรณ์					
5	สถานศึกษาได้กำหนดและจัดโครงสร้างการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้สามารถปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ					
6	สถานศึกษาจัดสรรงบประมาณตามแผนงานและโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน					
7	สถานศึกษาได้ดำเนินการให้มีการประชุมอบรม สัมมนาเชิงปฏิบัติการเรื่องระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนแก่นักเรียนและครู					
8	สถานศึกษามอบหมายหน้าที่ในการปฏิบัติงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนแก่บุคลากรอย่างชัดเจน					
9	สถานศึกษากำหนดมาตรฐานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของตนเอง					

ข้อที่	การบริหารจัดการ ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		5	4	3	2	1
10	**<u>ด้านการดำเนินงานตามแผน</u>** สถานศึกษาดำเนินการจัดสถานที่ หรือห้องหรือมุมสำหรับการบริการให้คำปรึกษาอย่างเหมาะสม					
11	สถานศึกษาดำเนินการจัดหาทุนการศึกษาสำหรับนักเรียนอย่างทั่วถึง					
12	สถานศึกษาดำเนินการบันทึกรายงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยรายงานเฉพาะส่วนที่สามารถเปิดเผยได้					
13	สถานศึกษาจัดทำเกณฑ์การคัดกรองนักเรียน และแจ้งหลักเกณฑ์ในการคัดกรองนักเรียนให้ผู้เกี่ยวข้องทราบเพื่อให้มีแนวปฏิบัติเดียวกัน					
14	สถานศึกษาจัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมโฮมรูมและมีการบันทึกผลการดำเนินงานอย่างเป็นปัจจุบัน					
15	สถานศึกษาจัดทำระเบียนสะสมของนักเรียนทุกคนให้เป็นปัจจุบัน					
16	สถานศึกษาดำเนินการประเมินพฤติกรรมเด็ก โดยใช้แบบประเมินพฤติกรรม SDQ					
17	สถานศึกษาดำเนินการเยี่ยมบ้านที่พักอาศัย เพื่อให้ทราบสภาพความเป็นอยู่ทางบ้านนักเรียน					
18	สถานศึกษาส่งเสริมให้นักเรียนได้มีการวางแผนชีวิต ในการเลือกอาชีพหรือการศึกษาต่อได้อย่างเหมาะสมกับความถนัด ความสามารถของนักเรียน					

ข้อที่	การบริหารจัดการ ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		5	4	3	2	1
19	สถานศึกษาดำเนินการส่งต่อระหว่างบุคลากรภายในสถานศึกษาเพื่อทำการช่วยเหลือ					
20	สถานศึกษาดำเนินการส่งต่อภายนอกสถานศึกษาไปยังผู้เชี่ยวชาญ					
21	สถานศึกษาดำเนินการประเมินความฉลาดทางอารมณ์ โดยใช้แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ กับนักเรียน					
22	**<u>ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม</u>** สถานศึกษาแต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศ กำกับ ติดตาม ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน อย่างชัดเจน					
23	สถานศึกษาคัดสรรบุคลากรที่มีคุณสมบัติเหมาะสมในการนิเทศ กำกับ ติดตามการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน					
24	สถานศึกษาประสานงานกับหน่วยงานในท้องถิ่น เพื่อร่วมเป็นคณะกรรมการนิเทศ กำกับ ติดตามการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน.					
25	สถานศึกษาจัดทำหรือจัดหาเครื่องมือสำหรับการนิเทศ กำกับ ติดตาม ไว้อย่างพร้อมเพรียง					
26	สถานศึกษาเสริมสร้างขวัญ กำลังใจบุคลากรโดยการนิเทศให้กำลังใจในการดำเนินงาน					
27	สถานศึกษาจัดอบรมเพื่อพัฒนาบุคลากรเพื่อการช่วยเหลือนักเรียนเบื้องต้น					

ข้อที่	การบริหารจัดการ ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		5	4	3	2	1
28	สถานศึกษาจัดกิจกรรมเข้าค่ายเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตนักเรียนเป็นประจำทุกปี					
29	สถานศึกษาดำเนินการนิเทศ กำกับ ติดตามการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนก่อนดำเนินการโครงการ					
30	สถานศึกษาดำเนินการนิเทศ กำกับ ติดตามการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนระหว่างดำเนินการ					
31	สถานศึกษาดำเนินการนิเทศ กำกับ ติดตามการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนหลังดำเนินการโครงการ					
32	**<u>ด้านการประเมินผล</u>** สถานศึกษาแต่งตั้งคณะกรรมการผู้ทำหน้าที่ประเมินเพื่อทบทวนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนไว้ครบทุกด้าน					
33	สถานศึกษาประเมินผลการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนและนำผลการประเมินมาปรับปรุงพัฒนา					
34	ครูที่ปรึกษาจัดทำรายงานผลการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเสนอหัวหน้าระดับตามรูปแบบที่กำหนด					
35	คณะกรรมการดำเนินงานสรุปผลการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเสนอคณะกรรมการประสานงาน					
36	คณะกรรมการประสานงานทำรายงานเป็นภาพรวมของสถานศึกษาเสนอคณะกรรมการอำนวยการ					

ข้อที่	การบริหารจัดการ ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		5	4	3	2	1
37	คณะกรรมการอำนวยการประชุมพิจารณารายงาน					
38	คณะกรรมการอำนวยการนำข้อสรุปมาเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ให้ผู้เกี่ยวข้องและผู้ปกครองนักเรียน ชุมชน ได้ทราบ					
39	สถานศึกษาจัดทำข้อมูลระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นสารสนเทศของสถานศึกษา					
40	สถานศึกษาให้คณะครูมีส่วนร่วมในการประเมินผลระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน					
41	สถานศึกษาให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการประเมินผลระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน					
42	สถานศึกษาให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการประเมินผลระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน					
43	สถานศึกษาให้หน่วยงานภายนอกมีส่วนร่วมในการประเมินผลระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน					

ตอนที่ 3 พฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2

คำชี้แจง

1. โปรดอ่านข้อความอย่างละเอียด แล้วพิจารณาความคิดเห็นของท่านว่า ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 แสดงพฤติกรรมผู้นำในลักษณะนั้น ๆ มากหรือน้อยเพียงใด
2. โปรดทำเครื่องหมาย / ลงในช่องที่ตรงกับระดับความคิดเห็นของท่าน ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง ผู้บริหารแสดงพฤติกรรมนั้น มากที่สุด
ระดับ 4 หมายถึง ผู้บริหารแสดงพฤติกรรมนั้น มาก
ระดับ 3 หมายถึง ผู้บริหารแสดงพฤติกรรมนั้น ปานกลาง
ระดับ 2 หมายถึง ผู้บริหารแสดงพฤติกรรมนั้น น้อย
ระดับ 1 หมายถึง ผู้บริหารแสดงพฤติกรรมนั้น น้อยที่สุด

ข้อที่	พฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารที่แสดงออก	ระดับพฤติกรรมที่แสดงออก				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		5	4	3	2	1
1	ผู้บริหารให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลในเรื่องส่วนตัวของคณะครู					
2	ผู้บริหารเอาใจใส่ดูแลสวัสดิการของคณะครู					
3	ผู้บริหารปฏิบัติต่อคณะครูเท่าเทียมกันด้วยความยุติธรรม					
4	ผู้บริหารสอดส่องดูแลให้คณะครูปฏิบัติงานเต็มกำลังความสามารถ					
5	ผู้บริหารทำให้คณะครูเข้าใจวิธีการในการปฏิบัติงานของท่านอย่างชัดเจน					
6	ผู้บริหารสามารถพูดอธิบายงานให้คณะครูเข้าใจได้แจ่มแจ้งโดยปราศจากข้อสงสัย					
7	ผู้บริหารส่งเสริมคณะครูให้ปฏิบัติงานอย่างมีระเบียบแบบแผน					
8	ผู้บริหารปรึกษาหารือกับคณะครูก่อนจะดำเนินการเรื่องงาน/โครงการใหม่ ๆ					

ข้อที่	พฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารที่แสดงออก	ระดับพฤติกรรมที่แสดงออก				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		5	4	3	2	1
9	ผู้บริหารพยายามกระทำให้คณะครูมีความสุขในการปฏิบัติงาน					
10	ผู้บริหารปฏิเสธที่จะอธิบายเหตุผลในการบริหารงานของตน					
11	ผู้บริหารมีความเต็มใจที่จะเปลี่ยนแปลงปรับปรุงการทำงาน					
12	ผู้บริหารพยายามให้มีการประสานงานของคณะครู					
13	ผู้บริหารกระทำตนเป็นคนเปิดเผย สามารถเข้าใจได้ง่าย					
14	ผู้บริหารรู้จักเลือกใช้คนให้เหมาะสมกับงาน					
15	ผู้บริหารย้ำเตือนให้คณะครูทราบถึงอำนาจหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียน					
16	ผู้บริหารนำความคิดใหม่ ๆ มาใช้กับคณะครู					
17	ผู้บริหารปฏิบัติงานตามลำพังโดยไม่ปรึกษาหารือกับคณะครู					
18	ผู้บริหารทำตนเป็นกันเองและพบง่าย					
19	ผู้บริหารมีเวลารับฟังความคิดเห็นของคณะครู					
20	ผู้บริหารทำงานโดยไม่มีการวางแผน					
21	ผู้บริหารขอร้องให้คณะครูปฏิบัติงานตามกฎ และระเบียบข้อบังคับที่ได้กำหนดไว้					
22	ผู้บริหารปกครองคณะครูด้วยระเบียบวินัยที่เคร่งครัด มีมาตรการที่เฉียบขาด					
23	ผู้บริหารกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานของคณะครูไว้อย่างชัดเจน					

ข้อที่	พฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารที่แสดงออก	ระดับพฤติกรรมที่แสดงออก				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		5	4	3	2	1
24	ผู้บริหารพยายามทำให้คณะครูกล้าเข้ามาพูดคุยด้วยและรู้สึกสบายใจเมื่อได้คุยด้วย					
25	ผู้บริหารตำหนิคณะครูเกี่ยวกับผลงานที่บกพร่อง					
26	ผู้บริหารไม่ค่อยยอมรับแนวคิดใหม่ ๆ ของคณะครู					
27	ผู้บริหารนำข้อเสนอแนะของคณะครูไปพิจารณาปรับใช้					
	ผู้บริหารชอบทำงานตามลำพังและไม่สังสรรค์กับคนอื่น					
29	ผู้บริหารเน้นการปฏิบัติงานของคณะครูให้เสร็จทันกำหนดเวลา					
30	ผู้บริหารแจ้งให้คณะครูได้ทราบถึงความคาดหวังที่จะรับจากการปฏิบัติงานของคณะครู					

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะทั่วไปในการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

คำชี้แจง โปรดให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในด้านต่อไปนี้

1. <u>ด้านการเตรียมและวางแผนดำเนินงาน</u> : หมายถึง การปฏิบัติงานเกี่ยวกับการกำหนดทิศทางและกลยุทธ์ โดยวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของนักเรียน ชุมชน สังคม และผู้เกี่ยวข้อง ศึกษานโยบายมาตรฐานต้นสังกัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ศึกษาศักยภาพของโรงเรียน แล้วกำหนดเป็นแผนกลยุทธ์ของโรงเรียน กำหนดมาตรฐานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน พิจารณามาตรฐานและตัวชี้วัด กำหนดกิจกรรม/โครงการ และมอบหมายหน้าที่ในการปฏิบัติงานอย่างชัดเจน

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

.....
.....
.....
.....
.....

2. <u>ด้านการดำเนินงานตามแผน</u> : หมายถึง การปฏิบัติงานเกี่ยวกับการสร้างความตระหนักและความเข้าใจกับบุคลากรโดยการประชุม อบรม ระดมความคิด การจัดทำสื่อ เครื่องมือต่าง ๆ จัดทำเกณฑ์คัดกรอง มาตรการช่วยเหลือ คู่มือโฮมรูม และแบบบันทึกต่าง ๆ และดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามระบบทั้ง 5 องค์ประกอบ ได้แก่ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน การป้องกัน ช่วยเหลือ และแก้ไข การส่งต่อ โดยบันทึกระเบียนสะสม ประเมินพฤติกรรมเด็ก ประเมินหาความฉลาดทางอารมณ์ เยี่ยมบ้าน สังเกต สัมภาษณ์ และรายงานผลการคัดกรองนักเรียน

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

.....
.....
.....
.....
.....

3. <u>ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม</u> : หมายถึง การปฏิบัติงานเกี่ยวกับการแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อนิเทศ กำกับ ติดตามการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยคัดสรรบุคลากรที่มีคุณสมบัติเหมาะสม ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อการนิเทศ กำกับ ติดตามการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เสริมสร้างขวัญ กำลังใจบุคลากร โดยการนิเทศให้กำลังใจในการดำเนินงาน และพัฒนาบุคลากร โดยการจัดอบรมการช่วยเหลือนักเรียนเบื้องต้น จัดกิจกรรม เข้าค่ายพัฒนาคุณภาพชีวิต และอบรมพัฒนาบุคลากรประจำสัปดาห์

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

.....

.....

.....

.....

.....

4. <u>ด้านการประเมินผล</u> : หมายถึง การปฏิบัติงานเกี่ยวกับการแต่งตั้งคณะกรรมการประเมิน วางแผนการประเมิน ประเมินตามมาตรฐานและแผนการประเมิน จัดทำรายงานและเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงในความร่วมมือครั้งนี้

ภาคผนวก ข

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. อาจารย์ ดร.ทิวัตถ์ มณีโชติ อาจารย์ 3 ระดับ 8
   คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
2. ดร.ชูศักดิ์ ประเสริฐ หัวหน้ากลุ่มนโยบายและแผน
   สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 1
3. นางอุไร แจ่มจันทร์ หน่วยศึกษานิเทศก์
   สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2
4. นายอวยพร รัตนไพฑูรย์ ผู้อำนวยการโรงเรียน
   โรงเรียนบ้านลาดวิทยา อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี
5. นายเทิม มิตรจิต ผู้อำนวยการโรงเรียน
   โรงเรียนบ้านโป่งสลอด อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี

ภาคผนวก ค

หนังสือราชการ

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ชื่อ ชื่อสกุล	นายวีระ โอบอ้อม
วันเดือนปี เกิด	วันที่ 7 พฤษภาคม 2503
สถานที่เกิด	อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	151 หมู่ 3 ตำบลท่าคอย อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี 76130
ตำแหน่งการงานในปัจจุบัน	ผู้อำนวยการโรงเรียน
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนวัดเขาทะโมน (เรือนวงศ์ทองศรี) อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี 76150 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2516	ประถมศึกษาปีที่ 7 โรงเรียนวัดท่าคอย (สกุณอุปถัมภ์) อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี
พ.ศ. 2519	มัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนพรหมานุสรณ์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี
พ.ศ. 2522	ประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา (ป.กศ.) วิทยาลัยครูเพชรบุรี อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี
พ.ศ. 2535	ประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง (ป.กศ.สูง) วิชาเอกการศึกษาปฐมวัย คณะครุศาสตร์ วิทยาลัยครูเพชรบุรี อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี
พ.ศ. 2537	ครุศาสตรบัณฑิต (คบ.) วิชาเอกการประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ วิทยาลัยครูเพชรบุรี อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี
พ.ศ. 2549	การศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร